

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาศาสตร์สุขภาพชุมชน)

ปริญญา

การพัฒนาศาสตร์สุขภาพชุมชน
สาขา

การพัฒนาศาสตร์สุขภาพชุมชน
ภาควิชา

เรื่อง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์
ที่มีประสิทธิผลสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

An Effective Process for Managing Extracurricular Activities on HIV
Prevention among Youth in Secondary Schools

นามผู้วิจัย นางสาวมาลี สบายยิ่ง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ สุปัญญา, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ประสงค์ ดันพิชัย, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สันติ ศรีสวนแดง, ศศ.ด.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สืบสินธุ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิผล
สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

An Effective Process for Managing Extracurricular Activities on HIV Prevention
among Youth in Secondary Schools

โดย

นางสาวมาลี สบายยิ่ง

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน)

พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มาลี สบายยิ่ง 2556: กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์
ที่มีประสิทธิผลสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
(การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน) สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน
ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระฉัตร สุบัญญัติ, Ph.D. 285 หน้า

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ศึกษาผลของ
กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนพะตงประจักษ์
คีรีวัฒน์ เป็นการเลือกแบบเจาะจง ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
จำนวนรวม 174 คน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ และเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขในพื้นที่ ขั้นตอนการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนวางแผน 2) ขั้นตอนปฏิบัติการ และ 3)
ขั้นตอนสะท้อนผล เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเอดส์ แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับ
เอดส์และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกศักยภาพการเป็นนักเรียน
แกนนำ และบันทึกภาคสนามการจัดเวทีต่าง ๆ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยายและ
สถิติทดสอบ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยมีดังนี้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์
สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาบริบทของพื้นที่และเตรียมผู้ร่วม
กระบวนการ 2) การสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
และประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) การจัดเวทีสะท้อนผลและสรุปบทเรียน ผลของกระบวนการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรพบว่า นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้
เกี่ยวกับเอดส์ ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วม
กระบวนการ และนักเรียนแกนนำสามารถแสดงศักยภาพในการเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะคือ การนำกระบวนการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่ปรับเรื่องการคัดเลือกแกนนำและเพิ่มกิจกรรมทักษะ
ชีวิตไปขยายผลในโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Malee Sabaiying 2013: An Effective Process for Managing Extracurricular Activities on HIV Prevention among Youth in Secondary Schools. Doctor of Philosophy (Human and Community Resource Development) Major Field: Human and Community Resource Development, Department of Human and Community Resource Development. Thesis Advisor: Asistant Professor Weerachat Soopunyo, Ph.D. 285 pages.

This action research was aimed 1) to develop an extracurricular activities management process for HIV prevention among youth in secondary schools and 2) to examine the process. Phatongprathankiriwat School was purposively selected as the study area. The research participants were 174 Matthayomsuksa 5 (Grade 12) students, teachers, school administrators, student leaders' parents and local public health officers. The research procedure consisted of 3 stages: planning, acting and reflecting. Research instruments included tests on AIDS knowledge, attitudes towards AIDS and life skills in AIDS prevention; interview form; reflection report on student leaders' potential and field notes. Quantitative data were analyzed using descriptive and inferential statistics and qualitative data via content analysis.

The findings were as follows. The process for managing extracurricular activities on HIV prevention among secondary school youth was in four stages: 1) studying the area context and preparing the participants, 2) outlining and designing activities, 3) implementing the activities and evaluating the outcomes, 4) reflecting on the results and making conclusions. The results showed that student leaders and target students had higher level of AIDS knowledge, attitude towards AIDS and life skills in AIDS prevention than before joining the activities. Student leaders have shown their potential in being effective leaders in school AIDS prevention. It was suggested that the process with adjustments in student leader selection and addition of life skills activities should be implemented in other schools with similar context.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างมากของอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรฉัตร สุบัญญัติ ที่ให้ความเอาใจใส่ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและปรับแก้ไขงานเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ ต้นพิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาชี้แนะและให้แนวทางในการวิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ศรีสวนแดง และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ ที่สละเวลาอันมีค่ามาให้ข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญ ที่ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และมีคุณค่าทางวิชาการมากขึ้น

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สนับสนุนทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร กองทุนวิจัยคณะศิลปศาสตร์ และภาควิชาสารพัดศึกษาที่สนับสนุนทุนการศึกษาและการทำงานวิจัยบางส่วน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ช่วยตรวจเครื่องมือวิจัย และที่สำคัญมากคือขอขอบคุณนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียนพะตงประธาณศรีวัฒน์ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนแกนนำทุกคนที่สละเวลาเข้าร่วมกิจกรรม นำกิจกรรม และสร้างสรรค์กิจกรรม รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนแกนนำและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในตำบลพะตง

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรทุกท่านที่ให้ความรู้ ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอกรุ่นที่ 2 ที่ให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อตลอดระยะเวลาที่ร่วมเรียนด้วยกัน ขอขอบคุณคุณณัฐรัตน์ มณีโชติ ลูกศิษย์ปริญญาโทสาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ ที่ช่วยเหลือในการพิมพ์จนลุล่วง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อทองชีพ และคุณแม่บุญมา กิตติมารดาที่อบรมสั่งสอนและปลูกฝังแนวคิดในการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา เป็นแรงบันดาลใจ กำลังใจ และสนับสนุนในทุกด้านจนทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บุพการี บพุอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

มาลี สบายยิ่ง

พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
คำถามวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	9
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	10
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	21
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	21
ทฤษฎีการสร้างพลัง	24
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ	28
เยาวชนกับการป้องกันเอดส์	31
ความรู้เรื่องเอดส์	31
พัฒนาการของวัยรุ่น	36
ทัศนคติทางเพศและเอดส์ของวัยรุ่น	41
ค่านิยมทางเพศของวัยรุ่น	44
การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน	48
กิจกรรมนอกหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	49
แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต	52

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่องเพศศึกษาและการพัฒนา ทักษะชีวิต	66
กิจกรรมนอกหลักสูตรการศึกษากับการพัฒนาทักษะชีวิต	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการป้องกันเอดส์	73
งานวิจัยในประเทศไทย	73
งานวิจัยในต่างประเทศ	77
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	82
พื้นที่ศึกษา	82
ผู้ร่วมกระบวนการ	83
กระบวนการวิจัย	84
การเก็บรวบรวมข้อมูล	90
เครื่องมือวิจัย	90
การวิเคราะห์ข้อมูล	93
บทที่ 4 การสร้างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์	94
บริบทของพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ	94
การสร้างกรอบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร	103
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร	112
บทที่ 5 ประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรและสรุปบทเรียน	141
ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร	141
สรุปบทเรียนจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร	177
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	207
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	219

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	229
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	230
ภาคผนวก ข แผนการเรียนรู้การป้องกันเอดส์	232
ภาคผนวก ค เครื่องมือวิจัย	266
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ร่วมกระบวนการ	281
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	285

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงข้อมูลโรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลพะตง ปีการศึกษาพ.ศ.2552	95
2	สรุปผลการจัดเวทีพิจารณาเนื้อหา	106
3	กำหนดการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	113
4	หลักสูตรในการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	115
5	สรุปสาระการเรียนรู้จากเนื้อหากิจกรรมที่ใช้ในการอบรม	132
6	ความพึงพอใจของนักเรียนแกนนำในการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	133
7	สรุปเนื้อหาบทบาทสมมุติของนักเรียน	139
8	เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ	142
9	เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ	142
10	ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายด้านและโดยรวม	143
11	เปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้านและโดยรวม	144

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ	145
13	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ	147
14	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ	149
15	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายด้าน	151
16	เปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้าน	152
17	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายชื่อ	153
18	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ	155
19	ทัศนคติเกี่ยวกับเอตส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกรายชื่อ	158

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้าน	160
21	เปรียบเทียบทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายด้าน	160
22	ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายด้าน	161
23	เปรียบเทียบทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้าน	162
24	เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการโดยรวม	163
25	ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายข้อ	163
26	ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายข้อ	165
27	ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายข้อ	167

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
28	เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ	171
29	ความคิดเห็นต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียน แกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ	172
30	ความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วม กระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ	173
31	ความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วม กระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ	175
32	กำหนดการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	185
33	โครงสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	186
34	สรุปผลการจัดเวทีสะท้อนผล	197
35	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมเวทีในกระบวนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อพัฒนาแกนนำป้องกันเอดส์ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา	201
36	สรุปกรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์	212

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางภาคผนวกที่

หน้า

1

รายชื่อผู้เข้าร่วมกระบวนการ

282

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	14
2	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมของบุคคล	22
3	องค์ประกอบของทักษะชีวิต	54
4	ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตกับการป้องกันปัญหาสุขภาพ	55
5	กรอบแนวคิดการวิจัย	81
6	กรอบวิธีการวิจัย	89
7	ขั้นตอนการจัดเวทีพิจารณาเนื้อหา	109
8	การจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	134
9	ประมวลภาพกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก	140
10	ประมวลภาพการจัดเวทีสะท้อนผล	200
11	กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชน	206

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เยาวชนเป็นประชากรที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เยาวชนหมายถึง กลุ่มประชากรที่มีอายุ 15-24 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจที่กำลังเรียนรู้เพื่อก้าวข้ามจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นต้องเรียนรู้ในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนทางเพศ ประกอบกับสภาวะแวดล้อมทางสังคมและข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากหลากหลายแหล่งด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ทำให้พฤติกรรมทางเพศของเยาวชนมีความเสี่ยงมากขึ้นจากอดีต ดังปรากฏในปฏิญญาการเมืองว่าด้วยพันธกรณีเรื่องโรคเอดส์ (Political Declaration on HIV/AIDS) ซึ่งสรุปสาระที่เป็นประเด็นห่วงใยประการหนึ่งคือ ครึ่งหนึ่งของผู้ป่วยเอดส์รายใหม่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี (คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญเอดส์, 2552) และนโยบายในการแก้ไขปัญเอดส์ของกระทรวงสาธารณสุขและภาคีเครือข่ายได้ยึดถือตามแนวทางที่ยูเอ็นเอดส์ที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ คือ มาตรการ 3 ศูนย์ (Zero) คือผู้ติดเชื้อรายใหม่ต้องไม่เพิ่มขึ้น ต้องไม่มีผู้เสียชีวิตจากการรักษาผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นและจะไม่มีการกีดกันหรือตีตราผู้ติดเชื้ออีกต่อไป (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2554) ทั้งนี้ จากรายงานการให้บริการให้การรักษาและตรวจเลือดในปี พ.ศ. 2551 โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติพบว่า มีผู้มารับบริการทั้งสิ้นจำนวน 235,692 คน เป็นเยาวชนมารับบริการจำนวน 56,924 คน ผลการตรวจเลือดพบว่าติดเชื้อเอชไอวี 1,448 คน คิดเป็นร้อยละ 2.54 และจากการเปิดคลินิกให้คำปรึกษาและบริการตรวจเช็คสุขภาพทางเพศแบบครบวงจรกับวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นในกรุงเทพมหานครที่อายุต่ำกว่า 25 ปี ติดเชื้อเอชไอวีร้อยละ 1.6 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงมาก (วัชระ พุ่มประดิษฐ์, 2553)

ในส่วนของพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มเยาวชน จากการสำรวจพฤติกรรมทางเพศของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ปี พ.ศ. 2549 พบว่า เยาวชนชาย 2 ใน 3 เคยมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนชั่วคราวที่ไม่ใช่พนักงานบริการ และในกลุ่มนี้มีเพียงครึ่งหนึ่ง

เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอ และ 1 ใน 4 ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย (Chamrathirong, Kittisuksathit, Podhisita, Isarabhakdi, and Sabaiying, 2007: 65) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มนักเรียน พ.ศ. 2554 พบว่า เยาวชนมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2547 นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสบการณ์ทางเพศร้อยละ 17.8 เพิ่มเป็นร้อยละ 28.0 ในปี พ.ศ. 2554 ซึ่งส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับแฟนหรือคนรัก (ร้อยละ 19.3) และใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 51.1 ส่วนนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสบการณ์ทางเพศร้อยละ 5.0 ในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มเป็นร้อยละ 16.4 ในปี พ.ศ. 2554 และพบว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์ในระดับที่ต่ำมาก โดยมีนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพียงร้อยละ 21.9 และนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 23.5 ที่ตอบคำถามความรู้เรื่องการป้องกันและการติดต่อของโรคเอดส์ได้ถูกต้องทั้ง 5 ข้อ ตามเกณฑ์ของ United Nation General Assembly Special Session (UNGASS) (สำนักกระบวนศึกษา กระทรวงสาธารณสุข, 2554:13-16)

จากแนวโน้มของสถานการณ์เอดส์และการมีพฤติกรรมเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นของเยาวชนไทย ประเทศไทยจึงได้ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนโลกเพื่อการต่อสู้โรคเอดส์ วัณโรค และมาลาเรีย ในวงเงิน 109.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐเป็นระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547-2551 โดยส่วนหนึ่งของกิจกรรมเป็นการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน โดยเน้นเยาวชนในโรงเรียนอายุ 12-18 ปี และเยาวชนนอกโรงเรียนอายุ 15-24 ปี ตาม “โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” ภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุขบริหารโดยองค์กรแพธ ซึ่งเริ่มดำเนินการ มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์แก่เยาวชน การติดต่อของเชื้อเอชไอวี และการใช้ถุงยางอนามัย โดยการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษา และการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ผลการดำเนินงานจนถึงปี พ.ศ. 2551 ได้อบรมครูสอนเพศศึกษาหลักสูตร 5 วันจำนวน 7,747 คน มีสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาและมีแผนการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นอย่างชัดเจนจำนวน 757 แห่ง โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 455 แห่ง และตั้งแต่ปีการศึกษา พ.ศ. 2547-2549 มีนักเรียนที่ผ่านหลักสูตรเพศศึกษาจำนวน 382,472 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งหมดหรือร้อยละ 5.7 ของเด็กอายุ 12-18 ปี แต่จากผลการประเมินโครงการดังกล่าว พบว่า เยาวชนยังมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องการป้องกันและการติดต่อของโรคเอดส์น้อยอยู่ กล่าวคือ เยาวชนในโรงเรียนที่ตอบ

ตัวชี้วัดการป้องกันเอดส์ถูกต้องทั้ง 5 ข้อตามเกณฑ์ของ UNGASS มีเพียงร้อยละ 34.5 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552: 55)

ในการนี้ Phoolcharoen and Sittitrai (2007) ได้ศึกษาการดำเนินงานเรื่องการป้องกันเอดส์ที่ผ่านมาพบว่า ทักษะชีวิต เพศศึกษา และเอดส์ศึกษาในโรงเรียนสำหรับเยาวชนเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลและมีสัมฤทธิ์ผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ของเนื้อหาและกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการปี พ.ศ. 2553-2554 บรูณาการและเร่งรัดการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ลงครึ่งหนึ่งในปี พ.ศ. 2554 ที่ได้กำหนดมาตรการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีเพิ่มขึ้นในกลุ่มเยาวชนคือ กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์ เพศศึกษา และทักษะชีวิตในสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการคิดวิเคราะห์ (ศูนย์อำนวยการบริหารจัดการปัญหาเอดส์แห่งชาติ, 2552: 6) และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์ในเยาวชนของพิมพ์ฉวี นุญมมงคล เพ็ญจันทร์ ประดับมุข และ ศันสนีย์ เรืองสอน (2541) ผลการวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกันว่า การให้ความรู้เรื่องเอดส์โดยกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกันเอง (นักเรียนแกนนำ) และอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการป้องกันเอดส์ดีขึ้น เกิดความตระหนักและความตั้งใจที่จะป้องกันหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ของตนเองที่ดีขึ้น

การที่กลุ่มเยาวชนในสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต และพฤติกรรมจนแปลกแยกจากกรอบวัฒนธรรมและวิถีสังคมในแต่ละชุมชนอย่างรวดเร็ว จนมาตรการที่ใช้ในการสร้างพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่กำหนดหรือพัฒนาขึ้นสำหรับใช้กับกลุ่มต่างๆ ไป ไม่สามารถปรับใช้กับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้ความสำคัญกับท้องถิ่นและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางและวิธีการปรับพฤติกรรมของเยาวชนให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและบริบททางสังคมในแต่ละพื้นที่จึงมีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการฝึกคนให้มีวุฒิภาวะด้วยการนำประสบการณ์หรือเหตุการณ์กรณีศึกษาที่เห็นจริงมาสร้างความรู้สึก ให้เกิดการอภิปราย ได้แย้ง วิเคราะห์เป็นความคิดรวบยอดได้เอง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรม ที่เหมาะสมนำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้สอน เป็นผู้สนับสนุนให้มีการแสดงความคิดเห็น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545: 112)

ดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผล ด้วยการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่บูรณาการเนื้อหาทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ เพศศึกษา เอดส์ศึกษาเข้าด้วยกัน โดยการพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์และให้นักเรียนแกนนำถ่ายทอดแก่เพื่อนในชั้นเรียน ให้คำปรึกษาเบื้องต้น และร่วมกันคิดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ต่างๆ ในโรงเรียน ด้วยความมุ่งหวังว่าจะเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิผลทำให้เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ซึ่งจะส่งผลต่อการลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีทางเพศสัมพันธ์ของเยาวชนไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิผลสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ครู นักเรียน นักวิชาการ และหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินงานด้านการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน สำหรับเป็นแนวทางในการป้องกันเอดส์แก่เยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรในการป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

คำถามวิจัย

คำถามหลัก

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผลควรมีกระบวนการอย่างไร

คำถามรอง

1. ครู นักเรียน โรงเรียน นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างไร
2. กระบวนการพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ควรดำเนินการอย่างไร
3. กิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรทั้งกิจกรรมพัฒนานักเรียนแกนนำและกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรมีลักษณะอย่างไร
4. หลังจากดำเนินกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์กับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้ว นักเรียนมีความรู้ ทักษะคติ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตเชิงกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ ผู้ร่วมกระบวนการ ได้แก่ นักเรียนทุกคนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนพะตงประธาณศรีวัฒน์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลตำบลพะตง และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลพะตง บริบทเชิงพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนพะตง

ขอบเขตเชิงเนื้อหา ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์โดยการพัฒนาให้นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์นี้ อันได้แก่ หลักสูตรพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ และกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีสำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีบริบทใกล้เคียงกันและนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มเยาวชนต่อไป

นิยามศัพท์

ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ หมายถึง เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเอดส์ ประกอบด้วย สาระดังนี้

1. สุขภาวะทางเพศ มีสาระประกอบด้วย ภาวะที่เป็นสุขในการดำเนินชีวิตทางเพศ มีความเข้าใจเรื่องเพศ พัฒนาการทางเพศทั้งร่างกายและจิตใจ รู้จักวิธีการดูแลป้องกันสุขภาพทางเพศ

2. เอดส์ศึกษามีสาระประกอบด้วย การติดต่อของเอดส์ อาการของเอดส์ การป้องกันเอดส์และทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อเอดส์หรือผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ อันมีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้นอันได้แก่

1. ทักษะคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีของเยาวชน คือ ความรู้สึกไม่รังเกียจผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเอดส์และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้

2. ทักษะคติต่อการใช้ถุงอนามัย คือ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นทางบวกหรือทางลบต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรค

3. ทักษะคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ คือ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับวัยและการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการป้องกันตนเองจากความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีจากการมีเพศสัมพันธ์ ประกอบด้วย

1. ความสามารถในการสื่อสาร รับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึกทั้งที่สอดคล้องและแตกต่าง หลักการปฏิเสธ ขั้นตอนการปฏิเสธเมื่อถูกชวนไปมีพฤติกรรมเสี่ยง

2. ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ตระหนักถึงอารมณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม รู้จักสาเหตุของความเครียด แนวทางในการจัดการและควบคุมความเครียด

4. ความสามารถในการมองเห็นคุณค่าของตนเอง ในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง

การถ่ายทอด หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถของตนเองในการอธิบายความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ เอดส์และการป้องกัน ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ให้แก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียน

การให้คำปรึกษาเบื้องต้น หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการอธิบายหรือแนะนำเพื่อนๆ ในชั้นเรียนในเรื่องสุขภาวะทางเพศ เอดส์และการป้องกันทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

ความสามารถของนักเรียนแกนนำ หมายถึง ความรู้ ทักษะของนักเรียนแกนนำในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเอดส์ ความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และความสามารถเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิผลสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิดในเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการของวัยรุ่น ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเรื่อง การป้องกันเอดส์ และงานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 1.2 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม
2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
 - 2.2 ทฤษฎีการสร้างพลัง
 - 2.3 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
3. เยาวชนกับการป้องกันเอดส์
 - 3.1 ความรู้เกี่ยวกับเอดส์
 - 3.2 พัฒนาการของวัยรุ่น
 - 3.3 ทัศนคติทางเพศและเอดส์
 - 3.4 ค่านิยมทางเพศของวัยรุ่น
 - 3.5 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน

4. กิจกรรมนอกหลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกัน
เอดส์

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

4.2 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการพัฒนาทักษะชีวิต

4.3 กิจกรรมนอกหลักสูตรกับการพัฒนาทักษะชีวิต

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันเอดส์ในเยาวชน

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะได้ดีที่สุด ซึ่งจะได้กล่าวถึงความหมาย กระบวนการ ลักษณะและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการบูรณาการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะในด้านต่างๆ ได้แก่ การแสวงหาความรู้ การบันทึกความรู้ การคิด การจัดการความรู้ การแสดงออก การสร้างความรู้ใหม่ และการทำงานกลุ่ม (สมใจ ปราบพล, 2544: 13-14) นอกจากนี้ อรรถจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545: 41) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง นักเรียนจะร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนฝึกปฏิบัติการวางแผนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และทำรายงานผลการเรียนรู้

สอดคล้องกับ สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549: 34-35) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับฝึกหัดต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมกลุ่มฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหารจัดการการเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียนมากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนต่อผู้สอนต่อสถานศึกษา และต่อสังคมเช่นเดียวกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:112) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการฝึกคนให้มีวุฒิภาวะด้วยการนำประสบการณ์หรือเหตุการณ์กรณีศึกษาที่เห็นจริงมาสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดการอภิปรายโต้แย้ง วิเคราะห์เป็นความคิดรวบยอดได้เอง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่เหมาะสม นำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนให้มีการแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์จากกระบวนการสอน 4 ขั้นตอนได้แก่ ประสบการณ์ การสะท้อนความคิด การทำความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และการประยุกต์แนวคิด

สรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับฝึกหัดต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ และกระบวนการกลุ่ม มาสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดการอภิปรายโต้แย้ง วิเคราะห์เป็นความคิดรวบยอดได้เอง ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดตัดสินใจ เกิดความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยตนเอง

2. กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในทศวรรษที่ 80 ได้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่เรียกว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่ง Kolb (1984: 43) ได้เสนอว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้และการพัฒนา และวงจรการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทัศนคติและทักษะจะอยู่ในกระบวนการ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม การสังเกตอย่างไตร่ตรอง มโนทัศน์เชิงนามธรรม และการทดลองปฏิบัติ จากแนวคิดนี้นักการศึกษาได้นำมาปรับใช้ในการสอนและการฝึกอบรมต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่ Nicol (อ้างใน กรมสุขภาพจิต, 2543: 9-11) เชื่อว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะคิด และทักษะได้ดีที่สุด ผ่านการสังเคราะห์ โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาสู่ การปฏิบัติที่ดีโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม จึงได้สรุปลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นเจ้าของ กำหนด หรือเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้
2. มีความเป็นอิสระทางความคิด ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง
3. พัฒนาวิธีการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
4. เป็นการเรียนเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญา
5. เป็นการนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ เป็นพื้นฐานในการขยายผลประยุกต์ใช้ทฤษฎีและความรู้ในการฝึกปฏิบัติ
6. สามารถนำไปใช้กับผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
7. เป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น การสนทนา การเขียน การวาด การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น
8. เป็นการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มจากการทำงานร่วมกัน
9. เป็นการเพิ่มศักยภาพผู้เรียน

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:109-110), กรมสุขภาพจิต (2543: 14) ได้เสนอขั้นตอน/องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

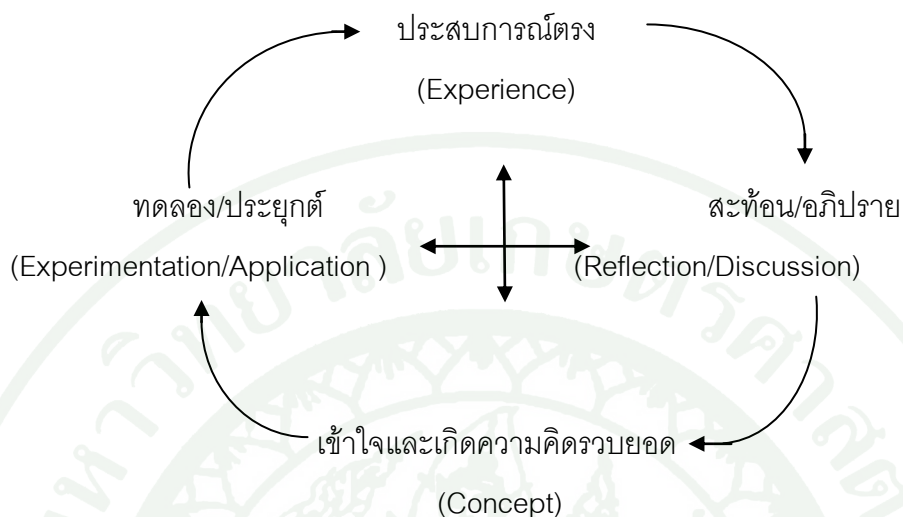
1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นขั้นตอนแรกในการดึงความสนใจของผู้เรียนและมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาเป็นตัวนำการเรียนรู้โดยการนำเสนอร่วมกับเพื่อนๆ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วม มีความสำคัญ และได้มีโอกาสรับรู้เรื่องราวของผู้อื่นทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น และมีสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่มผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องใช้ทักษะในการช่วยเหลือผู้เรียน เช่น การตั้งคำถาม การหยิบยกเหตุการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน

2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflection and Discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกที่ได้รับทราบประสบการณ์จากกลุ่ม ผู้เรียนจะเกิดความคิดเห็นและการอภิปรายที่หลากหลาย ผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันกับสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ วิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นที่ต่างไปจากตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้นและผลการสะท้อนความเห็นหรือการอภิปราย จะทำให้ได้ข้อสรุปที่หลากหลายและมีน้ำหนัก การทำงานกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การควบคุมตนเองและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านความรู้และเจตคติ ในขั้นนี้ผู้สอนสามารถใช้ทักษะการสรุปความและอธิบายเพิ่มเติมในกรณีที่กลุ่มยังจับประเด็นไม่ได้หรือไม่ตรงวัตถุประสงค์

3. การทำความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระในหัวข้อที่เรียน และสรุปเป็นความคิดรวบยอด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือความเข้าใจในเนื้อหาขั้นตอนของการฝึกทักษะต่างๆ ซึ่งผู้สอนจะช่วยผู้เรียนในการทำความเข้าใจด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมนั้นก่อน และผู้สอนสรุปเป็นประเด็นให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเห็นความคิดของตนเองชัดเจนขึ้นและใช้ทักษะในการให้ข้อมูลเสริมหากยังไม่สมบูรณ์

4. การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (Experiment / Application) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะได้นำความคิดรวบยอดที่ได้มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยนำมาเขียนสรุปรวมความรู้เป็นการย้ำความคิด ความจำช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้น หลังจากฝึกปฏิบัติในกลุ่มแล้ว ผู้เรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนมาเขียนเป็นขั้นตอนวิธีการปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะได้นำการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้จนเกิดเป็นแนวปฏิบัติของผู้เรียนเอง

องค์ประกอบเหล่านี้สามารถสรุปเป็นภาพรวม ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ที่มา: กรมสุขภาพจิต. 2543: 14

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ประการเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการได้เสนอความคิดเห็นของตนเอง การอภิปรายโต้แย้งกัน และการวิเคราะห์ประเด็นความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้รับเนื้อหาสาระในหัวข้อที่เรียนทั้งจากตนเอง ผู้สอน และผู้เรียนคนอื่นแล้ว วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้สอนได้มีโอกาสทดสอบความรู้พื้นฐานและความเข้าใจของผู้เรียน รวมทั้งเป็นโอกาสให้ผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจที่ยังไม่ถูกต้องและเพิ่มเติมส่วนที่ควรรู้แก่ผู้เรียน

สุมนทนา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549: 2) กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2543:13) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประกอบด้วยแนวคิดและความเชื่อพื้นฐานเรื่องการเรียนรู้ 2 ประการ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ดังนี้

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการเรียนรู้ที่อาศัย

ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเองและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีการสื่อสารในหลายรูปแบบ เช่น การพูด การเขียนการวาดรูป ที่เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์การเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง เป็น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือผู้เรียนทำกิจกรรมตลอดเวลา

2. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) หมายถึง การเรียนรู้ทางประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับการลงมือร่วมปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละคน และแต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กระบวนการกลุ่มเป็นแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากที่สุดและบรรลุงานตามที่กำหนดไว้ การที่ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมสูงสุดหรือร่วมในกิจกรรมการสอนได้มากที่สุดนั้น ขึ้นอยู่กับการออกแบบขนาดของกลุ่ม จำนวนสมาชิก และความยากง่ายของงานส่วนการที่ผู้เรียนสามารถทำงานได้บรรลุจุดมุ่งหมายย่อมขึ้นอยู่กับ การออกแบบงาน ซึ่งก็คือ กิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดขึ้นแล้วเขียนลงในใบงาน ใบกิจกรรมหรืออธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจชัดเจน การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม เป็นการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเมื่อประกอบไปกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ กระบวนการกลุ่มจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุดและบรรลุงานสูงสุด

2.1 การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพหรือผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยเน้นที่การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุดในทุกองค์ประกอบ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและอภิปราย การสรุปความคิดรวบยอด ตลอดจนการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ทั้งนี้ การเรียนรู้สูงสุดเกิดจากการมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation) และการบรรลุงานสูงสุด (Maximum Performance) (กรมสุขภาพจิต, 2543: 7-9)

2.1.1 การมีส่วนร่วมสูงสุด การมีส่วนร่วมสูงสุดของผู้เรียนขึ้นอยู่กับการออกแบบกลุ่มที่เหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีตั้งแต่กลุ่มเล็กคือ 2 คนไปจนถึงกลุ่มใหญ่ ซึ่งกลุ่มแต่ละประเภทมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกัน การออกแบบกลุ่มเพื่อการมีส่วนร่วมจึงต้องออกแบบกลุ่มให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกิจกรรมในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ ดังนี้

ก. กลุ่ม 2 คน ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำกิจกรรม โดยทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นนำเสนอประสบการณ์ หรือฝึกปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน แต่ขาดความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์

ข. กลุ่ม 3 คน ให้ผู้เรียนจับกลุ่ม 3 คนแต่ละคนมีบทบาทชัดเจนและหมุนเวียนบทบาทได้โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามบทบาทและสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกบทบาทแต่ขาดความหลากหลายและความกระฉับไปบ้าง

ค. กลุ่มย่อยระดมสมอง เป็นการรวมกลุ่ม 3-4 คนขึ้นชั่วคราวเพื่อแสดงความคิดเห็น โดยต้องการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในระยะเวลาสั้นๆ โดยอาจไม่ต้องการข้อสรุปหรือต้องการข้อสรุปที่ไม่ลึกซึ้งมากนัก จึงขาดความลุ่มลึกในการอภิปราย

ง. กลุ่มเล็ก เป็นการจัดกลุ่ม 5-6 คนทำกิจกรรมจนลุล่วง โดยต้องการให้ผู้เรียนในกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายกันอย่างลึกซึ้งจนได้ข้อสรุป แต่ก็ต้องใช้เวลามาก

จ. กลุ่มใหญ่ เป็นการอภิปรายในกลุ่ม 15-30 คนหรือทั้งชั้น ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการโต้แย้งหรือเกิดการรวบรวมความคิดจากกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุป แต่บางคนอาจให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมน้อย

2.1.2 การบรรลุงานสูงสุด แม้การออกแบบกลุ่มที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมได้มากแล้วก็ตาม แต่สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การออกแบบงานให้กับกลุ่ม การออกแบบงานซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนจะต้องทำใบงานที่กำหนดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในแผนการสอน ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดงานมี 3 ประการ คือ

ก. กำหนดกิจกรรมให้ชัดเจนว่า แบ่งกลุ่มอย่างไร เพื่อทำอะไร ใช้เวลาเท่าไร เมื่อบรรลุงานแล้วทำอย่างไรต่อ

ข. การกำหนดบทบาทของกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่มให้ชัดเจน โดยปกติควรให้แต่ละกลุ่มมีบทบาทแตกต่างกัน เมื่อมารวมเสนอในกลุ่มใหญ่จึงเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้และไม่น่าเบื่อ

ค. การกำหนดโครงสร้างของงานที่ชัดเจน คือการบอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาทโดยทำเป็นใบงานมอบให้กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ใบงานที่เป็นการกำหนดงาน หรือใบมอบหมายงานให้กลุ่มเล็ก และต้องการผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่ม และใบชี้แจง เป็นการอธิบายงานที่มีรายละเอียดไม่มากนักในกลุ่มใหญ่ มักใช้ในกิจกรรมด้านประสบการณ์และประยุกต์แนวคิด

การสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มมีหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2540: 4-7)

1. เป็นการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนโดยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด เพราะการเข้าร่วมและมีบทบาทในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม ความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน
2. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด กลุ่มจะเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถปรับตัวและเข้ากับผู้อื่นได้
3. เป็นการสอนที่ยึดหลักการค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหา และพบคำตอบด้วยตนเอง อันจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและนาน
4. เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆซึ่งครูจะต้องให้ความสำคัญของกระบวนการต่างๆ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม สามารถนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติ (Roll Playing) กลุ่มผู้เรียนจะต้องแบ่งบทบาทและหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่สมมติขึ้นให้ผู้อื่นเข้าใจ ช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์จาก บทบาทพฤติกรรมเกิดการเข้าใจตนเองและผู้อื่น เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่ดี เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ศึกษาอย่างลึกซึ้ง

2. การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่กลุ่มสนใจร่วมกัน เป็นวิธีที่ช่วยให้สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ช่วยให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อเท็จจริง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การอภิปรายกลุ่มไม่ได้นำไปสู่การหาคำตอบที่ตายตัว แต่เป็นการให้ผู้เรียนได้พิจารณาไตร่ตรองเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบคอบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม อิทธิพลของกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ ตัดสินใจยอมรับด้วยความสมัครใจ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่ถาวร

3. เกม (Games) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบเล่น มีกฎกติกาไม่สลับซับซ้อนจึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ ฝึกความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา เกมจึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำมาถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพได้อย่างดี การนำเกมมาใช้ในการสอนสุขศึกษาช่วยให้เกิดความรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติการปฏิบัติตัว และผู้เรียนยังได้รับความสนุกสนานอีกด้วย

4. กรณีตัวอย่าง (Case study) เป็นการเรียนจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงหรือสถานการณ์ที่เหมือนจริง มาเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ปัญหา วิธีการนี้ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลรวมทั้ง การนำกรณีต่างๆ ที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้เป็นการเรียนรู้ที่ใกล้ความเป็นจริง อันทำให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น กรณีตัวอย่างจึงต้องมีลักษณะที่เป็นเรื่องจริง ช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และมีโอกาสฝึกทักษะ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน มีการวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง และการอภิปราย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มทำให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอประสบการณ์ของตนเอง

มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้กลุ่มยังช่วยในการให้กำลังใจซึ่งกันและกันด้วย

3. การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะและทักษะซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ในที่นี้จะได้กล่าวถึงการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนเพื่อพัฒนาแต่ละด้านโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้(สมใจ ปราบพล, 2544: 15-20)

3.1 การจัดการเรียนการสอนด้านความรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้เพื่อทบทวนพัฒนาต่อยอดความรู้เดิมหรือการให้องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่นักเรียนสามารถนำความรู้ใหม่นี้ไปผนวกกับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนหรือแก้ไขปัญหาในด้านการเรียน นักเรียนจะผ่านขั้นตอนของการเรียนรู้คือ รู้ เข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างทักษะชีวิตด้านความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งทำได้โดยเริ่มจากองค์ประกอบประสบการณ์ หรือความคิดรวบยอด

การจัดการเรียนการสอนด้านความรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถจัดการกิจกรรมแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. ประสบการณ์ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้นำเสนอความรู้ที่แต่ละคนมีแล้วโดยให้ผู้เรียนได้บอกเล่าถึงความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้สอนจะสอน โดยผู้สอนอาจตั้งคำถามเพื่อรวบรวมประสบการณ์ของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในองค์ประกอบต่อไป

2. ความคิดรวบยอดจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนนำเสนอ เป็นการบูรณาการความรู้ของกลุ่มย่อยในการอภิปรายในกลุ่มใหญ่ ผู้สอนสามารถสรุปความคิดรวบยอด และบรรยายเพิ่มเติมทุกครั้งให้ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ ผู้สอนต้องสรุปและเชื่อมโยงประสบการณ์นั้นกับความคิดรวบยอด

3. การสะท้อนความคิดและอภิปราย จากเนื้อหาความรู้ที่ผู้เรียนได้รับไปแล้ว ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ซึ่งผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น

4. การทดลอง/ประยุกต์ เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนจะได้นำประสบการณ์ที่ได้รับจากข้างต้นมาทดลองใช้ ซึ่งผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่ประยุกต์ความรู้ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้หรือไม่

3.2 การจัดการเรียนการสอนด้านเจตคติแบบมีส่วนร่วม การอบรมหรือการสอนด้านเจตคติเป็นการปรับเปลี่ยนหรือเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้สึกความคิด ความเชื่อและเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะถ้าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีแล้ว แนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมที่ดีย่อมเกิดขึ้นได้ไม่ยาก ซึ่งเกิดจากส่วนประกอบ 2 ขั้นตอนคือ

3.2.1 ขั้นสร้างความรู้สึก เป็นการกระตุ้น จูงใจ โน้มน้าวให้ผู้เรียนเกิดอารมณ์ความรู้สึกตามที่ผู้สอนต้องการเพื่อนำไปสู่การจัดระบบความคิด ความเชื่อ และสร้างเจตคติให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมี 2 ขั้นตอนคือ กระตุ้นความรู้สึกโดยใช้สื่อต่างๆ หรือกิจกรรม และการเปิดเผยตนเองเป็นการตั้งประสบการณ์ ความคิดเห็นหรือเจตคติของผู้เรียนต่อสื่อที่นำเสนอ

3.2.2 ขั้นจัดระบบความคิด ความเชื่อ โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมสูงสุด ความคิดเห็นที่แตกต่างจะช่วยให้ระบบความคิด ความเชื่อของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมทั้ง 2 ดังกล่าวคือ ในการจัดกิจกรรมขององค์ประกอบด้านประสบการณ์ จะเป็นขั้นการสร้างความรู้สึกและการสะท้อน/อภิปราย จะเป็นขั้นตอนการจัดระบบความคิด ความเชื่อโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งอย่างเต็มที่จนได้ข้อสรุปด้วยตนเอง เกิดความคิดรวบยอดที่ปรับเปลี่ยนไป และนำไปทดลองใช้ในองค์ประกอบสุดท้าย

3.3 การจัดการเรียนการสอนด้านทักษะแบบมีส่วนร่วม ทักษะเป็นความสามารถที่ไม่เคยมีมาก่อน แต่ได้เรียนรู้จากการกระทำจนกระทั่งชำนาญ ดังนั้น การสอนทักษะมี 2 ขั้นตอนคือ

3.3.1 ขั้นรู้ข้อเท็จจริง เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้นักเรียนรับรู้วาทักษะเหล่านี้ มีความสำคัญและฝึกฝนได้อย่างไร จากองค์ประกอบด้านประสบการณ์ การสะท้อนความคิดหรือการอภิปราย และความคิดรวบยอด เกิดขึ้นโดยการบรรยายนำประกอบกับการยกตัวอย่าง และให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงความสำคัญและวิธีการฝึกทักษะนั้นๆ องค์ประกอบด้านประสบการณ์ ผู้สอนอาจใช้กรณีศึกษาหรือสถานการณ์จำลองให้ผู้เรียนคิดใช้ทักษะดังกล่าวหรือใช้การสาธิตให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม การสาธิตจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นจริงในลำดับขั้นอย่างชัดเจน ส่วนองค์ประกอบด้าน การสะท้อนและการอภิปราย อาจสอนให้ผู้เรียนจัดกลุ่มย่อย หรือกลุ่มระดมสมอง เพื่อหากฎเกณฑ์ โดยกิจกรรมทั้ง 3 องค์ประกอบสามารถจัดเปลี่ยนลำดับได้ตามความเหมาะสม

3.3.2 ขั้นลงมือกระทำ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามที่ได้เรียนรู้มาจากขั้นตอนแรก ประกอบไปด้วยการประยุกต์แนวคิด โดยให้ผู้เรียนฝึกทักษะโดยการใช้บทบาทสมมติหรือการฝึกซ้อมเป็นกิจกรรมหลักและมีการฝึกซ้ำโดยผลัดกันแสดงบทบาทจนชำนาญ การเรียนในรูปแบบนี้ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้สถานการณ์จำลองและการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนเห็นจริงตลอดจนเกิดทักษะในการฝึกบทบาทสมมติ และประเมินผล

กล่าวโดยสรุป กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์และความต้องการของตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการสะท้อนความคิด และสรุปความคิดรวบยอดตลอดจนประยุกต์แนวคิดซึ่งสามารถนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทักษะของผู้เรียนได้ซึ่งจะส่งผลต่อการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ปลอดภัยของตนเองได้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

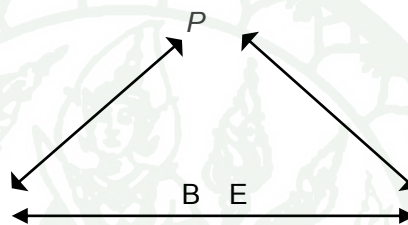
1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) Bandura มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Bandura, 1977) การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกันพฤติกรรมของคนส่วนมากเป็นการเรียนรู้จากการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ กล่าวคือเกิดจากการที่บุคคลสังเกตการกระทำของผู้อื่นแล้วพยายามเลียนแบบ

พฤติกรรมนั้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางสังคมเราสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การออกเสียง การขับรถยนต์ การเล่นเกมกีฬาประเภทต่างๆ เป็นต้น

หลักพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มี 3 ประการ (Bandura, 1977: 16) ได้แก่

1. การเรียนรู้เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของบุคคลจึงเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ตัวบุคคล (Person) สิ่งแวดล้อม (Environment) และพฤติกรรมของบุคคล (Behavior) ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ภาพที่ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมของบุคคล
ที่มา: Bandura, 1977: 16

2. ความแตกต่างของการเรียนรู้และการกระทำถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะคนเราอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ เป็นต้น จึงสรุปพฤติกรรมมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ที่แสดงออกหรือกระทำสม่ำเสมอ 2) พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ 3) พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ

3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะไม่คงตัวอยู่เสมอ เพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และทั้งสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต Bandura (1977; 22-29) ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตว่ามี 4 ขั้นตอนดังนี้

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attentional Processes) การเรียนรู้โดยการสังเกตอาจ不会เกิดขึ้นถ้าผู้เรียนไม่ใส่ใจ ดังนั้น ความใส่ใจของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญมากและเป็นสิ่งแรกๆ ที่ผู้เรียน

ต้องมีในกระบวนการนี้ ผู้เรียนจะให้ความสนใจต่อตัวแบบ ความสามารถ ความมีชื่อเสียง และคุณลักษณะเด่นของตัวแบบจะเป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจนอกจากนี้ คุณลักษณะของผู้เรียนก็มีความสัมพันธ์กับกระบวนการใส่ใจ เช่น วัยของผู้เรียน ทักษะของผู้เรียน ทักษะต่างๆ เป็นต้น

2. กระบวนการจดจำ (Retention Processes) การที่ผู้เรียนสามารถที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้นั้นเพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็น ไว้ในความจำระยะยาวของตนเอง ผู้สังเกตที่สามารถอธิบายการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูดหรือมีภาพพจน์สิ่งที่ตนสังเกตเห็นใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่มองดูเฉยๆ นอกจากนี้ผู้เรียนที่มีโอกาสได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่เรียนรู้ซ้ำก็จะช่วยความจำได้ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนแปรภาพพจน์หรือสิ่งที่ได้จำไว้ด้วยการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ แสดงออกมาเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้ คือ ความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการเลียนแบบ นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยการสังเกตยังต้องอาศัยกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของผู้เรียนประกอบ ดังนั้น ขั้นตอนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) แรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่ตนสังเกตเห็น เนื่องจากความคาดหวังว่า การเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ หรือคิดว่าการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจะทำให้ตนหลีกเลี่ยงปัญหาได้ ดังนั้น แรงเสริมในทางบวกจึงมีความสำคัญและเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ

การนำหลักการเรียนรู้โดยการสังเกตมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนมีข้อควรคำนึง ดังนี้

1. ในห้องเรียน ครูจะเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อนักเรียน ครูควรคำนึงอยู่เสมอว่าการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบจะเกิดขึ้นได้เสมอ แม้ว่าครูจะไม่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ก็ตาม

2. การสอนแบบสาธิตปฏิบัติ เป็นการสอนโดยใช้หลักการและขั้นตอนของทฤษฎีปัญญาลงมือปฏิบัติ ครูต้องแสดงตัวอย่างพฤติกรรมทางสังคมที่ถูกต้องที่สุดเท่านั้น จึงจะมีประสิทธิภาพใน

การแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ ความผิดพลาดของครูแม่ไม่ตั้งใจ ไม่ว่าจะครูจะพร่ำบอกผู้เรียนว่าไม่ต้องสนใจจดจำ แต่ก็ผ่านการสังเกตและการรับรู้ของผู้เรียนไปแล้ว

3. ตัวแบบในชั้นเรียนไม่ควรจำกัดไว้ที่ครูเท่านั้น ควรใช้ผู้เรียนด้วยกันเป็นตัวอย่างได้ในบางกรณี โดยธรรมชาติเพื่อนในชั้นเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบสูงอยู่แล้ว เพราะมีคุณลักษณะของตัวแบบที่ตีรวมทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกับนักเรียนคนอื่นเพราะมีอายุรุ่นเดียวกัน แต่พฤติกรรมที่เรียนรู้จากเพื่อนก็จะมีทั้งพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี ครูควรพยายามใช้ทักษะจูงใจให้ผู้เรียนสนใจและเลียนแบบเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ดีมากกว่าผู้ที่มีพฤติกรรมไม่ดี

2. ทฤษฎีการสร้างพลัง

ทฤษฎีการสร้างพลัง (Empowerment Theory) มาจากแนวคิดของการศึกษาเพื่อการสร้างพลังซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เกิดความนับถือเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองวิธีการที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลังนี้จะเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ (Active Participation) โดยใช้วิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดระหว่างผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาของตนเอง วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ มองภาพอนาคตได้สามารถพัฒนาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหา และดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาการสร้างพลังนี้ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) มีความคาดหวังในความสามารถของตนเอง (Self Efficacy) สูงขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และทำให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องมากขึ้นในแต่ละบุคคล ทั้งยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาความเสมอภาคในสังคมด้วย (Wallertein & Bernstein, 1988: 379-394)

2.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง การศึกษาเพื่อการสร้างพลังเป็นการศึกษาแบบมีส่วนร่วม หรือการศึกษาที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน และร่วมในการจัดกิจกรรมเรียนการสอนอย่างแท้จริงจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3 ประการ (Jurmo, 1989: 18-27 อ้างใน Pensirinapa, 1995: 32) คือ

2.1.1 ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ (Efficiency) เนื่องจากการศึกษาเพื่อสร้างพลังจะเน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ได้เรียนในเรื่องที่ตรงกับความสนใจ และมีความสำคัญต่อตนเองทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีกว่า และยังสามารถเรียนรู้ทักษะอื่นๆ เช่น

การสื่อสาร การตัดสินใจ รวมทั้งการทำงานเป็นทีม ซึ่งก่อให้เกิดการสนับสนุนจากกลุ่มที่ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีกว่าและถาวรกว่า

2.1.2 การพัฒนาบุคคล (Personal Development) การศึกษาเพื่อการสร้างพลังจะช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านความคิด บุคลิกภาพทางสังคม การแก้ปัญหา ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสนใจที่จะเรียนรู้ และสามารถควบคุมตนเองให้มีการพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ของตนเอง บรรยากาศการเรียนรู้แบบนี้ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระในการพัฒนาความรู้ใหม่ เกิดความมั่นใจในตนเอง และผู้เรียนก็จะกลายเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อนๆ ในกลุ่มให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะเดียวกัน

2.1.3 การเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) การศึกษาเพื่อการสร้างพลังมีเป้าหมายกว้างไกลถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงสังคมจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการเข้าใจถึงปัญหา ได้รู้ข้อเท็จจริงของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ การศึกษาเพื่อการสร้างพลังจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสวิเคราะห์ และกำหนดสิ่งที่ต้องกระทำในการเผชิญปัญหานั้นๆ ร่วมกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่น ทำให้เกิดการสนับสนุน และกระทำร่วมกันของกลุ่มเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมต่อไป

2.2 หลักการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง การจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลังมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้ (Bishop, A. 1988, Arnold, Barn and Burke, 1983)

2.2.1 การสร้างพลังให้แก่บุคคล โดยการสนับสนุนให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อมและเชื่อว่าตนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง และสังคมได้

2.2.2 ให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์ของตนในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เชื่อมโยงปัญหาต่างๆ ของบุคคลเข้ากับปัจจัยทางสังคมที่เป็นเหตุการณ์จริง เมื่อเกิดความเข้าใจก็จะนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่หรือจะกระทำในอนาคตให้ถูกต้องและเหมาะสม

2.2.3 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และมีความสำคัญต่อผู้เรียน การวางแผนกิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลตนเองและโครงการ

2.2.4 การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม การที่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้แต่ละคนได้ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง มีความรู้สึกถึงความเป็นกลุ่มมีการคิดและกระทำร่วมกันทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีพลังสนับสนุนที่จะกระทำการแก้ไขปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ต้องการได้

2.2.5 การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคิด ความรู้สึกและทักษะ ซึ่งอาจเกิดขึ้นทันทีหรือหลังจากลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ กระบวนการเรียนรู้จะนำไปสู่การกระทำเพื่อการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการวางแผนร่วมกันสำหรับการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลง

2.2.6 มีการกระทำเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยการกระตุ้น การให้โอกาส การสนับสนุนให้ผู้เรียนมีการวางแผนร่วมกันและปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2.2.7 มีความยืดหยุ่นและเป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีการปรับเนื้อหา วิธีการและสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและกลุ่ม และไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตลอดเวลา ผู้เรียนจะต้องนำสิ่งที่เรียนและวางแผนไปปฏิบัติจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่จากประสบการณ์ การทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.2.8 มีความสนุกสนาน แต่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เนื่องจากบุคคลจะเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศของความสนุกสนาน

2.3 กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง Bishop (1988: 5), Pensirinapa. (1995: 30-31) อริศรา ชูชาติ และคณะ (2538: 25-26) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลัง ดังนี้

2.3.1 การได้รับประสบการณ์ (Experiencing) ประสบการณ์จัดเป็นหลักสำคัญของการเรียนรู้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการสะท้อนกลับ ประสบการณ์จะรวบรวมทุกสิ่งที่ได้ประสบมา ทุกสิ่งที่เป็น ทุกสิ่งที่ทำ ทุกสิ่งที่เห็นที่ได้ยิน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ การศึกษาเพื่อการสร้างพลังตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นจริง เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อผู้เรียนให้มากที่สุด

2.3.2 การระบุประสบการณ์ (Naming Experience) การระบุประสบการณ์จัดเป็นขั้นที่ 2 ของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการอภิปรายประสบการณ์ว่าเกิดอะไรขึ้น เราทำอะไร แล้วคนอื่นพูดอะไร ทำอย่างไร ประสบการณ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไรและอะไรเป็นสิ่งที่ไม่เข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ของการศึกษาเพื่อการสร้างพลังต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึก ค่านิยมต่อสิ่งต่างๆ และพยายามเชื่อมโยงสิ่งนั้นกับชีวิต

2.3.3 การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) เป็นขั้นตอนที่พยายามทำความเข้าใจประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง เช่น ใครเป็นผู้มีอำนาจในสถานการณ์นี้ ใครเป็นผู้ตัดสินใจ ใครเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้น เป็นต้น และสถานการณ์นี้มีอะไรบ้างที่คล้ายคลึงกับสถานการณ์อื่นที่เคยประสบมาก่อน การศึกษาเพื่อการสร้างพลังนี้มุ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการหยั่งรู้ มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ต่อสถานการณ์

2.3.4 การวางแผน (Planning) การวางแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เมื่อผู้เรียนเริ่มที่จะกำหนดกลยุทธ์สำหรับสิ่งที่เขาต้องการกระทำและนำไปสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ ผู้วางแผนกิจกรรมจะต้องกระตุ้นให้เกิดคำถามต่อตัวเองว่าอะไรคือสิ่งที่เขาต้องการจะปฏิบัติ และผู้เรียนจะนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไร

2.3.5 การปฏิบัติ (Doing) ขั้นตอนการลงมือปฏิบัตินี้ นอกจากการทดสอบ การค้นหา การทดลองและการปฏิบัติแล้ว ยังหมายถึง การรอคอย การฟัง การเฝ้าดู เพราะการลงมือปฏิบัติจะเป็นประสบการณ์จริงที่เราต้องคิด พิจารณา และหวังจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากประสบการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นและประสบการณ์ใหม่จะเป็นเป้าหมายใหม่ของการเรียนรู้ การปฏิบัติจะทำให้เกิดประสบการณ์ เริ่มต้นวงจรใหม่

3. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยกับกิจกรรมซึ่งเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติเข้าด้วยกัน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ต้องการเรียนรู้และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จุดเน้นของการวิจัยปฏิบัติการ (Kemmis and McTaggart แปลโดย ส.วาสนา ปรวาลพฤษ์, 2538: 41-46) มีดังนี้

1. การวิจัยปฏิบัติการเป็นวิธีการที่จะปรับปรุงการศึกษาโดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและอาศัยการเรียนรู้จากผลสืบเนื่องของการเปลี่ยนแปลงนั้น และเป็นการวิจัยที่ต้องนำตัวเองเข้าไปร่วมในกิจกรรม

2. การวิจัยปฏิบัติการต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ คือ การวางแผน การดำเนินการ การสังเกต อย่างมีระบบ การสะท้อนข้อมูล การเริ่มต้นการวิจัยปฏิบัติการที่ดีวิธีหนึ่ง คือการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับเรื่องที่สนใจทุกๆ ไป เพื่อนำไปวางแผนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติการ เพื่อการเปลี่ยนแปลงอันก่อให้เกิดชุมชนแบบพัฒนาตนเอง

3. การวิจัยปฏิบัติการเป็นการร่วมมือกันทำงาน ต้องมีความรับผิดชอบในการกระทำเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

4. การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีระบบที่บุคคลปฏิบัติการตามเจตนาที่ไตร่ตรองดีแล้ว เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ที่ดำเนินการอยู่

5. การวิจัยปฏิบัติการเริ่มจากวัฏจักรเล็กๆ ของการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ซึ่งจะช่วยให้นิยามประเด็นปัญหา แนวคิด และข้อตกลงเบื้องต้นได้ชัดเจนขึ้น อันนำไปสู่การนิยามปัญหาที่มีพลังสูงขึ้นเมื่อการดำเนินงานก้าวหน้าต่อไป

ลักษณะของวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบจำลองการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ Lewin นำเสนอ มีลักษณะเป็นวงจรของการศึกษาข้อมูล การวางกรอบแนวคิดและการวางแผนปฏิบัติ การปฏิบัติ และการประเมินผลการปฏิบัติ โดยเป็นวงจรซ้ำๆ ประดุจเกลียว จนกว่าจะแก้ปัญหาได้ ความรู้ใหม่

จะเกิดขึ้นจากการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2553: 288)ซึ่งมีองค์ประกอบพื้นฐาน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการศึกษาสภาพการณ์ปัญหา และการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง
2. การปฏิบัติ (Acting) การลงมือกระทำตามแผนที่เตรียมไว้ด้วยความเข้าใจ มีการเรียนรู้ การปฏิบัติ สามารถให้เหตุผลจากการปฏิบัติตามแผนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนได้
3. การสังเกต (Observing) เป็นการสังเกตผลการปฏิบัติโดยการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติอย่างมีหลักฐานเชิงวิจยารณญาณ ต้องสังเกตทั้งกระบวนการและผลของการปฏิบัติ ข้อมูลจากการสังเกตจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงการปฏิบัติงานโดยเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น
4. การสะท้อนความคิด (Reflecting) เป็นการทบทวนการกระทำกิจกรรมจากการสังเกต และผลของการปฏิบัติ ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการทบทวนอย่างพินิจ พิเคราะห์ร่วมกัน โดยการแสดงความคิดเห็น อภิปรายแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มผู้ร่วมงาน เพื่อนำไปสู่การปรับแผน แก้ไข และปฏิบัติงานในวงจรต่อไป

3.1 เครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้ที่ได้รับการกล่าวถึงค่อนข้างมากในวงการพัฒนาขณะนี้อาจหนึ่งคือ กระบวนการถอดบทเรียน (Lesson-Learned) ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับปฏิบัติการที่ทำไปแล้วเพื่อหาแนวทางรักษาจุดแข็งของปฏิบัติการเอาไว้ ศึกษาแนวทางที่เป็นนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีการนำแนวทางปฏิบัติการที่ดีนั้นไปประยุกต์ใช้ต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงความผิดพลาด วิธีถอดบทเรียนที่มีลักษณะเป็นระบบเท่าที่พบมักจะใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)เป็นพื้นฐาน โดยเมื่อดำเนินโครงการไประยะหนึ่ง นักวิจัยจะทำหน้าที่ตั้งโจทย์หรือประเด็นที่สำคัญให้มีการถกคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยแหล่งข้อมูลมักเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ นักวิจัยจะตั้งคำถามระดมความคิดเห็นด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม(Focus Group)สรุป ตรวจสอบ จนได้ข้อสรุปที่ยอมรับร่วมกัน เครื่องมือประเภทหนึ่งที่มีการกล่าวถึงคือ เครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า After Action Review หรือ AAR

เนาวรัตน์ พลายน้อย (2546) ได้กล่าวถึง AAR ไว้ดังนี้ ความเชื่อพื้นฐานเรื่องการเรียนรู้ของเครื่องมือการวิเคราะห์หลังปฏิบัติคือ การดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีคิดและระบบคุณค่านั้น แม้มีโครงการที่ออกแบบวางแผนไว้อย่างดีในขั้นตอนแรกแล้ว ก็ยังจะต้องมีการจัดการในขั้นตอนของการดำเนินการและในกระบวนการของโครงการให้มีลักษณะ “Effective Process” ไปตลอด โดยที่เงื่อนไขปัจจัยต่างๆ ในสังคมเปลี่ยนไปเสมอ องค์ความรู้ วิธีคิดในการทำงานจะต้องมีพลวัตปรับตัวให้ทันการณ์ องค์ความรู้ทุกด้านโดยเฉพาะองค์ความรู้ในการบริหารจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายนั้นมีพลวัตอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงจึงต้องอาศัยวิธีคิดที่หลากหลาย มีพลัง อันจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องของบุคคล กลุ่มคนและองค์กร

AAR น่าจะมีความเชื่อพื้นฐานในกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ ความรู้เกิดจากการใคร่ครวญ ครุ่นคิดและจัดระบบจากปฏิบัติการจริงอย่างทันเวลา ผู้รู้ คือ เครือข่ายของบุคคลและเครือข่ายความสัมพันธ์ทางความรู้ของผู้ที่มีประสบการณ์ตรงจากปฏิบัติการจริงมาด้วยกัน ทั้งนี้ ความรู้จะผ่านการสังเคราะห์ นำไปใช้ และสร้างความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบต่อเนื่องไป และมีการถ่ายทอดความรู้ในเชิงปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ความรู้ที่เห็นพ้องร่วมกันจะถูกนำไปใช้เพื่อปฏิบัติการครั้งต่อไปในทันที การสะสมความรู้โดยการบันทึกผ่านปฏิบัติการแต่ละครั้ง และนำความรู้เหล่านั้นมาเผยแพร่ไปสู่การค้นพบปฏิบัติการที่ดีเป็นแบบอย่างได้และจะบูรณาการเข้าเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ฐานการปฏิบัติการจริง วิธีการเข้าสู่ความรู้ใช้แนวทางการมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ในทางราบและพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างมีบูรณาการ

นอกจากนี้ AAR ยังมุ่งพัฒนาระบบคุณค่า เช่น คุณค่าของความร่วมมือในกลุ่ม คุณค่าของการยอมรับทัศนคติที่แตกต่าง คุณค่าที่ว่าเราไม่สามารถปฏิบัติการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปเรื่อยๆ โดยขาดการสังเคราะห์ ทบทวน และยกระดับองค์ความรู้เพื่อปฏิบัติการ คุณค่าที่ว่าแม้ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่หากสามารถจัดสภาพแวดล้อม/กิจกรรมให้บุคคลได้เรียนรู้ร่วมกัน บุคคลก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การมีระบบคุณค่าร่วมกันได้ และคุณค่าที่ว่าสิ่งดีๆ ที่อยากให้เกิดขึ้นคงไม่สามารถบังเกิดขึ้นได้เอง หากแต่จะต้องสร้างเงื่อนไขปัจจัยให้พร้อมและจัดการให้สิ่งดีๆ เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการสร้างพลัง และแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแง่ของการเป็นฐานในการอธิบายเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแก้ไขปัญหาของตนเอง ดังนั้น แนวทางดังกล่าวข้างต้นจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงความรู้อัตนคติ และพฤติกรรม ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ อุตุนคติ และทักษะชีวิตในการป้องกันโรคซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ปลอดภัยได้

เยาวชนกับการป้องกันเอดส์

1. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์

1.1 สาเหตุของโรคเอดส์ โรคเอดส์เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ร้ายแรงที่สุดในปัจจุบัน เพราะยังไม่มียาวิธีรักษาให้หายขาดได้ โรคเอดส์เกิดจากเชื้อไวรัส ที่เรียกว่า Human Immunodeficiency Virus หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า เอชไอวี (HIV) เชื้อเอชไอวีสามารถแบ่งตัวในเซลล์ของคนได้ เมื่อเชื้อเอชไอวีเข้าไปอยู่ในเม็ดเลือดขาว ซึ่งในเม็ดเลือดขาวมีโปรตีนที่เรียกว่า CD4 อยู่บนผิวของเซลล์ CD4 มีหน้าที่ควบคุมการสร้างเม็ดเลือดขาวให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นเมื่อเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งเมื่อเชื้อเอชไอวีอยู่ในเม็ดเลือดขาวแล้ว จะใส่สารพันธุกรรมไปเป็นตัวควบคุมแทน CD4 เมื่อร่างกายได้รับเชื้อ เซลล์เม็ดเลือดขาวก็จะแบ่งตัวเพิ่มขึ้นเพื่อไปต่อสู้กับเชื้อโรค ในขณะเดียวกันไวรัสก็จะแบ่งตัวเพิ่มปริมาณตามไปด้วย ดังนั้น ถ้าต้องการกำจัดเชื้อเอชไอวีก็ต้องกำจัดเซลล์เม็ดเลือดขาวไปด้วย ทำให้ไม่มียาชนิดใดรักษาโรคเอดส์ให้หายขาดได้ ไวรัสนี้แบ่งตัวได้รวดเร็วเป็นจำนวนมากถึงวันละหมื่นล้านเซลล์ และเกิดการกลายพันธุ์ได้ง่ายและรวดเร็ว อัตราการกลายพันธุ์ 1:10,000 หรือ 1 ล้านตัวต่อวัน ภูมิคุ้มกันของร่างกายจะจำไม่ได้และไม่สามารถขจัดเชื้อออกจากร่างกายได้หมด (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545:65)

ขบวนการทำงานของเชื้อเอชไอวีในร่างกายมนุษย์ เมื่อเชื้อเอชไอวีเข้าไปอยู่ในร่างกาย โดยอยู่ในเซลล์เม็ดเลือดขาวและเข้าไปอยู่ในต่อมน้ำเหลือง 3-5 วัน ขณะที่ร่างกายยังไม่สามารถต่อสู้กับเชื้อโรคได้ เพราะโดยปกติร่างกายจะใช้เวลาในการสร้างภูมิคุ้มกัน 7-14 วัน ใน

ระยะนี้เชื้อจะเข้าสู่กระแสโลหิตแล้ว และหลบเข้าไปอยู่ในอวัยวะต่างๆ ที่มีต่อมน้ำเหลืองมากที่สุด ในร่างกาย ทำให้วัคซีนไม่สามารถป้องกันเชื้อเอชไอวีได้ การรักษาเอดส์ให้หายขาดจึงไม่สามารถทำได้ เนื่องจากยาที่ใช้รักษาจะไปทำลายเซลล์ที่เชื้อหลบอยู่ด้วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548: 106)

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อร่างกายได้รับเชื้อเอชไอวี จะมีผลทำให้ร่างกายมีภูมิคุ้มกันลดน้อยลง ซึ่งอาการที่ต่อเนื่องจากการได้รับเชื้อเอชไอวี เรียกว่า กลุ่มอาการภูมิคุ้มกันเสื่อม (Acquired Immune Deficiency Syndrome-AIDS) ซึ่งรู้จักกันดีในนามโรคเอดส์ เป็นกลุ่มอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเพราะร่างกายได้รับเชื้อเอชไอวีซึ่งจะเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาวที่เป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคลดน้อยลง จึงทำให้เชื้อโรคฉวยโอกาสแทรกซ้อนเข้าสู่ร่างกายได้ง่ายขึ้น เช่น วัณโรคในปอด หรือต่อมน้ำเหลือง เยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อรา โรคผิวหนังบางชนิด หรือเป็นมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ ซึ่งสาเหตุของการเสียชีวิตมักเกิดขึ้นจากโรคติดเชื้อฉวยโอกาสต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้อาการจะรุนแรง และเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว

1.2 ช่องทางและปัจจัยการติดเชื้อเอชไอวีพบในเลือดและสารคัดหลั่งหลายชนิดของร่างกาย ได้แก่ น้ำอสุจิ เมื่อกินช่องคลอดสตรี นำนมน้ำลาย และอาจพบได้ในปริมาณน้อยๆ ในน้ำตาและปัสสาวะเมื่อพิจารณาจากแหล่งเชื้อแล้วจะพบว่าเชื้อเอชไอวีติดต่อได้ 3 วิธีคือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:66-67)

1. ติดต่อกับเพศสัมพันธ์ พบว่า เชื้อเอชไอวีติดต่อด้วยวิธีนี้มากที่สุดประมาณร้อยละ 80 เกิดขึ้นได้ทั้งการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน หรือกับเพศตรงข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่ชอบมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก ซึ่งจะเกิดแผลและรอยถลอกได้มากกว่าการร่วมเพศทางช่องคลอด การมีเพศสัมพันธ์ทางปากถ้ามีการอักเสบหรือมีแผลก็อาจมีการติดเชื้อเอชไอวีได้ กรณีการร่วมเพศระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ถึงแม้ผู้ชายจะไม่มีแผลก็มีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีได้ง่าย ผู้ที่มีเพศสัมพันธ์ขณะเป็นกามโรคก็มีโอกาสที่จะติดเชื้อเอชไอวีได้มากกว่าปกติ

2. ติดต่อกับกระแสเลือด อาจเกิดจากการถ่ายเลือดหรือได้รับเลือด หรือผลิตภัณฑ์จากเลือดที่มีเชื้อเอชไอวีอยู่ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้หรือเข้าทางบาดแผล ปัจจุบันโอกาสที่จะติดเชื้อเอชไอวีจากการถ่ายเลือดที่รับบริจาคมีน้อยมาก เนื่องจากมีระบบการตรวจคัดกรองเลือดอย่างมีประสิทธิภาพสูงก่อนที่จะนำมาใช้ และแพทย์จะใช้กรณีที่เป็นจริงๆ เท่านั้น เพื่อลดโอกาสเสี่ยงในการติดเชื้อให้น้อยลง การติดเชื้อเอชไอวีจากการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะต่างๆ เช่น ไต หัวใจ ไช

กระดูก หรือการผสมเทียมโดยได้รับสpermsจากผู้ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งในปัจจุบันได้มีการคัดกรองอย่างดี ทำให้มีความเสี่ยงน้อยมาก การใช้เข็มฉีดยาร่วมกันในกลุ่มผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะกรณีที่ใช้ฉีดเข้าเส้นโลหิต การเจาะหูและการสักตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย ถ้าใช้อุปกรณ์ที่ไม่ได้รับการฆ่าเชื้ออย่างดีก็มีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีได้

3. ติดต่อกับแม่ไปสูทารก มารดาที่ติดเชื้อเอชไอวีจะถ่ายทอดไปสู่ทารกในระหว่างตั้งครรภ์ในระยะคลอดและในระยะที่เลี้ยงดูหลังคลอด ทารกที่เกิดจากมารดาที่ติดเชื้อเอชไอวีไม่จำเป็นต้องติดเชื้อเอชไอวีทุกคนมีประมาณร้อยละ 30 เท่านั้นที่ติดเชื้อเอชไอวีได้ แต่ในปัจจุบันมียาต้านไวรัสเอชไอวีที่มีประสิทธิภาพและไม่เป็นอันตรายต่อทารก ถ้าแม่ได้รับยาต้านไวรัสเอชไอวีจะลดอัตราเสี่ยงในการติดเชื้อเอชไอวีลงเหลือเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น

ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้ติดเชื้อเอชไอวียังขึ้นอยู่กับ 1) ปริมาณเชื้อเอชไอวี ถ้าได้รับเชื้อเอชไอวีมากก็มีโอกาสติดมาก ซึ่งเชื้อเอชไอวีมีมากในเลือด น้ำอสุจิ น้ำคัดหลั่งในช่องคลอด 2) ช่องทางการรับเชื้อ การสัมผัสเชื้อเอชไอวีโดยตรง เช่น การใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน หรือมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันมีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีสูงมาก 3) สุขภาพของผู้รับเชื้อ หากมีบาดแผลหรือเป็นกามโรคจะทำให้ติดเชื้อเอชไอวีง่ายขึ้น เพราะเชื้อจะเข้าสู่บาดแผลหรือเยื่ออ่อนที่อักเสบได้ง่าย 4) จำนวนครั้งของการสัมผัส ยิ่งสัมผัสเชื้อบ่อย โอกาสติดเชื้อเอชไอวีก็มีมากขึ้น

1.3 การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีสามารถทำได้ดังนี้ 1) ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ 2) การสัมผัสกับสารคัดหลั่งที่มีเชื้อ ควรระมัดระวัง คือการใช้สิ่งกำบัง เช่น ถุงมือซึ่งลดโอกาสที่เชื้อจะสัมผัสผิวหนังหรือเยื่อ การล้างผิวหนังทุกครั้งและทั่วถึงหลังสัมผัสกับเลือด หรือสารคัดหลั่งอื่นๆ ทำให้ลดโอกาสติดเชื้อได้ 3) การติดต่อกับแม่สู่ลูก มารดาที่มีเชื้อเอชไอวีไม่ควรให้นมบุตร หากไม่สามารถทำได้ควรให้ทารกกินนมแม่อย่างเดียวในช่วงเดือนแรกๆ และ หย่านมให้เร็วที่สุด (กองโรคเอดส์, 2537)

1.4 อาการของเอดส์เมื่อได้รับเชื้อเอชไอวีเข้าสู่ร่างกาย แต่ละคนจะมีระยะอาการของเอดส์แตกต่างกันขึ้นอยู่กับภาวะของร่างกายและความรุนแรงของเชื้อเอชไอวีที่ได้รับ บางคนแสดงอาการเร็วภายในระยะเวลา 2-3 ปี บางคนไม่มีอาการอยู่นานเป็น 10 ปี ซึ่งในประเทศไทยจะมีประมาณร้อยละ 10ของผู้ที่ได้รับเชื้อจะไม่มีอาการของโรคอยู่นานเกิน 10 ปี ซึ่งสามารถแบ่งระยะ

อาการของเอดส์ได้ดังนี้(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545: 68-69)

อาการระยะแรก เป็นระยะที่ยังไม่แสดงอาการ ผู้ที่ติดเชื้อใหม่ๆ ส่วนใหญ่จะไม่มีอาการ บางรายจะมีอาการคล้ายๆ เป็นไข้หวัด มีไข้ มีน้ำมูกไหล ปวดศีรษะ เจ็บคอ ปวดเมื่อยตามตัว ภายใน 2-3 สัปดาห์หลังจากได้รับเชื้อเข้าไปและจะหายได้เอง เมื่อหายแล้วร่างกายจะแข็งแรงตามปกติ

ระยะเริ่มแสดงอาการ (ระยะที่มีอาการสัมพันธ์กับเอดส์)เมื่อภูมิคุ้มกันในร่างกายลดต่ำลง จะมีอาการอ่อนเพลีย เบื่ออาหาร น้ำหนักตัวลดลงอย่างรวดเร็ว มีไข้เรื้อรัง ไอเรื้อรัง ท้องเสียเรื้อรัง มีฝ้าขาวขึ้นในปากและลิ้น มีตุ่มคันตามผิวหนัง

ระยะเอดส์เต็มขั้น เป็นระยะที่ผู้ติดเชื้อมีภูมิคุ้มกันลดลงอย่างมาก จะติดเชื้อโรคต่างๆ ได้ง่ายขึ้น และจะมีอาการของโรครุนแรงมากกว่าที่เกิดขึ้นกับคนปกติ เช่น อาการท้องเสียก็อาจทำให้เสียชีวิตได้ หรือเป็นเชื้อราขึ้นทั่วตัว บางรายก็เกิดสมองอักเสบจากการติดเชื้อรา ปอดบวมจากเชื้อรา โรคไวรัสตับอักเสบ วัณโรคที่กระจายไปยังอวัยวะต่างๆ และมะเร็ง ผู้ป่วยส่วนมากจะเสียชีวิตจากโรคติดเชื้อต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระยะนี้

อาการที่ทำให้สงสัยว่าเป็นเอดส์ได้แก่ผู้ป่วยมีอาการหลักที่สังเกตได้เด่นชัด 3 อาการ คือ 1) มีไข้เรื้อรัง 2) มีอาการท้องเสียนานเป็นเดือน 3) น้ำหนักลดลงมากกว่าร้อยละ 10 ของน้ำหนักเดิมภายใน 1 เดือน โดยไม่ทราบสาเหตุ และมีอาการร่วมอื่นๆ คือ มีตุ่มใสๆ ขึ้นเป็นบริเวณกว้างตามตัวแขนขา มีอาการปวดแสบร้อนหรือมีเริ่มในช่องปากหรืออวัยวะเพศ มีฝ้าขาวจากเชื้อราในช่องปาก มีแผลในปากเรื้อรัง หรือมีแถบขาวเป็นริ้วๆ เส้นๆ ที่ด้านข้างของลิ้น มีไข้หอบเกิดจากปอดอักเสบคลำได้ ต่อม้ำเหลืองโตขนาดกว่า 1 เซนติเมตรมากกว่า 2 แห่ง (ยกเว้นบริเวณขาหนีบ ซึ่งคนธรรมดาไม่ติดเชื้อเอชไอวีก็ได้)

1.5 การรักษาและดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีปัจจุบันยังไม่มียาชนิดใดที่สามารถรักษาเอดส์ให้หายขาดได้ แต่มีการคิดค้นยาฆ่าเชื้อเอชไอวี ซึ่งสามารถยับยั้งการเพิ่มจำนวนของเชื้อเอชไอวีได้ ซึ่งในระยะแรกๆ การรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์นั้นจะต้องรับประทานยาหลายชนิดรวมกันมากกว่า 10 เม็ดในแต่ละมื้อ และต้องรับประทานวันละ 4 มื้อตลอดระยะเวลาาน ซึ่งมี

ค่าใช้จ่ายสูงทำให้การรักษาในระยะแรกไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติตามได้ แต่ในปัจจุบันให้รับประทานยาเพียงม็อลละ 2-3 เม็ด วันละ 2 ครั้งและค่ายาาลดลง ทำให้ผู้ติดเชื้อมีโอกาสรับการรักษาได้มากขึ้น และผู้ป่วยปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ ทำให้ลดอาการแทรกซ้อนต่างๆ ได้ ซึ่งสามารถยืดอายุของผู้ติดเชื้อได้มากขึ้น ขณะเดียวกันผู้ติดเชื้อก็มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ตามปกติเช่นบุคคลทั่วไป

การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี แบ่งตามระยะของโรค (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:69) คือ

1. ถ้าผู้ติดเชื้อเข้ามารับการรักษาตั้งแต่ระยะแรกที่ยังไม่แสดงอาการ ในระยะนี้แพทย์จะแนะนำให้มาตรวจหาปริมาณเม็ดเลือดขาวเป็นระยะๆ 3-6 เดือนต่อครั้ง เพื่อดูการดำเนินของโรคว่าจะรุนแรงมากขึ้นหรือไม่ และเมื่อเม็ดเลือดขาวลดลงมาถึงระดับหนึ่งแพทย์จะให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีเพื่อยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัสเอชไอวี

2. ถ้าผู้ติดเชื้ออยู่ในระยะที่เริ่มแสดงอาการ ซึ่งเป็นระยะที่ภูมิคุ้มกันโรคทั่วไปลดลง แพทย์จะให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีและรักษาอาการแทรกซ้อนต่างๆ ที่เกิดขึ้น และนัดมาตรวจบ่อยขึ้น ในระยะนี้ถ้าเม็ดเลือดขาว CD4 ลดลงมาก แพทย์จะให้ยาป้องกันการติดเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียร่วมกับยาต้านไวรัสเอชไอวี เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นโรคแทรกซ้อน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ติดเชื้อไม่เจ็บป่วยบ่อย สุขภาพไม่ทรุดโทรมมากสามารถทำงานได้ตามปกติ

3. ถ้าผู้ติดเชื้ออยู่ในระยะเอดส์เต็มขั้น เป็นระยะที่เชื้อเอชไอวีเพิ่มจำนวนมากขึ้นและภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลงมาก อาการในระยะนี้ผู้ป่วยจะร่างกายอ่อนแอ ติดเชื้อโรคได้ง่ายขึ้น และมีโรคร้ายแรงต่างๆ แทรกซ้อน เช่น ไวรัสตับอักเสบ วัณโรค มะเร็ง เป็นต้น แพทย์จะรักษาโดยให้ยารักษาตามอาการของโรคที่เป็น

เอดส์จัดเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ที่เมื่อเป็นแล้วไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ สามารถติดต่อได้ทุกเพศทุกวัยที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จะมีโอกาสติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ได้ง่ายกว่าผู้ที่อายุมากกว่า 20 ปี เพราะในช่วงอายุนี้นเซลล์ช่องคลอดของผู้หญิงจะบางและมีเมือกน้อยกว่าทำให้ติดเชื้อได้ง่าย (สถาบันวิจัย

วิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545:70) วัยรุ่นในช่วงวัยนี้จึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้หากไม่รู้จักรู้จักป้องกันตนเอง

สรุปได้ว่า เอดส์เป็นโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ร้ายแรงถึงเสียชีวิต วัยรุ่นจึงไม่ควรประมาท ต้องรู้จักรู้จักป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อเอชไอวี การไม่มีเพศสัมพันธ์จึงเป็นการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้อย่างปลอดภัยที่สุด และไม่ควรเสี่ยงมีเพศสัมพันธ์ โดยคิดว่ามีเพศสัมพันธ์เพียงครั้งเดียวคงไม่มีโอกาสติดเชื้อเอชไอวี เพราะการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อเอชไอวีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นก็สามารถติดเชื้อได้แล้ว แต่ถ้าหากหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ไม่ได้ควรรู้จักป้องกันตนเองให้ปลอดภัยโดยใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เพราะนอกจากป้องกันไม่ให้ติดเชื้อเอชไอวี และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ แล้วยังช่วยในเรื่องการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้อีกด้วย

2. พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตที่อยู่ระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาและรวดเร็ว ทั้งร่างกาย อารมณ์ และสังคม การเข้าสู่วัยรุ่นจะแตกต่างกันไปในแต่ละเพศ เด็กผู้หญิงเข้าสู่วัยรุ่นเร็วกว่าเด็กผู้ชาย การเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี และลักษณะการเปลี่ยนแปลงในตอนต้นและตอนปลายที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน จึงแบ่งวัยรุ่นออกเป็น 2 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลาย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545:78-83)

ระยะที่ 1 วัยรุ่นตอนต้น (9-14 ปี) มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว เกิดขึ้นโดยฮอร์โมนต่อมใต้สมองหลังฮอร์โมนควบคุมการเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จะมีส่วนสูงเพิ่มขึ้นอย่างมาก วัยรุ่นจะปรับตัวกับร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปได้ไม่ดี จะมีความวิตกกังวลกับร่างกายของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความประหม่า อาย ขาดความมั่นใจ ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้ยาก บางครั้งอาจจะมีการต่อต้านก้าวร้าว เมื่อมีเรื่องกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อยก็อาจจะเสียใจมาก

การเข้าสู่วัยสาวจะเริ่มเมื่อต่อมใต้สมองหลังฮอร์โมนไปกระตุ้นต่อมรังไข่ ทำให้รังไข่เจริญเติบโตและหลังฮอร์โมนเพศหญิงไปกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อวัยวะเพศ การเปลี่ยนแปลงที่

เห็นครั้งแรกคือ บริเวณรอบหัวนม หัวนมเดิมเป็นตุ่มจะยื่นออกมา มีความสูงเพิ่มขึ้นและมีไขมันมาปกคลุมร่างกาย มีเต้านมใหญ่ออกมา กระดูกเชิงกรานขยายใหญ่ขึ้น มีขนที่หัวเหน่าและรักแร้ แคมและคลิตอริส ผิวหนังตามใบหน้า หลัง และต้นแขนก็จะขับไขมันออกมามากทำให้เกิดสิว ต่อมเหงื่อก็จะขับเหงื่อออกมามากทำให้มีกลิ่นตัว หลังการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ประมาณ 1 ปี เด็กหญิงก็จะมีประจำเดือนครั้งแรกตามมา

ในระหว่างนี้การรับรู้ความเป็นเพศของตนเองจะกลับมามีความสำคัญมากอีกครั้งหนึ่ง การที่จะยอมรับความเป็นผู้หญิงได้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ในความเป็นเพศหญิงของตนเองว่ามันคงเพียงใด ซึ่งความรู้ที่ขึ้นอยู่กับการศึกษาในวัยเด็กตอนต้น ในระยะ 2-6 ปี พ่อเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากต่อลูกชายและลูกสาว พ่อจะต้องรักและให้เกียรติแม่ ทำให้ลูกสาวรับรู้ความสำเร็จของความเป็นผู้หญิง พ่อควรจะให้ความรักและรักษาความสัมพันธ์กับลูกให้พอเหมาะ เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่มั่นใจกับการเปลี่ยนแปลงของตัวเอง ถ้าพ่อห่างเหินไปเพราะคิดว่าลูกโตแล้วไม่ควรอยู่ใกล้ซิดจะทำให้ลูกไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงการเป็นผู้หญิงของตนเอง จะเกิดการรับรู้ทางเพศและการเลียนแบบที่ผิดปกติไป ถ้าพ่อและแม่หย่ากันในช่วงนี้ จะมีผลต่อลูกอย่างมาก เด็กสาวหลายคนพยายามทำตัวเลียนแบบพ่อเพื่อจะได้ดูแลแม่และน้อง

การเข้าสู่วัยหนุ่ม ในระยะวัยรุ่นตอนต้นเด็กชายจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายน้อยกว่าในเด็กหญิง ฮอร์โมนเพศจากต่อมใต้สมองจะกระตุ้นอวัยวะเพศให้เจริญเติบโต อัณฑะจะมีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก มีขนที่หัวเหน่าและรักแร้ ฤกษ์ผลิตน้ำเลี้ยงอสุจิและท่อเก็บน้ำอสุจิจะมีการพัฒนาและสามารถสร้างตัวอสุจิขึ้นเป็นครั้งแรก หนวด เครา ขนตามร่างกายจะขึ้นตามมาหลังจากมีขนที่หัวเหน่าประมาณ 2 ปี ก็มีเสียงใหญ่ห้าวขึ้น และเริ่มมีการหลั่งน้ำกามหรือฝันเปียกเมื่ออายุประมาณ 14 ปี เมื่อมีการหลั่งครั้งแรกเด็กชายจะรู้สึกตกใจและกังวลใจ

เมื่อเข้าสู่วัยหนุ่ม ความรู้สึกผูกพันสนิทกับแม่และรู้สึกว่าคู่แข่งกับพ่อจะกลับมาใหม่ การแข่งขันเพื่อเอาชนะพ่อจะเกิดขึ้น เด็กชายจึงไม่ยอมรับความคิดของพ่อ ทำให้เกิดการถกเถียงกันขึ้นได้บ่อยๆ ในระยะนี้พ่อแม่ต้องเข้าใจความรู้สึกของลูกที่อยู่ในวัยรุ่น จะต้องไม่สร้างความคิดตันซึ่งจะเพิ่มความเครียดให้กับวัยรุ่น ปล่อยให้เขาได้มีโอกาสแสวงหาตัวเองและปรับตัว ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป หากพ่อแม่ไม่เข้าใจ ใช้อำนาจกับลูก พ่อแม่ทะเลาะกัน ครอบครัวไม่อบอุ่น ไม่มีความสุข วัยรุ่นก็จะคิดว่าชีวิตแต่งงานน่ากลัว และไม่สามารถรับรู้ได้ว่าการมีชีวิตครอบครัวมีความสุข

ทำให้ไม่สามารถพัฒนาไปสู่การมีสัมพันธภาพทางเพศกับเพศตรงข้ามได้ จะชอบเพศเดียวกันและผูกพันกับเพื่อนเพศเดียวกันมากเกินไป ไม่กล้าที่จะรักเพศตรงข้าม จึงมีพฤติกรรม รักร่วมเพศ แต่ถ้าปัจจัยพื้นฐานทางครอบครัวและการเลี้ยงดูมาถูกต้อง ความรู้สึกนี้จะเบี่ยงเบนอยู่ในระยะสั้นๆ ชั่วคราว เมื่อวัยรุ่นมีความมั่นใจในตัวเอง และบทบาททางเพศของตัวเอง อารมณ์รักร่วมเพศจะถูกเบนไปสู่เพศตรงข้าม และสามารถมีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามได้

ระยะที่ 2 วัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 14-19 ปี) วัยรุ่นในช่วงนี้จะแตกต่างจากวัยรุ่นตอนต้นอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะค่อยๆ น้อยลง การเจริญเติบโตจะเพิ่มขึ้นอีกเพียงเล็กน้อย วัยรุ่นในระยะนี้จะเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีการคิดอย่างมีเหตุผล ส่วนมากรับผิดชอบตัวเองได้จะเริ่มสนใจอนาคตของตนเอง แต่ยังอดทนรออะไรไม่ได้ ยังมีอารมณ์วู่วามอยู่บ้าง

ในระยะนี้ ถ้าหญิงและชายเข้าสู่วัยรุ่นช้า จะมีความกังวลต่ออุปนิสัยของตนเองจนขาดความภูมิใจในตนเอง เด็กหญิงจะกังวลเรื่องรูปร่าง ความสูง สิว ผิวพรรณ เด็กชายก็เช่นเดียวกัน จะรู้สึกมีปมด้อย ถ้าเตี้ยหรือตัวเล็ก เด็กวัยรุ่นจะใช้เวลาปรับตัวนานกว่าจะยอมรับลักษณะที่เปลี่ยนแปลงของตนเองได้ บางคนยอมรับไม่ได้ ทำให้เกิดปมด้อยวัยรุ่นชายในช่วงวัยนี้จะตื่นตัวทางเพศได้ง่าย และมีอารมณ์เพศสูงสุดในช่วงอายุ 17-18 ปี วัยรุ่นชายประมาณร้อยละ 80 จะใช้การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง ส่วนวัยรุ่นหญิงประมาณร้อยละ 40 ก็ใช้การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง เป็นการลดความรู้สึกทางเพศซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ และไม่อันตรายต่อร่างกาย วัยรุ่นในช่วงอายุนี้อาจจะมีปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะอารมณ์วู่วามไม่ยั้งคิด และไม่รู้จักรอ และมีฮอร์โมนเพศสูงทำให้เกิดการเร่งเร้าของอารมณ์เพศง่าย จึงมีความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน การตั้งครรภ์ การทำแท้ง และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

วัยรุ่นตอนปลาย อายุ 16-19 ปี เป็นช่วงที่มีปัญหาการปรับตัวมากที่สุด ในระยะแรกต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึกใหม่ๆ อารมณ์เพศ บทบาททางเพศ การคบเพื่อน การเรียน การรับผิดชอบ และพึ่งพาตัวเองได้ ซึ่งจะทำให้มีความขัดแย้งระหว่างความต้องการเป็นอิสระและความกลัวที่จะต้องรับผิดชอบดูแลตัวเอง ทำให้บางคนรู้สึกว่าเป็นภาระที่หนักหนา เกิดความเครียด วิตกกังวล กังวลใจ และหันไปมีพฤติกรรมติดพ่อติดแม่ เช่นตอนเด็กๆ แต่โดยส่วนใหญ่แล้ววัยรุ่นจะสามารถผ่านความเปลี่ยนแปลงได้ โดยพ่อแม่มีส่วนสำคัญที่สุด ซึ่งมีการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่มีการพัฒนาที่สมบูรณ์ราบรื่น มีการปรับตัวได้ดี มีอารมณ์และจิตใจที่มั่นคง

มีความเชื่อมั่นและภูมิใจในตัวเอง มีเหตุผล ฟังพาตัวเองได้ ตัดสินใจได้ด้วยตนเองไม่ตามอย่างกลุ่ม เพื่อนจะมาจากครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง ไม่เคยพบกับความพลัดพราก หรือความลำบากในชีวิต ส่วนวัยรุ่นที่ปัญหาต่อการปรับตัว มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตัวเอง ต้องการคำแนะนำจากเพื่อนฝูงหรือผู้ใกล้ชิด มีมนุษยสัมพันธ์ไม่ดี วัยรุ่นกลุ่มนี้มักจะมาจากครอบครัวที่ไม่มีความสุข พ่อแม่ไม่ปรองดองกันหรือหย่าร้าง ส่วนกลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหามาก ก้าวร้าว ดื้อรั้น ติดเพื่อนฝูงนอกบ้าน บางครั้งก็เกิดอาการซึมเศร้า บางคนก็หันไปพึ่ง ยาเสพติด วัยรุ่นกลุ่มนี้จะมาจากครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่น พ่อแม่มีปัญหาชีวิตสมรส อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่ดี และฐานะทางเศรษฐกิจของของครอบครัวต่ำ

วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ต้องการความเข้าใจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นวัยที่ต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของตนเองทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก พ่อแม่และครูจึงมีบทบาทสำคัญที่จะดูแลให้วัยรุ่นก้าวผ่านความเปลี่ยนแปลงนี้ไปได้อย่างปลอดภัย ดังที่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:83) ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ / ครู ไว้ดังนี้ 1) ต้องยอมรับความสับสนและวุ่นวายของวัยรุ่น และพร้อมให้คำแนะนำที่เหมาะสมโดยไม่ใช้อารมณ์ 2) ให้อิสระที่จะคิดและตัดสินใจ 3) ให้ออกาสวัยรุ่นได้ตัดสินใจเองและยอมรับความผิดพลาดในการตัดสินใจนั้นได้ 4) ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีความเชื่อมั่นในตัวเองโดยให้กำลังใจ สนับสนุนและไว้วางใจในการกระทำของเขา 5) ไม่ควรดูว่าต่อหน้าเพื่อนฝูงหรือตำหนิไปทุกเรื่อง 6) ให้วัยรุ่นได้มีชีวิตส่วนตัวบ้าง ไม่ควรจู้จี้ ตามดูไปทุกเรื่อง 7) ควรจะแสดงความคิดเห็นและจุดยืนของเจตคติในเรื่องต่างๆ ให้เขารับทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการปรับตัวในทิศทางเดียวกัน เพื่อลดความขัดแย้ง 8) มีสัมพันธภาพที่ดีต่อวัยรุ่น 9) ให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 10) ควรให้ความรู้และช่วยเป็นที่ปรึกษาในสิ่งที่เขากังวลใจ เช่น เรื่องการดูแลรักษาความสะอาดผิว การกำจัดกลิ่นตัว การออกกำลังกาย การคุมกำเนิด การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ควรจะสอนถึงการเข้าใจผิดต่างๆ และความเชื่อผิดๆ ทางเพศ

นอกจากนี้ สุชา จันทน์หอม (2536: 135-157) ได้กล่าวถึง ลักษณะของวัยรุ่นเพิ่มเติม ดังนี้ วัยรุ่นจะชอบทำตัวเด่นเป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม ต้องการยอมรับจากสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เพราะวัยรุ่นให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากกว่ากลุ่มทางสังคมอื่นๆ มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ชอบเหมือนกัน วัยรุ่นจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน ด้วยเหตุนี้กลุ่มเพื่อนของวัยรุ่นจึงมีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางสังคมของบุคคล ซึ่งการขัดเกลาโดยกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญเป็น

อันดับรองจากสถาบันครอบครัว นอกจากนี้ กลุ่มเพื่อนยังสามารถแทนที่ครอบครัวในการควบคุมวิธีการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ตลอดจนปรับปรุงบุคลิกภาพของพวกเขา วัยรุ่นสามารถชักจูงวัยรุ่นด้วยกันโดยผ่านวิธีการ 2 วิธีด้วยกัน คือ

1. การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) วัยรุ่นจะถูกชักจูงจากเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ โดยผ่านกระบวนการการเปรียบเทียบทางสังคมคือ การประเมินตัวเอง ตลอดจนความสามารถ และบุคลิกภาพกับเพื่อนๆ การเปรียบเทียบทางสังคมนี้เป็นกระบวนการตลอดชีวิตที่ทุกคนต้องเผชิญไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ และจะมีความสำคัญมากขณะอยู่ในวัยรุ่น

2. การยอมรับและความนิยม (Acceptance and Popularity) วัยรุ่นจะให้ความสำคัญต่อวิธีการที่เพื่อนๆ มองเขาว่า เขาได้รับการยอมรับหรือการปฏิเสธจากเพื่อนๆ มากเพียงใด วัยรุ่นหลายคนรู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะได้รับการชื่นชมและยอมรับจากเพื่อน การยอมรับจากกลุ่มและให้ความสำคัญ โดยส่วนใหญ่แล้วขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของวัยรุ่นเอง วัยรุ่นที่เป็นที่ชื่นชอบจะได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางสังคมของวัยรุ่น ลักษณะเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจัดเป็นกลุ่มซึ่งอาจเป็นกลุ่มฝูงชนหรือกลุ่มพรรคพวก สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศเดียวกันและชอบคิดแยก “เรา” จาก “เขา” และแสดงให้คนอื่นเห็นว่า “เรา” เป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น โดยการแต่งกายให้คล้ายคลึงกันสมาชิกกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น การเข้ากลุ่มนอกจากเป็นช่องทางให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางสังคมในแง่ต่างๆ ยังเปิดโอกาสให้ชายหญิงได้รู้จักมักคุ้นกัน เข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศ รู้จักประพฤติตนตามบทบาทเพศ รู้จักปฏิบัติตนต่อเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ สัมพันธภาพของชายและหญิงบางคู่อาจพันชิดความสัมพันธ์อันที่เพื่อนเป็นความสัมพันธ์แบบคู่รัก ความรักใคร่ผูกพันของชายหญิงในช่วงนี้มักเป็นแบบไม่จริงจังมากนัก ตามปกติหญิงมักนิยมเพื่อนชายที่มีอายุมากกว่าตน เพราะหญิงมีพัฒนาการเร็วกว่าชายในวัยเดียวกัน การจัดกิจกรรมหรือชมรมต่างๆ จึงควรส่งเสริมเพื่อสนองความต้องการของวัยรุ่นในด้านการเข้ากลุ่ม

สรุป วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก หากวัยรุ่นสามารถปรับตัวยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ก็สามารถก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ได้อย่าง

มันคงต่อไป วัยรุ่นต้องการการยอมรับจากสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เพื่อนจึงมีอิทธิพลมากที่สุดในการดำเนินชีวิต ประกอบกับวัยรุ่นเริ่มมีความสนใจและความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ดังนั้นวัยรุ่นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องเพศและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรวัดในลักษณะการเข้ากลุ่ม

3. ทักษะคติทางเพศและเอดส์ของวัยรุ่น

ทักษะคติเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งถือว่าทักษะคติมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมต่างๆ พรพวรรณ เขียวปัญญา (2535: 33) ได้สรุปความหมายของทักษะคติไว้ว่า ทักษะคติเป็นสภาวะของจิตใจซึ่งรวมทั้งความคิด ความรู้สึกและแนวโน้มที่จะสนองตอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ และสถานการณ์ต่างๆ อาจจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบก็ได้ โดยเริ่มจากบุคคลต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วทำการประเมินค่าสิ่งนั้นตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมา โดยเก็บเอาไว้เป็นอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด สะสมไว้เป็นความตั้งใจ แล้วจึงสะท้อนความรู้สึกนั้นออกมาเป็นพฤติกรรม

3.1 องค์ประกอบของทักษะคติ มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

แนวคิดของ Triandis (1971 อ้างถึงใน ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์, 2540: 82-83) ได้แยกองค์ประกอบของทักษะคติไว้ ดังนี้

3.1.1 องค์ประกอบทางด้านปัญญา หรือด้านความรู้ หรือความคิด (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนความเชื่อของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ วัตถุ สถานการณ์ต่างๆ หรือมีต่อสิ่งเร้าที่เป็นที่หมายของทักษะคติ

3.1.2 องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ ความรู้สึก อารมณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ถ้าบุคคลรู้สึกดีต่อสิ่งใด แสดงว่ามีความรู้สึกในด้านบวก (Positive) ต่อสิ่งนั้น แต่ถ้ารู้สึกไม่ดีต่อสิ่งใด แสดงว่ามีความรู้สึกในด้านลบ (Negative) ต่อสิ่งนั้น

3.1.3 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม หรือด้านการกระทำ (Behavioral Component) ได้แก่ ความโน้มเอียงที่จะกระทำ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางใดทางหนึ่งทั้งในด้านบวกและด้านลบ

แนวคิดของ Fishbein และ Ajzeen (1975: 130 อ้างถึงใน ศุภกนิษฐ์พลไพรินทร์, 2540: 83) และ Thurstone (1959: 320-322 อ้างถึงใน ศุภกนิษฐ์พลไพรินทร์, 2540: 83) กล่าวว่าทัศนคติมีองค์ประกอบเดียวคือ อารมณ์ ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อที่หมายของทัศนคติ ซึ่งแนวคิดที่เห็นว่าทัศนคติมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกเพียงองค์ประกอบเดียวเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทัศนคติมีความรู้สึกเป็นองค์ประกอบหลัก เพราะความรู้สึกเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ามีทัศนคติในทางด้านบวกหรือลบ ส่วนองค์ประกอบด้านปัญญาความรู้ และด้านพฤติกรรมเป็นองค์ประกอบย่อยที่แสดงถึงความเชื่อและการกระทำสิ่งต่างๆ

3.2 การเกิดทัศนคติ ทัศนคติเกิดจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ เช่น สิ่งของ บุคคลหรือสถานการณ์ ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์โดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ อาจแบ่งกล่าวได้ดังนี้ (ฐาติมา เพชรนุ้ย, 2537:11)

3.2.1 อิทธิพลของครอบครัว พ่อแม่เน้นว่ามีอิทธิพลต่อเด็กในช่วงวัยก่อนเข้าโรงเรียน เพราะพ่อแม่มีอิทธิพลต่อเด็กในการเสริมแรง เมื่อทำในสิ่งที่พ่อแม่เห็นชอบ และลงโทษเมื่อทำในสิ่งที่พ่อแม่ไม่เห็นด้วย เด็กจะพัฒนาค่านิยม ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งต่างๆ ภายใต้กรอบความคิดของพ่อแม่เป็นหลัก อิทธิพลของครอบครัวมีผลต่อทัศนคติในการรับประทาน การแต่งกาย การนับถือศาสนา เป็นต้น

3.2.2 อิทธิพลของประสบการณ์ส่วนตัว การมีประสบการณ์ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นการพัฒนาทัศนคติที่ค่อนข้างหนักแน่น หากได้รับประสบการณ์ส่วนตัวในแง่ลบ หรือไม่พึงพอใจ ก็จะมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นในแง่ลบ แต่ถ้าได้รับประสบการณ์ส่วนตัวในแง่บวก หรือมีความพึงพอใจก็จะมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นในแง่บวกได้ นอกจากนี้การได้พบเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งบ่อยๆ ย่อมมีการพัฒนาทัศนคติได้เช่นเดียวกัน

3.2.3 อิทธิพลจากสิ่งต่างๆ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มทางสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกจะมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ เช่น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในวัยรุ่น ทัศนคติของเด็กวัยรุ่นต่อสิ่งต่างๆ จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นต้น

3.2.4 อิทธิพลของสื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และการโฆษณาต่างๆ มีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคลเป็นอย่างมากยิ่ง การรายงานการกระทำสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏผ่านสื่อ ทั้งที่ ได้รับโทษหรือรางวัล เป็นการสร้างทัศนคติให้แก่บุคคลนั้นๆ ได้เช่นเดียวกัน

สรุปได้ว่า ทัศนคติเกิดจากการเลี้ยงดูในครอบครัว อิทธิพลของกลุ่ม และสื่อมวลชน การได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงของบุคคลทำให้เกิดเป็นทัศนคติที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม

3.3 ทัศนคติเกี่ยวกับเพศและการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่นในประเทศไทย การสอนเรื่องเพศและเอดส์ยังเป็นเรื่องที่ไม่เปิดกว้าง โดยเฉพาะเรื่องเพศเพราะด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยที่หลีกเลี่ยงการสอนเรื่องเพศ เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องลามกอนาจารหรือชี้โพรงให้กระรอก ทำให้วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความต้องการรู้ในเรื่องเพศ ไม่สามารถเข้าใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลให้วัยรุ่นบางส่วนมีทัศนคติที่ไม่ดีในเรื่องเพศ ซึ่ง Cary (1978: 243 – 259 อ้างถึงใน จินตนา พึ่งโพธิ์, 2547: 25) อธิบายอิทธิพลต่อทัศนคติทางเพศ สรุปได้ดังนี้

3.3.1 ศาสนาและเชื้อชาติ คำสอนและประสบการณ์ทางศาสนา มีผลต่อความสำนึกทางเพศ ผู้หญิงที่เคร่งครัดศาสนาจะมีอัตราของความเป็นพรหมจรรย์สูง

3.3.2 ช่วงเวลาในวัยหนุ่มสาว สังคมในปัจจุบันบุคคลต้องเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพยาวนานกว่าแต่ก่อน และวัยรุ่นในปัจจุบันก็มีวุฒิภาวะทางร่างกายเร็วกว่าในอดีต อัตราของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานจึงสูงกว่าในอดีต

3.3.3 ทัศนคติและประสบการณ์ทางเพศของบิดามารดาจะถ่ายทอดความเชื่อถือและการปฏิบัติตัวต่อบุตรของตน เด็กชายจะเลียนแบบพฤติกรรมแห่งความเป็นชายจากบิดา ขณะเดียวกันเด็กหญิงจะเลียนแบบพฤติกรรมแห่งความเป็นหญิงจากมารดา

3.3.4 ความรู้สึกผิดทางเพศ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางเพศอย่างมาก ความรู้สึกผิดทางเพศ จะเป็นตัวยับยั้งและจำกัดอิสระทางเพศและพฤติกรรมทางเพศ

3.3.5 บุคลิกภาพของบุคคล ชายหรือหญิงที่มีความภาคภูมิใจในตนเองที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีทัศนคติทางเพศที่ดี มีพฤติกรรมทางเพศด้วยความเชื่อมั่น กล้าพูด กล้าคุย เรื่องเพศอย่างธรรมดา

สรุปได้ว่า อิทธิพลที่มีต่อทัศนคติทางเพศเริ่มจากบุคลิกภาพของวัยรุ่นเอง และอิทธิพลจากพ่อแม่ที่เป็นตัวแบบในพฤติกรรมทางเพศ นอกจากนี้ ศาสนา และความเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางเพศของวัยรุ่นเช่นกัน

สำหรับทัศนคติของวัยรุ่นเกี่ยวกับเอดส์ เป็นสภาวะทางด้านจิตใจ ซึ่งรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเอดส์ และความโน้มเอียงของจิตใจที่จะสนองตอบของแต่ละบุคคลที่มีต่อเอดส์ ซึ่งทัศนคติเหล่านี้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และองค์ประกอบต่างๆ ที่จะเป็นแรงผลักดันทั้งทางบวกและลบ ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อเอดส์และการป้องกันไปในทิศทางก็ได้ (พรพรรณ เจริญปัญญา, 2535:34) ดังนั้น หากวัยรุ่นได้รับความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอดส์ จะส่งผลให้วัยรุ่นมีความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ในประเด็นเรื่อง ทัศนคติการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็น และหัวข้อทัศนคติดังกล่าวจากโครงการวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบโครงการเอดส์ด้านการป้องกันและการดูแลรักษาที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลก รอบที่ 1 ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2552: 212-219) ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

4. ค่านิยมทางเพศของวัยรุ่น

การที่เยาวชนปัจจุบันมีค่านิยมทางเพศที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดของเยาวชนคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอยเป็นไปอย่างถาวรหรือ

ชั่วคราวโดยวางแผนให้เห็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532: 337) สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น แล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ง่ายในเรื่องสิ่งของเครื่องใช้ แต่การเปลี่ยนแปลงเรื่องค่านิยมและสัญลักษณ์ทางสังคมมักต้องใช้เวลาอันยาวนานและยากกว่า ส่วนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของมาตรฐาน การประพฤติปฏิบัติในสังคม (สุริชัย หวันแก้ว, 2537: 155-157)

สำหรับกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) การค้นพบ (Discovery) เป็นการค้นพบสิ่งที่ไม่เคยเปิดเผยหรือไม่เคยมีใครทราบมาก่อน การค้นพบสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจกระบวนการหรือเหตุการณ์ที่มีอยู่เดิมเท่านั้น 2) การประดิษฐ์ (Invention) เป็นวิธีการนำเอาความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่แล้วมาผสมผสานกันนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 3) การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (Acculturation) คือ การติดต่อและแลกเปลี่ยนกันระหว่างสองวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการรับวัฒนธรรมทั้งในรูปของวัตถุและไม่ใช่วัตถุจากวัฒนธรรมอื่น ลักษณะการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมมักเกิดขึ้นจากการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นเวลานานระหว่างสังคมวัฒนธรรมที่มีเทคโนโลยีล้ำหลังก็มักจะรับเอาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าจากอีกสังคมหนึ่งเสมอ 4) การแพร่กระจาย (Diffusion) หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นในสังคมนั้นๆ ทฤษฎีการแพร่กระจายเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในยุคต้นศตวรรษที่ 20 สาระสำคัญของทฤษฎีการแพร่กระจายคือการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการติดต่อกันระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และเป็นการแพร่ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ การแพร่กระจายวัฒนธรรมทางนวัตกรรมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประโยชน์ของนวัตกรรมและสังคมเห็นคุณค่า และจะต้องเป็นนวัตกรรมที่ไม่ขัดต่อค่านิยม แนวปฏิบัติ และประสบการณ์ของสังคมนั้นๆ (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2531: 15-16)

จางง์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2540: 172) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่น่าสนใจในการอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบัน ในที่นี้จะขอกล่าวถึงทฤษฎีความทันสมัย ซึ่งน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางเพศของเยาวชน คำว่า

“ความทันสมัย” มักใช้กันในความหมายที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมประเพณีแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีลักษณะตามอย่างสังคมที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสังคมตะวันตก พื้นฐานความคิดของทฤษฎีความทันสมัยคือ สังคมทั้งหลายย่อมพัฒนาจากสภาพล้าหลังไปสู่สภาพที่ก้าวหน้าขึ้นโดยมีสังคมยุโรปและอเมริกาเป็นแบบอย่างของสังคมที่ก้าวหน้า ความทันสมัยมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆ ของสังคม ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อของคนในสังคม นอกจากนี้ สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยทุกสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน เช่น มีการเติบโตทางอุตสาหกรรม การกลายเป็นสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงระบบครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์สนิท สมัยการ (2544: 149-152) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของโลกาภิวัตน์คือ ยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคที่เทคโนโลยีทางด้านคมนาคมและการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้าสูงมากคือ ทำให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกลกันสามารถเห็นภาพเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านทางสื่อที่แพร่หลาย นอกจากนี้ เป็นยุคที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมมีโอกาสพบหน้ากันมากขึ้นจากการเดินทางไปมาระหว่างประเทศ ทำให้ได้พบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างออกไป ผลที่ตามมาคือความแตกต่างที่เคยรู้สึกว่าเป็นของแปลก ไม่น่าเคยก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นเรื่องธรรมดามากขึ้น อีกทั้งเป็นยุคที่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดลง ผู้คนทั่วๆ ไปมีเสรีภาพมากขึ้น ความเสมอภาคระหว่างเพศมีมากขึ้น ส่งผลให้พันธนาการทางวัฒนธรรมที่เคยประพฤติปฏิบัติมานานปี เริ่มคลี่คลายลง ส่งผลให้ค่านิยมทางเพศของเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปตามอย่างตะวันตกมากขึ้นผ่านทางสื่อต่างๆ

นักจิตวิทยายอมรับกันว่า ค่านิยมทำหน้าที่เป็นทั้งมาตรฐานควบคุมและกำหนดเป้าหมายของพฤติกรรม และเป็นแกนกลางที่มั่นคงในการสร้างเสริมแรงจูงใจ ทศนคติ ความตั้งใจ ซึ่งนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้นในที่สุด (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523) ดังนั้น ค่านิยมทางเพศจึงหมายถึง การให้คุณค่า การยอมรับ หรือการเชื่อถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ความต้องการทางเพศ และพฤติกรรมต่างๆ ทางเพศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในความคิดของบุคคลและบุคคลนั้นก็พร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางเพศของเยาวชนด้วย กล่าวคือ ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเคร่งครัด เข้มงวดเรื่องเพศ โดยเฉพาะการคบเพื่อนต่างเพศในฐานะคู่รักของวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศ มีความอยากรู้อยากเห็น และอยากลองเรื่องเพศ ดังนั้นเพื่อไม่ให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมทางเพศในทางที่ไม่เหมาะสม ครอบครัวและสังคมจึงมีความเข้มงวดในการคบเพื่อนต่างเพศของวัยรุ่น แต่เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้ชายและหญิงมีโอกาสพบปะพูดคุย และติดต่อกันใกล้ชิดได้สะดวกขึ้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของชายและหญิงหลายๆ คู่ ปรับเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบเพื่อนเป็นความสัมพันธ์แบบคู่รัก ซึ่งมักเรียกกันว่า “แฟน” วัยรุ่นชายหญิงมีโอกาสนับหากันอย่างเสรีมากขึ้นภายใต้การยอมรับของสังคมไทยคือต้องอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมไม่ควรมีการถูกเนื้อต้องตัวกัน แม้สังคมไทยจะมีบรรทัดฐานในการคบหากันระหว่างชายหญิงในฐานะคู่รัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบันวัยรุ่นชายและหญิงที่คบหากันในฐานะคู่รักมีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม ดังเห็นได้โดยทั่วไปในที่สาธารณะที่พบวัยรุ่นมีการเดินจู๋มมือโอบกอดกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากความใกล้ชิดสนิทสนมและการเลียนแบบจากสื่อต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศที่เชื่อว่าการกระทำเหล่านั้นแสดงถึงความรักที่มีต่อกันและกันประกอบกับแรงขับทางเพศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของวัยรุ่น จึงทำให้นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในที่สุด

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นนั้นมักเป็นการมีเพศสัมพันธ์โดยยังไม่ได้แต่งงานกัน หลังจากมีเพศสัมพันธ์แล้ว บางคู่อยู่ด้วยกันโดยผู้ปกครองไม่ทราบ บางคู่มาอยู่ด้วยกันเป็นบางครั้งในวันหยุด แต่หลายคู่ที่มีเพศสัมพันธ์แล้วก็ได้คบหากันต่อไป สังคมไทยยังไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นที่ยังไม่ได้แต่งงานกันถือว่าการชิงสุกก่อนห่าม มักมีการติฉินนินทา โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงมักถูกมองว่าหมดคุณค่าในตนเอง นอกจากนี้ไม่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในสังคมแล้ว ยังอาจทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ เช่น ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์อันนำไปสู่ปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น ผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นอายุ 18-19 ปี วัยรุ่นชายเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 53.7 และวัยรุ่นหญิงเคยมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 18.4 นอกจากนี้ นักเรียนที่อายุ 18-19 ปี ชายร้อยละ 71.4 หญิงร้อยละ 56.8 มีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้กับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของวัยรุ่น (Sabaiying, 2009: 72-73)

5. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา งานป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในประเทศไทยได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนโลกเป็นหลักโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ให้เยาวชนมีความรู้เพิ่มขึ้นในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์แบบฉาบฉวยให้เยาวชนเข้าถึงถุงยางอนามัยมากขึ้นและมีทัศนคติในการใช้ถุงยางอนามัยดีขึ้น ซึ่งกระบวนการดำเนินงานเน้นกิจกรรมหลัก 3 ด้านคือ 1) การให้ความรู้แก่เยาวชนเรื่องเชื้อเอชไอวี 2) การกระจายถุงยางอนามัย 3) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทางสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ ดำเนินกิจกรรมในกลุ่มเยาวชน 4 กลุ่ม ได้แก่ เยาวชนในสถานศึกษา เยาวชนในสถานประกอบกิจการ เยาวชนในชุมชนแออัด และเยาวชนในหมู่บ้าน

การดำเนินกิจกรรมหลักโดยการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือที่เรียกว่า แกนนำ กิจกรรมหลักในการพัฒนาแกนนำคือ การจัดอบรมให้แก่แกนนำ โดยมุ่งหวังให้แกนนำจะเป็นผู้ปฏิบัติงานถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่กลุ่มเยาวชนต่อไป หลักสูตรการอบรมจะแตกต่างกันไปตามบริบทของกลุ่มเยาวชน สำหรับกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา ใช้หลักสูตรอบรมครูและอาจารย์ในสถานศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนรู้เพศศึกษา เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้เพศศึกษาแก่เยาวชนในระบบใช้เวลาอบรม 3-5 วัน หลักสูตรการจัดการเรียนรู้เพศศึกษา ให้ความสำคัญเรื่องการปรับทัศนคติ ความเข้าใจ วิธีการสอนเรื่องเพศศึกษา มีเนื้อหาเรื่องเอชไอวีเพียง 2 กิจกรรม สำหรับรูปแบบของการให้ความรู้เรื่องเอดส์ใช้การอบรมแบบเป็นทางการเป็นหลัก นอกจากนั้น เป็นการให้ความรู้ในวิธีการอื่นๆ เช่น การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาสื่อความรู้ การจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันสำคัญต่างๆ การจัดนิทรรศการ การนำเยาวชนไปเข้าค่ายความรู้ การพัฒนาเว็บไซต์ให้ความรู้ ฯลฯ ต่อมาปี พ.ศ. 2551 กองทุนโลกได้ปรับวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการคือ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทัศนคติ และทักษะของเยาวชนในการประกอบพฤติกรรมทางเพศที่มีสุขภาพและอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้อย่างปกติและการเข้าถึงถุงยางอนามัยของเยาวชน โดยดำเนินกิจกรรมในลักษณะเดิม (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552: 33-41)

สำหรับการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในกรุงเทพมหานคร มีกลยุทธ์ในการดำเนินการคือ 1) การจัดการเรียนรู้เรื่องเอดส์ เพศศึกษา และทักษะชีวิตทั้งเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาและในชุมชนอย่างต่อเนื่องในการศึกษาทุกระดับ 2) การเสริมสร้างเจตคติด้านบวกและ

พัฒนาทักษะของครูผู้สอนต่อการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา 3) จัดให้มีหน่วยหรือศูนย์การให้คำปรึกษาด้านทักษะชีวิต สำหรับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาและชุมชนโดยครูหรือแกนนำนักเรียนหรือแกนนำเยาวชนในชุมชนที่ได้รับการพัฒนา 4) ส่งเสริมบทบาทของเครือข่ายผู้ปกครองครอบครัวในการสื่อสารเรื่องเอดส์และเพศศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง (สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, 2550: 38-41)

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเอดส์ศึกษา และสื่อการเรียนการสอนระดับโรงเรียน กำหนดให้มีการสอนเอดส์ศึกษาเป็นประจำในโรงเรียน ปรับปรุงสื่อต้นแบบ จัดให้มีการสอนและจัดกิจกรรมเอดส์ศึกษา และดำเนินการฝึกอบรมครูผู้สอนและมีการติดตามประเมินผล ตลอดจนส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย การจัดการเรียนการสอนเอดส์ศึกษานั้นสามารถทำได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การสอนในเนื้อหาหลักสูตรโดยตรง หรือสอนในเนื้อหาหลักสูตรโดยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเอดส์ศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์จะต้องมีองค์ประกอบ 5 ด้านได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านนักเรียน ด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและการประเมินผล

สรุป การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นการจัดอบรมอย่างเป็นทางการเป็นหลัก ซึ่งเนื้อหาของการอบรมเป็นการให้ความรู้เรื่องเอดส์ และทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ช่วยหรือผู้ติดเชื้อเอดส์ สำหรับในสถานศึกษาจะเป็นการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะบูรณาการเรื่องเอดส์ ทักษะชีวิต และเพศศึกษา เข้าด้วยกันโดยเน้นเพศศึกษาเป็นหลัก

กิจกรรมนอกหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันแก้ไขปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กรมวิชาการ, 2546:1) ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการ

พัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 28)

ปัจจุบันนักการศึกษาต่างๆ ยอมรับว่าการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ เนื่องจากการจัดกิจกรรมจะมีส่วนช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมของนักเรียน เพราะกิจกรรมเป็นส่วนช่วยให้เด็กนักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน พัฒนาความสนใจสิ่งใหม่ๆ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับโรงเรียน ตลอดจนโรงเรียนต่อชุมชน ได้มีนักการศึกษาเรียกชื่อกิจกรรมหลายคำ (พรรณนาภรณ์ อพิษฐพงศ์, 2534: 9) เช่น กิจกรรมเสริมหรือร่วมหลักสูตร (Co-curricular Activities) กิจกรรมนักเรียน (Student Activities) กิจกรรมนอกห้องเรียน (Extra-class Activities) กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra-curricular Activities) กิจกรรมกึ่งหลักสูตร (Semi-curricular Activities) หรือกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร (Promotional-curricular Activities) เป็นต้น

กิจกรรมนอกหลักสูตรถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยแบ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551:28)

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษา

วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย 1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ และ นักศึกษาวิชาทหาร 2) กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

ดังนั้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์จึงเป็นการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรตามความหมายของงานวิจัยนี้ เพราะกิจกรรมนอกหลักสูตรในงานวิจัยนี้เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นมาเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีลักษณะกิจกรรมในรูปแบบของการเข้าค่ายกิจกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีภาวะผู้นำ สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติและถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นต่อไปได้

สรุปได้ว่า กิจกรรมนอกหลักสูตรต่างกับกิจกรรมที่จัดในเวลาเรียนปกติ เพราะเป็นกิจกรรมเน้นให้นักเรียนมีบทบาทในการวางแผน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ และยังเปิดโอกาสให้อิสระแก่นักเรียนดำเนินกิจกรรมเอง รู้จักการนำตนเองภายใต้คำแนะนำของครู แต่ในการจัดการเรียนการสอนปกตินั้น นักเรียนอยู่ภายใต้การชี้แนะของครูมากกว่า ถึงแม้จะได้มีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรมบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย กิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นโปรแกรมกิจกรรมชุดหนึ่งที่โรงเรียน นักเรียน นักการศึกษาาร่วมกันจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านความรู้ ความบันเทิง ด้านสังคมสัมพันธ์ ตลอดจนพัฒนาการด้านอื่นๆ ตามความสามารถและความสนใจของนักเรียน โดยมีครูและผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนการจัดกิจกรรมภายใต้ความควบคุมของสถานศึกษา (ธีรวิมล ประทุม นพรัตน์, 2526: 72)

การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร ต้องมีแนวทางปฏิบัติจึงจะทำให้การดำเนินงานจัดกิจกรรม เป็นไปตามหลักการจัดกิจกรรม และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมอย่างแท้จริง ดังที่ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2544: 20) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรม ดังนี้ การจัดกิจกรรมต้อง ให้เกิดการเรียนรู้ทักษะชีวิต (Life Skills) พหุปัญญา (Multiple Intelligence) ความฉลาดทาง อารมณ์ (Emotional Intelligence) พัฒนาสมองทั้งสองซีกหรือตามมาตรฐานการเรียนรู้ของ หลักสูตร โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Active-Learning) และเน้นการ เรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการ (Process) มากกว่าเนื้อหา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เน้นกระบวนการเกิดความคิดของผู้เรียนที่เกิดจาก กระบวนการเรียนรู้

สรุปได้ว่า กิจกรรมนอกหลักสูตรจึงเป็นประสบการณ์ชุดหนึ่งที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนใน ห้องเรียน โดยเน้นให้นักเรียนได้รู้จักพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนมี อิสระในการดำเนินงานและวางแผนจัดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูและผู้บริหารเป็นผู้ให้การ สนับสนุนให้คำปรึกษา ซึ่งการส่งเสริมสุขภาพให้นักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีนั้น สามารถ ป้องกันได้ด้วย การวางรากฐานที่ดีโดยใช้ทักษะชีวิต

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก (1997: 1)สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545:112) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถในการปรับตัว และมีพฤติกรรมใน ทิศทางที่ถูกต้องในการที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทาย ความต้องการ หรือสถานการณ์ที่ซับซ้อนต่างๆที่ เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับกรมสุขภาพจิต (2541:1) ได้ให้ ความหมายของ ทักษะชีวิต คือ ความสามารถอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่ จะจัดการกับปัญหาต่างๆ ตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและในอนาคต

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในการปรับตัวและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์การอนามัยโลกได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตหลัก (Core Life Skills) มี 10 ประการดังนี้ (World Health Organization, 1997: 2-3) ดังนี้

1. การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นทักษะที่ช่วยให้เกิดการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในชีวิต ถ้าบุคคลมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยการประเมินทางเลือกที่แตกต่างและผลที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือกนั้นจะส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้น

2. การแก้ไขปัญหา (Problem Solving) เป็นความสามารถในการต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ในชีวิต โดยเฉพาะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้

3. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถในการคิดออกไปได้อย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดในกรอบ นำไปสู่การตัดสินใจและการแก้ปัญหาโดยการกำหนดทางเลือกหลายๆ ทางเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ช่วยให้มีมองย้อนไปถึงประสบการณ์ตรงและเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดการปรับตัวเองและมีความยืดหยุ่นในสถานการณ์ต่างๆ

4. การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว ซึ่งช่วยในการจดจำและประเมินปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล

5. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) เป็นการแสดงออกของบุคคลทางวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงความสามารถในการแสดงออกซึ่งความต้องการ ความกลัว ขอความช่วยเหลือในยามที่ต้องการ

6. การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship Skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้เกิดการสร้างและรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล

7. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจ จุดดีและจุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ การพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเองจะช่วยให้บุคคลจดจำสิ่งต่างๆ ได้เมื่อรู้สึกเครียดหรืออยู่ภายใต้ความกดดัน จึงเป็นทักษะที่ จำเป็นก่อนที่จะนำไปสู่ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและ เข้าใจบุคคลที่แตกต่างไปจากตนเอง ช่วยให้เกิดความเข้าใจและยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากตนเอง และสามารถพัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้ด้วย

9. การจัดการกับอารมณ์ (Coping With Emotions) เป็นการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของ ตนเองและบุคคลอื่น ตระหนักถึงอารมณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทำให้สามารถแสดงออกใน อารมณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

10. การจัดการกับความเครียด (Coping With Stress) เป็นการรู้จักสาเหตุของความเครียดและ รู้จักแนวทางในการจัดการเพื่อช่วยในการควบคุมในแต่ละระดับความเครียด ซึ่งจะช่วยลดสาเหตุ ของความเครียด เช่น การรู้จักผ่อนคลายเพื่อที่จะลดความเครียดลงเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ตามมา

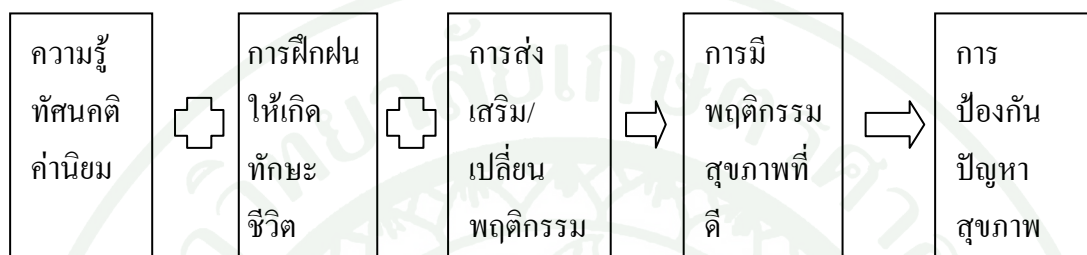
1.1 แนวคิดบทบาทของทักษะชีวิตในการส่งเสริมสุขภาพ องค์การอนามัยโลกได้ กำหนดองค์ประกอบหลักของทักษะชีวิตในการส่งเสริมสุขภาพออกเป็น 5 คู่ ดังนี้

การตัดสินใจและ การแก้ปัญหา	การคิด สร้างสรรค์และ การคิดวิเคราะห์ วิจัย	การสื่อสารและ การสร้าง สัมพันธภาพ	การตระหนักรู้ใน ตนเองและการ เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น	การจัดการกับ อารมณ์และ ความเครียด
----------------------------	--	-----------------------------------	--	-----------------------------------

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

ที่มา: World Health Organization(1997: 3)

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตกับการป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จากรูปแบบความสัมพันธ์ในภาพที่ 4 แสดงความเชื่อมโยงทักษะชีวิตที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านความรู้ ทักษะคิด และค่านิยม กับพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ซึ่งจะเป็นแนวทางไปสู่การป้องกันการเกิดปัญหาด้านสุขภาพในเบื้องต้น ดังนี้

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตและการป้องกันปัญหาสุขภาพ

ที่มา: World Health Organization (1997: 4)

ทักษะชีวิตของแต่ละบุคคลเชื่อมโยงกับความรู้ ทักษะคิด และค่านิยม ที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีตามขอบเขตหรือโอกาสที่จะทำได้ ทักษะชีวิตจึงมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความสามารถทางจิตสังคม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม ความคิด ความสามารถ และทักษะสังคมซึ่งรวมกันเป็นทักษะชีวิต นอกจากนี้ การนำทักษะชีวิตไปใช้ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางวัฒนธรรมและครอบครัวที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมสุขภาพด้วย การนำทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเอง รับรู้และเข้าใจคนอื่น ทักษะชีวิตจะช่วยสนับสนุนการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการมีสุขภาพจิตที่ดี สนับสนุนหรือจูงใจที่จะทำให้สามารถดูแลตนเอง และบุคคลอื่น อีกทั้งป้องกันโรคทางจิตและปัญหาทางพฤติกรรมสุขภาพต่างๆ ได้

จากการที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดองค์ประกอบหลักของทักษะชีวิตไว้ 10 ทักษะดังที่กล่าวข้างต้น สำหรับประเทศไทยได้เพิ่มอีก 2 ทักษะคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) โดยจัดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นองค์ประกอบร่วม และจัดความตระหนักรู้ในตนเองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นทัศนคติ โดยเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ในส่วนของทักษะ

ได้แก่ การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การตัดสินใจและการแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์ และความเครียด

1.2 ทักษะชีวิตที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดหัวข้อโดยจับคู่องค์ประกอบของทักษะชีวิตจากแนวคิดขององค์กรอนามัยโลก และกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยกำหนดเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้ 1) ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง 2) ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา 3) ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด 4) ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.2.1 ทักษะการสื่อสาร และทักษะการปฏิเสธ การต่อรองเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนและสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541: 2) มีองค์ประกอบดังนี้

ก. ทักษะการสื่อสาร เป็นทักษะที่แสดงถึงความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่างๆ การสื่อสารไม่ได้หมายถึงเฉพาะคำพูดเพียงอย่างเดียว แต่หากรวมถึงการสื่อสารที่ผ่านการมองด้วยสายตา การฟังด้วยหู การใช้ภาษากาย ตลอดจนใช้สมองและหัวใจ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ถึงสารที่ต้องการส่งให้ได้อย่างครบถ้วน ถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุดซึ่งการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมสื่อสารที่ดีได้นั้น ต้องประกอบด้วยองค์ความรู้หรือแนวคิดในการสื่อสาร การมีเจตคติที่ดีในการสื่อสาร และต้องมีทักษะที่ดีในการสื่อสาร จึงจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสารได้ ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย (2543: ๖-6-7) ได้เสนอสูตรสำหรับทักษะการสื่อสารไว้ ดังนี้

1) การฟังผู้อื่น ให้มองสบตาผู้ที่กำลังพูด นั่งหรือยืนเงยบๆ โดยหลีกเลี่ยงการแสดงท่าทางกระวนกระวาย การหาว หรือการหัวเราะ รอคอยกระทั่งคนพูดพูดจบก่อนที่จะพูด แสดงให้เห็นว่าเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดพูดให้ฟัง

2) การเลือกคำที่เหมาะสม ต้องตัดสินใจก่อนว่าจะใช้คำพูดอะไร แล้วจึงพูดออกไป มองสถานการณ์และผู้คนที่อยู่รอบๆ รู้ความหมายของคำที่ต้องการจะพูด และเว้น

การใช้คำพูดที่จะทำให้คนรอบข้างรู้สึกโกรธเคืองหรือทำให้ไม่เข้าใจ หลีกเลี่ยงการใช้คำแสดง หยาบคาย หรือคำพูดที่สื่อไปทางเรื่องเพศ

3) การแสดงความสนใจ มองสบตาผู้พูด ตอบสนองความเข้าใจโดยใช้ความเงิบ เช่น การพยักหน้า หรือตอบสนองโดยการพูดว่า “มันเป็นสิ่งที่น่าสนใจ” ถามเพื่อติดตามข้อมูลให้มากขึ้น

4) การสื่อสารแบบตรงไปตรงมา มองหน้าผู้พูด ใช้น้ำเสียงที่ชัดเจน หลีกเลี่ยงการพูดติดอ่าง ตอบคำถามตามความจริงและสมบูรณ์ อย่าละเว้นรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญ ยอมรับอย่างซื่อสัตย์ที่จะรับผิดชอบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่แสดงออกไป

5) การแสดงความไม่เห็นด้วย มองหน้าผู้พูด ใช้น้ำเสียงกลางๆ และราบเรียบ คงความรู้สึกอ่อนคลายและหายใจเข้าลึกๆ อธิบายให้ชัดเจนเกี่ยวกับความคิดเห็น หรือการไม่เห็นด้วย หลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ใช้อารมณ์ ฟังผู้อื่น ยอมรับมุมมองและความคิดเห็นอื่นๆ ขอขอบคุณที่รับฟัง

6) การใช้ภาษาที่เหมาะสม เลือกคำพูดที่ถูกต้องสะท้อนความคิดและความรู้สึก หลีกเลี่ยงคำพูดที่ตำหนิติเตียน รู้ความหมายหรือวลีที่เลือกใช้ หลีกเลี่ยงคำพูดหยาบคาย ศัพท์แสลง หรือถ้อยคำที่อาจจะทำให้คนอื่นขัดเคือง ถามบ่อยๆ ว่าที่เข้าใจชัดเจนหรือไม่

ข. ทักษะการปฏิเสธ การต่อรอง เป็นทักษะที่ช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงการถูกชักชวนไปทำในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ หรือเกิดผลร้ายตามมา การปฏิเสธเป็นสิทธิส่วนบุคคลในการป้องกันตนเองที่แต่ละคนควรเคารพและยอมรับ การปฏิเสธที่ดีจะต้องแสดงท่าทางจริงจัง ประกอบด้วยคำพูด และน้ำเสียงที่หนักแน่นเพื่อแสดงความตั้งใจจริงที่จะขอปฏิเสธ การปฏิเสธที่เหมาะสมจะช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อไปได้ ซึ่งบางครั้งอาจใช้ทักษะการต่อรองร่วมด้วย เพื่อหาทางเลี่ยงออกจากเหตุการณ์นั้นๆ โดยยังคงสัมพันธภาพที่ดีไว้เช่นดั้งเดิมการปฏิเสธและการหาทางออกมีขั้นตอนดังนี้(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545: 156)

1) ขั้นตอนการปฏิเสธ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างประกอบเหตุผล เป็นการใช้คำพูดที่อ่อนโยนกว่าการใช้เหตุผลอย่างเดียว ซึ่งมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่นได้อีก แต่ถ้าอ้างความรู้สึกจะเป็นเรื่องส่วนตัวที่หาข้ออ้างโต้แย้งได้ยาก คำพูดที่ใช้ปฏิเสธยกตัวอย่างเช่น “พ่อแม่คงจะห่วงว้ายห่วงฉัน ถ้ากลับดึก” “ฉันไม่สบายใจเลย” “รู้สึกที่เรากำลังทำในสิ่งที่ไม่สมควร” เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การขอปฏิเสธ เป็นการใช้คำพูดที่อ่อนโยนกว่า และชัดเจน แสดงความตั้งใจปฏิเสธอย่างชัดเจนทั้งท่าทาง คำพูดและน้ำเสียง จะทำให้ผู้ชวนลดความตั้งใจลง คำพูดที่ใช้ปฏิเสธยกตัวอย่างเช่น “ฉันขอไม่ไปนะเพื่อน” “ฉันคิดว่าจะหยุดเพียงแค่นี้เพื่ออนาคตของเราทั้งสองคน” เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การขอความเห็นชอบ เพื่อรักษาน้ำใจผู้ชวน เป็นการพูดต่อเนื่องกับขั้นตอนที่ 2 เพื่อสรุปตัดบทไปเลยควรกล่าวขอบคุณ และแสดงความผูกพันไว้เพื่อไม่ให้เสียมิตรภาพ คำพูดที่ใช้ปฏิเสธยกตัวอย่างเช่น “นายคงไม่ว่าอะไรนะ” “ขอบใจนะที่เข้าใจฉัน” “หวังว่าเธอคงเข้าใจนะ” เป็นต้น

2) การหาทางออกเมื่อถูกรบเร้า หรือสบประมาท บางครั้งผู้ชวนมักไม่ลดละ และชอบเข้าชี้หรือเข้าแหย่เพื่อให้ชักชวนได้สำเร็จ ผู้ถูกชวนจะต้องไม่หวั่นไหว เพราะจะขาดสมาธิในการหาทางออก ควรยืนยันการปฏิเสธด้วยท่าที่มั่นคง ดังนี้

ปฏิเสธซ้ำ เพื่อยืนยันความตั้งใจปฏิเสธและตอกย้ำในสิทธิของตน โดยไม่ต้องใช้ข้ออ้างพร้อมทั้งบอกกล่าวแล้วหาทางเลี่ยงออกจากเหตุการณ์ไป ตัวอย่างคำพูดในการปฏิเสธ “ไม่ไปดีกว่า เราขอกลับบ้านละนะ” “ฉันจะไม่ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมแบบนี้อีก ขอไปก่อนนะ” เป็นต้น

การต่อรอง เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ชวนเลิกกระทำในสิ่งที่ไม่เห็นด้วย โดยการชวนไปทำกิจกรรมอื่นทดแทนให้เป็นทางเลือกตัวอย่างคำพูดในการปฏิเสธ “ไปดูหนังสือที่บ้านฉันดีกว่าไหม” “เอาอย่างนี้ดีไหม เธอไปดูหนังสือที่บ้านเราก็ก่อนแล้วกัน” เป็นต้น

การตัดผ่น เพื่อยืดเวลาให้ผู้ชวณเปลี่ยนความตั้งใจ โดยขอยืดเวลา หรือตัดผ่นเพื่อให้ผู้ชวณเปลี่ยนใจ หรือรอ ตัวอย่างคำพูดในการปฏิเสธ “ไปละนะ ไว้วันหลังจะไปด้วย (เดินออกไปเลย)” “ฉันคิดว่าเราควรรอจนกว่าเราทั้งสองคนมีความพร้อมสามารถที่จะรับผิดชอบตนเองได้ ฉันขอตัวก่อนนะ” เป็นต้น

1.2.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541: 3) มืองค์ประกอบดังนี้ ทักษะการตัดสินใจ เป็นทักษะที่แสดงความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ ทักษะการตัดสินใจมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของทุกคนที่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝน เพื่อให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดควรตัดสินใจโดยอยู่บนฐานข้อมูลที่เป็นจริงและชัดเจน การตัดสินใจเป็นกระบวนการเลือกทางใดทางหนึ่ง จากหลายๆ ทางเลือก ที่ต้องผ่านกระบวนการคิด พิจารณาไตร่ตรองวิเคราะห์แล้ว จึงตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด โดยพยายามสร้างทางเลือกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ค้นพบทางเลือกที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การตัดสินใจทุกครั้งย่อมมีผลต่อชีวิตของผู้ตัดสินใจเสมอ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ดังนั้น การตัดสินใจจึงมีความสำคัญต่อชีวิตเป็นอย่างมากทุกคนจึงจำเป็นต้องฝึกฝนให้เกิดทักษะการตัดสินใจที่ถูกต้อง ซึ่งศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย (2543: บ-1-3) ได้สร้างสูตรสำหรับแนวทางการตัดสินใจไว้ดังนี้

ก. การตัดสินใจ ควรแสดงการตัดสินใจที่ต้องทำอย่างถูกต้อง ตรวจสอบว่ามีทางเลือกอะไรที่แสดงให้เห็น ทำให้เกิดทางเลือกอื่นๆ ถ้าเป็นไปได้ มองดูความเป็นไปได้ของผลลัพธ์ (แง่บวกและแง่ลบ) ของทางเลือกนั้นๆ เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 1 และ 2 ทางขึ้นอยู่กัผลลัพธ์ที่ตามมา

ข. ศีลธรรมและจิตใจในการตัดสินใจ ตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต กามารมณ์ จดจำไว้ว่าคุณค่าแสดงออกด้วยพฤติกรรม อย่าใช้คนอื่นเพื่องานส่วนตัวหรือเพื่อความพอใจทางเพศ ประพฤติในทางที่สาคิดความเคารพต่อความเป็นเพื่อนมนุษย์ และสนใจความ ต้องการของคนอื่น

ค. สูตรสำหรับนโยบาย ต้องตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมาย วิเคราะห์ขั้นตอนวิกฤตในการบรรลุเป้าหมาย เขียนนโยบายทางเลือกอื่นๆ ใช้แผนที่ที่ดีที่สุดและติดตามจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

สำหรับทักษะการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข ทักษะการแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับทักษะการตัดสินใจ ซึ่งใช้ในสถานการณ์ที่ไม่ใช่การตัดสินใจเพียง 2 ทาง แต่เป็นการเผชิญปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ มีหลักการ 5 ขั้นตอน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545: 164) ดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า อะไรคือปัญหาที่แท้จริง มิฉะนั้นจะแก้ไขไม่ตรงจุด 2) การกำหนดทางเลือก หาทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ทั้งหมดหลายทาง 3) วิเคราะห์ทางเลือก หาข้อเสีย ข้อดีของแต่ละทางเลือก จากข้อมูลที่มีอยู่หรือหาเพิ่มเติม 4) ตัดสินใจเลือกเลือกจากทางที่ข้อเสียน้อยที่สุด หรือเป็นไปได้มากที่สุด 5) แก้ข้อเสียของทางเลือก เตรียมหาทางแก้ข้อเสียไว้ก่อน ถ้าเกิดผลเสียจากวิธีแก้ปัญหาที่เลือกใช้

1.2.3 ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด เป็นทักษะที่แสดงถึงความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541: 2) มีองค์ประกอบดังนี้ ทักษะการจัดการอารมณ์ อารมณ์เป็นความรู้สึกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากผลกระทบต่างๆ ภายนอกอารมณ์มีทั้งทางบวกและทางลบ การแสดงอารมณ์บางอย่างโดยปราศจากการควบคุมอาจก่อให้เกิดผลเสียขึ้นได้ ทักษะการจัดการอารมณ์เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม การจัดการหรือควบคุมอารมณ์เป็นทักษะที่เรียนรู้และฝึกฝนได้ โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2541: 249) คือ 1) สำรวจอารมณ์ หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น มือสั่น ใจสั่น ตัวสั่น กัดฟัน กำมือ เป็นต้น 2) คาดการณ์ผลดีผลเสียของการแสดงอารมณ์นั้นออกมา 3) ควบคุมอารมณ์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น หายใจเข้าออกยาวๆ นับ

เลข 1-10 ซ้ำๆ (หรือนับต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าจะรู้สึกว่าการนับสงบ)4) ขอเวลานอก โดยการหนีออกไปจากสถานการณ์นั้นๆ ชั่วคราว กำหนดลมหายใจ โดยให้สติอยู่ที่การหายใจเข้าออก สำนวญความรู้สึกของตนเองอีกครั้ง และชื่นชมกับการที่ตนเองสามารถควบคุมอารมณ์ได้

นอกจากนี้ ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย (2543: บ-14-17) ได้เสนอสูตรสำหรับควบคุมอารมณ์ไว้ ยกตัวอย่างเช่น

1. การควบคุมอารมณ์ ต้องเรียนรู้สถานการณ์อะไรที่ทำให้สูญเสียการควบคุมตนเองหรือทำให้โกรธ ติดตามความรู้สึกของตัวเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความตึงเครียด บอกตัวเองให้หายใจเข้าลึกๆ และผ่อนคลายเมื่อรู้สึกมีความเครียดมากขึ้น ให้รางวัลตัวเองเมื่อสามารถควบคุมอารมณ์โกรธได้

2. การควบคุมการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้องกระทบต่อผู้อื่นจำแนกความรู้สึกทางเพศและความนึกคิดเกี่ยวกับคนอื่นที่เกิดขึ้นกับเขา บอกตัวเองให้พิจารณาถึงปฏิกิริยาที่แสดงออกมีผลกระทบต่อตัวเองและผู้อื่น กระตุ้นตัวเองไม่ให้แสดงความรู้สึกทางเพศสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้อง ควบคุมความคิดตัวเองอีกครั้งให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และถามเพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อมีผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้อง

3. การต่อสู้กับความรู้สึกเศร้าเสียใจ (หรือเก็บกด) ต้องจำแนกสถานการณ์อะไรที่ทำให้คุณรู้สึกเศร้า ยอมรับความรู้สึกเศร้า บอกความรู้สึกของตัวเองต่อผู้ใหญ่หรือเพื่อนหาทางเลือกกิจกรรมที่รู้สึกสนุกและร่วมกิจกรรมนั้น เปลี่ยนบรรยากาศไปสู่อากาศบริสุทธิ์และแสงแดด หลีกเลี้ยงการแยกตัวจากเพื่อนหรือญาติ อภิปรายความรู้สึกอย่างเปิดเผย

4. การแสดงอารมณ์ที่เหมาะสม ผู้ที่ควบคุมอารมณ์ที่ดีจะสามารถแสดงอารมณ์ที่เหมาะสมโดยการรักษาความสงบและผ่อนคลาย มองคนที่พูดด้วยและอธิบายความรู้สึกของตนเอง หลีกเลี้ยงสถานการณ์ที่มีการตำหนิและหยาบคาย รับผิดชอบความรู้สึกที่มี ขอขอบคุณคนที่รับฟัง

สำหรับทักษะการจัดการความเครียด เป็นทักษะที่แสดงถึงความสามารถในการรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ทักษะการจัดการความเครียดเป็นทักษะหนึ่ง que ทุกคนควรเรียนรู้และฝึกฝน เพราะจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งมีแนวทางฝึกทักษะการจัดการความเครียด (ศูนย์วิจัยโรคเอดส์ สภากาชาดไทย, 2543: บ-16-17) ดังนี้

1. การจัดการกับความเครียด จำแนกสิ่งทำให้เกิดความเครียด เรียนรู้การตอบสนองของร่างกายกับสถานการณ์ความเครียด ใช้เทคนิคการผ่อนคลายเพื่อควบคุมการตอบสนองต่อความเครียดและสถานการณ์ที่มีแนวโน้มให้เกิดความเครียด ให้รางวัลตัวเองเมื่อสามารถจัดการความเครียดให้หมดไป

2. กลยุทธ์การผ่อนคลาย เมื่อเกิดความเครียดให้หายใจเข้าลึกๆ ผ่อนคลายบริเวณกล้ามเนื้อของร่างกายที่เกิดความตึงตัว บอกตัวเองให้รักษาความสงบ สังเกตสิ่งที่ทำให้ผ่อนคลาย เมื่อเริ่มมีอาการของความเครียดให้บอกตัวเองว่า “3 2 1 ผ่อนคลายแล้วหายใจเข้าลึกๆ”

3. การเตรียมความพร้อมสำหรับการสนทนาที่มีความเครียด จำ และฝึกทักษะการผ่อนคลาย บอกตัวเองให้หายใจเข้าลึกๆ ให้มองดูคนๆ นั้นและแสดงความรู้สึกที่เหมาะสม ทบทวนทักษะ เช่น การยอมรับการวิจารณ์ ทักษะการแสดงความคิดเห็นด้วยที่เหมาะสม และทักษะการแก้ปัญหา

1.2.4 ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นพื้นฐานของสุขภาพทางจิตสังคม เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพที่จะกระทำสิ่งต่างๆ มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถ (Maslow, 1970: 45) เช่นเดียวกับ Branden (1981) ที่กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นลักษณะของความเชื่อมั่นและความนับถือในตนเองที่เกิดจากความเชื่อมั่นในความมีคุณค่าของตนเอง ความมั่นใจในความสามารถของตนที่จะประสบ

ความสำเร็จในสิ่งที่พอใจ สรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองใน ด้านความสามารถ ความสำคัญ ความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

กระบวนการรับรู้ของบุคคลต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้ของบุคคลต่อ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมี 2 ขั้นตอน ดังนี้ (Taft, 1985: 79) ขั้นตอนที่ 1 การประเมินเจตคติและ การกระทำของสังคมที่มีต่อตน กระบวนการนี้เป็นการรับรู้คุณค่าของตนเองที่มีรากฐานมาจากการ ประเมินและการยอมรับของผู้อื่นเป็นความรู้สึกที่ได้รับจากภายนอกต่อคุณค่าของตนขั้นตอนที่ 2 ความรู้สึกของบุคคลต่อความสามารถในการตอบสนองต่อภาวะแวดล้อมและผลที่ตนได้รับ กระบวนการนี้เป็นความรู้สึกภายในต่อคุณค่าของตน เป็นความรู้สึกที่อยู่ภายในตนเองตาม ความสามารถในการปฏิบัติ เพื่อควบคุมสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งอำนาจที่จะช่วยให้สามารถ ทำอย่างนั้นได้เกิดจากความรู้ ทักษะ รายได้และสถานภาพของบุคคล

ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นทักษะที่ใช้ในการประเมินตนเองตามความรู้สึกของ ตน ซึ่งทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นคนที่มีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองมองตนเองในแง่ดี จะทำให้เกิดความรู้สึกกับผู้อื่นในแง่ดีด้วยเช่นกัน การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิตได้ ยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความท้อแท้ เสียใจ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามที่ปรารถนา แต่ถ้าผู้ใดไม่เห็นคุณค่าในตนเอง หรือมี ความรู้สึกว่าตนเองไม่มีใครสนใจ ไร้ค่า ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จ คนผู้นั้นจะขาด ความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความรู้สึกไม่ดีในตนเอง ความสามารถในการทำงานลดลง มีความวิตกกังวล มี ความเครียดสูง และอาจส่งผลให้มีปัญหาสุขภาพจิตได้

ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นทักษะสำคัญทักษะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการมี เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นในปัจจุบัน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (2548:125-126) ได้กล่าวถึง เพศกับการเห็นคุณค่าในตนเอง สรุปได้ดังนี้ การเห็น คุณค่าในตนเองของวัยรุ่น อายุ 12-18 ปี ในวัยนี้การเปลี่ยนแปลงเรื่องเพศ จะทำให้เด็กมี ความรู้สึกภูมิใจในตนเอง เพราะเป็นที่สนใจของผู้อื่น แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงช้า หรือไม่มี ลักษณะเด่นทางเพศ อาจทำให้เด็กเสียความภูมิใจในตนเอง เสียความมั่นใจในตนเอง เด็กใน กลุ่มนี้อาจมีการแสดงออกทางเพศมากขึ้น บางคนมีแฟนเร็วหรือมีเพศสัมพันธ์เร็ว เพราะเป็นวิธีที่

ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีคุณค่า ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองถ้าได้รับการฝึกฝนอย่างถูกต้องและเหมาะสมอาจช่วยลดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรได้

ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถพัฒนาได้ โดยมีวิธีการพัฒนาให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548: 127) ได้ดังนี้

1. คิดในสิ่งที่ดีเกี่ยวกับรูปร่าง จิตใจ และอารมณ์ของตัวเอง เช่น แนวคิด (รูปลักษณะที่ตนเองเป็นสร้าง ได้แก่ รูปร่าง สีส้มและสีผิว) เกิดจากตนเองเป็นผู้คิดและให้คุณค่าแก่รูปลักษณะนั้น และจะส่งผลต่อจิตใจและอารมณ์ ซึ่งมีการพัฒนาตั้งแต่เด็กจนโต
2. การฝึกหัดให้เป็นตัวของตัวเอง คือ การไม่พยายามทำตัวไปตามมาตรฐานหรือความคิดของคนอื่น ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของตนเองจากภายใน
3. การมีเป้าหมายในชีวิต และพยายามทำให้ประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็สิ่งเล็กหรือใหญ่ การเตือนตนทุกวันโดยการใช้สิ่งที่ผ่านไปแล้วมาเป็นกำลังใจ เพื่อก้าวสู่อุณหาคดที่รอคอย
4. การเลือกทางเดินเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ พยายามเรียนรู้จากสิ่งที่ล้มเหลว และนำมาเป็นบทเรียนแห่งชีวิต
5. การเรียนรู้จากความจริงและยอมรับความเป็นจริงว่าไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบไปทุกอย่าง อย่ามัวแต่ตำหนิความผิดพลาดของตนเอง แต่พยายามปรับปรุงตัวและยอมรับตัวตนให้ได้
6. รู้จักปลอบใจตนเองให้กับสิ่งที่ผิดพลาด / ล้มเหลวในชีวิต เห็นอกเห็นใจตนเอง ใช้ประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและเติบโตทางความคิดอย่างถ่องแท้
7. เสริมสร้างกำลังใจให้กับตนเอง เหมือนเป็นการชนะทางจิตใจก่อนที่จะลงมือทำ

8. รู้จักการดูแลสุขภาพตนเองจะต้องคอยดูแลสุขภาพ เช่น สุขภาพอาหารที่ดี นอนหลับให้เพียงพอ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ เรียนและเล่นให้เหมาะสม

9. การตัดสินใจให้ใช้เหตุผล ไม่ใช่ความรู้สึก โดยประเมินจากสิ่งดีและไม่ดี และเลือกสิ่งที่ดีที่สุดและเหมาะสมสำหรับตนเอง ตามความรู้สึกไม่ใช่จากผู้อื่น

10. การให้อภัยกับสิ่งที่ทำให้เราขุ่นเคืองใจ กังวลใจ ให้มีสถานที่ที่อยู่คนเดียวและมีสถานที่ที่ตนเองให้ความสำคัญในโลก

ในการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตแต่ละครั้งจะมีองค์ประกอบที่ผสมผสานกันทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ดังนั้น การเรียนรู้ทักษะชีวิตให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และทักษะโดยการฝึกปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนคติมี 2 ขั้นตอนคือ การสร้างความรู้สึกโดยการให้บทอ่านจากกรณีศึกษา วิดีทัศน์ และขั้นตอนการจัดระบบความเชื่อโดยการระดมสมอง โดยผู้เรียนจะได้แสดงความคิดเห็น อภิปราย และสรุปร่วมกัน ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะนั้นมี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นรู้แจ้งเห็นจริง จะเป็นการบรรยาย การสร้างสถานการณ์จำลอง ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและขั้นตอนการลงกระทำ เป็นการแสดงบทบาทสมมติฝึกปฏิบัติโดยตรง ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้บูรณาการเนื้อหาเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรที่หลากหลายโดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอดส์และมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ รวมถึงทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองในการไม่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนและฝึกทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อออรอง เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี

สรุป หากบุคคลได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตก็จะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ และทักษะในการปรับตัวและเผชิญต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตอย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของสังคม ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมเชิงบวกสามารถป้องกันปัญหาต่างๆ ได้

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่องเพศศึกษาและการพัฒนาทักษะชีวิต

ประเทศไทยได้บรรจุเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาไว้ในหลักสูตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ซึ่งแสดงถึงการตระหนักถึงความสำคัญในการให้การศึกษาเรื่องเพศศึกษาแก่เยาวชนผ่านทางระบบการศึกษา แต่เนื้อหาในตำราเรียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องเพศที่เน้นเพียงให้ความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ และอยู่ในวิชาที่ว่าด้วยธรรมชาติแห่งชีวิต บุคคล และชีวิตครอบครัว หรือบูรณาการไว้ในหัวข้อหนึ่งของวิชาวิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ทางเพศ การเข้าถึงอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการหล่อหลอมความคิด ความเชื่อเรื่องการใช้ชีวิตทางเพศของคนในสังคม รวมทั้งการรู้จักความต้องการของตนเพื่อนำไปสู่การจัดการสัมพันธภาพในการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างคู่และครอบครัวยังพบน้อยมาก ทำให้วัยรุ่นไทยไม่ได้รับความรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการป้องกันปัญหาจากพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ต่อมา จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาโดยกรมอนามัยริเริ่มทำการศึกษานี้เป็นการเรียนการสอนเพศศึกษาแบบรอบด้านและเสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการให้บรรจุไว้ในหลักสูตรอยู่ในรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2545 และในแผนบูรณาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 ได้กำหนดให้ เพศศึกษา เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งโดยให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาและเอ็ดส์ในหลักสูตรการศึกษาแต่ละระดับแก่เยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน โดยเป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนในการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี และยอมรับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษารอบด้านอย่างมีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงเนื้อหา ดังต่อไปนี้ (องค์การแพธ, 2553: 24-25)

1. พัฒนาการของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงทางสรีระเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น พัฒนาการ ทางเพศ การสืบพันธุ์ ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย ตัวตนทางเพศและรสนิยมทางเพศ

2. สัมพันธภาพ ในมิติของครอบครัว เพื่อน การคบเพื่อนต่างเพศ ความรัก การใช้ชีวิตคู่ การแต่งงาน การเลี้ยงดูลูก

3. ทักษะส่วนบุคคล ได้แก่ การให้คุณค่า การตัดสินใจ การสื่อสาร การรับฟัง การแสดงความคิดเห็น การต่อรองและการขอความช่วยเหลือ

4. พฤติกรรมทางเพศที่พัฒนาไปตามช่วงชีวิต การเรียนรู้อารมณ์เพศ การจัดการอารมณ์เพศ การช่วยตัวเอง จินตนาการทางเพศ การแสดงออกทางเพศ การละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ การตอบสนองทางเพศ การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ

5. สุขภาพทางเพศ เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย วิธีการคุมกำเนิด การทำแท้ง การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ และอนาถาภัยเรื้อรัง

6. สังคมและวัฒนธรรม วิธีการเรียนรู้และการแสดงออกเรื่องเพศของบุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางสังคมและวัฒนธรรม เพศศึกษาจึงควรเปิดโลกทัศน์เข้าใจบทบาททางเพศ เรื่องเพศในบริบทของสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย ศิลปะและสื่อต่างๆ

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาควรดำเนินการพัฒนาเยาวชนให้เกิดทักษะชีวิตที่จำเป็น ได้แก่ 1) การให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นตัวชี้นำพฤติกรรม เป้าหมาย และการดำเนินชีวิต 2) การสื่อสาร การรับฟัง การแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดที่สอดคล้องหรือแตกต่าง 3) การตัดสินใจ การต่อรอง การทำความเข้าใจเพื่อบรรลุความตั้งใจหรือทางเลือกที่ตนสามารถรับผิดชอบได้ 4) การรักษาและยืนยันในความเป็นตัวของตัวเอง สามารถแสดงความรู้สึก ความต้องการของตนเอง โดยเคารพในสิทธิของผู้อื่น 5) การจัดการกับแรงกดดันจากเพื่อน สิ่งแวดล้อม และอคติทางเพศ 6) การแสวงหาคำแนะนำ ความช่วยเหลือ การแยกแยะข้อมูลที่ต้องออกจากที่ไม่ถูกต้อง

ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศแก่เยาวชน คือ การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับเยาวชนควรอยู่บนพื้นฐานความเชื่อและการให้คุณค่าในเรื่องต่อไปนี้(องค์การแพธ, 2553: 29)

1. เยาวชนมีความคิดเห็นและมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองได้ หากได้รับข้อมูลที่เป็นจริงอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งมีทัศนคติที่เหมาะสม และมีทักษะในการจัดการทางเลือกเหล่านั้น เยาวชนจึงควรได้รับโอกาสที่จะรับรู้ข้อมูลอย่างรอบด้าน รวมทั้งมีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนคติให้สามารถมองโลกได้อย่างรู้จักคิดวิเคราะห์ และได้รับการฝึกฝนทักษะในการดำเนินชีวิต การมีสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีสุขภาวะทางเพศที่ดี

2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ผู้ดำเนินกิจกรรม จึงควรมีทักษะที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เยาวชน ผู้ใหญ่ที่จะเป็นผู้ดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องเพศสำหรับเยาวชน จะต้องวางใจและเชื่อมั่นในศักยภาพของเยาวชน

3. เรื่องเพศเป็นความต้องการตามธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตปกติของบุคคลที่มี สุขภาวะดีทั่วไป ทั้งยังเป็นความต้องการที่มีอยู่ตลอดชีวิต แต่ละบุคคลล้วนมีคุณค่าและศักดิ์ศรี จึง ไม่สามารถแบ่งแยกกีดกันด้วยเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม หรือรสนิยมทางเพศ ดังนั้น การบังคับทั้งทางกาย วาจา และใจ ทั้งการใช้กำลังหรือการใช้วาจาบีบบังคับหรือการใช้อำนาจ จากบทบาทที่ตนมีอยู่ให้ผู้อื่นปฏิบัติ คิด หรือเชื่อตาม โดยขัดเจตจำนงของบุคคลนั้น ถือเป็นเรื่องที่ ผิดจริยธรรม บุคคลย่อมต้องรับผิดชอบต่อการกระทำและผลของการกระทำของตน

4. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดีย่อมต้องมีการสื่อสารอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา เยาวชนควรได้รับการส่งเสริมให้เปิดเผยและสามารถบอกเล่าหรือปรึกษาความคับข้องใจในชีวิต รวมถึงเรื่องเพศ ไม่ว่าจะกับเพื่อน ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง หรือคูรักรักของตนโดยไม่มีการตัดสินคุณค่า และ เมื่อพูดถึงการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แก่เยาวชน จะต้องมีการเลือกมากกว่าการไม่มีเพศสัมพันธ์เท่านั้น

นอกจากนี้ ก็ยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ทำงานเรื่องเพศและการป้องกันเอดส์ ได้มีการ กำหนดหลักสูตรเพศศึกษาและทักษะชีวิต ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(2550)ได้จัดทำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษาช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6)โดยกำหนดเนื้อหา ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พัฒนาการทางเพศ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสรีระเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พัฒนาการทางเพศและการสืบพันธุ์ ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย ตัวตนทางเพศและความพึงพอใจทาง เพศ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่ การคบเพื่อนต่างเพศ ความรัก การ ใช้ชีวิตคู่ การแต่งงานและการเป็นพ่อแม่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ทักษะส่วนบุคคลได้แก่ การให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ การสื่อสารรับฟัง การแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดที่สอดคล้องหรือแตกต่าง การตัดสินใจ การต่อรองการทำ ความตกลง เพื่อบรรลุความตั้งใจ การรักษาและยืนยันในความเป็นตัวของตัวเอง การจัดการกับแรงกดดันจากเพื่อน สิ่งแวดล้อม และอคติทางเพศ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 พฤติกรรมทางเพศได้แก่ พฤติกรรมทางเพศที่พัฒนาตามช่วงชีวิต การเรียนรู้อารมณ์ทางเพศและการจัดการอารมณ์เพศ การช่วยตัวเองและจินตนาการทางเพศ การแสดง ออกทางเพศ การละเว้นการมีเพศสัมพันธ์และการตอบสนองทางเพศ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สุขภาพทางเพศได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย วิธีการคุมกำเนิดการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ การล่วงละเมิดทางเพศความรุนแรงทางเพศและอนาถาภัยพิบัติ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สังคมและวัฒนธรรมได้แก่ การเปิดโลกทัศน์ให้เข้าใจบทบาททางเพศเรื่องเพศในบริบทของสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย ศิลปะและสื่อต่างๆ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาเพศศาสตร์ศึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2548)ได้กำหนดหลักสูตรเพศศาสตร์ศึกษา ระดับมัธยมปลาย (หลักสูตรทักษะเพื่อจัดการกับปัญหา) มีเนื้อหา ดังนี้

1. พัฒนาการทางเพศและสุขอนามัยทางเพศได้แก่ พัฒนาการทางเพศและระบบสืบพันธุ์ชายหญิง การมีประจำเดือนและสุขอนามัยทางเพศ ความแตกต่างระหว่างชายหญิงและความเบี่ยงเบนทางเพศ
2. สารเสพติดและแอลกอฮอล์ได้แก่ สารเสพติดแอลกอฮอล์
3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ได้แก่ รูปแบบความสัมพันธ์ การตั้งครภภในวัยรุ่นและการแท้ง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเอดส์

4. การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการตั้งครภได้แก่ การละเว้นการมีเพศสัมพันธ์และการรักเดียวใจเดียว และการคุมกำเนิด

5. ทักษะเพื่อการจัดการกับปัญหา ได้แก่ การล่วงละเมิดทางเพศความภูมิใจในตนเองการจัดการกับความโกรธและทักษะการเจรจาต่อรอง

นอกจากหลักสูตรแล้ว การจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตจะบรรลุผลได้นั้น บุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างมากคือครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น ลักษณะและบทบาทของครูหรือผู้จัดกระบวนการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้อุเทศศึกษาแก่เด็กสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2545: 11)และองค์การแพธ (2553: 229-231) ได้กล่าวถึง ลักษณะและบทบาทของครูเพศศึกษาและทักษะชีวิตไว้ ดังนี้

1. ครูจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องเพศ เห็นความสำคัญของการสอนเพศศึกษา ต้องเปิดใจกว้าง ไม่ยึดติดกับความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่าง ครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจใน 3 ประเด็นคือ เพศวิถี กระบวนการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาเยาวชนเชิงบวก

2. ครูทุกคนในโรงเรียนควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศ สามารถที่จะตอบคำถามที่เด็กอยากรู้และปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ดีแก่เด็กได้ ดังนั้น ครูผู้หญิงหรือผู้ชายก็สามารถสอนเพศศึกษาได้ และไม่จำเป็นต้องแต่งงานแล้ว

3. ในการสอนครูจะต้องรู้สึกผ่อนคลายไม่อึดอัดที่จะพูด ไม่แสดงอาการให้เด็กเห็นว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องไม่ดีครูจะต้องให้ความสะดวกใจแก่เด็กในการพูดคุย อภิปราย แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้ง ซึ่งจะเป็นรากฐานให้เด็กกล้าพูด แสดงความคิดเห็นในเรื่องเพศได้อย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผย

4. ครูควรให้กำลังใจเด็กเสมอในการซักถาม และไม่แสดงอาการหัวเราะเยาะคำถามที่ไร้เดียงสาหรือลามกของเด็ก ถ้าเด็กถามคำถามที่ไม่ถูกกาลเทศะ ต้องบอกว่าจะตอบภายหลัง

หรือในโอกาสอื่น เป็นการทำให้เขาารู้ตัวว่าไม่ควรถามอย่างนั้น ทั้งนี้ ข้อมูลความรู้ที่ให้แก่เด็กจะต้องมีความถูกต้อง ครูจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ

สรุปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการกำหนดให้มีการจัดกระบวนการเรียนการสอน เรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในลักษณะบูรณาการไว้ในหลักสูตรในทุกระดับชั้น การพัฒนาทักษะชีวิตจะเป็นกระบวนการหนึ่งของหลักสูตรที่นำไปสู่การลดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เนื้อหาของหลักสูตรของหลายๆ หน่วยงานจะมีความใกล้เคียงกันคือ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพศศึกษา ในเรื่องพัฒนาการทางเพศ พฤติกรรมทางเพศ และสุขภาพทางเพศ ด้านทักษะชีวิต ผู้เรียนจะต้องพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ มีปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การตัดสินใจ การบอกความต้องการของตนเอง การปฏิเสธ การต่อรอง การจัดการอารมณ์และความเครียด รวมถึงความสามารถในการสร้างพัฒนา และรักษาสัมพันธ์ไมตรี การแก้ปัญหาและการขอความช่วยเหลือ สำหรับเอดส์ศึกษาจะให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์

3. กิจกรรมนอกหลักสูตรศึกษากับการพัฒนาทักษะชีวิต

ในปัจจุบันหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้แต่ละสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2544: 51) ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กล่าวคือ เป็นชุดของการปฏิบัติการต่างๆ ที่มีการเตรียมการ หรือวางแผนไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้ปฏิบัติบังเกิดผลตามที่คาดหวังไว้ โดยลักษณะกิจกรรมที่ดี ต้องนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาการจัดการตนเองของผู้เรียน รู้วิธีการคิด เรียนรู้การแก้ปัญหา เพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ และมีความสุขในชีวิต ซึ่งควรเน้นกิจกรรมที่ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ 1) ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน 4) ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระทางด้านความคิด 5) ผู้เรียนค้นพบตัวเอง รู้จักตนเอง 6) สร้างความท้าทาย กระตุ้นให้อยากเข้าร่วมกิจกรรม 7) สนุกสนาน เพลิดเพลิน บรรยากาศเป็นกันเอง 8) มีความหลากหลายในรูปแบบการจัดเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติคนเดียว ปฏิบัติกับเพื่อนคู่หู และปฏิบัติเป็นทีม 9) มีความหลากหลายในสาระเนื้อหาและครอบคลุมพหุปัญญา 10) มีสถานการณ์การแข่งขัน จากความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะเห็นได้ว่าเป็นความหมายที่มีความใกล้เคียงกันกับความหมายของกิจกรรมนอกหลักสูตร ดังนั้น กิจกรรมนอกหลักสูตรในที่นี้ จึงมีความหมายรวมถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเช่นเดียวกัน

คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่วก 751/2545 (กรมวิชาการ, 2546:378) ได้ร่วมกันกำหนดหลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้ 1) มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม 2) จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและวัฒนธรรมที่ดั่งาม บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน 3) ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง 4) จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม 5) มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา

นอกจากนี้ Anderson and Gruhn (1962: 280-284) ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร ดังนี้

1. กิจกรรมนอกหลักสูตร ควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นประสบการณ์ทางการศึกษาสำคัญ ส่วนหนึ่งสำหรับเด็ก ควรได้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับโปรแกรมการสอนในโรงเรียน ตลอดจนควรมีความหลากหลายเพียงพอตามความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียน

2. ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ กำกับงาน จัดดำเนินงาน การบริหาร และการวางแผนกิจกรรมอย่างรัดกุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และนักเรียน เสมือนโปรแกรมการเรียนการสอนอื่นๆ

3. ควรได้มีการจัดเวลาและการบริหารงานที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมทุกอย่างได้อย่างสะดวก และได้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องตามจุดมุ่งหมายการศึกษา ที่สำคัญคือกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน มีการบูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้กระบวนการกลุ่มในการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่องและกิจกรรมนอกหลักสูตรควรจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับโปรแกรมการสอนในโรงเรียน

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า การจัดกิจกรรมป้องกันเอดส์ในสถานศึกษาจะมีเนื้อหา 3 ส่วน คือ เพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิต ซึ่งการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาจะมีทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตรในลักษณะของชมรมต่างๆ ซึ่งกิจกรรมชมรมจะมีลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผู้เรียนมีโอกาสได้คิด วิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง กิจกรรมกลุ่มจะพัฒนา การสื่อสาร พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมถึงกิจกรรมค่ายต่างๆ กิจกรรมนอกหลักสูตรเหล่านี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตในด้านต่างๆ ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการป้องกันเอดส์

1. งานวิจัยในประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในโรงเรียน ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันคือ เป็นการจัดกิจกรรมในกลุ่มเพื่อน โดยเน้นเรื่องทักษะชีวิตและการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ควบคู่กันไป ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลและความคุ้มค่าของการดำเนินงานป้องกันเอดส์ โดยแผนงานประเมินเทคโนโลยีและนโยบายสุขภาพ(Health Intervention and Technology Assessment Program (HITAP), 2008) พบว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลและความคุ้มค่าของกลยุทธ์การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่นน้อยมาก งานวิจัยนี้พบว่า มีงานวิจัย 3 เรื่องที่รายงานว่าการจัดเพศศึกษาในโรงเรียนผนวกกับการให้ทักษะชีวิตส่งผลต่อการปรับปรุงพฤติกรรมในการป้องกันเอดส์ โดยส่งผลให้วัยรุ่นลดจำนวนครั้งในการเที่ยวกลางคืน ลดความถี่ในการดูสื่อลามก เพิ่มการออกกำลังกาย ลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ลดจำนวนคู่นอน และเพิ่มอัตราการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มทดลอง แต่การติดตามผลภายหลังประมาณ 4-6 สัปดาห์พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อยมากจนไม่มีนัยสำคัญ ในขณะที่งานวิจัยอีกฉบับหนึ่งรายงานว่าการติดตามผลในระยะ 4 เดือนต่อมาพบว่า การจัดเพศศึกษาในโรงเรียนผนวกกับการให้ทักษะชีวิตยังคงมีผลให้ลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่ม

นักเรียนอาชีวศึกษา ทั้งนี้ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของกิจกรรมของงานวิจัยแต่ละชิ้นที่ทำการศึกษาว่า เป็นการจัดเพศศึกษาและทักษะชีวิตในรูปแบบใดมีความถี่ของการจัดเพียงไร

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์ในเยาวชนพบว่า มีงานวิจัยหลายชิ้นที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการหารูปแบบการให้สุขศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของวัยรุ่นและการสอนสุขศึกษาเพื่อให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีที่ถูกต้องมีประสิทธิภาพ เช่น งานวิจัยของ Kanato (1994), Thongkrajai, et.,al.(1993), Chandeying, et.,al, (1991b) และงานของ Cash and others (1995) อ้างใน พิมพวัลย์ บุญมงคล, เพ็ญจันทร์ ประดับมุข และ ศันสนีย์ เรืองสอน (2541)งานวิจัยทั้งหมดเป็นเรื่องการให้สุขศึกษาโดยเพื่อนในโรงเรียนหรือในโรงงานด้วยตนเอง (Peer Education)และนักเรียนแนะแนว (Peer Counselor)โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายในการคิดเนื้อหาวิธีการให้สุขศึกษาเรื่องเอดส์ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสุขศึกษาต่างๆ และร่วมในการประเมินผลกิจกรรม เช่น การจัดนิทรรศการของนักเรียน นอกจากนี้รูปแบบการให้สุขศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายยังเน้นเนื้อหาที่สอดคล้องกับชีวิตจริง มีการใช้กระบวนการสื่อสารสองทาง การอภิปรายแสดงความคิดเห็น มีการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ เช่น การ์ตูน ภาพยนตร์ การแสดงละครหรือบทบาทสมมุติ

ผลการวิจัยส่วนใหญ่สอดคล้องกันว่า การใช้วิธีการให้ความรู้โดยกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนหรือในโรงงานด้วยตนเอง และอยู่บนพื้นฐานของวิธีการมีส่วนร่วมในกระบวนการให้สุขศึกษาของวัยรุ่นหรือกลุ่มเป้าหมายในทุกขั้นตอน มีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพหรือการป้องกันเอดส์ที่ดีขึ้น เกิดความตระหนักและความตั้งใจที่จะป้องกันหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อของตนเอง โดยมีเงื่อนไขคือ วิธีการให้สุขศึกษาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นเกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายในทุกขั้นตอน และวิธีการให้ความรู้และให้เกิดความตระหนักถึงการป้องกันเอดส์นั้นต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบภาวะเจริญพันธุ์ กายวิภาคศาสตร์ และสรีรศาสตร์ของชายหญิง ปัญหาสุขภาพทั่วไปของวัยรุ่น วิธีคุมกำเนิด การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เอดส์ การตอบสนองทางเพศ การเลือกคู่ครอง การเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ และสรีรวิทยาของวัยรุ่น

สอดคล้องกับงานวิจัยของคาโอริ ไฮโตะ และคณะ (2552) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของแกนนำเพื่อนช่วยเพื่อนเกี่ยวกับการป้องกันเอชไอวี/เอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งพบว่าแกนนำเพื่อนช่วยเพื่อนมีการทำกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการป้องกันเอชไอวี/เอดส์ โดยเฉพาะการช่วยให้นักเรียนปรับแนวคิดและทัศนคติ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การรับรู้ต่อวิธีช่วยเหลือเพื่อน ความสนใจในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าควรเลือกนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าอบรมแกนนำเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับวิธีเพื่อนช่วยเพื่อน และเลือกแกนนำเพื่อนช่วยเพื่อนจากบุคคลที่อยากจะทำโดยสมัครใจ ควรจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนให้มากขึ้น ควรจัดเตรียมงบประมาณให้การสนับสนุนทางด้านสังคม และด้านจิตใจให้แก่แกนนำเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่

เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ กองโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข (2541)ซึ่งได้จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มหญิงวัยรุ่นในจังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 2ระยะ ระยะที่ 1 จัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในกลุ่มหญิงวัยรุ่น กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอายุ15-24 ปีจำนวน 40 คน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ สร้างเจตคติ และค่านิยมทักษะต่างๆ เพื่อป้องกันการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่น ระยะที่ 2 ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายเดิม โดยจัดอบรมแกนนำเยาวชนเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่นเพิ่มอีก 4 อำเภอ โดยคัดเลือกอำเภอละ12คน ทั้งชายและหญิงจำนวน 48 คน เพื่อสร้างแกนนำในกลุ่มวัยรุ่นไปขยายผลต่อในกลุ่มเพื่อนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนและชุมชน ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มแกนนำมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์เพิ่มขึ้น มีทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์และการมีเพศสัมพันธ์ในเชิงบวกเพิ่มขึ้น

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์มีดังนี้ จากการศึกษาของธราทิพย์ ธรรมนพฤทธิ และวีระศักดิ์ สืบเสนาะ (2541) สุทธิสารณ์ วัฒนมะโน (2540)และดุขฎี เจริญสุข(2540) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง โดยมีกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยมีการประเมินผลก่อนทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับโรคเอดส์มีความรับผิดชอบในการป้องกันโรคเอดส์ มีทักษะการตัดสินใจเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ ทักษะการปฏิเสธ และมีพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ดีกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความแตกต่างของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล และพบว่าทักษะความรู้สึกรู้สึกต่อคุณค่าในตนเอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธ ความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับโรคเอดส์ และความรับผิดชอบในการป้องกันโรคเอดส์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สอดคล้องกับมาลี ชันศิริ (2544) ได้ศึกษาการประยุกต์ทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักเรียนสหศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทำการศึกษาแบบกึ่งทดลองเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักเรียนสหศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วยแผนการเรียนรู้และชุดกิจกรรมจำนวน 7 กิจกรรม การเรียนรู้เป็นแบบให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองและเทคนิคกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกทักษะ เกม และการสาธิต ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีความตระหนักในตนเองและทักษะการปฏิเสธและหาทางออกเมื่อชักชวนดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีพฤติกรรมการป้องกันเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ เจตนิพิช สมมาตย์ (2550) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ทักษะชีวิต และพฤติกรรมการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดีกว่าก่อนทดลองทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า ระยะก่อนทดลองกับระยะหลังทดลองมีความแตกต่าง แต่ระยะก่อนทดลองกับระยะติดตามผลไม่พบความแตกต่าง

สำหรับสุมิตรา เขาวนเมธากิจ (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศของครูกับการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียน พบว่า ครูยอมรับพฤติกรรมเสี่ยงหรือการป้องกันเอดส์ของนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของลูกชาย และการพกถุงยางอนามัยของลูกชาย ครูยอมรับว่า การสำเร็จความใคร่

ด้วยตนเองเป็นทางเลือกหนึ่งในการป้องกันเอดส์ การที่ครูมีทัศนคติเรื่องผู้ชายและผู้หญิงเท่าเทียมกันและมีความเห็นว่าผู้หญิงสามารถพูดเรื่องเพศได้ไม่เป็นที่น่าอายหรือต้องห้ามสามารถจะเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียน โดยไม่แบ่งแยกนักเรียนเพศชายหรือเพศหญิง และไม่ฝากหรือผลักภาระหน้าที่ให้กับเพศใดเพศหนึ่ง แต่ไม่ได้มีการนำเสนอว่า ควรมีการพัฒนาครูอย่างไร ในการให้ความรู้เรื่องเพศและเอดส์ในโรงเรียนจึงจะมีประสิทธิผลดีขึ้น

สรุป ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการป้องกันเอดส์ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลอง โดยการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์และพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ และใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ดีขึ้น มีทัศนคติเชิงบวกมากขึ้น ตลอดจนมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์เพิ่มขึ้นกว่าก่อนทดลองแต่ในระยะติดตามผลในหลายการวิจัยพบความแตกต่างลดลง

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

จากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศ(Fisher, Brynt, and Misovich,2002)พบว่าทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ แรงจูงใจทั้งส่วนบุคคลและสังคม และทักษะด้านพฤติกรรมเป็นปัจจัยหลักของพฤติกรรมกรรมการป้องกันเอดส์ ผู้วิจัยได้ผสมผสานกิจกรรมทั้งการให้ข้อมูล สร้างแรงจูงใจ และเสริมสร้างทักษะด้านพฤติกรรมทั้งในรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน และแบบผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียนผนวกกับการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ผู้วิจัยได้มีการประเมินผลของการดำเนินงานทั้ง 3รูปแบบในระยะสามเดือนและหนึ่งปีหลังจากการดำเนินโครงการและเปรียบเทียบผลลัพธ์การดำเนินงานกับกลุ่มควบคุมพบว่า ภายหลังจากการดำเนินงาน3เดือน รูปแบบผสมระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียนผนวกกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนมีประสิทธิผลให้นักเรียนรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย รู้จักใช้ถุงยางอนามัยแม้อยู่ในระหว่างมีนเมาด้วยสารเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่หลังจากดำเนินงานแล้ว1 เดือนรูปแบบการดำเนินงานแบบผสมและการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อนมีผลด้อยลง เนื่องจากการลดลงของอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนส่วนหนึ่งมาจากในระยะยาวแกนนำหรือเพื่อนบางคนอาจย้ายโรงเรียน ในขณะที่การเรียนรู้ในห้องเรียนมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่ยั่งยืนกว่า

สอดคล้องกับ Cheng, Lou, Mueller, Zhao, Yang, Tu and Gao (2008) ได้ทำการศึกษา ประสิทธิภาพของโครงการเอดส์ศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาในชนบทในพื้นที่ที่มีการติดเชื้อเอชไอ วีสูงของประเทศจีน โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองใน 3 โรงเรียน โดยมี 2 โรงเรียนเป็นกลุ่มทดลอง และมี 1 โรงเรียนเป็นกลุ่มควบคุม ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองนำโครงการทักษะชีวิตที่ใช้วิธีการ อบรมแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มนักเรียนอายุระหว่าง 14-18 ปี เป็นเวลา 3 เดือน เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทักษะชีวิตดังกล่าว นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเอชไอวี/ เอดส์เพิ่มขึ้น มีทัศนคติทางบวกต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี และมีความคาดหวังในความสามารถของ ตนเองด้านการป้องกันเพิ่มขึ้น และสามารถสื่อสารกับครูและเพื่อนเรื่องเอชไอวี/เอดส์ แต่ไม่มีการ เปลี่ยนแปลงเรื่องทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน และการสื่อสารกับพ่อแม่เรื่องเอดส์

เช่นเดียวกับ Gallant and Tyndale (2004) ได้ศึกษาโครงการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี สำหรับเยาวชนในแอฟริกา โดยการศึกษาจากบทความ 11บทความและประเมินผลโครงการลด ความเสี่ยงเอดส์สำหรับเยาวชนในแอฟริกา การประเมินส่วนใหญ่เป็นการทดสอบก่อนและหลังการ ทดลอง วัตถุประสงค์ของโครงการมีความหลากหลาย บางกลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลง เพียงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมอื่นๆ จากการศึกษา 10 ใน 11บทความรายงานว่า มีการเพิ่ม ความรู้อย่างมีนัยสำคัญ 7 บทความรายงานการเข้าถึงทัศนคติมากขึ้นซึ่งมีผลต่อการลดความเสี่ยง 1ใน 3 ของบทความศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศซึ่งเกิดผลซ้ำ มีจำนวนคู่นอนลดลง มี พฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัยดีขึ้นคือ ครึ่งหนึ่งใช้ถุงยางอนามัย ผลจากการศึกษามีข้อเสนอแนะ ว่า ความรู้และทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ง่ายแต่การเปลี่ยนพฤติกรรมก็เป็นสิ่งท้าทายที่ต้องทำ

สอดคล้องกับ Kyrychenko, Kohler and Sathiakumar (2006) ได้ทำการประเมินผลการ ทำกิจกรรมเอดส์ศึกษาในโรงเรียนในประเทศยูเครน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง ความรู้ ทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี ประสิทธิภาพในตนเอง และความตั้งใจเรื่องพฤติกรรมของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังการให้การศึกษาเรื่องเอดส์ในเมือง Vinnitsa ยูเครน โดย ทำการศึกษาเปรียบเทียบ 2โรงเรียน คือโรงเรียนหนึ่งให้ความรู้ อีกโรงเรียนหนึ่งเป็นโรงเรียนควบคุม สุ่มตัวอย่างนักเรียนอายุ 15-16 ปี จำนวนโรงเรียนละ 100 คน ใช้แบบสอบถามก่อนและหลังการ ทำกิจกรรม และติดตามผลอีก 3 เดือนต่อมาทั้ง 2โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่ทำ กิจกรรมมีคะแนนความรู้ ทัศนคติ ประสิทธิภาพในตนมากกว่าโรงเรียนควบคุม และตั้งใจจะใช้

ดูยางอนามัย สรุปได้ว่าโครงการเอดส์ศึกษาสามารถปรับปรุงความรู้ ทักษะ และประสิทธิภาพ ในตนเอง และความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จึงควรขยายในโรงเรียนให้มากขึ้น

Cartagena, Veugelers, Kipp, Magigav, and Laing. (2006) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของ โครงการป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียนมัธยมในประเทศมองโกเลีย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน ประสิทธิภาพของโครงการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีสำหรับวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมในประเทศ มองโกเลียในช่วง 3 ปี โดยการเปรียบเทียบในด้านความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพในตนเอง และการ ปฏิบัติเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย โดยเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนคือ นักเรียนเกรด 10 จาก โรงเรียนที่มีโครงการป้องกันเอดส์จากกลุ่มเพื่อนกับโรงเรียนที่ไม่มี ข้อมูลจากการสำรวจจากการ สุ่มตัวอย่างนักเรียน 720 คนจาก 8 โรงเรียนที่มีกิจกรรมป้องกันเอดส์โดยกลุ่มเพื่อน เปรียบเทียบ กับกลุ่มตัวอย่าง 647 คนจาก 8 โรงเรียนที่ไม่มีกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนของโรงเรียนที่ มีกิจกรรมมีความรู้มากขึ้นและทัศนคติแบบดั้งเดิมลดลง มีความตระหนักมากขึ้นในเรื่องสุขภาพ ทางเพศและเอดส์ และมีการปฏิบัติในการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยมากขึ้นกว่าโรงเรียนที่ไม่มี กิจกรรมแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการดำเนินในกลุ่มเพื่อนให้ได้ผลดีควรทำด้วยทีมขนาดเล็ก

สำหรับ Fongkaew, and Suchaxaya (2007) ได้ศึกษาการพัฒนาแกนนำกลุ่มเพื่อนวัยรุ่น ตอนต้นร่วมกับเยาวชนและผู้ใหญ่ในการป้องกันเอดส์ในโรงเรียน เป็นการดำเนินการป้องกันเอดส์ ในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) แกนนำวัยรุ่นตอนต้นจะ ได้รับการอบรมร่วมกับเยาวชนและผู้ใหญ่ใน 10 โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรใช้ ประสบการณ์เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วยวิธี “Edutainment” และกลยุทธ์การสร้างทักษะสำหรับ ผู้นำเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า โครงการในกลุ่มเพื่อนระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องมีประสิทธิภาพในการ เตรียมบทบาทผู้นำและพัฒนาความสามารถผู้นำเยาวชนในการแบ่งปันความรู้เรื่องเพศและ อนามัยเจริญพันธุ์ การส่งเสริมทัศนคติทางบวกต่อตนเอง รวมทั้งแสดงถึงการที่ผู้ใหญ่มีบทบาท สำคัญในการให้โอกาส ความช่วยเหลือ และแนะนำให้เยาวชนได้พัฒนาความสามารถในการเป็น ผู้นำภายใต้บรรยากาศของความไว้วางใจและความเคารพนับถือ

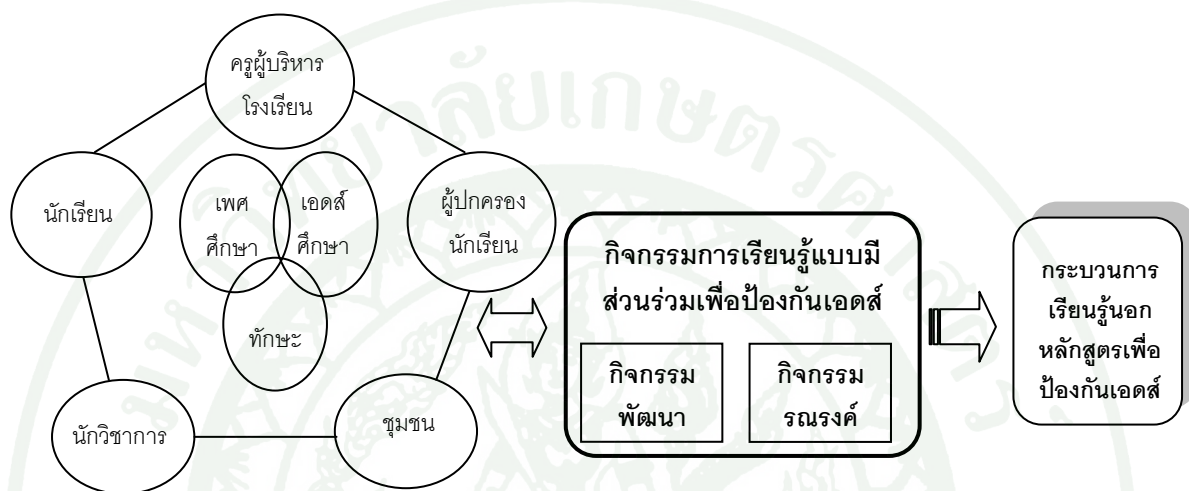
ทั้งนี้ Tyndale (2009) ได้เขียนบทความเรื่อง “การเพิ่มความยั่งยืนในโครงการป้องกันเอดส์ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศเคนยาต่อไปยังระดับมัธยมศึกษา” เพื่อต้องการศึกษาผล ของโครงการป้องกันเอดส์ที่ชื่อว่า “Primary School Action for Better Health (PSABH)” ซึ่ง

ดำเนินการในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากสุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 154 คน เป็นนักเรียนที่เมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาเคยเข้าโครงการ PSABH เปรียบเทียบกับนักเรียนที่ไม่เคยเข้าโครงการในด้านความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม พบว่านักเรียนที่เข้าโครงการมีความรู้และทัศนคติที่สนับสนุนความยับยั้งชั่งใจทางเพศ การใช้ถุงยางอนามัยและการตรวจหาเชื้อเอชไอวี โดยมีพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยและตรวจหาเชื้อเอชไอวีแล้ว ผลของโครงการยังคงเข้มแข็งในปีแรกที่ไปอยู่โรงเรียนมัธยม แต่ลดลงในปีต่อมา ดังนั้น จึงควรดำเนินโครงการต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เช่นเดียวกับ Çitaka and Deniza. (2009) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการให้ข้อมูลเรื่องเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 82 คนมีการทำการทดสอบก่อนและหลัง ผลการศึกษาพบว่าการให้ข้อมูลเรื่องเอดส์โดยกลุ่มเพื่อนมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียน

ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมในกลุ่มวัยรุ่น จะพบว่าเน้นการใช้ทฤษฎีอิทธิพลของกลุ่มสังคมในการเรียนรู้เรื่องเพศ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการสร้างพลัง และการใช้ทฤษฎีพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นการทำงานกับกลุ่มปัจเจกบุคคลในการสร้างความตระหนัก การรับรู้ และการมีเหตุผล กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ สำหรับสังคมไทย แนวคิดการใช้เงื่อนไข บริบททางสังคม และอิทธิพลกลุ่ม ยังมีความจำเป็นโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น โดยการประยุกต์เรื่องกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการถ่ายทอดระบบคิดในกลุ่มในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

จากการประมวล แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศพบว่า การดำเนินกิจกรรมป้องกันเอดส์เน้นเนื้อหาด้านเพศศึกษาและทักษะชีวิต การจัดกิจกรรมในกลุ่มเพื่อนและใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ทำให้เยาวชนเกิดความรู้ ทัศนคติในทางบวกเพิ่มขึ้น แต่พบผลในเชิงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ลดความเสี่ยงยังน้อยอยู่ ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากระบวนการป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ ได้แก่ การจัดกิจกรรมในกลุ่มเพื่อน (Peer Education) และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ นักเรียน ครู โรงเรียน นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องการป้องกันเอดส์ด้วย

ตนเองและบูรณาการเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ เพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ เพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้ ทักษะ และมีความตระหนักในการป้องกันเอดส์อันจะนำไปสู่การลดพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีได้ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิผลสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้องได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลตำบลพะตง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลพะตง โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรและกิจกรรมในกลุ่มเพื่อน (Peer Education) ในลักษณะของการพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์นำไปถ่ายทอดต่อและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนในชั้นเรียน และร่วมกันคิดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียน กระบวนการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนหลักในการดำเนินงานมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ และขั้นสะท้อนผล

1. พื้นที่ศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนพะตงประชานารีวัฒน ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง ด้วยเหตุผลดังนี้คือ 1) เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ห่างจากใจกลางของเทศบาลนครหาดใหญ่ประมาณ 20 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่การขยายตัวของเมืองหาดใหญ่แพร่กระจายมาถึง บริเวณรอบๆ โรงเรียนมีโรงงานอุตสาหกรรมและสถานบันเทิงกลางคืนจำนวนมาก เช่น ร้านน้ำชา กาแฟกลางคืน วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีการใช้ชีวิตกลางคืนมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เยาวชนมีโอกาสเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่ห่างจากด่านจังโหลน (ด่านชายแดนไทย-มาเลเซีย) ประมาณ 30 กิโลเมตร บริเวณด้านนี้จะมีสถานบันเทิงที่ชาวมาเลเซียมาเที่ยวและมีนักเรียนบางส่วนไปทำงานหารายได้พิเศษที่นั่นในช่วงปิดภาคเรียน 2) เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลางที่มีจำนวนห้องเรียนในแต่ละระดับชั้นไม่มากคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 6 ห้องเรียน และจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องเรียนไม่มากนัก

ประมาณ 30-40คน ซึ่งเหมาะสมในการจัดกิจกรรม 3) เป็นโรงเรียนมัธยมระดับตำบลที่รองรับนักเรียนในพื้นที่รวมถึงนักเรียนที่ไม่สามารถสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ได้ นักเรียนส่วนใหญ่จึงมีผลการเรียนระดับปานกลางถึงอ่อน นักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ มีนักเรียนที่ต้องลาออกกลางคันเนื่องจากตั้งครรรจ์ระหว่างเรียนปีละ 2-3 รายทุกปี 4) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้ความสนใจปัญหาเรื่องเพศและการป้องกันเอดส์ ประกอบกับมีครูที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษาและทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์มีความสนใจและยินดีให้ความร่วมมือที่จะให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์กับนักเรียนในโรงเรียนและเป็นครูพี่เลี้ยงแก่นักเรียนและเป็นครูที่สอนวิชาสุขศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกห้องเรียน เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินโครงการป้องกันเอดส์ในโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนนี้ยังมีครูที่เคยเข้าอบรมหลักสูตรเพศศึกษารอบด้านของโครงการก้าวอย่างเข้าใจอีก 2คนคือ ครูสอนภาษาไทย 1 คนและครูสอนภาษาอังกฤษ 1 คนจึงถือได้ว่าโรงเรียนนี้มีบริบทที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ผู้ร่วมกระบวนการ

ผู้ร่วมกระบวนการศึกษาครั้งนี้ได้แก่

2.1 นักเรียน จากการศึกษาบริบทของโรงเรียนในเบื้องต้นร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนและครูพี่เลี้ยงได้ข้อสรุปว่า การวิจัยนี้เหมาะสมที่จะดำเนินการศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากกิจกรรมหลักที่ออกแบบไว้คือ การพัฒนานักเรียนแกนนำ ซึ่งต้องใช้ศักยภาพของนักเรียนดังนี้ 1) นักเรียนแกนนำต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นรวมทั้งเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ จึงเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้วุฒิภาวะและประสบการณ์ 2) เป็นระดับชั้นที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งมีระยะเวลายาวนาน ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เริ่มเข้ามาเรียนยังรู้จักกันน้อย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีการกิจกรรมเกี่ยวกับการเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัยจึงไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้น การวิจัยนี้จึงดำเนินการกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกคน จำแนกเป็นนักเรียนแกนนำจำนวน 20 คน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่รับการถ่ายทอดจากนักเรียนแกนนำจำนวน 154 คน รวม 174 คน

2.2 บุคลากรของโรงเรียน บุคลากรหลักที่ร่วมกระบวนการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนวิชา สุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกห้องเรียน เป็นครูที่ดำเนินโครงการเพศศึกษารอบด้านในโรงเรียน และทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 1 คน ครูอนามัยโรงเรียน ซึ่งดูแลงานด้าน เพศศึกษาของโรงเรียนด้วยจำนวน 1 คน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการซึ่งมีความ เข้าใจเรื่องเพศศึกษาจำนวน 1 คนนอกจากนี้ ยังมีครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ ช่วยงานห้องพยาบาลทำหน้าที่สนับสนุนครูพี่เลี้ยงจำนวน 2 คน รวม 5 คน

2.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลตำบลพะตง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตงจำนวน 1 คน อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลพะตงจำนวน 1 คน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ ป้องกันเอดส์จำนวน 4 คน รวม 7 คน

3. กระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ และขั้นสะท้อนผลซึ่งในทางปฏิบัติกระบวนการวิจัยจะดำเนินการใน ลักษณะกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning)

1.1 เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมาประชุมร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนคือ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และผู้วิจัยเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2554 เพื่อขอความร่วมมือและความยินยอมให้เข้ามา ดำเนินโครงการกับครูและนักเรียนในโรงเรียน โดยให้ผู้วิจัยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์มายังโรงเรียนอย่างเป็นทางการต่อไปหลังจากนั้น มีการประชุมร่วมกับรอง ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูพี่เลี้ยง และผู้วิจัยเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย บทบาท และแผนการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมตลอดโครงการ สรุปการวางแผนการดำเนิน กิจกรรมป้องกันเอดส์

1.2 ผู้วิจัยศึกษาบริบทของนักเรียนโรงเรียน และชุมชนพะตงในเชิงลึก โดยศึกษาบริบท พื้นฐานสภาพแวดล้อมทางสังคม พื้นที่เสี่ยงของเยาวชน โดยการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์

ครูที่อยู่ในพื้นที่ ศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในการป้องกัน เอดส์ ที่โรงเรียนดำเนินการแล้วทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรโดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา นำมาวิเคราะห์จัดกลุ่มกิจกรรมและเนื้อหา ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

1.3 การคัดเลือกนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ โดยครูพี่เลี้ยงใช้หลักการของจิตอาสา คือ แจ้งให้นักเรียนทราบเรื่องโครงการแล้วให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกห้องสมัครเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์โดยสมัครใจ ห้องเรียนละ 4 คน รวม 24 คน ต่อมานักเรียนจำนวน 4 คนติดภารกิจไม่สามารถเข้ารับการอบรมได้จึงเหลือเพียง 20 คน ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อนอย่างชัดเจนถึงหน้าที่ของนักเรียนแกนนำ

ขั้นตอนที่ 2 ชั้นปฏิบัติการ (Acting)

2.1การจัดเวทีผู้ร่วมกระบวนการเพื่อร่วมกันพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งจะใช้เป็นหลักสูตรในการจัดอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ.2554 ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สมัครเป็นแกนนำจำนวน 6 ห้องๆ ละ 4 คนจำนวน 24 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 คน ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียน จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลตำบลพะตง จำนวน 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลพะตง จำนวน 1 คน รวม 33 คน

สำหรับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกำหนดไว้ 2ระดับดังนี้ ระดับนักเรียนแกนนำ มีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ได้แก่ ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การถ่ายทอด และการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ระดับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ได้แก่ ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

2.2 การสร้างกรอบและกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าและผลของการจัดเวทีระดมความคิดเห็นมากำหนดสัดส่วนของเนื้อหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับเอดส์ในเรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การถ่ายทอด และการให้คำปรึกษาเบื้องต้น สร้างเป็นร่างหลักสูตรอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ รวมทั้งนำไปพัฒนาแบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในหลักสูตรอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ในเรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การถ่ายทอด และการให้คำปรึกษาเบื้องต้น นำมาจัดเป็นกลุ่มๆ ดังข้างต้นแล้วให้นักเรียนแกนนำทั้ง 6 ห้องมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจตามกลุ่มที่จัดไว้ตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัย นักวิชาการ ครูพี่เลี้ยง ร่วมกันจัดทำร่างหลักสูตรอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ระยะเวลา 2 วัน

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ โดยครูพี่เลี้ยง นักวิชาการ ผู้วิจัย และนักเรียน ร่วมกันจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์เป็นเวลา 2 วันในวันที่ 20 – 21 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ในเรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การถ่ายทอด และการให้คำปรึกษาเบื้องต้น โดยก่อนการอบรมให้นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ทำแบบประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเข้าร่วมกระบวนการที่เตรียมไว้

2.4 ดำเนินการประเมินผลก่อนเข้าร่วมกระบวนการ (Pretest) กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกคนในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ในเรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

2.5 นักเรียนแกนนำดำเนินการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับเพื่อนในชั้นเรียน โดยนักเรียนแกนนำส่วนใหญ่จะถ่ายทอดและให้คำปรึกษากับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนอย่างไม่เป็นทางการ เป็นระยะเวลา 4 เดือน

2.6 จัดประชุมครูพี่เลี้ยง นักเรียนแกนนำและผู้วิจัย ทุกเดือนเพื่อตอบข้อซักถามและรับฟังปัญหาเป็นระยะเป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานของนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ รวมทั้งการวางแผนการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก (วันที่ 1 ธันวาคม 2554)

2.7 นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์แต่ละห้องร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันคิดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก สรุปได้ว่า แต่ละห้องจะมีการจัดนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ และการแสดงบทบาทสมมุติบนเวที โดยแต่ละห้องจะร่วมกันคิดเนื้อหาและการแสดงโดยอิสระที่สะท้อนถึงความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอดส์ ได้แก่ ทักษะติดต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ของเยาวชน ทักษะติดต่อการใช้ถุงยางอนามัยและทักษะติดต่อการมีเพศสัมพันธ์ รวมถึงทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด และทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง

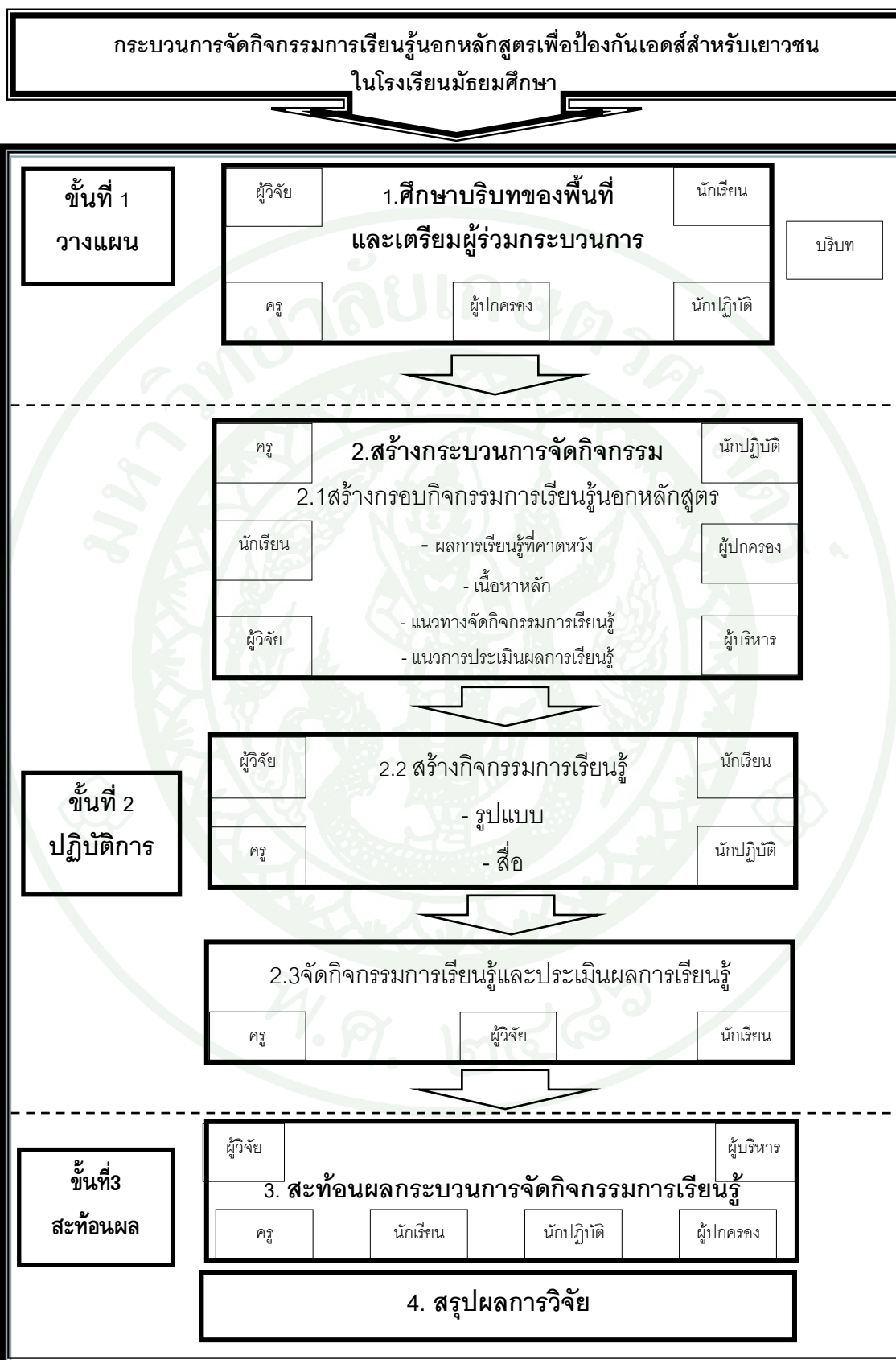
2.8 การประเมินผลหลังเข้าร่วมกระบวนการ (Posttest) นักเรียนกลุ่มเป้าหมายและนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ทำแบบประเมินผลการเรียนรู้ในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ในเรื่องสุขภาพทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ สำหรับนักเรียนแกนนำทำแบบประเมินผลเพิ่มเติมเรื่องความคิดเห็นในการถ่ายทอดและความคิดเห็นในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 3 การสะท้อนผล (Reflecting)

3.1 จัดประชุมนำเสนอสรุปผลกระบวนการและรับฟังความคิดเห็น ผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในขั้นตอนทั้งหมดของกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการให้แก่ นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ตัวแทนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ครูพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลตำบลพะตง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลพะตง เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงสะท้อนความคิดเห็นในประเด็นเนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และผลเชิงป้องกัน เพื่อนำผลของการจัดเวทีมาปรับปรุง

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ทั้งในด้านเนื้อหา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วสรุปกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เหมาะสมที่ผ่านการทดลองปฏิบัติ การสังเกต และความคิดเห็นของผู้วิจัย รวมทั้งผลของการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมกระบวนการโดยตรงและเพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องเชิงวิชาการ

3.2 การขยายผลแก่โรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น หลังจากได้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนพะตง ประชานศิริวัฒน์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปขยายผลที่โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ โดยการนำเสนอกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คณะแนะแนว รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ ตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ ตำบลควนดั่ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลเมืองควนดั่ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลควนดั่ง เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หากนำกระบวนการนี้มาจัดที่โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์พิจารณาถึงความเป็นไปได้ และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

ภาพที่ 6 กรอบวิธีการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยประชุมร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน วิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อขอความร่วมมือและความยินยอมให้เข้ามาดำเนินการกับนักเรียนและครูในโรงเรียน และทำความเข้าใจร่วมกันในแผนการดำเนินการในภาพรวมโดยตลอด ศึกษาบริบทของนักเรียนโรงเรียน และชุมชนพะตง ศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมเรื่องเพศศึกษา และเอดส์ศึกษา ที่โรงเรียนดำเนินการแล้วทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร ตลอดจนมอบหมายให้ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คัดเลือกนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และครูที่อยู่ในพื้นที่ การสังเกต และการจดบันทึก

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนการจัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการในการวิจัย เพื่อพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร ประกอบด้วย เนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การบันทึกการนำเสนอของผู้เข้าร่วมเวทีประชุม การออกแบบสำรวจความต้องการเนื้อหาการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมเวทีประชุม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสะท้อนผล เป็นการจัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการในการวิจัยโดยผู้วิจัย สรุปกระบวนการ และถอดบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต และบันทึกการนำเสนอของผู้เข้าร่วมเวทีประชุม

5. เครื่องมือวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายนั้น ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจาก

อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ปรับแก้ให้ถูกต้องเหมาะสม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับเอดส์เรื่องสุขภาวะทางเพศ ความรู้เรื่องเอดส์ อาการ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ

1.2 แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในด้านทักษะ การเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น เป็นมาตรวัด 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อ โดยให้เกณฑ์น้ำหนักคะแนนในแบบสอบถามเป็น 5 ระดับใน ข้อที่มีข้อคิดเห็นทางบวก (แบบสอบถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์และทักษะชีวิตป้องกันเอดส์ด้าน ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ข้อที่ 26, 27, 28, 29, 30, 32, 41, 42, 44, 45 ในแบบสอบถาม ความคิดเห็นต่อการถ่ายทอด ข้อที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15 และใน แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ข้อที่ 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10) ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วย	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	4
ไม่แน่ใจ	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	1

และให้เกณฑ์น้ำหนักคะแนนในแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ ในข้อที่มีข้อคิดเห็นทางลบ (แบบสอบถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์และทักษะชีวิตป้องกันเอดส์ด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ข้อที่ 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 46 ในแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการถ่ายทอด ข้อที่ 8, 12 และในแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ข้อที่ 3, 7, 8) ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	1
เห็นด้วย	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	2
ไม่แน่ใจ	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	น้ำหนักคะแนนเท่ากับ	5

1.3 แบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์เป็นลักษณะของสถานการณ์สมมติให้
เลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ค่าน้ำหนัก

สำหรับการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินที่ได้ปรับแก้แล้ว
นำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนอื่นในอำเภอหาดใหญ่ จำนวน
34 ชุด เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่นและเพิ่มเติมทางเลือกในส่วนของทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์
ในสถานการณ์ต่างๆ พบว่า แบบวัดความรู้ได้ค่าความยากง่าย (p) เท่ากับ .65 ค่าอำนาจจำแนก
(r) เท่ากับ .55 และค่าความเชื่อมั่น KR-20 เท่ากับ .6038 ส่วนในแบบสอบถามตอนที่ 2 มีค่า
สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ .7073 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้
สำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 3 เป็นลักษณะของสถานการณ์สมมติทำการหาคุณภาพเครื่องมือ
โดยตรวจสอบคุณภาพเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนักเรียนทดลองทำและเพิ่มเติมคำตอบ
ทางเลือก ซึ่งนำไปใช้ในการประเมินนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อน
และหลังเข้าร่วมกระบวนการ

2. เครื่องมือประเมินศักยภาพการเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ในสถานศึกษา เป็น
แบบสอบถามความคิดเห็นโดยการประเมินตนเองต่อการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น
การบันทึกภาคสนามจากการติดตามผลการนำความรู้ที่นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ได้รับไป
ถ่ายทอด ให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียน และร่วมกันคิดจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ใน
โรงเรียน

3. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมกระบวนการใน
การวิจัย เป็นการบันทึกการนำเสนอในเวทีต่างๆ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเพื่อป้องกันเอดส์ ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ผลของข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของ การประเมินความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ความคิดเห็นต่อการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ใช้สถิติพรรณนาด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งระดับคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์ เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.50 – 5.00	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง ความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ ใช้สถิติวิเคราะห์ความแตกต่าง t-test

บทที่ 4

การสร้างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์

การสร้างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 คือ ขั้นวางแผน ที่มุ่งการทำความเข้าใจในพื้นที่ ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย และสรุปแผนการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมตลอดกระบวนการร่วมกับครูและผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งศึกษาบริบทของนักเรียน โรงเรียน และชุมชนเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ โดยการสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์ และประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์ ขั้นที่ 3 คือ การสะท้อนผลและการสรุปบทเรียน ซึ่งในบทที่ 4 จะได้นำเสนอข้อค้นพบ 3 ส่วนได้แก่ บริบทของพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ การสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอตส์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บริบทของพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ

1.1 บริบทของพื้นที่ ตำบลพะตงตั้งอยู่ในอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลาประกอบด้วยพื้นที่ 6.68 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากเทศบาลนครหาดใหญ่ประมาณ 20 กิโลเมตร อยู่ห่างจากตัวจังหวัดสงขลาประมาณ 50 กิโลเมตรและห่างจากชายแดนประเทศมาเลเซียประมาณ 30 กิโลเมตร มีถนนกาญจนวนิชเป็นถนนสายหลัก เส้นทางสายนี้ถือเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสงขลาและประเทศไทย เพราะเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศไทยมุ่งสู่ประเทศมาเลเซียด้านรัฐเคดาห์(ด้านสะเดาและด้านปาดังเบซาร์)และยังมีสถานีรถไฟศาลาท่งลุง ซึ่งเป็นเส้นทางรถไฟผ่านไปยังชายแดนประเทศมาเลเซียด้วยเช่นกัน ทำให้สภาพทั่วไปของชุมชนโดยรอบโรงเรียนจึงมีความสะดวกในการคมนาคม มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากคนไทยหลากหลายกลุ่มที่เข้ามาประกอบอาชีพในชุมชน

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายเกษตรกรรม รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม และรับราชการ โดยตั้งบ้านเรือนตลาด ร้านค้าและบริษัท ตลอดแนวถนนกาญจนวนิชทั้งสองฝั่งอย่าง

หนาแน่น เพราะเป็นศูนย์ธุรกิจการค้าของเมืองแล้วจึงกระจายออกด้านทิศตะวันตกเนื่องจากด้านทิศตะวันออกติดทางรถไฟ ในอนาคตทิศทางการขยายตัวของเมือง มีแนวโน้มจะขยายตัวไปตามแนวถนนกาญจนวนิชนถนนเทศบาล4และถนนเทศบาล 49

พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ใช้ในการปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้ และผักสวนครัวโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลมีจำนวน16 แห่ง มีทั้งโรงงานขนาดใหญ่ เช่น บริษัทสยาม-เซมเพอร์เมค บริษัทเซฟสกินคอร์ เปอเลชั่น บริษัทเซาท์เทิร์นคอนกรีตบล็อก บริษัทพานอลพลัส บริษัทไดเนียร์บริษัทสยามไฟเบอร์บอร์ดโรงงานขนาดกลางและโรงงานขนาดเล็ก โดยมีคนงานประมาณ 15,000 คน อุตสาหกรรมหลัก คือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากยางพาราเช่น ถูงมือ ยางยางแท่งน้ำยางข้นเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา โรงงานแปรรูปขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และโรงงานทำธูป

ตำบลพะตงมีสถานศึกษาตั้งอยู่ 7 แห่ง และสถานดูแลเด็กด้อยโอกาส 1 แห่ง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลโรงเรียนในเขตเทศบาลตำบลพะตง ปีการศึกษาพ.ศ.2552

สถาบันการศึกษา	ประเภท	นักเรียน ครู/อาจารย์ พนักงาน ลูกจ้าง			
1.ร.เทศบาล1 (ชุมชนบ้านอุดมทอง)	อนุบาล - ประถม	384	14	12	4
2.ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาล	ปฐมวัย อนุบาล - ประถม	53 372	- 21	- -	1 13
3.ร.วัดทุ่งลุงมิตรภาพที่198	มัธยมศึกษา	1,563	90	11	-
4.ร.พะตงประธานศิรีวัฒน์	อนุบาล - ม.ปลาย	4,104	184	48	2
5.ร.พะตงวิทย์มูลนิธิ	อนุบาล -ม.ต้น	2,087	90	24	-
6.ร.ส่องแสงวิทยา1997	อนุบาล -ม.ต้น	1,321	85	11	-
7.ร.ส่องแสงวิทยการ	มัธยม ปวช.ปวส.	94	4	33	
8.หมู่บ้านเด็กโสสะ	สงเคราะห์				

ที่มา: www.patong.go.th

ตำบลพะตงมีเทศบาลตำบลพะตงเป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายการพัฒนาโดยยึดถือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับนโยบายการบริหารงานของนายกเทศมนตรีที่ให้มีการปฏิบัติงานครอบคลุมทุกด้าน และกระจายอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ เพื่อให้บรรลุผลในการ “พัฒนาคุณภาพชีวิตยึดเศรษฐกิจพอเพียง หล่อเลี้ยงสังคม ชุมชนเข้มแข็งร่วมแรงรักษาสิ่งแวดล้อม”

ในส่วนของการป้องกันเอดส์ เทศบาลตำบลพะตงได้ให้ความสำคัญเรื่องการป้องกันเอดส์ คือ ในแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2554-2556) ของเทศบาลตำบลพะตง ในยุทธศาสตร์ด้านสังคมแนวทางการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้มีบริการสาธารณสุขได้กำหนดโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์ในปี พ.ศ.2555 และพ.ศ. 2556 งบประมาณปีละ 10,000 บาท ดำเนินการปีละ 1 ครั้ง (www.patong.go.th)

โรงเรียนพะตงประชานิเวศน์ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2552 โดยผู้นำท้องถิ่นในสมัยนั้นตระหนักและเห็นความสำคัญในการให้การศึกษาแก่เยาวชน เนื่องจากในสมัยก่อนนักเรียนมีความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาค่อนข้างสูง ซึ่งต้องเข้าไปเรียนในตัวเมือง นักเรียนต้องเดินทางไปด้วยความยากลำบาก ประกอบกับมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยไม่สามารถส่งเสียบุตรหลานให้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นตามความต้องการได้ จากความต้องการดังกล่าว ผู้นำท้องถิ่นสมัยนั้นนำโดยนายเลื่อง ศรีประสิทธิ์ ได้ดำเนินการประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อจัดตั้งโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในตำบลขึ้นด้วยความพยายามดังกล่าวจึงได้รับบริจาคที่ดินจากนายนิกร ประธานราษฎร์นิกร และนายวีระ ศิริวัฒน์ ทานละ 20 ไร่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบให้ทางราชการพิจารณาอนุมัติจัดตั้งโรงเรียน ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลพะตง เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2525 ให้ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนพะตงประชานิเวศน์” แต่เนื่องจากอาคารเรียนก่อสร้างไม่แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดจึงเลื่อนกำหนดเปิดเรียนเป็นวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2525 ซึ่งต่อมาภายหลังกำหนดให้วันที่ 1 มิถุนายนของทุกๆ ปี เป็นวันครบรอบวันกำเนิดโรงเรียนตลอดระยะเวลาที่โรงเรียนเปิดทำการเรียนการสอนมา การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

สภาพทั่วไปของโรงเรียนพะตงประธาณศรีวัฒน์ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สถานภาพของโรงเรียนปัจจุบัน ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยอภิปรายแง่มุมมองของประเด็นปัจจัยที่กำหนดขึ้นเพื่อการศึกษาค้นคว้า อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน สรุปพอสังเขปดังนี้ (โรงเรียนพะตงประธาณศรีวัฒน์, 2553: 1-5)

ประเด็นปัจจัยที่เป็นโอกาสสำหรับโรงเรียน คือ 1) ประเด็นด้านสังคมวัฒนธรรม เพราะประชากรในชุมชนมีความต้องการทางการศึกษาสูง อีกทั้งประชากรวัยเรียนมีจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนสามารถรับนักเรียนได้ตามแผนการจัดชั้นเรียน บริเวณชุมชนรอบโรงเรียนมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่ขนาดใหญ่จนถึงอุตสาหกรรมในครัวเรือน และมีแหล่งประกอบการจำนวนมากและหลากหลายประเภท จัดว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาชีพและการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพวิถีชีวิตของชุมชนส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี 2) ประเด็นด้านเทคโนโลยี ชุมชนมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีแหล่งให้บริการด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างกว้างขวาง 3) ประเด็นด้านการเมืองและกฎหมาย จากการออกนโยบายของภาครัฐ ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา ทำให้นักการเมืองและผู้นำท้องถิ่นเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน การใช้ระบบประเมินแบบมุ่งเน้นผลงาน ทำให้โรงเรียนดำเนินการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริง มีการบริหารการศึกษาอย่างโปร่งใส 4) ประเด็นด้านเศรษฐกิจ ภาวะตลาดแรงงานมีเพียงพอ เอื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้เรียน

ประเด็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ 1) ประเด็นด้านสังคมวัฒนธรรม เนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของชุมชนและการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติดมีมากขึ้น ในชุมชนมีสถานบันเทิงกลางคืนจำนวนมาก การพนัน หวยใต้ดิน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ประเด็นด้านเศรษฐกิจ การจัดสรรงบประมาณของภาครัฐไม่สอดคล้องกับภาวะความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่รัฐและหลักสูตรมุ่งหวัง วิถีทางเศรษฐกิจและรายได้ผู้ปกครองไม่แน่นอน ทำให้การระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาได้ไม่เต็มที่ 3) ประเด็นด้านการบริการและคุณภาพของผู้เรียน การจัดหลักสูตรและการจัดการ

เรียนการสอนยังไม่สนองตอบความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้บริการแหล่งเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยี ค่อนข้างน้อย **ด้านคุณภาพของผู้เรียน** เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมระดับตำบล นักเรียนที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนอ่อนเนื่องจากนักเรียนที่มีผลการเรียนดีจะไปสอบเข้าเรียนในโรงเรียนในตัวเมืองหาดใหญ่ ทำให้นักเรียนมีปัญหาการขาดระเบียบวินัยในการปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนเพิ่มขึ้นประกอบกับผู้ปกครองจำนวนมากทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหาเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 4) ประเด็นด้านการเงินของโรงเรียน งบประมาณมีค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับความต้องการในการพัฒนาและจำนวนนักเรียนที่ใช้บริการ 5) ประเด็นด้านการบริหารจัดการของโรงเรียน การบริหารจัดการโดยทั่วไปยังไม่สะดวก และยังไม่เป็นระบบที่ยั่งยืน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาองค์กร การนิเทศติดตามและการประเมินผลยังไม่ต่อเนื่อง การนำผลประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานยังมีน้อย การเผยแพร่ข้อมูลยังไม่เป็นที่สนใจของผู้เกี่ยวข้อง

ประเด็นปัจจัยที่เป็นจุดแข็ง 1) ประเด็นด้านบุคลากรของโรงเรียน สภาพของบุคลากรของโรงเรียน ส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน มีคุณธรรม จริยธรรม มีความกระตือรือร้น ตั้งใจในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและเป็นแบบอย่างที่ดี มีจำนวนพอเพียงตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ประเด็นด้านโครงสร้างและนโยบายของโรงเรียน มีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหาร การกำหนดภารกิจขอบข่ายการดำเนินงานชัดเจน มีนโยบายการดำเนินงานมุ่งกระจายอำนาจสู่การปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

ประเด็นปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนคือ ประเด็นด้านวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ยังไม่ชัดเจน หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ยังไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น การใช้วัสดุอุปกรณ์ยังไม่เกิดผลคุ้มค่า

ในส่วนของความเสียหายทางเพศของนักเรียน พื้นที่เสี่ยงในชุมชนโดยรอบโรงเรียนพะตง ประธานคีรีวัฒน์ ประกอบด้วย 1) บริเวณอ่างเก็บน้ำ 2) บริเวณสวนสุขภาพ 3) บริเวณสนามฟุตบอล ดังคำบอกเล่าของนักเรียนแกนนำชาย ดังนี้

“...ที่อ่างเก็บน้ำเป็นที่ที่เขาชอบไปกัน เพราะไม่มีใครเห็น คนทั่วไปเขาไม่ไปกัน มักไปตอนเย็นๆ ค่ำๆ...” (นักเรียนแกนนำชาย)

“...ที่สวนสุขภาพก็ชอบไป เพราะคนไม่สนใจ บริเวณกว้าง ชอบไปนั่งที่ม้าหินอ่อน คุยกัน พลอดรักกัน บางกลุ่มก็ไปนั่งกินเบียร์ กินเหล้ากัน...” (นักเรียนแกนนำชาย)

“...ที่สนามฟุตบอลของชุมชนติดกับสวนสุขภาพ มีทางเข้าทางเดียว ในนั้นมีศาลาเดียว มิดชิด ไม่มีคนเห็น...” (นักเรียนแกนนำชาย)

ด้วยความเสี่ยงที่มีอยู่โดยรอบในชุมชนดังกล่าว โรงเรียนพะตงประจักษ์วิวัฒน์ จึงมีการจัดการเรียนการสอนด้านเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิต ซึ่งจะอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาประกอบด้วยหัวข้อ 1) **การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์** ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องธรรมชาติของ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต ความสัมพันธ์เชื่อมโยงในการทำงานของระบบต่างๆ ของร่างกาย รวมถึงวิถีปฏิบัติตนเพื่อให้เจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่สมวัย 2) **ชีวิตและครอบครัว** ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องคุณค่าของตนเองและครอบครัว การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกทางเพศ การสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น สุขปฏิบัติทางเพศ และทักษะในการดำเนินชีวิต 3) **การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพ และการป้องกันโรค** ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการเลือกบริโภคอาหาร ผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ การสร้างเสริมสมรรถนะเพื่อสุขภาพ และการป้องกันโรคทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ 4) **ความปลอดภัยในชีวิต** ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ทั้งความเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ ความรุนแรง อันตรายจากการใช้ยาและสารเสพติด รวมถึงแนวทางในการสร้างเสริมความปลอดภัยในชีวิต

นอกจากการเรียนการสอนในกลุ่มสาระในหลักสูตรแล้ว เนื่องจากผู้ปกครองจำนวนมากทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทำให้ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหาเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทุกปี โรงเรียนจึงได้จัดให้มีการเรียนการสอนเพศศึกษาในรายวิชาเพิ่มเติม ดังนี้ ปี พ.ศ. 2549-2551 เปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติม “ก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 กลุ่มปี พ.ศ. 2552-2553 เปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติม “ก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 กลุ่ม และ “เพศศึกษา

เพื่อชีวิตวัยรุ่น” ในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 กลุ่ม ปี พ.ศ. 2554 เปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติม “ก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 กลุ่ม และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 กลุ่ม เปิดสอนรายวิชาเพิ่มเติม “เพศศึกษาเพื่อชีวิตวัยรุ่น” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 กลุ่ม ชุมนุมวัยรุ่นวัยใส จำนวน 1 กลุ่ม และนักเรียนแกนนำ “เพื่อนบอกเพื่อน” จำนวน 1 กลุ่ม

1.2 การเตรียมผู้ร่วมกระบวนการในการเตรียมผู้ร่วมกระบวนการจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเตรียมผู้ร่วมกระบวนการในสถานศึกษา และการเตรียมผู้ร่วมกระบวนการในชุมชน

1.2.1 การเตรียมผู้ร่วมกระบวนการในสถานศึกษาคือการดำเนินการร่วมกับครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน ดังนี้

ก. ครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารโรงเรียน จากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ครูพี่เลี้ยงและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตเข้ามาดำเนินการวิจัยในโรงเรียน และทำความเข้าใจในแผนการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมตลอดโครงการ พบว่าโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย ดังถ้อยคำพูดจากที่ประชุมดังนี้

“...โรงเรียนไม่ขัดข้อง ให้ทำหนังสือมาจะได้แทงเรื่องมอบหมายให้รัชนีกุล (ครูสุขศึกษา ม.5) เป็นครูพี่เลี้ยงสำหรับโครงการนี้เลย...”รองผู้อำนวยการโรงเรียน

“...ด้วยความยินดีค่ะเพราะดิฉันก็ทำโครงการก้าวอย่างขององค์กรแพธอยู่แล้ว ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศศึกษารอบด้าน...” ครูสุขศึกษา ม.5

ข. นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จากการประชุมร่วมกับครูพี่เลี้ยงและรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ที่ประชุมมีความเห็นว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายควรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากครูพี่เลี้ยงมีความเห็นว่า 1) นักเรียนมีศักยภาพดีพอที่จะเป็นแกนนำทำกิจกรรมที่มอบหมายได้ 2) เป็นระดับชั้นที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกระบวนการซึ่งมีระยะเวลายาวนานและนักเรียนแกนนำต้องประสานความร่วมมือในห้องเรียนในการจัดกิจกรรม ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก็เพิ่งเข้ามาเรียนจากหลากหลายโรงเรียนเดิม 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีภารกิจเกี่ยวกับการเตรียมสอบเข้ามหาวิทยาลัยจึงไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมและ

4)ครูพี่เลี้ยงสอนวิชาสุขศึกษาของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกห้อง จะใกล้ชิดกับนักเรียน สะดวกแก่นักเรียนในการปรึกษาหารือหรือประสานงาน ดังถ้อยคำ ดังนี้

“...นักเรียน ม.4 ไม่เหมาะเพิ่งเข้ามา ยังไม่รู้จักกันเท่าไร นักเรียนชั้นม.5 เหมาะกว่าเพราะโตหน่อยและคุ้นเคยกันแล้ว ม.6 ก็ไม่เหมาะเพราะเขาต้องเตรียมเข้ามาหา' ลัย 'ที่สำคัญตัวเองน่าจะสอน ม.5 ทุกห้องก็จะสะดวกในการนัดหมายให้อาจารย์...” (ครูพี่เลี้ยง)

โดยแนวคิดของการวิจัย มีการจำแนกนักเรียนกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่จะเป็นแกนนำป้องกันเอดส์ในโรงเรียน และกลุ่มนักเรียนที่จะได้รับการขยายผลจากนักเรียนแกนนำ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม มีการเตรียมการสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ในโรงเรียน ดำเนินการรับสมัครผ่านครูพี่เลี้ยง โดยใช้หลักการจิตอาสาคือ ให้นักเรียนสมัครเข้าอบรมเป็นนักเรียนแกนนำโดยสมัครใจห้องละ 4 คน บทบาทของนักเรียนแกนนำคือ 1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องเอดส์และการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียน 2) ให้คำปรึกษาแก่เพื่อนๆ เวลาเพื่อนมาปรึกษาในเรื่องเพศศึกษาและเอดส์ 3) ร่วมคิดกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียน

2. นักเรียนที่จะได้รับการขยายผลจากนักเรียนแกนนำ ประกอบด้วย นักเรียนที่ไม่ได้เป็นแกนนำทุกคนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 บทบาทของนักเรียนกลุ่มนี้คือ ร่วมคิดและร่วมลงมือทำกิจกรรมกับนักเรียนแกนนำในชั้นเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก

1.2.2การเตรียมผู้ร่วมกระบวนการในชุมชน ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันเอดส์ในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลตำบลพะตง และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลพะตง ในการเตรียมผู้เข้าร่วมกระบวนการในชุมชน ผู้วิจัยได้ประสานงานโดยการไปพบและอธิบายทำความเข้าใจและพบว่าทุกกลุ่มยินดีและเห็นด้วยกับการวิจัย ดังถ้อยคำดังนี้

“...ยินดีค่ะอาจารย์ การไปร่วมเวทีก็จะเกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ดีค่ะอยากรู้กระบวนการใหม่ๆ เหมือนกัน...” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)

“...ยินดีมาร่วมค่ะ ตอนนี้อยู่มีปัญหาเยอะ แต่ไม่รู้ว่าจะให้ข้อมูลได้แค่ไหน...”
(อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน)

สรุป ผลจากการดำเนินงานที่กล่าวข้างต้นในขั้นตอนที่ 1 คือ ขั้นตอนวางแผน ที่มุ่งการทำความเข้าใจและสรุปแผนการดำเนินกระบวนการในภาพรวมร่วมกับครูและผู้บริหารโรงเรียน การศึกษาบริบทของนักเรียน โรงเรียน และชุมชนเป้าหมาย ได้แผนการดำเนินงานกิจกรรมป้องกันเอดส์ในโรงเรียนในขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ ดังนี้

1. วันที่ 23 มิถุนายน 2554 จัดเวทีระดมความคิดเห็นของผู้ร่วมกระบวนการครั้งที่ 1 เพื่อกำหนดกรอบและกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ในการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

2. กำหนดวันจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ที่โรงเรียนพะตง ประชานศิริวัฒน์ ระหว่างวันที่ 23 - 24 กรกฎาคม 2554 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากการสอบกลางภาค (ต้องเลื่อนเพราะนักเรียนติดกิจกรรม)

3. ผู้วิจัยจะเข้ามาสะท้อนผลเดือนละครั้ง

4. กำหนดวันทำแบบประเมินก่อนเข้าร่วมกระบวนการ (Pretest) ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกคน ที่ไม่ได้เป็นนักเรียนแกนนำ คือ สัปดาห์แรกของเดือนสิงหาคมในวันพุธคาบกิจกรรม

5. กำหนดวันให้นักเรียนแกนนำร่วมกับเพื่อนในชั้นจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันเอดส์โลกคือวันที่ 1 ธันวาคม 2554 ที่หอประชุมของโรงเรียน

6. กำหนดวันทำแบบประเมินหลังเข้าร่วมกระบวนการ (Posttest) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกคนในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม

7. กำหนดจัดเวทีสะท้อนผลกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรปลายเดือนธันวาคม 2554

ในการประชุมวางแผนงานกับโรงเรียนพบว่ามีปัญหาอุปสรรค คือ ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรกับนักเรียนทั้งระดับชั้นมีปัญหาเรื่องเวลาของนักเรียนเพราะนักเรียนจะมีชั่วโมงเรียนเต็มและในช่วงภาคเรียนที่ 1 นักเรียนมีกิจกรรมกีฬา ซึ่งโรงเรียนลดเวลาเรียนในแต่ละคาบเรียนเพื่อให้นักเรียนแข่งขันกีฬาในช่วงท้ายของวัน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก็จะเป็นแกนหลักในการจัดการแข่งขันทำให้หาเวลายากในการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น พอถึงเวลาเลิกเรียน นักเรียนจะต้องรีบกลับบ้านเพราะนักเรียนต้องกลับรถประจำในการเดินทาง

2. การสร้างกรอบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร

การสร้างกรอบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเป็นกระบวนการวิจัยขั้นตอนที่ 2 คือ ขั้นปฏิบัติการ ที่มุ่งการวางกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร โดยการจัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการวิจัย เพื่อพิจารณารอบกิจกรรมประกอบด้วย เนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์แก่นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรผู้วิจัยดำเนินการจัดเวทีประชุมกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัย เพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม และแนวทางการประเมินผล ดังนี้

2.1.1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่อง การป้องกันเอดส์ที่ผ่านมาพบว่า ทักษะชีวิต เพศศึกษา และเอดส์ศึกษาในโรงเรียนสำหรับเยาวชน เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน (Phoolcharoen and Sittitrai, 2007) และแนวคิดบทบาทของทักษะชีวิตในการส่งเสริมสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (1997) ที่กล่าวว่า ทักษะชีวิตของแต่ละบุคคลเชื่อมโยงกับความรู้ ทศนคติ และค่านิยม ที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีตามโอกาสที่จะทำได้

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้ ระดับนักเรียนแกนนำ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังคือ ให้นักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ได้แก่ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ เอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ มีทัศนคติ

เกี่ยวกับเอดส์ ได้แก่ ทักษะคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีของเยาวชนทักษะคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยและทักษะคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ มีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด และทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น สำหรับระดับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้มีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ได้แก่ ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ เอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ มีทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ ได้แก่ ทักษะคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีของเยาวชนทักษะคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยและทักษะคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ มีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด และทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงดำเนินกระบวนการในการวางกรอบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตรซึ่งอยู่ในชั้นปฏิบัติการของกระบวนการวิจัยดังนี้

การจัดเวทีเพื่อวางกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร ในวันที่ 23 มิถุนายน 2554 ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยนักเรียนแกนนำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 ห้องๆ ละ 4 คน ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ ครูสอนสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลตำบลพะตง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลพะตง (อสม.) โดยแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มชุมชน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ ครูสุขศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอสม. อีก 3 กลุ่มเป็นกลุ่มนักเรียนแกนนำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสำรวจสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยกำหนดหัวข้อต่อไปนี้ 1) ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ ความรู้เรื่องเอดส์ อาการ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ 2) ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ ได้แก่ ทักษะคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีทักษะคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย และทักษะคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ 3) ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง การถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น โดยให้ผู้ร่วมเวทีระบุถึงสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อดังกล่าวจากนั้นให้ร่วมกันพิจารณาสัดส่วนของเนื้อหาตามหัวข้อดังกล่าวที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

2.1.2 เนื้อหา จากการจัดเวทีเพื่อวางกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร ทำให้ได้ข้อสรุปดังนี้ ด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ในเรื่องสุขภาพทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ที่ประชุมสรุปกำหนดสัดส่วนร้อยละ 25 โดยผู้เข้าร่วมเวทีที่มีความต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อต่างๆ ดังนี้กลุ่มนักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับเอดส์ คือ สาเหตุของการเกิดโรค อาการของผู้ป่วย การให้ยารักษาผู้ป่วย การติดต่อของเอดส์ วิธีการแพร่กระจายของโรค โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี การดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกับผู้ป่วย และการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี การใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีสำหรับกลุ่มผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่งานป้องกันเอดส์ในชุมชน มีความต้องการให้นักเรียนมีการเรียนรู้เพิ่มเติมในหัวข้อความรู้เกี่ยวกับเอดส์ คือ การติดต่อ ระยะเวลาในการติดเชื้อ อาการของโรค และการอยู่ร่วมกับผู้ป่วยเอดส์

สำหรับเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ที่ประชุมสรุปกำหนดสัดส่วนร้อยละ 15 ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี สิ่งที่นักเรียนแกนนำต้องการเพิ่มเติม คือ การปฏิบัติตนต่อผู้ติดเชื้อ การทำให้สังคมยอมรับผู้ติดเชื้อ ในเรื่องทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ ข้อดีของการใช้ถุงยางอนามัย เหตุผลที่วัยรุ่นไม่นิยมใช้ถุงยางอนามัย และเนื้อหาในเรื่องทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ การเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมและปลอดภัย สำหรับกลุ่มผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่งานป้องกันเอดส์ในชุมชน มีความต้องการเพิ่มเติมในเนื้อหาด้านทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ คือ ภาวะเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนคนเดียวโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย และต้องการให้ย้ำในเนื้อหาของการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

สำหรับทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ที่ประชุมสรุปกำหนดสัดส่วนร้อยละ 35 ผู้เข้าร่วมประชุมต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม ดังนี้ ด้านทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง นักเรียนแกนนำมีความต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ ขั้นตอนวิธีการปฏิเสธที่เหมาะสม การโน้มน้าวเพื่อนให้เลิกพฤติกรรมเสี่ยง ด้านทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ หากตนเองติดเชื้อหรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อมีวิธีแก้ไขอย่างไร ในด้านทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่อง วิธีการผ่อนคลายความเครียด การรู้จักควบคุมตนเองเวลาที่มีอารมณ์ และในด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในทักษะการทำให้เพื่อนเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับกลุ่มผู้ปกครองและ

เจ้าหน้าที่ป้องกันเอชไอวีในชุมชน มีความต้องการให้เพิ่มเติมเนื้อหาในทักษะชีวิตด้านต่างๆ ดังนี้ ทักษะชีวิตการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง เนื้อหาที่ต้องการให้เพิ่มเติมคือ หลักการปฏิเสธที่ไม่ทำให้เสียหน้าใจเพื่อน ด้านทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา เนื้อหาที่ต้องการให้เพิ่มเติมคือ วิธีการรับมือเมื่อเจอเหตุการณ์ฉุกเฉิน ด้านทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด เนื้อหาที่ต้องการให้เพิ่มเติมคือ วิธีการควบคุมตนเอง และด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง เนื้อหาที่ต้องการเพิ่มเติม คือ วิธีการทำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเขาเอง

สำหรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันเอชไอวีให้แก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียน ที่ประชุมสรุปกำหนดสัดส่วนร้อยละ 15 โดยสิ่งนี้นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ ทักษะการพูดและวิธีการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพ สำหรับผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่งานป้องกันเอชไอวีในชุมชน มีความต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องเทคนิคที่ทำให้การถ่ายทอดประสบผลสำเร็จ

สำหรับการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียน ที่ประชุมสรุปกำหนดสัดส่วนร้อยละ 10 โดยสิ่งนี้นักเรียนแกนนำต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม คือ วิธีการพูดให้กำลังใจผู้อื่น และวิธีการที่จะให้เพื่อนไว้ใจ กล้ามาปรึกษา สำหรับผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่งานป้องกันเอชไอวีในชุมชน มีความต้องการเนื้อหาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาเมื่อไม่สามารถให้คำตอบแก่ผู้มาขอปรึกษาได้

ตารางที่ 2 สรุปผลการจัดเวทีพิจารณาเนื้อหา

ประเด็น	สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
ความรู้เกี่ยวกับเอชไอวี	“...เกิดขึ้นเมื่อไร สาเหตุใด คนเป็นจะมีอาการอย่างไร ทำไมไม่มียารักษา มียารักษาให้หายขาดไหม อาการเริ่มแรกเป็น อย่างไรและร่างกายจะเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างไรวิธีการรักษาทำ อย่างไรผู้ติดเชื้อแต่ละคนจะมีอาการเหมือนหรือต่างกันอย่างไร...” (นักเรียนแกนนำ)
การติดต่อของเอชไอวี	“...ถ้าไม่มีอาการจะรู้ได้อย่างไร...” (ผู้ปกครองนักเรียน) “...ติดต่อจากสิ่งแวดล้อมได้จริงหรือจับกันติดใหม่ยุงกัดผู้ป่วยเอชไอวี แล้วมากัดเราติดใหม่กินอาหารร่วมโต๊ะกับผู้ติดเชื้อจะติดใหม่การใช้ ของใช้ร่วมกันติดใหม่เมื่อแม่ตั้งครรภ์แล้วรู้ว่าติดเชื้อจะอย่างไร การ ไม่ใส่ถุงยางอนามัยติดเอชไอวีแน่หรือ...” (นักเรียนแกนนำ)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
	<p>“...ระยะเวลาของการติดเชื้อมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนทัศนคติของผู้อื่นไม่ให้รังเกียจผู้ป่วยได้อย่างไร...” (ผู้ปกครองนักเรียน)</p> <p>“... ต้องย้ำเรื่องการติดต่อทางใดบ้างให้มากๆ เพราะเขากลัวการอยู่ใกล้ผู้ติดเชื้อ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ...”(เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)</p>
<p>การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี</p>	<p>“...ดูยางอนามัยชายกับดูยางอนามัยผู้หญิงแบบไหนป้องกันได้แน่นอนกว่ากันดูยางอนามัยป้องกันได้ 100% หรือไม่ดูยางขาดติดเชื้อได้ไหม...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ภาวะเสี่ยงในการอยู่ร่วมกับผู้ป่วย...”(ผู้ปกครองนักเรียน)</p>
<p>ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี</p>	<p>“...จะปฏิบัติตนอย่างไรกับผู้ติดเชื้อทำอะไรให้สังคมยอมรับผู้ติดเชื้อวิธีการให้กำลังใจผู้ป่วยทำอะไรการปรนนิบัติผู้ป่วยใกล้ชิดมีโอกาสติดเชื้อหรือไม่...”(นักเรียนแกนนำ)</p>
<p>ทัศนคติต่อการใช้ดูยางอนามัย</p>	<p>“...ข้อดีของการใช้ดูยางอนามัยทำไมวัยรุ่นไม่ชอบใส่ดูยางอนามัย...” (นักเรียนแกนนำ)</p>
<p>ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์</p>	<p>“...เพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมคือเมื่อไร และที่ปลอดภัยคืออย่างไร...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ภาวะเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนคนเดียวโดยไม่ใช้ดูยางอนามัย...” (อสม.)</p> <p>“... ให้ย้ำเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย...” (ผู้ปกครองนักเรียน)</p>
<p>ทักษะการสื่อสารปฏิเสธต่อรอง</p>	<p>“...เมื่อถูกชักชวนให้มี sex จะมีวิธีปฏิเสธอย่างไร และพูด โน้มน้าวอย่างไรให้เขาเข้าใจวิธีปฏิเสธไม่ให้เสียเพื่อนหรือเสียแฟนทำไมวัยรุ่นที่ติดเชื้อไม่กล้าบอกใครวิธีการโน้มน้าวให้เลิกพฤติกรรมเสี่ยง...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...หลักการปฏิเสธที่ดีที่สุดและไม่ให้เสียหน้าใจผู้อื่นทักษะชีวิตเป็นเรื่องสำคัญถ้ามีกับตนเองก็แนะนำคนอื่นได้...” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม
ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	<p>“...หากรู้ว่าคนที่มี sex ด้วยเป็นเอดส์จะมีวิธีการแก้ไขอย่างไรหากติดเชื้อจะอย่างไรเป็นสิ่งแรก...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...เมื่อเจอเหตุการณ์ถูกฉีดยาควรทำอย่างไร...” (ผู้ปกครองนักเรียน)</p>
ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด	<p>“...ทำอย่างไรมิให้ผู้ติดเชื้อเครียดจะควบคุมตัวเองได้อย่างไรจะผ่อนคลายความเครียดได้อย่างไร...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...เมื่อควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ควรทำอย่างไร...” (อสม.)</p>
ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	<p>“...หากเพื่อนมี sex โดยไม่ได้ตั้งใจก็ปล่อยตัวคิดว่าไม่มีอะไรจะเสีย ทำอย่างไรให้เขาเลิกคิดแบบนั้น...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ทำอย่างไรที่จะเปลี่ยนผู้อื่นให้เห็นว่าตัวเองก็มีดี...” (อสม.)</p>
การให้คำปรึกษาเบื้องต้น	<p>“...จะพูดให้กำลังใจผู้ติดเชื้อได้อย่างไรทำอย่างไรให้เพื่อนไวใจกล้ามาปรึกษา...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...เมื่อเราไม่สามารถตอบคำถามหรือหาวิธีแก้ไขได้ควรทำอย่างไร...” (ผู้ปกครองนักเรียน)</p>

จากเวทีพิจารณาเนื้อหาที่มีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการจัดเวทีพิจารณาเนื้อหา

2.1.3 วิธีการจัดกิจกรรม สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในหลักสูตรอบรมนักเรียนแกนนำนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ใช้ในการจัดอบรมเรื่องสุขภาวะทางเพศ ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ แล้วนำมาจัดกลุ่มที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ มีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ มีความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น จากนั้นให้นักเรียนแกนนำทั้ง 6 ห้องมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจตามกลุ่มที่จัดไว้ตามลำดับ ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การแพร่ระบาด การประเมินความเสี่ยงของตนเองต่อการติดเชื้อเอชไอวี และการป้องกัน นักเรียนแกนนำเลือกกิจกรรม “แลกเปลี่ยน” กิจกรรม “ประเมินระดับความเสี่ยง(QQR: Quantity, Quality, Route of Transmission)”

เรื่อง สุขภาวะทางเพศ นักเรียนแกนนำเลือกกิจกรรม “เนื้อตัวร่างกาย”

ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง นักเรียนแกนนำเลือกกิจกรรม “เรื่องอย่างนี้ต้องปฏิเสธ” “ฉันทำได้” “คุยกันได้ไหม”

ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด นักเรียนแกนนำเลือกกิจกรรม “ยินยอม ไม่ยินยอม” “ทฤษฎี เอ บี ซี” “เครียดนักพักเสียบ้าง”

ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา นักเรียนแกนนำเลือกกิจกรรม “เรื่องของต้นกับอ้อ” “ปาร์ตี้ไม่มีรัก”

การให้คำปรึกษาเบื้องต้น นักเรียนแกนนำเลือกกิจกรรม “เพื่อนใจวัยรุ่น”

ผู้วิจัย นักวิชาการ ครูพี่เลี้ยง ร่วมกันจัดทำร่างหลักสูตรอบรมนักเรียนแกนนำระยะเวลา 2 วัน โดยกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมตามสัดส่วนที่ได้จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของผู้ร่วมกระบวนการ และจากกิจกรรมที่นักเรียนแกนนำเป็นผู้เลือก ได้กรอบโครงสร้างการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

วันที่หนึ่งของการอบรม เนื้อหาและกิจกรรมในการอบรม คือ

1. ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศและทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง(กิจกรรม Nude) เวลา 45 นาที
2. ความรู้ความเข้าใจเรื่อง เอชไอวี/เอดส์ ความเข้าใจเรื่องการแพร่ระบาดของเอดส์ และโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี(กิจกรรมความรู้เกี่ยวกับเอดส์ กิจกรรมแลกน้ำแข็ง กิจกรรม QQR และ กิจกรรมถุงยาง...แตกไม่แตก) เวลา 1 ชั่วโมง 45 นาที
3. เทคนิคการถ่ายทอดต่อ (กิจกรรมภาษาเปลี่ยนสาร) เวลา 1 ชั่วโมง 15 นาที และการให้คำปรึกษาเบื้องต้น (กิจกรรมเพื่อนช่วยคิด) เวลา 1 ชั่วโมง

วันที่สองของการอบรม เนื้อหาและกิจกรรมในการอบรม คือ

1. ทบทวนความรู้เดิมจากวันแรก เวลา 30 นาที
2. ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ (กิจกรรมบูรณาการความรู้ ทักษะคิดและทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์) เวลา 3 ชั่วโมง
3. แนวทางการถ่ายทอดและทำกิจกรรมรณรงค์ของนักเรียนแกนนำเวลา 2 ชั่วโมง

2.1.4 แนวทางการประเมินผลการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์กับนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการ โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1)แบบวัดความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ อาการของเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ

ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ 2) แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และแบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในหัวข้อทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นมาตรวัด 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อ 3) แบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์เป็นลักษณะของสถานการณ์สมมติให้เลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ

2) เครื่องมือประเมินศักยภาพการเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ในโรงเรียน เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นโดยนักเรียนแกนนำการบันทึกรายการภาคสนาม จากการติดตามผลการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำ การเป็นแกนนำร่วมกับเพื่อนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียน

3) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมกระบวนการในการวิจัย เป็นการบันทึกการนำเสนอในเวทีต่างๆ

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร หลังจากผู้วิจัย นักวิชาการ ครูพี่เลี้ยง ร่วมกันจัดทำร่างหลักสูตรอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำ โดยกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมตามสัดส่วนที่ได้จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของผู้ร่วมกระบวนการ และจากกิจกรรมที่นักเรียนแกนนำเป็นผู้เลือก นำมาใช้เป็นกิจกรรมในการจัดอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ซึ่งเมื่อสิ้นสุดจากการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์แล้วนักเรียนแกนนำจะต้องนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อไป นอกจากนี้ นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจะต้องร่วมกันคิดกิจกรรมต่อยอดเพื่อรณรงค์ป้องกันเอดส์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 กิจกรรมเริ่มต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ผู้วิจัยร่วมกับครูพี่เลี้ยง นักวิชาการ ภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านเอดส์ร่วมกันจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 คน และนักเรียนชมรมวัยรุ่นวัยใส ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 9 คน เป็นเวลา 2 วัน ประกอบด้วยเนื้อหาในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ และสุขภาพทางเพศ ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นตามกำหนดการ

โดยก่อนการอบรมให้นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ทำแบบประเมินที่เตรียมไว้ โดยมีหลักสูตรอบรม
ดังนี้

กำหนดการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ในวันที่ 20-21 สิงหาคม 2554 ณ โรงเรียน
พะตงประธานศิรีวัฒน์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ตารางที่ 3 กำหนดการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

วันเสาร์ที่ 20 สิงหาคม 2554	
เวลา	กิจกรรม
08.00- 08.30 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าอบรม กิจกรรม ความคาดหวัง
08.00- 08.30 น.	ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
08.30- 09.00 น.	ประธานกล่าวเปิดงาน (ผู้บริหารโรงเรียน) นักวิจัยแนะนำโครงการ (อ.มาลี)
09.00- 09.15 น.	สันทนากาการ/แบ่งกลุ่ม
09.15- 10.00 น.	กิจกรรมความรู้เรื่องสุขภาพทางเพศ (คุณทิพย์อัปสร) ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง
10.00- 10.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.15- 11.00 น.	กิจกรรมความรู้เกี่ยวกับเอชไอวีและเอดส์ (คุณทิพย์อัปสร)
11.00- 11.30 น.	กิจกรรมความเข้าใจเรื่องการแพร่ระบาดของเอดส์ โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์(คุณทิพย์อัปสร)
12.00- 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00- 13.30 น.	สันทนากาการ/บวมทีม
13.30- 14.45 น.	กิจกรรมเรื่อง เทคนิคการถ่ายทอด(อ.อุไรวรรณ)
14.45- 15.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.00- 16.00 น.	กิจกรรมเรื่อง การให้คำปรึกษาเบื้องต้น(อ.อุไรวรรณ)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วันอาทิตย์ที่ 21 สิงหาคม 2554	
เวลา	กิจกรรม
08.00 - 08.30 น.	ลงทะเบียน สันตนาการ/ บูมทิม
08.30- 09.00 น.	ทบทวนจากเมื่อวาน
09.00-10.00 น.	กิจกรรมบูรณาการความรู้ ทักษะคิดและทักษะชีวิตในการ ป้องกันเอดส์ 1(ทีมวิทยากร)
10.00- 10.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.15 - 11.00 น.	กิจกรรมบูรณาการความรู้ ทักษะคิดและทักษะชีวิตในการ ป้องกันเอดส์ 2(ทีมวิทยากร)
11.00 - 12.00 น.	กิจกรรมบูรณาการความรู้ ทักษะคิดและทักษะชีวิตในการ ป้องกันเอดส์ 3(ทีมวิทยากร)
12.00- 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00- 13.30 น.	สรุป ทำความเข้าใจ กิจกรรมตลอดโครงการ (อ.มาลี)
13.30- 15.30 น.	นักเรียนแกนนำแต่ละห้องระดมความคิด แนวทางการถ่ายทอดและทำกิจกรรมรณรงค์ต่อไป นำเสนอ (ทีมวิทยากร)
15.30- 15.45 น.	รับประทานอาหารว่าง
15.45- 16.30 น.	ทำแบบประเมินการอบรม
16.30 น.	ปิดการอบรม

หลักสูตรในการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ มีดังนี้

ตารางที่ 4 หลักสูตรในการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

เวลา 45 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง / สาระการเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ 1 สุขภาวะทาง เพศ / กิจกรรม Nude	1. อธิบายการ เปลี่ยนแปลง และความ แตกต่างทาง สรีระ อารมณ์ และความรู้สึก ของเพศตนเอง และเพศตรงข้าม 2. อธิบายการ ดูแลสุขภาวะ ทางเพศของ ตนเองและเพศ ตรงข้าม 3. บอกโรคที่ ติดต่อทาง เพศสัมพันธ์ 4. ตระหนักและ เห็นคุณค่าใน ตนเอง /	1. ใช้เกมสันตนาการในการนำร่อง เพื่อละลายพฤติกรรมของผู้เข้ารับการ อบรม 2. ทำการแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้แยกกลุ่มชายและหญิง จากนั้น แบ่งกลุ่มย่อยตามความเหมาะสม 3. วิทยากรแจกกระดาษ Flip chart ปากกาเมจิก / ปากกาเคมี ให้แต่ละ กลุ่ม 4. สมาชิกในกลุ่มเลือกตัวแทน 1 คน แล้วให้นอนลงบนกระดาษ จากนั้นให้ สมาชิกในกลุ่มที่เหลือช่วยกันวาดเส้น ตามรูปร่างของตัวแทน 5. วิทยากรให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม จินตนาการว่ารูปร่างที่วาดเป็นรูปร่าง ของเด็กอายุ 7 ปี แล้วให้ช่วยกันเติม อวัยวะที่ปรากฏในเด็กอายุ 7 ปีใน รูปร่างนั้น 6. วิทยากรให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม สังเกตเปรียบเทียบอวัยวะในรูปที่วาด กับร่างกายของตัวเองในปัจจุบัน แล้ว สังเกตว่าอวัยวะใดที่เปลี่ยนแปลงไป	- กระดาษ Flip Chart - ใบความรู้ เรื่อง “พัฒนา การของ วัยรุ่น”	- การ ตอบ คำถาม - สังเกต การมี ส่วน ร่วม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
1. ความ เปลี่ยนแปลง และความ แตกต่างทาง สรีระทางเพศ	7. วิทยากรให้วาดอวัยวะต่างๆ ที่มีการ เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นอย่างไรบ้าง ทั้ง ร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก	7. วิทยากรให้วาดอวัยวะต่างๆ ที่มีการ เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นอย่างไรบ้าง ทั้ง ร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก	7. วิทยากรให้วาดอวัยวะต่างๆ ที่มีการ เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นอย่างไรบ้าง ทั้ง ร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก	7. วิทยากรให้วาดอวัยวะต่างๆ ที่มีการ เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นอย่างไรบ้าง ทั้ง ร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก
2. การดูแลสุข ภาวะทางเพศ ของตนเองและ เพศตรงข้าม	8. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนออธิบาย ภาพว่าร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง อะไรบ้าง	8. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนออธิบาย ภาพว่าร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง อะไรบ้าง	8. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนออธิบาย ภาพว่าร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง อะไรบ้าง	8. ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนออธิบาย ภาพว่าร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง อะไรบ้าง
3. โรคติดต่อ ทางเพศ สัมพันธ์	9. วิทยากรสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความ แตกต่างของเพศชาย-หญิง ทั้งด้าน สรีระร่างกาย ความต้องการทางเพศ	9. วิทยากรสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความ แตกต่างของเพศชาย-หญิง ทั้งด้าน สรีระร่างกาย ความต้องการทางเพศ	9. วิทยากรสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความ แตกต่างของเพศชาย-หญิง ทั้งด้าน สรีระร่างกาย ความต้องการทางเพศ	9. วิทยากรสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความ แตกต่างของเพศชาย-หญิง ทั้งด้าน สรีระร่างกาย ความต้องการทางเพศ
4. ความเปลี่ยน แปลงทาง อารมณ์และ ความรู้สึกในวัย ของตนเอง	โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 45 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ 2	อธิบายความรู้ เกี่ยวกับเอดส์ การติดเชื้อ การ ป้องกัน การ รักษา อาการ และการแพร่ กระจาย / 1. ความแตก ต่างระหว่าง เอดส์ กับเชื้อ เอชไอวี 2. ช่องทางการ ติดเชื้อ อาการ ของผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์ 3. การแพร่ กระจายของ เอดส์	1. ใช้เกมสนทนาการ สร้างบรรยากาศ ละลายพฤติกรรม ให้เกิดความคุ้นเคย 1. วิทยากรนำกระดาษ Flip Chat ที่ เขียนข้อความไว้ ดังนี้ - แผ่นที่ 1 เอดส์ คืออะไร - แผ่นที่ 2 เอชไอวี คืออะไร - แผ่นที่ 3 ผู้ป่วยเอดส์ คืออะไร - แผ่นที่ 4 ผู้ติดเชื้อเอชไอวี คืออะไร - แผ่นที่ 5 CD4 คืออะไร 3. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละ กลุ่มหมุนเวียนไปเขียนคำตอบใน กระดาษแต่ละแผ่น โดยกำหนดเวลา ประมาณ 3 นาที 4. ให้อาสาสมัครออกมาอ่านคำตอบใน กระดาษแต่ละแผ่น 5. วิทยากรสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรม ว่าต้องการทราบคำตอบใดมากที่สุด จากนั้นจึงอธิบายคำตอบให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมทราบเบื้องต้น 6. วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่องเอดส์ การติดเชื้อ ซึ่งสามารถติดต่อได้ 3 ทาง ได้แก่ (เพศสัมพันธ์ แม่สู่ลูก เข็มฉีดยา เสพติด) และการแพร่กระจายของเอดส์	- กระดาษ - การ Flip Chart ตอบ - ใบ คำถาม ความรู้ เรื่อง การมี ส่วนร่วม เรื่องเอดส์” ใน กิจกรรม	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 30 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ 3 การแพร่ ระบาดของ เอดส์ / กิจกรรมแลกเปลี่ยน น้ำแห่ง	1. เข้าใจถึง สถานการณ์ของ การแพร่ระบาด ของเอดส์ 2. มีความ ตระหนักถึง ความเสี่ยงต่อ การติดเชื้อ เอชไอวี 3. มีความรู้ในวิธี ป้องกันตนเองให้ รอดพ้นจาก ความเสี่ยงต่อ การติดเชื้อ / 1. สถานการณ์ การแพร่ระบาด ของเอดส์ 2. ความตระหนัก ถึงความเสี่ยงต่อ การติดเชื้อ เอชไอวี	1. ใช้เกมสนทนาการเพื่อแบ่งกลุ่ม กลุ่ม ประมาณ 4-5 คน และให้สี่ประจำ กลุ่ม เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบสี่ของ ตนเองแล้ว ให้ยีนลักษณะครึ่งวงกลม 2. วิทยากรแจกกระดาษที่เตรียมไว้ให้ ทุกคน คนละ 1 แผ่น โดยจะต้องเน้น ย้ำว่าห้ามให้เพื่อนดูกระดาษของตนเอง 3. วิทยากรชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบ ว่าให้เขียนคำตอบลงในกระดาษที่ให้ไว้ โดยวิทยากรจะบอกโจทย์ที่ละข้อ ดังนี้ - โจทย์ข้อที่หนึ่ง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เขียนชื่อและสี่ประจำกลุ่มของคน ที่ประทับใจ - โจทย์ข้อที่สอง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เขียนชื่อและสี่ประจำกลุ่มของคน ที่ไวใจ โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามซ้ำกับคน แรก และห้ามซ้ำสี่ประจำกลุ่มเดิม - โจทย์ข้อที่สาม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เขียนชื่อและสี่ประจำกลุ่มของคน ที่เชื่อใจ โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามซ้ำกับ 2 คนแรก ห้ามซ้ำสี่ประจำกลุ่มเดิมและห้ามเป็น เพศเดียวกัน	- กระดาษ ขนาด ประมาณ 10 x10 เซนติเมตร - กระดาษ Flip Chart	- การ ตอบ คำถาม - สังเกต ความ สนใจ ขณะร่วม กิจกรรม - สังเกต การมี ส่วนร่วม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
3. วิธีการ ป้องกันตนเอง ให้รอดพ้นจาก ความเสี่ยงต่อ การติดเชื้อ		- โจทย์ข้อที่สี่ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เขียนชื่อและสีประจำกลุ่มของคนที่จะ เป็นคู่ฝากชีวิต โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามซ้ำ กับ 3 คนแรก ห้ามซ้ำสีประจำกลุ่มเดิม ด้วย แต่อนุญาตให้เป็นเพศเดียวกันได้ ซึ่งในการเขียนคำตอบแต่ละข้อ เมื่อ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนคำตอบเสร็จ วิทยากรจะต้องให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลับมายืนอยู่ที่เดิมทุกครั้ง		
		4. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ ให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมกลับมานั่งตามสีประจำกลุ่ม ของตนเอง		
		5. วิทยากรเปรียบเทียบให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมเห็นว่าการเขียนชื่อเพื่อนเสมือน กับการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิด ว่าถ้ามีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกันจะ ก่อให้เกิดสิ่งใดบ้าง ยกตัวอย่างเช่น การ ติดโรคทางเพศสัมพันธ์ เอดส์ การ ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม เป็นต้น		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
		<p>6. วิทยากรสรุปสถานการณ์การแพร่ระบาดของ และโอกาสเสี่ยงของคนเราในการมีเพศสัมพันธ์ โดยเรียกผู้ที่ได้กระดาษที่มีคำว่า HIV ออกมาจากนั้นให้เรียกชื่อเพื่อนที่มีในกระดาษ และแต่ละคนจะเรียกเพื่อนที่มีชื่ออยู่ในกระดาษของตนออกมาเรื่อยๆ ซึ่งวิทยากรจะสรุปให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าทุกคนมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีจากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกันจากการแพร่กระจายของโรค</p>		
		<p>7. วิทยากรเรียกผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้กระดาษที่มีคำว่า Condom ออกมาซึ่งวิทยากรจะอธิบายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบว่า ทุกคนมีโอกาสเสี่ยง ดังนั้นจึงควรที่จะรู้จักการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากความเสี่ยงนั้น</p>		
		<p>8. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปการแพร่กระจายของเอดส์ และการลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ โดยการป้องกัน</p>		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 30 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยการ เรียนรู้ที่ 4 การประเมิน ความเสี่ยง / กิจกรรม QQR	1. สามารถระบุ ปัจจัยที่ส่งผล ต่อการติดเชื้อ และไม่ติดเชื้อ เอชไอวีได้อย่าง ถูกต้อง 2. มีความ เข้าใจและ สามารถใช้ หลักการ QQR ในการประเมิน ระดับความ เสี่ยงต่อการติด เชื้อเอชไอวี 3. มีทัศนคติที่ดี ในการใช้ชีวิต อยู่ร่วมกับผู้ติด เชื้อเอชไอวี 1. ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการ ติดเชื้อ และไม่ ติดเชื้อ เอชไอวี	1. นำเข้าสู่กิจกรรม โดยวิทยากรนำ สนทนาด้วยคำถาม “นักเรียนคิดว่า อาชีพใดเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี” 2. วิทยากรแจกบัตรคำอาชีพต่างๆ ให้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และให้พับกระดาษ เก็บไว้ ให้อาสาสมัครประมาณ 3 คน ออกมาแสดงท่าทาง ให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมคนอื่นๆ ทายอาชีพที่ตนได้รับ 3. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนแสดง บัตรคำอาชีพของตนเองให้เพื่อนดู 4. ให้เปิดเผยตนเอง โดยวิทยากร สอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “อาชีพ ใดที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมากที่สุด” โดย ให้นั่งเรียงจากอาชีพที่คิดว่าเสี่ยงมาก ที่สุดไปจนถึงอาชีพที่มีความเสี่ยงน้อย ที่สุดตามลำดับ แล้วสอบถามว่า “ทำไมจึงคิดว่าอาชีพของตนเองมีความ เสี่ยงมากหรือน้อย” ให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมแสดงความคิดเห็น 5. วิทยากรสุ่มถาม 3-4 คน ไม่ต้องสรุป	- บัตร รายชื่อ อาชีพ - ใบความรู้ - สังเกต หลักการ ประเมิน ความเสี่ยง QQR - ใบงานที่1 แบบ ประเมิน พฤติกรรม เสี่ยง - ใบงาน 2 แบบประ เมินความ เสี่ยงต่อ การรับเชื้อ เอชไอวี	- การ ตอบ คำถาม - สังเกต การให้ ความ ร่วมมือ QQR แบบ ประเมิน พฤติกรรม เสี่ยง - ใบงาน 2 แบบประ เมินความ เสี่ยงต่อ การรับเชื้อ เอชไอวี

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
2. หลักการ ประเมินความ เสี่ยง (QQR)	3. การใช้ชีวิต ร่วมกับผู้ติดเชื้อ	6. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม พิจารณาอาชีพที่มีความเสี่ยงอีกครั้ง และให้เปลี่ยนที่นั่งใหม่ จากนั้น สอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “ทำไมจึง คิดว่าอาชีพของตนเองมีความเสี่ยงมาก/ น้อยกว่าอาชีพของเพื่อนที่นั่งอยู่ ด้านข้าง” ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดง ความคิดเห็น และสุ่มถาม 3-4 คน ไม่ ต้องสรุป	7. วิทยากรให้สถานการณ์สมมุติ เช่น ถ้าตำรวจมาใช้บริการหญิงขายบริการ แม่บ้านมาทำอาชีพเสริมเป็นโคโยตี้ ครู มีเพศสัมพันธ์กับนักเรียน พระไปซื้อ บริการทางเพศ เป็นต้น แล้วสอบถาม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกครั้งว่า อาชีพไหน ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมากที่สุด	8. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ช่วยกันสรุปว่าทุกอาชีพมีโอกาสเสี่ยง ต่อการติดเชื้อ เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมอง ว่าทุกอาชีพมีโอกาสเสี่ยง ดังนั้นทุกคน จึงมีโอกาสติดเชื้อจึงควรรู้จักที่จะ ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยมากที่สุด
		9. วิทยากรแจกหลักการประเมินความเสี่ยง QQR ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพร้อมทั้ง		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ ผลการเรียนรู้ที่ เรียนรู้ที่ / คาดหวัง / สาระ ชื่อกิจกรรม การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
	<p>สอบถามความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ หลักการ QQR จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม 10. วิทยากรอธิบายรายละเอียดและ หลักการของ QQR ให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมทราบ ดังนี้ “QQR” คือ การ ที่คนๆ หนึ่งจะได้รับเชื้อ เอชไอวี เข้าสู่ ร่างกายจะต้องประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้</p>		
	<p>Q= Quantity and Source คือ ปริมาณของเชื้อและแหล่งที่อยู่ของ เชื้อ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับเชื้อ HIV คือ ต้องมีเชื้อ HIV ในปริมาณที่มากพอ ในสารคัดหลั่งที่เป็นที่อยู่ของเชื้อ เช่น เลือด น้ำอสุจิ น้ำในช่องคลอด น้ำนม แม่ ซึ่งเชื้อ HIV จะอยู่ในคนเท่านั้น</p>		
	<p>Q = Quality คือ คุณภาพของ เชื้อ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับเชื้อเอชไอวี คือ เชื้อ เอชไอวี ต้องมีคุณภาพเพียงพอ เพราะเชื้อ เอชไอวี ไม่สามารถมีชีวิตอยู่นอก ร่างกายมนุษย์ได้ นอกจากนี้เชื้อเอชไอวี ไม่สามารถอยู่ได้ในสภาพร่างกายและ สภาพแวดล้อมบางอย่าง เช่น กรดใน น้ำลาย ภาวะเพาะอาหาร สภาพอากาศ ความร้อน ความแห้ง น้ำยาต่างๆ เป็นต้น</p>		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ ผลการเรียนรู้ที่ เรียนรู้ที่ / คาดหวัง / สาระ ชื่อกิจกรรม การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
		<p>R = Route of Transmission คือ ช่องทางการติดต่อ ปัจจัยที่ผลต่อการรับ เชื้อ เอชไอวี คือ จะต้องถูกส่งผ่านจากคน ที่ติดเชื้อไปยังอีกคนหนึ่ง โดยเชื้อจะต้อง ตรงเข้าสู่กระแสเลือด ซึ่งช่องทางการ ติดต่ออาจเกิดจากทางเลือดโดยตรง เพศสัมพันธ์ และแม่สู่ลูก ถ้ามีปัจจัยครบ ทั้ง 3 องค์ประกอบจะมีโอกาสเสี่ยง/ความ เป็นไปได้ที่จะได้รับเชื้อเอชไอวี”</p>	
		<p>11. วิทยากรยกตัวอย่างพฤติกรรมที่จะมี โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ให้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นว่ามี โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ โดยวิทยากรนำเสนอตารางพิจารณาความ เสี่ยงผ่านจอบริจาคเตอร์ และวิทยากร ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการ QQR</p>	
		<p>12. วิทยากรสรุปพฤติกรรมที่มีโอกาสเสี่ยง ต่อการติดเชื้อเอชไอวี และให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมทำใบงานที่ 1 แบบประเมิน พฤติกรรมเสี่ยง แล้ววิทยากรให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมทำใบงานที่ 2 แบบประเมินความ เสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี วิทยากรเฉลย คำตอบพร้อมอธิบาย</p>	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 30 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยการ เรียนรู้ที่ 5 การป้องกัน เอคส์ / กิจกรรมถุงยาง แตก-ไม่แตก	1. สามารถนำ ความรู้เกี่ยวกับ ถุงยางอนามัยไป ถ่ายทอดให้แก่ ผู้อื่นได้อย่าง ถูกต้อง 2. เกิดความ ตระหนักในการ ใช้ถุงยางอนามัย เพื่อลดความ เสี่ยงที่จะมี โอกาสเป็น โรคติดต่อทาง เพศสัมพันธ์ และ การตั้งครรภ์ที่ไม่ พึงประสงค์ / 1. การเลือกซื้อ และการใช้ ถุงยางอนามัย 2. ความสำคัญ ของการใช้ ถุงยางอนามัย	1. นำเข้าสู่บทเรียน โดยวิทยากร สนทนาสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมถึง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับถุงยางอนามัย และการใช้ถุงยางอนามัย 2. ให้อาสาสมัคร 2 คนออกมาสาธิต วิธีการใส่ถุงยางอนามัย แล้วสุ่มถาม ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2-3 คนว่าการใส่ ถุงยางอนามัยถูกวิธีหรือไม่ โดยไม่ต้อง สรุป 3. วิทยากรแจกถุงยางอนามัยให้กับ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 1 ชิ้นแล้วให้ ทุกคนสำรวจ สังเกตถุงยางอนามัยที่ ได้รับจากนั้นวิทยากรสอบถามว่า ถ้า จะซื้อถุงยางอนามัยสิ่งใดที่ต้องดูบ้าง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมแสดงความ คิดเห็น(ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาจตอบว่า “ดูขนาด” “วันหมดอายุ” “ความ เรียบร้อยของซอง”) 4. วิทยากรสรุปและบรรยายวิธีการ เลือกซื้อถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง และ อธิบายวิธีการใส่และวิธีการถอดถุงยาง อนามัยให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและ อธิบายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึง ความสำคัญในการใช้ถุงยางอนามัยทุก ครั้งที่มีเพศสัมพันธ์	- ถุงยาง อนามัย - เจล หล่อลื่น สูตรน้ำ - วาสลีน - เบบี้ออยล์ - ใบความรู้ เรื่อง “ถุงยาง อนามัย”	- การ ตอบ คำถาม - สังเกต การมี ส่วนร่วม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
	เพื่อลดความ เสี่ยงต่อการติด โรคทางเพศ สัมพันธ์ และ การตั้งครรภ์ที่ ไม่พึงประสงค์	5. วิทยากรสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรม ว่า ควรใส่ถุงยางอนามัยที่ชั้นจิ้งจะ ปลอดภัยที่สุด ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมแสดงความคิดเห็นสุ่มถาม 2-3 คน		
		6. ให้อาสาสมัครออกมาทดลองความ ทนทานของถุงยางอนามัย 3 คน โดย ให้ใช้มือทาสารหล่อลื่นต่างชนิดกัน 3 ประเภท คือ เจลหล่อลื่นสูตรน้ำ วา สลีน และเบบี้ออยล์ ไปอยู่ที่ถุงยาง อนามัยที่เป่าให้พองโตแล้ว ใช้เวลาใน การถูประมาณ 3-4 นาที ผู้เข้าร่วม กิจกรรมสังเกตการเปลี่ยนแปลง		
		7. หลังการทดลองเสร็จแล้ว พบว่า มือ ที่ทาวาสลีน และเบบี้ออยล์ เมื่อถูบน ถุงยางอนามัยระยะหนึ่งถุงยางแตก แต่มือที่ทาเจลหล่อลื่นสูตรน้ำถุงยางไม่ แตกเพราะเจลหล่อลื่นสูตรน้ำไม่ทำ ปฏิกิริยาใดๆ กับถุงยางอนามัย ดังนั้น ถุงยางอนามัยจึงสามารถทนต่อการ เสียดสีได้ดี ดังนั้นจึงห้ามนำสารหล่อ ลื่นประเภทน้ำมันมาใช้หล่อลื่นถุงยาง อนามัยเพราะจะทำให้ถุงยางอนามัย เกิดการแตกได้		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ ผลการเรียนรู้ที่ เรียนรู้ที่ / คาดหวัง / สาระ ชื่อกิจกรรม การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
---	----------------------	-------------------	--------------------------

8. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม
ร่วมกันสรุปการเลือกซื้อ และการใช้
ถุงยางอนามัย และร่วมกันแสดง
ความคิดเห็นในการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง
ที่มีเพศสัมพันธ์เพื่อลดความเสี่ยงที่จะ
มีโอกาสติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
ซึ่งรวมถึงเอดส์ด้วยและการตั้งครรรภ์ที่ไม่
พึงประสงค์

9. ให้นักเรียนตัวแทนแต่ละห้อง เขียน
ประโยชน์ของการใช้ “ถุงยางอนามัย”
เพื่อไปถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 60 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยการ เรียนรู้ที่ 6 เทคนิคการให้ คำปรึกษา / กิจกรรม เพื่อนช่วยคิด	1. เข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ใน การให้คำปรึกษา 2. มีทักษะ วิธีการในการให้ คำปรึกษาและ สามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน - ความหมาย และวิธีการให้ คำปรึกษา - ทักษะการให้ คำปรึกษา	1. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน โดยสนทนากับนักเรียนในหัวข้อ “หากมีเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะทำอย่างไร” 2. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งหันหน้าเข้าหากัน แล้วสังเกตสีหน้า อากาของเพื่อนที่นั่งตรงข้าม แต่ห้ามพูดคุยกัน ใช้เวลาประมาณ 5 นาที 3. วิทยากรสุ่มถาม 2-3 คู่ ว่ามีความรู้สึกอย่างไรโดยไม่ต้องสรุป 4. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เล่าเรื่องให้คู่ของตนเองฟัง (คู่เดิม) ให้พูดในเรื่องราวเกี่ยวกับความทรงจำที่มีความประทับใจในอดีต โดยมีเงื่อนไขว่าคนที่เป็นผู้ฟังต้องรับฟังอย่างเดียวห้ามพูด หรือถามใดๆ ทั้งสิ้น ให้เวลาประมาณ 5 นาที 5. ให้อาสาสมัคร 1 คู่ ออกมานำเสนอ ให้คนที่เป็นผู้ฟังเป็นคนเล่าเรื่อง แล้วสอบถามอาสาสมัครผู้เป็นผู้ฟังว่าลักษณะอาการ ท่าทางของผู้พูดเป็นอย่างไร 6. วิทยากรสรุปว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการให้คำปรึกษา คือ ต้องฟังอย่างเข้าใจ และจับประเด็นในเรื่องนั้นให้ได้	- ใบความรู้เรื่อง “หลักการให้คำปรึกษา” - สังกะสี - ความสนใจและ การมีส่วนร่วม	- การตอบ คำถาม - สังเกต ความ สนใจและ การมี ส่วนร่วม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

หน่วยจัดการ ผลการเรียนรู้ที่ เรียนรู้ที่ / คาดหวัง / สาระ ชื่อกิจกรรม การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
	<p>7. วิทยากรให้หนึ่งเป็นวงกลม ให้อาสาสมัคร 1 คน เล่าเรื่องของตนเองโดยคนที่เป็นผู้พูดเลือกคนที่จะเป็นผู้ฟัง 1 คน และให้คนที่เป็นผู้ฟังเลือกเพื่อนอีก 1 คน เพื่อจะมาช่วยฟัง กำหนดให้ผู้ฟังคนที่ผู้พูดเลือกจะต้องสรุปประเด็นสำคัญ และผู้ช่วยฟังจะต้องตั้งคำถามผู้พูด</p>		
	<p>8. วิทยากรสรุปว่าในการฟังที่ดีจะต้องจับประเด็นสำคัญให้ได้ และการตั้งคำถามจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น</p>		
	<p>9. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเล่าเรื่องที่ประทับใจคนละ 1 เรื่อง และให้ช่วยกันเลือกว่าเรื่องของใครที่ประทับใจมากที่สุด ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าทำไมจึงเลือกเรื่องนี้ วิทยากรสรุปว่าความประทับใจ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตนเองเราควรพูดถึงสิ่งดีๆ ให้คนอื่นทราบ เพราะจะได้เห็นความประทับใจในตัวของผู้มาขอคำปรึกษา</p>		
	<p>10. และเทคนิคในการให้คำปรึกษา คือ การจับประเด็น การพูด การถาม การตอบ และการมองเห็นความประทับใจในตัวของผู้มาปรึกษา</p>		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 75 นาที

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยการ เรียนรู้ที่ 7 การถ่ายทอด ข้อมูล / กิจกรรม ฤาษี แปลงสาร	1. เข้าใจใน วิธีการ ขั้นตอน ต่างๆ ในการ ถ่ายทอดข้อมูล 2. มีทักษะ วิธีการในการ ถ่ายทอดข้อมูล และสามารถ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน / - ข้อผิดพลาดที่ เกิดขึ้นได้ใน การถ่ายทอด ข้อมูล - ทักษะการ ถ่ายทอดข้อมูล	1. วิทยากรสรุปให้เห็นว่าการถ่ายทอด ความรู้ และข้อมูลต่างๆ อาจจะไม่ได้รับ การถ่ายทอดที่ถูกต้องครบถ้วนได้ ดังนั้นการจะถ่ายทอดข้อมูลที่ดี คือ ควรเก็บประเด็นให้ได้ และฟังอย่าง ตั้งใจ 2. วิทยากรแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม แล้ว กำหนดบทบาทสมมติให้แต่ละกลุ่ม โดยให้ร่วมกันคิดกิจกรรมที่จะไป ถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำการ ดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ เอชไอวี ในกลุ่มดังต่อไปนี้ - กลุ่มโคโยตี้ - กลุ่มเด็กแว้นซ์- เด็กสก็อย - กลุ่มนักกีฬา - กลุ่มหญิงขายบริการ	- บัตร ข้อความ	- การ ตอบ คำถาม - สังเกต ความ สนใจ และการ มีส่วน ร่วม
		3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอ โดยการแสดงบทบาทสมมติที่ละกลุ่ม 4. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมกันสรุปแนวทางและเนื้อหาเพิ่มเติม ในการถ่ายทอดความรู้ของแต่ละกลุ่ม		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

เวลา 3 ชั่วโมง

หน่วยจัดการ เรียนรู้ที่ / ชื่อกิจกรรม	ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง / สาระ การเรียนรู้	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เนื้อหา / สื่อ	วิธีการ ประเมิน ผล
หน่วยการ เรียนรู้ที่ 8 ทัศนคติและ ทักษะชีวิต การป้องกัน เอตส์ / กิจกรรม บูรณาการ ความรู้ ทัศนคติและ ทักษะชีวิตใน การป้องกัน เอตส์	1. มีทัศนคติ เกี่ยวกับเอตส์ อย่างถูกต้อง 2. มีทักษะชีวิต ในการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง การตัดสินใจและ การแก้ปัญหา การจัดการ อารมณ์และ ความเครียด มากขึ้น/ เอตส์	1. วิทยากรนำเข้าสู่กิจกรรม โดยการ สนทนาเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่นักเรียนเคย ปฏิบัติมา 2. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งเป็น กลุ่มๆ ละ 5 คน และให้ส่งตัวแทนกลุ่มๆ ละ 2 คน 3. วิทยากรกำหนดสถานการณ์และ บทบาทสมมุติให้ตัวแทนแสดงบทบาท ดังกล่าว โดยสถานการณ์ที่กำหนดให้ดังนี้ - สถานการณ์ที่ 1 เมื่อถูกเพื่อนชวนให้ไป ลองเสพยาเสพติด - สถานการณ์ที่ 2 เมื่อถูกคนรักร้องขอให้ไป เพศสัมพันธ์ในวันเกิด - สถานการณ์ที่ 3 เมื่อถูกคนรักชวนไป เที่ยวสวนสาธารณะและขอมีเพศสัมพันธ์ - สถานการณ์ที่ 4 เมื่อเพื่อนชวนไปแข่ง รถจักรยานยนต์ 4. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน เสนอวิธีการปฏิเสธการต่อรองใน สถานการณ์สมมุติดังกล่าว 5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสอบถามปัญหา เพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะกระบวนการปฏิเสธ ต่อรอง	- ใบงาน สถาน การณ์	- การ ตอบ คำถาม - สังเกต ความ สนใจ และการ มีส่วน ร่วม

จากเนื้อหากิจกรรมที่ใช้ในการอบรมข้างต้นสามารถสรุปสาระการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 5 สรุปสาระการเรียนรู้จากเนื้อหากิจกรรมที่ใช้ในการอบรม

กิจกรรม/ทักษะที่กิจกรรม สามารถ ช่วยพัฒนาได้	สุขภาพทางเพศ	ความรู้เกี่ยวกับเอดส์	ทัศนคติต่อการอยู่กับผู้ติดเชื้อ	ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย	ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์	ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง	ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด	ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	การถ่ายทอด	การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
	1. กิจกรรม Nude	/								/	
2. กิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับเอดส์		/	/								
3. กิจกรรม แลกน้ำแข็ง		/			/						
4. กิจกรรม QQR		/									
5. ถุงยาง...แต่ไม่แตก				/							
6. เพื่อนช่วยคิด											/
7. ภาษีแปลงสาร										/	
8. บูรณาการความรู้ ทัศนคติและ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์			/	/	/	/	/	/	/	/	

จากการสังเกตพบว่า การจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ให้ความสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็นในทุกกิจกรรม นักเรียนมีความสุขในกิจกรรมต่างๆ จากการตอบคำถามระหว่างดำเนินกิจกรรมแสดงให้เห็นว่านักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ และสุขภาพทางเพศ เพิ่มขึ้นจากการเรียนในห้องเรียน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมครั้งนี้ทำให้นักเรียนแกนนำมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์อย่างถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ความพึงพอใจของนักเรียนแกนนำต่อการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ โดยภาพรวมพบว่านักเรียนแกนนำมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็น

รายชื่อ พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนให้คะแนนความพึงพอใจมาก คือ กิจกรรมความรู้เรื่องการติดต่อและการป้องกันเอดส์ ($\bar{X} = 4.45$) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของนักเรียนแกนนำในการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

รายการประเมิน	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ระยะเวลาการอบรม 2 วัน	20.0 (4)	55.0 (11)	25.0 (5)	-	-	3.95	.686	มาก
2. กิจกรรมสั้นทนาการ	55.0 (11)	25.0 (5)	20.0 (4)	-	-	4.35	.813	มาก
3. สื่อการอบรม	10.0 (2)	60.0 (12)	25.0 (5)	5.0 (1)	-	3.75	.716	มาก
4. เนื้อหาการอบรม	25.0 (5)	65.0 (13)	10.0 (2)	-	-	4.15	.587	มาก
5. กิจกรรมความรู้เรื่องพัฒนาการทางเพศ	45.0 (9)	40.0 (8)	15.0 (3)	-	-	4.30	.733	มาก
6. กิจกรรมความรู้เรื่องการติดต่อและการป้องกันเอดส์	45.0 (9)	55.0 (11)	-	-	-	4.45	.510	มาก
7. กิจกรรมความรู้เรื่องการถ่ายทอด	20.0 (4)	65.0 (13)	15.0 (3)	-	-	4.05	.605	มาก
8. กิจกรรมความรู้เรื่องการให้คำปรึกษาเบื้องต้น	15.0 (3)	65.0 (13)	20.0 (4)	-	-	3.95	.605	มาก
9. กิจกรรมทักษะการสื่อสารปฏิบัติต่อรอง	45.0 (9)	25.0 (5)	20.0 (4)	10.0 (2)	-	4.05	1.050	มาก
10. กิจกรรมทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	40.0 (8)	40.0 (8)	10.0 (2)	10.0 (2)	-	4.10	.968	มาก
11. กิจกรรมทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด	55.0 (11)	25.0 (5)	15.0 (3)	5.0 (1)	-	4.30	.923	มาก
12. กิจกรรมการเห็นคุณค่าในตนเอง	45.0 (9)	50.0 (10)	5.0 (1)	-	-	4.40	.598	มาก
รวม						4.15	.539	มาก

เพิ่มเติมความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์

นำความรู้สู่การปฏิบัติ

ภาพที่ 8 การจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

2.2.2 กิจกรรมต่อยอดของนักเรียนแกนนำ

ก. ดำเนินการประเมินก่อนเข้าร่วมกระบวนการ (Pretest) กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกคนในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ และสุขภาวะทางเพศ ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองในคาบเรียนวิชาสุขศึกษาของทุกห้องเรียนในสัปดาห์เดียวกัน

ข. ผู้วิจัยพบกับครูพี่เลี้ยง นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ เดือนละครั้ง เพื่อรับฟังนักเรียนแกนนำรายงานผลการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และปัญหาที่นักเรียนพบเช่นนักเรียนแกนนำหญิงเล่าให้ฟังว่า

“...มีเพื่อนนักเรียนหญิงมาปรึกษาว่า เขาไปคูหนึ่งกับเพื่อนชาย แล้วเพื่อนชายจับมือ จับแขน เขาก็บอกว่าเขาไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ได้แนะนำเขาไปว่า ให้พูดกับเขาดีๆ และจับมือเขาออกไป...” (นักเรียนแกนนำหญิง)

สำหรับการถ่ายทอด นักเรียนแกนนำชายเล่าให้ฟังเป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานว่า

“...เวลากลุ่มเพื่อนที่อยู่มูลนิธิจะไปเที่ยวผู้หญิง ก็จะบอกให้พวกเขาใช้ถุงยางอนามัยด้วย และนำถุงยางไปแจกให้...” (นักเรียนแกนนำชาย)

ค. นักเรียนแกนนำแต่ละห้องกับเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันคิดกิจกรรมในวันเอดส์โลกได้ข้อสรุปคือ เห็นพ้องกันว่าควรมีการจัดนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ และการแสดงบทบาทสมมติบนเวทีสรุปการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ดังนี้

นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ร่วมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลกที่หอประชุมโรงเรียนในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ในช่วงบ่ายเป็นเวลา 2 ชั่วโมงซึ่งจะเป็นคาบว่างของนักเรียนทั้งโรงเรียน จึงมีนักเรียนในชั้นอื่นๆ เข้าร่วมชมนิทรรศการ เล่นเกมส์ ตอบคำถามชิงรางวัล ชมการแสดงบทบาทสมมติ ขั้นตอนการดำเนินงานคือ นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ของแต่ละห้องเรียนประชุมปรึกษาหารือกับเพื่อนในชั้นว่าจะจัด

กิจกรรมอะไรบ้าง ในลักษณะใด และแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในส่วนต่างๆ ซึ่งกิจกรรมหลักมี 2 อย่างคือ การจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ และการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับเอดส์ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การจัดนิทรรศการความรู้เกี่ยวกับเอดส์ นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ของแต่ละห้องเรียนจะร่วมกับเพื่อนๆ คิดเนื้อหา และกิจกรรมที่จะนำเสนอในเรื่องความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อ และการป้องกันเอดส์ ประกอบด้วยการจัดบอร์ดความรู้ การแจกแผ่นพับ เกม การสาธิตเช่น เกมบันไดงู ก็มีคำถาม 3 ข้อคือ 1) เอดส์ติดต่อได้ทางใดบ้าง 2) ถุงยางอนามัยใส่ที่ชั้นจึงจะปลอดภัย 3) การช่วยตัวเองบ่อย มีผลเสียอย่างไร นอกจากนี้ มีบางห้องได้ทำการสำรวจเพื่อนในห้องเรียน ในประเด็นวัยรุ่นนอยากรู้อะไรบ้าง พบว่า คำถามที่วัยรุ่นนอยากรู้มีดังนี้

“...โรคเอดส์ติดต่อกันได้ทางใดบ้าง ว่ายน้ำกับผู้เป็นเอดส์ได้หรือไม่ ถุงยางใส่ที่ชั้นจึงจะปลอดภัย ทำไมถุงยางจึงมีกลิ่น มีเพศสัมพันธ์แค่ครั้งเดียวสามารถทำให้ตั้งครรภ์ได้หรือไม่ ช่วยตัวเองบ่อยๆ มีผลเสียอย่างไรบ้าง ทำไม 1 ธันวาคมของทุกปีจึงเป็นวันเอดส์โลก ทำไมถุงยางต้องมีสีชมพู สีอื่นมีไหม ทำไม? เวลาดูหนัง XXX แล้วต้องมีอารมณ์ ดูตกกันมันหอยยังงั้น ทำไมต้องมีขนขึ้นในที่ลับอะ สงสัยจังเลยอะ อสุจิ มีตั้งแต่อายุกี่ขวบ ทำไม !! วัยรุ่นสมัยนี้จึงมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นกว่าเดิม เพราะเหตุใด? วัยรุ่นจึงชอบมี sex ในวันเทศกาลต่างๆ เช่น สงกรานต์ อะไรถึงเป็นตัวกำหนดว่าจะมีน้องจู้หรือน้องจิม ทำไมคนเป็นเอดส์ถึงต้องมีเม็ดตะปุ่มตะป่ำน่าเกลียดเต็มไปหมด การหลังข้างนอกจะมีสิทธิท้องรีเปล่า เวลาทำอะไรกันแล้วถึงจุดสุดยอด จะได้ลูกผู้ชายจริงไหม หากชายรักชายมีเพศสัมพันธ์กันแล้ว หลังข้างใน ทำไมชายถึงไม่ท้อง ความรู้สึกขณะมีเพศสัมพันธ์ ชายและหญิงเท่ากันหรือไม่ เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่า หากเรามีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งเราจะปลอดภัยจากโรคติดต่อทางเพศได้อย่างไร...” (นักเรียนห้อง 5/2)

ซึ่งคำถามเหล่านี้อาจารย์ฝ่ายปกครองของโรงเรียนให้ความสนใจ แจ้งกับครูผู้สอนสุขศึกษา ว่า

“...ควรให้ความสนใจว่านักเรียนอยากรู้อะไรและหาโอกาสอธิบายให้นักเรียนเข้าใจด้วย...”

กิจกรรมวันนั้นมีผู้บริหารโรงเรียนเข้ามานั่งฟัง 3 คน และมีคุณครู 10 คนมาเดินชมนิทรรศการและนั่งดูการแสดงละครของนักเรียน และการตอบคำถามชิงรางวัล จำนวน 10 ข้อ จากการสังเกตพบว่า ผู้แทนนักเรียนแต่ละห้องสามารถนำเสนอความรู้เกี่ยวกับเอดส์แก่ผู้เข้าร่วมชม

นิทรรศการได้ดี และพบว่า มีนักเรียนจำนวนมากให้ความสนใจเล่นเกม และอ่านนิทรรศการรวมทั้งอ่านแผ่นพับที่แจก มีหลายคนมาขอเอกสารที่จัดนิทรรศการไว้

2) การแสดงบทบาทสมมุติแบบละคร นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์แต่ละห้องเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนช่วยกันคิดบทละครที่จะแสดง โดยแบ่งหน้าที่กันเป็นผู้แสดง ชักซ้อมกันเอง บทละครมีดังนี้

ม.5/1 เรื่อง “Love not yet” เนื้อเรื่องคือ แก้ว เด็กสาวอายุ 17 ปี ติดเชื้อเอชไอวีจากแม่ตั้งแต่เกิด ต้องกินยาต้านเชื้อทุกวัน แก้วมีแฟนชื่อ เพชร ซึ่งร้องขอมีเพศสัมพันธ์กับแก้วอยู่บ่อยครั้ง แต่แก้วปฏิเสธที่จะมีเพศสัมพันธ์ด้วย ผิดกับแดงโม หญิงสาวเพื่อนของแก้ว แดงโมยินยอมมีเพศสัมพันธ์กับแฟนอย่างง่ายดาย เพราะคิดว่าการยอมมีเพศสัมพันธ์กับแฟนเป็นการแสดงถึงความรักที่มีต่อแฟนหนุ่ม แดงโมมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีเพราะเปลี่ยนคู่นอนหลายคน และทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์แดงโมจะกินยาคุมกำเนิดแบบฉุกเฉินทุกครั้ง เพราะเชื่อว่าเป็นการป้องกันการตั้งครรภ์ได้ ผ่านไปหนึ่งปี แก้วและเพื่อนได้เจอแดงโมอีกครั้ง แดงโมซุบผอมลงและมีตุ่มเม็ดขึ้นตามตัว แดงโมติดเชื้อเอชไอวี ต้องกินยาต้านไวรัสเพื่อป้องกันโรคฉวยโอกาส แดงโมตระหนักได้ว่าการทานยาคุมกำเนิดแม้จะป้องกันการตั้งครรภ์ แต่ไม่สามารถป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงผลร้ายของการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน และผลดีของการเห็นคุณค่าในตนเอง

ม.5/2 เรื่อง “รักในวัยเรียน” เนื้อเรื่องคือ เบลล์และแพร์เป็นเพื่อนกัน ซึ่งทั้งสองคนก็มีความรักระหว่างเรียนด้วยกันทั้งคู่ แต่เรื่องราวความรักของทั้งคู่กลับต่างกันอย่างสิ้นเชิง แพร์พร้อมที่ยอมทุกอย่างให้กับคนรัก เมื่อแฟนขอมีเพศสัมพันธ์ด้วยแพร์ก็ยินยอมให้อย่างเต็มใจ โดยมีข้อแม้ว่าแฟนจะต้องใส่ถุงยางอนามัยก่อนมีเพศสัมพันธ์ และเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหนุ่มแล้วแฟนก็หลบหน้าไม่ติดต่อกับแพร์อีก และในภายหลังแพร์ได้ทราบว่าแฟนหนุ่มเป็นเอดส์ แต่แพร์ก็ไม่ติดเชื้อเพราะให้แฟนสวมถุงยางอนามัย ส่วนเบลล์แม้แฟนหนุ่มจะพยายามร้องขอที่จะมีเพศสัมพันธ์บ่อยครั้ง แต่เบลล์ก็ปฏิเสธที่จะมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้ง โดยเบลล์นำเรื่องที่แฟนจะขอมีเพศสัมพันธ์ไปปรึกษาพี่สาว พี่ก็ให้คำแนะนำว่าเบลล์ยังไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เมื่อเบลล์ปฏิเสธที่จะมีเพศสัมพันธ์ด้วยแฟนหนุ่มก็ไม่ติดต่อกับเบลล์อีก เบลล์จึงคิดได้ว่าการยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ไม่ใช่สิ่งที่แสดงถึงความรักอย่างแท้จริงละครเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นผลดีของการเห็น

คุณค่าในตนเองของวัยรุ่นหญิง เป็นการสร้างเสริมทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ ทัศนคติต่อถุงยางอนามัย และทักษะการปฏิเสธต่อรองเป็นเรื่องจำเป็นในโอกาสเสี่ยงต่างๆ

ม.5/3 เรื่อง “ความสุขของชีวิต” เป็นเรื่องราวของวัยรุ่นที่ติดเชื้อเอชไอวีตั้งแต่เกิด ประกอบด้วย “น้ำอิง” เด็กสาวที่มีความใฝ่ฝันอยากเป็นครูสอนนาฏศิลป์ “เบรียว” เด็กสาวที่มีความคล่องแคล่วและอยากเป็นช่างเสริมสวย “ไมค์” เด็กหนุ่มที่มีความสามารถ ชอบเล่นกีฬา และ “น้ำขิง” สาวน้อยอ่อนหวาน เรียบร้อย ทั้งสี่คนต้องได้รับยาต้านไวรัสทุกเดือน เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างคนปกติ ในวันเอดส์โลก พวกเขาก็สามารถนำประสบการณ์ของพวกเขามาถ่ายทอดเป็นเรียงความจนได้รับรางวัลในการประกวด เมื่อพวกเขาเรียนจบมัธยมปลาย ต่างคนต่างไปดำเนินตามความฝันของตนเอง แม้จะเลือกเกิดไม่ได้แต่เลือกที่จะเป็นได้ผู้ติดเชื้อก็สามารถใช้ชีวิตต่อไปได้

ม.5/4 เรื่อง “ไม่มีคำว่าสายสำหรับการเริ่มต้น” เป็นเรื่องราวของ “แนน” เด็กสาววัยรุ่นที่มีความรักกับฟิล์มเพื่อนชายวัยเดียวกัน แม้จะปฏิเสธที่จะมีความรักระหว่างเรียน แต่ทัศนคติของชายหนุ่มไม่ได้ เมื่อตกลงเป็นแฟนกัน ด้วยความเชื่อมั่นในความรักจึงยอมที่จะมีเพศสัมพันธ์กับคนรักจนกระทั่งตั้งครรภ์ แต่ฟิล์มกลับไม่สนใจและหายไป แนนเสียใจมากและยังโดนเพื่อนซ้ำเติมต่อว่าอีก จนเกือบจะตัดสินใจทำแท้ง แต่ครอบครัวของแนนก็ให้กำลังใจและไม่ซ้ำเติมเรื่องราวที่ทำผิดพลาดไป แนนจึงสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อีกครั้ง เรื่องนี้สอนให้รู้ว่านี่คือผลของการไม่เห็นคุณค่าในตนเอง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และครอบครัวเป็นที่ปรึกษาที่ดีที่สุด

ม.5/5 เรื่อง “เราอยู่ร่วมกันได้” เนื้อเรื่องคือ ณ ห้องเรียนของโรงเรียนแห่งหนึ่ง คุณครูนำ เจ นักเรียนคนใหม่มาแนะนำให้เพื่อนๆ ในห้องเรียนรู้จักและให้ เจ นั่งใกล้กับ แบนด์ ในตอนพักเที่ยงเด็กๆ ในห้องรวมตัวกันในโรงอาหารรวมทั้งเด็กใหม่ ทุกคนสนทนากันเรื่องไปทีละเรื่องในวันหยุดซึ่งได้ข้อสรุปว่าจะไปเที่ยวทะเล 2 คืน 3 วัน ในวันเดินทางทุกคนต่างมีความสุขสนุกสนานเมื่อถึงที่พักเจ และ แบนด์ พักห้องเดียวกัน ด้วยความใกล้ชิดทำให้เจโอบไหล่แบนด์ไว้ขณะเดียวกันเพื่อนๆ ตามมาที่ห้องเพื่อให้ไปรับประทานอาหารเย็น เมื่อพวกเขามาถึงต่างตกใจที่ได้เห็นเหตุการณ์นี้ นิด กับ ไอ้ต แสดงความรังเกียจในพฤติกรรมรักเพศเดียวกันของเจ และแบนด์ ทำให้ทั้งสองมีความรู้สึกเสียใจมาก หลังจากกลับจากเที่ยว เจ ไม่มาโรงเรียนจนทางโรงเรียน

โทรศัพท์ไปสอบถามพ่อแม่ จึงได้ทราบความจริงว่าเจเป็นเอดส์ และได้ชวนนักเรียนไปเยี่ยม และในวันนั้นเพื่อนๆ ก็ได้รับความเข้าใจกัน แต่ไฉ่กับนันทก็ยังมีนิสัยเหมือนเดิมแสดงถึงความรังเกียจว่าเจเป็นเอดส์ เพื่อนๆ จึงอธิบายให้ไฉ่กับนันทฟังว่าสามารถอยู่ร่วมกับคนที่เอดส์ได้ ในที่สุดเจก็กลับไปเรียนเหมือนเดิมและดูแลตัวเองโดยยาต้านไวรัสละครดงกล่าวแสดงให้เห็นถึง การอยู่ร่วมกันในสังคมกับผู้อื่นรวมถึงผู้ติดเชื้อเอดส์ และผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอดส์ ได้แก่ ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี และทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์

จากบทบาทสมมุติแบบละครที่นักเรียนระดมความคิดสร้างบทละครขึ้นมา เพื่อจัดแสดงให้เพื่อนนักเรียนมีทัศนคติและทักษะชีวิตเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสามารถสรุปเนื้อหาได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 สรุปเนื้อหาบทบาทสมมุติของนักเรียน

กิจกรรม/ทักษะที่กิจกรรม สามารถ ช่วยพัฒนาได้	สุขภาพทางเพศ	ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์	ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ	ทัศนคติต่อถุงยางอนามัย	ทัศนคติต่อเพศสัมพันธ์	ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง	ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	ทักษะการจัดการอารมณ์และ ความเครียด	ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	การถ่ายทอด	การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
	1. Love not Yet (ม.5/1)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
2. รักในวัยเรียน (ม.5/2)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
3. ความสุขของชีวิต (ม.5/3)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
4. ไม่มีคำว่าสายสำหรับการเริ่มต้น (ม.5/4)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
5. เราอยู่ร่วมกันได้ (ม.5/5)	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

สรุป ในส่วนของการจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลก พบว่า นักเรียนมีความสนใจ ฟังพอใจการ
แสดงบทบาทสมมติ สืบเนื่องจากนักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจ และสนุกสนานกับการซ้อมบทบาท
ก่อนแสดง

การขยายผลของนักเรียนแกนนำในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก

ภาพที่ 9 ประมวลภาพกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก

2.2.4 การประเมินผลหลังเข้าร่วมกระบวนการ (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
และนักเรียนแกนนำในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ สุขภาวะทางเพศ
ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ โดยผู้วิจัยขอให้ชั่วโมงเรียนวิชาสุขศึกษา
30 นาทีแจกแบบประเมินให้นักเรียนตอบ

บทที่ 5

ประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรและสรุปทเรียน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์โดยการพัฒนาให้นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์นั้นได้มีการประเมินความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ รวมถึงความคิดเห็นต่อการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนแกนนำทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการ นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการประเมินความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมดทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการที่ได้รับการถ่ายทอดจากนักเรียนแกนนำและร่วมดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์กับนักเรียนแกนนำ นอกจากนี้ ได้มีการสรุปทเรียนจากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ ผลของการประเมินนักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร

ในการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรได้ดำเนินการประเมินความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมดทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการที่ได้รับการถ่ายทอดจากนักเรียนแกนนำและร่วมดำเนินกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์กับนักเรียนแกนนำรายละเอียดดังนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ สำหรับความรู้เกี่ยวกับเอดส์ได้แก่ ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ และเอดส์ศึกษา(ความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์) แม้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนแกนนำมีความรู้พื้นฐานในเรื่องดังกล่าวจากการเรียนในวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาแล้วบ้างก็ตาม ซึ่งจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยด้านความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษาก่อนเข้าร่วมกระบวนการ ($\bar{X}=7.05$, S.D. = 1.356 และ $\bar{X}=7.80.10$, S.D. = 2.608) หลังเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์เพิ่มขึ้น ทั้งความรู้ในด้านสุขภาวะทางเพศ และเอดส์ศึกษา ($\bar{X}=8.20$,S.D. = 1.152 และ $\bar{X}=13.10$, S.D. = 1.518) และเป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งด้านสุขภาวะทางเพศ และเอดส์ศึกษา ($t=2.669$, $t=9.254$) (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วม

กระบวนการ

(n = 20)

ความรู้เกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
สุขภาวะทางเพศ	7.05	1.356	8.20	1.152	2.669*	.015
เอดส์ศึกษา	7.80	2.608	13.10	1.518	9.254*	.000
รวม	14.85	3.082	21.30	2.002	9.506*	.000

* $p \leq .05$

สำหรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องสุขภาวะทางเพศ และเอดส์ศึกษาจากนักเรียนแกนนำผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนแกนนำจัดขึ้น พบว่า หลังการเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ด้านสุขภาวะทางเพศ และเอดส์ศึกษาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการ ดังเห็นได้จาก ค่าเฉลี่ยของความรู้ด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษาก่อนเข้าร่วมกระบวนการ ($\bar{X} = 7.71$, S.D. = 1.120) ($\bar{X} = 8.52$, S.D. = 2.429) และค่าเฉลี่ยของความรู้ด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษาหลังเข้าร่วมกระบวนการ ($\bar{X} = 8.10$, S.D. = 1.034) ($\bar{X} = 12.14$, S.D. = 1.681) และเป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งความรู้ด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษา ($t = 3.938$, $t = 17.606$) (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ

(n = 154)

ความรู้เกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
สุขภาวะทางเพศ	7.71	1.120	8.10	1.034	3.938*	.000
เอดส์ศึกษา	8.52	2.429	12.14	1.681	17.606*	.000
รวม	16.23	2.911	20.23	2.198	16.959*	.000

* $p \leq .05$

1.2 ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ในที่นี้ หมายถึง ทักษะคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทักษะคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทักษะคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย เป็น

การต่อยอดจากความรู้เรื่องเอดส์ศึกษา เพราะเมื่อนักเรียนแกนนำมีความรู้และเข้าใจในเรื่องสุขภาพทางเพศและเอดส์ศึกษาแล้ว นักเรียนจะมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมก่อนเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = .611) และหลังเข้าร่วมกระบวนการ นักเรียนแกนนำมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์เพิ่มขึ้นในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .458) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทัศนคติทั้ง 3 ด้าน ก่อนเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์อยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีทัศนคติทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ
จำแนกตามรายด้านและโดยรวม

(n = 20)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ ติดเชื้อเอชไอวี	3.16	.756	ปานกลาง	4.11	.670	มาก
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์	2.90	.753	ปานกลาง	3.57	.555	มาก
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยาง อนามัย	3.36	1.007	ปานกลาง	4.15	.651	มาก
รวม	3.14	.611	ปานกลาง	3.94	.458	มาก

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำพบว่าโดยภาพรวมนักเรียนแกนนำมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ก่อนเข้าร่วมกระบวนการกับหลังเข้าร่วมกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 6.948$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนแกนนำมีทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ก่อนเข้าร่วมกระบวนการและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 3 ด้าน ($t = 5.516$, $t = 4.611$, $t = 3.925$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วม
กระบวนการ จำแนกตามรายด้านและโดยรวม

(n = 20)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี	3.16	.756	4.11	.670	5.516*	.000
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์	2.90	.753	3.57	.555	4.611*	.000
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย	3.36	1.007	4.15	.651	3.925*	.001
รวม	3.14	.611	3.94	.458	6.948*	.000

* $p \leq .05$

เมื่อพิจารณาทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์แต่ละด้านเป็นรายข้อ พบว่า ด้านทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ ข้อที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับปานกลางและหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี (ก่อน $\bar{X} = 3.35$, S.D. = 1.182) ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .716) และข้อที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับน้อยและหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = .945) ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .973)

ด้านทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ พบว่า เกือบทุกข้อมีการเปลี่ยนแปลง คือ ก่อนเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับปานกลางและหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด มีเพียงข้อเดียวที่มีค่าเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกระบวนการและหลังเข้าร่วมกระบวนการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือยังคงอยู่ในระดับน้อยได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ ($\bar{X} = 1.95$, S.D. = 1.356) ($\bar{X} = 2.60$, S.D. = 1.353)

ด้านทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับปานกลางและหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยเลือกให้ยาคุมกำเนิดดีกว่าถุงยางอนามัย ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 1.188) ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .587) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย

เปลี่ยนแปลงน้อยคือ ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมากคือ การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้ใจแฟนหรือคู่นอน ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 1.231) ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.191) (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายชื่อ

(n = 20)

ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี						
1. คุณเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์	4.05	.826	มาก	4.65	.489	มากที่สุด
2. คุณเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.45	.945	น้อย	4.00	.973	มาก
3. คุณเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	3.35	1.182	ปานกลาง	4.25	.716	มากที่สุด
4. คุณเต็มใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	3.00	1.026	ปานกลาง	4.00	.973	มาก
5. คุณเต็มใจใช้ห้องน้ำเดียวกันกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.95	.945	ปานกลาง	3.65	.988	มาก
รวมรายด้าน	3.16	.756	ปานกลาง	4.11	.670	มาก
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์						
1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้	3.20	1.196	ปานกลาง	3.70	1.129	มาก
2. การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ	1.95	1.356	น้อย	2.60	1.353	น้อย
3. การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มีถุงยางอนามัยเป็นเรื่องปกติ	3.40	1.142	ปานกลาง	4.05	.826	มาก

ตารางที่ 12 (ต่อ)

(n = 20)

ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์						

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
4. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ	2.95	1.234	ปานกลาง	3.55	1.050	มาก
5. ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศ จะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี	3.00	1.026	ปานกลาง	3.95	.394	มาก
รวมรายด้าน	2.90	.753	ปานกลาง	3.57	.555	มาก
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย						
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย	3.50	1.395	มาก	4.50	.607	มากที่สุด
2. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ	3.30	1.174	ปานกลาง	4.05	1.099	มาก
3. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้วางใจแฟนหรือคู่สนทน	3.60	1.231	มาก	3.95	1.191	มาก
4. ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น	3.00	1.487	ปานกลาง	3.90	1.210	มาก
5. ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยเลือกใช้ยาคุมกำเนิดดีกว่าถุงยางอนามัย	3.40	1.188	ปานกลาง	4.35	.587	มากที่สุด
รวมรายด้าน	3.36	1.007	ปานกลาง	4.15	.651	มาก
รวมทั้งสิ้น	3.14	.611	ปานกลาง	3.94	.458	มาก

เมื่อพิจารณาทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการเป็นรายด้าน พบว่าทัศนคติโดยภาพรวมของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = .611) ซึ่งทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ทั้ง 3 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = .756 $\bar{X} = 2.90$, S.D. = .753 และ $\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.007 ตามลำดับ) โดยทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ในรายข้อ ความเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอดส์มีความคิดเห็นในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = .945) ส่วนรายข้อ ความเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยเพราะเอดส์ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .826) สำหรับทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ ในรายข้อ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติมีความคิดเห็นในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.95$, S.D. = 1.356) แต่ในรายข้อ การที่หญิงชายมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มีถุงยางอนามัยเป็นเรื่องปกติ มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

(\bar{X} = 3.40, S.D. = 1.142) และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ในรายข้อ ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.00, S.D. = 1.487) ส่วนรายข้อ การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้ใจแฟนหรือคู่นอน มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.60, S.D. = 1.231) (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายข้อ

(n = 20)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี								
1. คุณเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์	35.0 (7)	35.0 (7)	30.0 (6)	-	-	4.05	.826	มาก
2. คุณเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	-	10.0 (2)	45.0 (9)	25.0 (5)	20.0 (4)	2.45	.945	น้อย
3. คุณเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	10.0 (2)	50.0 (10)	15.0 (3)	15.0 (3)	10.0 (2)	3.35	1.182	ปานกลาง
4. คุณเต็มใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	-	35.0 (7)	45.0 (9)	5.0 (1)	15.0 (3)	3.00	1.026	ปานกลาง
5. คุณเต็มใจใช้ห้องน้ำเดียวกันกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	5.0 (1)	20.0 (4)	45.0 (9)	25.0 (5)	5.0 (1)	2.95	.945	ปานกลาง
รวมรายด้าน						3.16	.756	ปานกลาง

ตารางที่ 13(ต่อ)

(n = 20)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์								
1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้	-	45.0	5.0	35.0	15.0	3.20	1.196	ปานกลาง
		(9)	(1)	(7)	(3)			
2. การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ	5.0	15.0	10.0	10.0	60.0	1.95	1.356	น้อย
	(1)	(3)	(2)	(2)	(12)			
3. การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มี ความผูกพันเป็นเรื่องปกติ	5.0	15.0	35.0	25.0	20.0	3.40	1.142	ปานกลาง
	(1)	(3)	(7)	(5)	(4)			
4. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ	5.0	40.0	30.0	5.0	20.0	2.95	1.234	ปานกลาง
	(1)	(8)	(6)	(1)	(4)			
5. ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศ จะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี	5.0	30.0	30.0	30.0	5.0	3.00	1.026	ปานกลาง
	(1)	(6)	(6)	(6)	(1)			
รวมรายด้าน						2.90	.753	ปานกลาง
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย								
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย	15.0	10.0	10.0	40.0	25.0	3.50	1.395	มาก
	(3)	(2)	(2)	(8)	(5)			
2. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ	5.0	15.0	50.0	5.0	25.0	3.30	1.174	ปานกลาง
	(1)	(3)	(10)	(1)	(5)			
3. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้วางใจแฟนหรือคู่่นอน	5.0	15.0	25.0	25.0	30.0	3.60	1.231	มาก
	(1)	(3)	(5)	(5)	(6)			
4. ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น	25.0	10.0	25.0	20.0	20.0	3.00	1.487	ปานกลาง
	(5)	(2)	(5)	(4)	(4)			
5. ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย เลือกใช้ยาคุมกำเนิดดีกว่าถุงยางอนามัย	10.0	5.0	40.0	25.0	20.0	3.40	1.188	ปานกลาง
	(2)	(1)	(8)	(5)	(4)			
รวมรายด้าน						3.36	1.007	ปานกลาง
รวมทั้งสิ้น						3.14	.611	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาทัศนคติของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วมกระบวนการเป็นรายด้าน พบว่าทัศนคติโดยภาพรวมของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .458) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการ โดยทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีในรายข้อ ความเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .489) ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ในรายข้อ การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มีถุงยางอนามัยเป็นเรื่องปกติ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .826) และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยในรายข้อ การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .6074) (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายข้อ (n = 20)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยเลย	ไม่แน่ใจ			
	6	3	1	2	4			
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี								
1. คุณเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์	65.0 (13)	35.0 (7)	-	-	-	4.65	.489	มากที่สุด
2. คุณเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	30.0 (6)	50.0 (10)	15.0 (3)	-	5.0 (1)	4.00	.973	มาก
3. คุณเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	35.0 (7)	60.0 (12)	-	5.0 (1)	-	4.25	.716	มากที่สุด
4. คุณเต็มใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	30.0 (6)	50.0 (10)	15.0 (3)	-	5.0 (1)	4.00	.973	มาก
5. คุณเต็มใจใช้ห้องน้ำเดียวกันกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	20.0 (4)	40.0 (8)	25.0 (5)	15.0 (3)	-	3.65	.988	มาก
รวมรายด้าน						4.11	.670	มาก

ตารางที่ 14 (ต่อ)

(n = 20)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์								
1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้	5.0 (1)	5.0 (1)	35.0 (7)	25.0 (5)	30.0 (6)	3.70	1.129	มาก
2. การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ	15.0 (3)	10.0 (2)	15.0 (3)	40.0 (8)	20.0 (4)	2.60	1.353	น้อย
3. การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มี ความผูกพันเป็นเรื่องปกติ	-	-	30.0 (6)	35.0 (7)	35.0 (7)	4.05	.826	มาก
4. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ	-	15.0 (3)	40.0 (8)	20.0 (4)	25.0 (5)	3.55	1.050	มาก
5. ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศ จะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี	-	-	10.0 (2)	85.0 (17)	5.0 (1)	3.95	.394	มาก
รวมรายด้าน						3.57	.555	มาก
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย								
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย	-	-	5.0 (1)	40.0 (8)	55.0 (11)	4.50	.607	มากที่สุด
2. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ	-	10.0 (2)	25.0 (5)	15.0 (3)	50.0 (10)	4.05	1.099	มาก
3. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้วางใจแฟนหรือคู่่นอน	5.0 (1)	5.0 (1)	15.0 (3)	20.0 (4)	45.0 (9)	3.95	1.191	มาก
4. ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น	10.0 (2)	-	15.0 (3)	40.0 (8)	35.0 (7)	3.90	1.210	มาก
5. ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย เลือกใช้ยาคุมกำเนิดดีกว่าถุงยางอนามัย	-	-	5.0 (1)	55.0 (11)	40.0 (8)	4.35	.587	มากที่สุด
รวมรายด้าน						4.15	.651	มาก
รวมทั้งสิ้น						3.94	.458	มาก

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายนั้น ผลการศึกษา พบว่า การถ่ายทอดของนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายและการร่วมระดมความคิดกับเพื่อนๆ เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์นั้นมีผลทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายในภาพรวมมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์หลังเข้าร่วมกระบวนการในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 1.081) เพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีความแตกต่างกันทั้ง 3 ด้านโดยเฉพาะในด้านทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีโดยก่อนเข้าร่วมกระบวนการ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีทัศนคติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ
จำแนกตามรายด้าน

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี	3.02	.774	ปานกลาง	3.59	.937	มาก
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์	3.20	.648	ปานกลาง	3.35	1.202	ปานกลาง
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย	3.63	.751	มาก	3.93	1.102	มาก
รวม	3.28	.503	ปานกลาง	3.62	1.081	มาก

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 7.104$) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์แตกต่างกันในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ($t = 7.549$) ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ ($t = 2.852$) และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ($t = 3.870$) (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับเอเดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้าน

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอเดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี	3.02	.774	3.60	.756	7.549*	.000
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์	3.20	.648	3.36	.712	2.852*	.005
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย	3.63	.751	3.93	.674	3.870*	.000
รวม	3.28	.503	3.63	.535	7.104*	.000

* $p \leq .05$

เมื่อพิจารณาทัศนคติเกี่ยวกับเอเดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในรายชื่อ พบว่า ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีทัศนคติอยู่ในระดับน้อยและเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลางหลังเข้าร่วมกระบวนการคือ การเติมใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี ($\bar{X} = 2.50$, S.D. = 1.068) ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.089) ชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางแล้วเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากหลังเข้าร่วมกระบวนการ คือ การเติมใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 1.095) ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = .971)

ด้านทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ พบว่า ชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการมีทัศนคติอยู่ระดับปานกลางกับหลังเข้าร่วมกระบวนการมีทัศนคติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากคือรายชื่อที่ว่า ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศจะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.040) ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.080) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติหลังการเข้าร่วมกระบวนการยังน้อยอยู่คือ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 1.251) สำหรับด้านทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยพบว่า รายชื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเข้าร่วมกระบวนการ มีทัศนคติอยู่ระดับมากกับหลังเข้าร่วมกระบวนการมีทัศนคติเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การมี

เพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 1.029) ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.068) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติหลังการเข้าร่วมกระบวนการยังน้อยอยู่คือ ผู้ชายควรรีใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.548) (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ
จำแนกตามรายชื่อ

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี						
1. คุณเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์	4.01	.844	มาก	4.16	.760	มาก
2. คุณเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.50	1.068	น้อย	3.26	1.089	ปานกลาง
3. คุณเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	3.26	1.010	ปานกลาง	3.75	.875	มาก
4. คุณเต็มใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.74	1.095	ปานกลาง	3.53	.971	มาก
5. คุณเต็มใจให้ห้องน้ำเดียวกันกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.58	.988	น้อย	3.31	.994	ปานกลาง
รวมรายด้าน	3.02	.774	ปานกลาง	3.60	.756	มาก
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์						
1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้	3.25	1.206	ปานกลาง	3.38	1.231	ปานกลาง
2. การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ	2.52	1.184	น้อย	2.71	1.251	ปานกลาง
3. การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มีถุงยางอนามัยเป็นเรื่องปกติ	3.76	1.085	มาก	3.81	1.159	มาก
4. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ	3.23	1.241	ปานกลาง	3.40	1.291	ปานกลาง

ตารางที่ 17 (ต่อ)

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์						
5. ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศ จะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี	3.23	1.040	ปานกลาง	3.48	1.080	มาก
รวมรายด้าน	3.20	.648	ปานกลาง	3.36	.712	ปานกลาง
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย						
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย	4.00	1.029	มาก	4.25	1.068	มากที่สุด
2. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ	3.54	1.017	มาก	3.79	1.010	มาก
3. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้วางใจแฟนหรือคู่นอน	3.79	1.058	มาก	4.00	.997	มาก
4. ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น	3.23	1.450	ปานกลาง	3.49	1.548	มาก
5. ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยเลือกใช้ยาคุมกำเนิดดีกว่าถุงยางอนามัย	3.57	1.034	มาก	4.15	.891	มาก
รวมรายด้าน	3.63	.751	มาก	3.93	.674	มาก
รวมทั้งสิ้น	3.28	.503	ปานกลาง	3.63	.535	มาก

เมื่อพิจารณาทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนเข้าร่วมกระบวนการเป็นรายข้อ พบว่าโดยภาพรวมทัศนคติของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28, S.D. = .503$) ซึ่งทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีและทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02, S.D. = .774$ และ $\bar{X} = 3.20, S.D. = .648$ ตามลำดับ) ส่วนทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63, S.D. = .751$) โดยทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี ในรายข้อ ความเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวีมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.50, S.D. = 1.068$) ส่วนรายข้อ ความเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01, S.D. = .844$) สำหรับทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ ในรายข้อ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.52, S.D. = 1.184$) แต่ในรายข้อการที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์

กันโดยไม่มี ความผูกพัน เป็นเรื่องปกติ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 1.085) และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ในรายข้อ ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 1.450) ส่วนรายข้อ การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อรัก ไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 1.029) (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายก่อนเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายข้อ

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี								
1. คุณเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์	28.6 (44)	49.4 (76)	17.5 (27)	3.2 (5)	1.3 (2)	4.01	.844	มาก
2. คุณเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.6 (4)	13.0 (20)	39.6 (61)	21.4 (33)	23.4 (36)	2.50	1.068	น้อย
3. คุณเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	8.4 (11)	35.1 (54)	38.3 (59)	11.0 (17)	7.1 (11)	3.26	1.010	ปานกลาง
4. คุณเต็มใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	3.9 (6)	20.8 (32)	38.3 (59)	19.5 (30)	17.5 (27)	2.74	1.095	ปานกลาง
5. คุณเต็มใจใช้ห้องน้ำเดียวกันกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี	2.6 (4)	11.7 (18)	44.2 (68)	24.7 (38)	16.9 (26)	2.58	.988	น้อย
รวมรายด้าน						3.02	.774	ปานกลาง

ตารางที่ 18(ต่อ)

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์								
1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้	8.4 (13)	19.5 (30)	29.2 (45)	24.7 (38)	18.2 (28)	3.25	1.206	ปานกลาง
2. การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ	5.2 (8)	15.6 (24)	31.2 (48)	22.1 (34)	26.0 (40)	2.52	1.184	น้อย
3. การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มี ความผูกพันเป็นเรื่องปกติ	1.9 (3)	13.6 (21)	20.8 (32)	33.8 (52)	29.9 (46)	3.76	1.085	มาก
4. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ	6.5 (10)	27.9 (43)	21.4 (33)	24.0 (37)	20.1 (31)	3.23	1.241	ปานกลาง
5. ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศ จะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี	5.8 (9)	17.5 (27)	33.8 (52)	33.1 (51)	9.7 (15)	2.58	.988	น้อย
รวมรายด้าน						3.02	.774	ปานกลาง
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย								
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่รักไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย	2.6 (4)	6.5 (10)	17.5 (27)	35.1 (54)	38.3 (59)	4.00	1.029	มาก
2. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ	3.9 (6)	5.2 (8)	46.1 (71)	22.7 (35)	22.1 (34)	3.54	1.017	มาก
3. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้ใจแฟนหรือคู่นอน	3.2 (5)	7.8 (12)	25.3 (39)	33.8 (52)	29.9 (46)	3.79	1.058	มาก

ตารางที่ 18(ต่อ)

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็น	เห็น	ไม่	ไม่	ไม่เห็น			
	ด้วยอย่าง ยิ่ง	ด้วย	แน่ใจ	เห็น ด้วย	ด้วย อย่างยิ่ง			
4. ผู้ชายควรรู้ใช้ถุงยาง อนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิง บริการเท่านั้น	19.5 (30)	13.6 (21)	14.3 (22)	29.2 (45)	23.4 (36)	3.23	1.450	ปานกลาง
5. ถ้าต้องการมี เพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย เลือกใช้ยาคุมกำเนิด ดีกว่าถุงยางอนามัย	2.6 (4)	11.7 (18)	33.1 (51)	31.2 (48)	21.4 (33)	3.57	1.034	มาก
รวมรายด้าน						3.63	.751	มาก
รวมทั้งสิ้น						3.28	.503	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังเข้าร่วมกระบวนการเป็นรายด้าน พบว่าทัศนคติโดยภาพรวมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังเข้าร่วมกระบวนการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .535) โดยทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .756) โดยรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ รายชื่อ ความเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .760) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รายชื่อ การเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอวี ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 1.089) สำหรับทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์พบว่า ในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ รายชื่อ การที่ชายหญิงเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มีถุงยางเป็นเรื่องปกติ ซึ่งนักเรียนกลุ่มเป้าหมายยังคงให้ความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 1.159) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รายชื่อ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 1.251) และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย ในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อุปถัมภ์ไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.068) และรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รายชื่อ ผู้ชายควรรู้ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.548) (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกราย
ข้อ

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการอยู่ ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี								
1. คุณเต็มใจดูแลคนใน ครอบครัวที่ป่วยด้วยเอดส์	35.1 (54)	47.4 (73)	16.2 (25)	0.6 (1)	0.6 (1)	4.16	.760	มาก
2. คุณเต็มใจซื้ออาหาร จากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติด เชื้อเอชไอวี	13.0 (20)	27.3 (42)	41.6 (64)	9.1 (14)	9.1 (14)	3.26	1.089	ปานกลาง
3. คุณเต็มใจทำกิจกรรมกับ คนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอชไอ วี	16.9 (26)	50.0 (77)	26.6 (41)	3.9 (6)	2.6 (4)	3.75	.875	มาก
4. คุณเต็มใจทานอาหาร ร่วมวงกับคนในโรงเรียนที่ ติดเชื้อเอชไอวี	13.6 (21)	41.6 (64)	33.1 (51)	7.1 (11)	4.5 (7)	3.53	.971	มาก
5. คุณเต็มใจใช้ห้องน้ำ เดียวกันกับคนในโรงเรียน ที่ติดเชื้อเอชไอวี	11.0 (17)	31.2 (48)	40.9 (63)	11.7 (18)	5.2 (8)	3.31	.994	ปานกลาง
รวมรายด้าน						3.60	.756	มาก
ทัศนคติต่อการมี เพศสัมพันธ์								
1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อน แต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา และยอมรับได้	9.7 (15)	15.6 (24)	20.8 (32)	35.1 (54)	18.8 (29)	3.38	1.231	ปานกลาง
2. การมีเพศสัมพันธ์กับ เพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ	11.0 (17)	14.3 (22)	29.9 (46)	24.7 (38)	20.1 (31)	2.71	1.251	ปานกลาง
3. การที่ชายหญิงมี เพศสัมพันธ์กันโดยไม่มี ความผูกพันเป็นเรื่องปกติ	3.9 (6)	13.0 (20)	15.6 (24)	33.1 (51)	34.4 (53)	3.81	1.159	มาก

ตารางที่ 19(ต่อ)

(n = 154)

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ระดับ
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง			
ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์								
4. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ	8.4 (13)	22.1 (34)	14.3 (22)	31.8 (49)	23.4 (36)	3.40	1.291	ปานกลาง
5. ฉันคิดว่าถ้าพูดเรื่องเพศจะทำให้คนรอบข้างมองว่าฉันเป็นคนไม่ดี	5.8 (9)	11.0 (17)	29.2 (45)	37.0 (57)	16.9 (26)	3.48	1.080	มาก
รวมรายด้าน						3.36	.712	ปานกลาง
ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย								
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อีกไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย	4.5 (7)	3.2 (5)	10.4 (16)	26.6 (41)	55.2 (85)	4.25	1.068	มากที่สุด
2. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ	2.6 (4)	3.9 (6)	36.4 (56)	26.5 (41)	30.5 (47)	3.79	1.010	มาก
3. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้ใจแฟนหรือคู่นอน	3.2 (5)	3.9 (6)	18.2 (28)	39.0 (60)	35.7 (55)	4.00	.997	มาก
4. ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหาหญิงบริการเท่านั้น	20.1 (31)	9.1 (14)	9.7 (15)	24.0 (37)	37.0 (57)	3.49	1.548	มาก
5. ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยเลือกैयाคุมกำเนิดดีกว่าถุงยางอนามัย	1.3 (2)	3.9 (6)	13.6 (21)	40.9 (63)	40.3 (62)	4.15	.891	มาก
รวมรายด้าน						3.93	.674	มาก
รวมทั้งสิ้น						3.63	.535	มาก

1.3 ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในที่นี้หมายถึง ทักษะการเห็นคุณค่าในตัวเอง ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมก่อนเข้าร่วมกระบวนการ นักเรียนแกนนำมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในระดับมากและเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการ ($\bar{X}=3.67$, S.D. = .200) ($\bar{X}=3.83$, S.D. = .257) และเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=2.255$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนแกนนำมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับมาก และเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการ ($\bar{X}=3.54$, S.D. = .580) ($\bar{X}=4.13$, S.D. = 1.445) และเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=4.963$) สำหรับทักษะชีวิตในด้านอื่นๆ ไม่แตกต่าง(ตารางที่ 20-21)

ตารางที่ 20 ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้าน

(n = 20)

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	3.54	.580	มาก	4.13	.445	มาก
ทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง	3.91	.358	มาก	3.92	.476	มาก
ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	3.62	.394	มาก	3.56	.347	มาก
ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด	3.61	.397	มาก	3.60	.395	มาก
รวม	3.67	.200	มาก	3.83	.257	มาก

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายด้าน

(n = 20)

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	3.54	.580	4.13	.445	4.963*	.000
ทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง	3.91	.358	3.92	.476	.000	1.000
ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา	3.62	.394	3.56	.347	-.444	.662

ตารางที่ 21 (ต่อ)

(n = 20)

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ทักษะการจัดการอารมณ์และ ความเครียด	3.61	.397	3.60	.395	-.103	.919
รวม	3.67	.200	3.83	.257	2.255*	.038

* $p \leq .05$

สำหรับทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ก่อนเข้าร่วมกระบวนการ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยของทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = .226) และเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการ ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = .238) ซึ่งเป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.142$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยของทักษะชีวิต ด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = .476 และ $\bar{x} = 3.94$, S.D. = .567 ตามลำดับ) และทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้น ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = .350 และ $\bar{x} = 3.66$, S.D. = .311ตามลำดับ) และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.055$ และ 2.349 ตามลำดับ) สำหรับทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 22- 23)

ตารางที่ 22 ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายด้าน

(n = 154)

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	3.74	.476	มาก	3.94	.567	มาก
ทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง	3.87	.398	มาก	3.94	.361	มาก
ทักษะการตัดสินใจและการ แก้ปัญหา	3.57	.350	มาก	3.66	.311	มาก
ทักษะการจัดการอารมณ์และ ความเครียด	3.64	.340	มาก	3.70	.355	มาก
รวม	3.76	.226	มาก	3.82	.238	มาก

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายระหว่างก่อน และหลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายด้าน

(n = 154)

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง	3.74	.476	3.94	.567	4.055*	.000
ทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธ ต่อรอง	3.87	.398	3.94	.361	1.765	.085
ทักษะการตัดสินใจ และการ แก้ปัญหา	3.57	.350	3.66	.311	2.349*	.020
ทักษะการจัดการอารมณ์และ ความเครียด	3.64	.340	3.70	.355	1.570	.119
รวม	3.76	.226	3.82	.238	3.142*	.002

* $p \leq .05$

1.4 ความสามารถในการเป็นแกนนำ ในการวิจัยครั้งนี้ บทบาทของนักเรียนแกนนำคือ จะต้องเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียนในชั้นเรียน ตลอดจนร่วมระดมความคิดเห็นกับเพื่อนในชั้นเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ สำหรับการประเมินความสามารถในการเป็นแกนนำนั้น ได้ดำเนินการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อความสามารถในการเป็นแกนนำโดยให้นักเรียนแกนนำประเมินตนเองก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ สำหรับเชิงคุณภาพดำเนินการโดยการสังเกตจากผู้วิจัยและครูพี่เลี้ยง และสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลการประเมินผลพอสรุปได้ ดังนี้

1.4.1 ความสามารถในการถ่ายทอด ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมก่อนเข้าร่วมกระบวนการ นักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อความสามารถของตนเองในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเอดส์แก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียนในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = .405) และหลังเข้าร่วมกระบวนการ พบว่า นักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดเพิ่มขึ้นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = .526) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ โดยรวม

(n = 20)

ความคิดเห็น	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
ความสามารถในการถ่ายทอด	3.65	.405	3.92	.526	2.086*	.05

* $p \leq .05$

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องเอดส์ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเป็นรายข้อ พบว่า รายข้อที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระดับปานกลางไปสู่ระดับมากได้แก่ รายข้อ ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = .716) ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = .759) และรายข้อ ความรู้สึกอายนที่จะต้องสาธิตวิธีใช้ถุงยางอนามัยแก่เพื่อนๆ ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = .967) ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 1.293) ส่วนรายข้อที่เปลี่ยนแปลงจากระดับมากไปสู่ระดับมากที่สุดได้แก่ รายข้อ ความสามารถบอกเพื่อนๆ ให้เห็นคุณค่าในตนเอง ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = .686) ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = .851) (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายข้อ

(n = 20)

ความคิดเห็น	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ	3.55	.605	มาก	3.70	.571	มาก
2. ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์	3.25	.716	ปานกลาง	3.55	.759	มาก
3. ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยางอนามัย	4.05	.605	มาก	4.15	.745	มาก
4. ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ดีต่อการมีเพศสัมพันธ์	3.75	.639	มาก	4.00	.725	มาก

ตารางที่ 25 (ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
5. นักเรียนสามารถบอกวิธีการประเมินความเสี่ยงของตนเองต่อการติดเชื้อเอชไอวีแก่เพื่อนๆ	3.65	.671	มาก	3.85	.671	มาก
6. ความสามารถในการแนะนำเพื่อนๆ เรื่องวิธีการปฏิบัติต่อรองในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี	3.65	.671	มาก	3.90	.852	มาก
7. ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีสุขภาวะทางเพศที่ดี	3.65	.813	มาก	4.10	.788	มาก
8. ความรู้สึกลำบากใจ เมื่อต้องพูดเรื่องการป้องกันเอดส์กับเพื่อนๆ	3.40	1.046	มาก	4.10	.852	มาก
9. ความสามารถในการบอกเพื่อนถึงวิธีการตัดสินใจและแก้ปัญหา ถ้าต้องพบกับสถานการณ์ที่เสี่ยง	3.60	.883	มาก	3.80	.768	มาก
10. ความสามารถบอกเพื่อนๆ ให้เห็นคุณค่าในตนเอง	3.95	.686	มาก	4.25	.851	มากที่สุด
11. นักเรียนสามารถในการบอกวิธีการจัดการอารมณ์และความเครียดแก่เพื่อนๆ	3.60	.598	มาก	4.00	.918	มาก
12. ความรู้สึกอาย ที่จะต้องใช้วิธีใช้ถุงยางอนามัยแก่เพื่อนๆ	3.25	.967	ปานกลาง	3.75	1.293	มาก
13. การใช้รูปแบบการถ่ายทอดเรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนหลายๆ แบบแล้วแต่สถานการณ์	3.70	.733	มาก	3.75	.786	มาก
14. การให้เพื่อนๆ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมป้องกันเอดส์ทุกครั้ง	3.90	.718	มาก	4.00	.795	มาก
15. มีการสรุปบทวนทุกครั้งที่ทำให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ	3.80	.834	มาก	3.90	.788	มาก
รวม	3.65	.405	มาก	3.92	.526	มาก

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียน แกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = .405) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการ

ใช้ถุงยางอนามัยนักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, S.D. = .605) ส่วนในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ นักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.25$, S.D. = 7.16) (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำ ก่อนเข้าร่วมกระบวนการจำแนกตามรายชื่อ

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ความสามารถให้ความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ	5.0 (1)	45.0 (9)	50.0 (10)	-	-	3.55	.605	มาก
2. ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์	5.0 (1)	25.0 (5)	60.0 (12)	10.0 (2)	-	3.25	.716	ปานกลาง
3. ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยางอนามัย	20.0 (4)	65.0 (13)	15.0 (3)	-	-	4.05	.605	มาก
4. ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการมีเพศสัมพันธ์	10.0 (2)	55.0 (11)	35.0 (7)	-	-	3.75	.639	มาก
5. นักเรียนสามารถบอกวิธีการประเมินความเสี่ยงของตนเองต่อการติดเชื้อเอชไอวีแก่เพื่อนๆ	10.0 (2)	45.0 (9)	45.0 (9)	-	-	3.65	.671	มาก
6. ความสามารถในการแนะนำเพื่อนๆ เรื่องวิธีการปฏิบัติต่อรองในสถานการณที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี	5.0 (1)	60.0 (12)	30.0 (6)	5.0 (1)	-	3.65	.671	มาก

ตารางที่ 26(ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
7. ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีสุขภาวะทางเพศที่ดี	10.0 (2)	55.0 (11)	25.0 (5)	10.0 (2)	-	3.65	.813	มาก
8. ความรู้สึกลำบากใจ เมื่อต้องพูดเรื่องการป้องกันเอชไอวีกับเพื่อนๆ	5.0 (1)	15.0 (3)	25.0 (5)	45.0 (9)	10.0 (2)	3.40	1.046	มาก
9. ความสามารถในการบอกเพื่อนถึงวิธีการตัดสืนใจ และแก้ปัญหาถ้าต้องพบกับสถานการณ์ที่เสี่ยง	15.0 (3)	40.0 (8)	35.0 (7)	10.0 (2)	-	3.60	.883	มาก
10. ความสามารถบอกเพื่อนๆ ให้เห็นคุณค่าในตนเอง	20.0 (4)	55.0 (11)	25.0 (5)	-	-	3.95	.686	มาก
11. นักเรียนสามารถในการบอกวิธีการจัดการอารมณ์ และความเครียดแก่เพื่อนๆ	5.0 (1)	50.0 (10)	45.0 (9)	-	-	3.60	.598	มาก
12. ความรู้สึกอาย ที่จะต้องสาธิตวิธีใช้ถุงยางอนามัยแก่เพื่อนๆ	10.0 (2)	-	50.0 (10)	35.0 (7)	5.0 (1)	3.25	.967	ปานกลาง
13. การใช้รูปแบบการถ่ายทอดเรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนหลายๆ แบบแล้วแต่สถานการณ์	15.0 (3)	40.0 (8)	45.0 (9)	-	-	3.70	.733	มาก
14. การให้เพื่อนๆ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมป้องกันเอดส์ทุกครั้ง	20.0 (4)	50.0 (10)	30.0 (6)	-	-	3.90	.718	มาก

ตารางที่ 26(ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
15. มีการสรุปบททวนทุกครั้งที่ให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ	25.0	30.0	45.0	-	-	3.80	.834	มาก
รวม	(5)	(6)	(9)			3.65	.405	มาก

สำหรับความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการถ่ายทอดหลังเข้าร่วมกระบวนการ โดยภาพรวมนักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = .526) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสามารถบอกเพื่อนๆ ให้เห็นคุณค่าในตนเองเป็นรายข้อที่นักเรียนแกนนำ ให้ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = .851) และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์ นักเรียนแกนนำให้ความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = .759) (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดการป้องกันเอดส์ของนักเรียนแกนนำ หลังเข้าร่วมกระบวนการ จำแนกตามรายข้อ

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ความสามารถให้ความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ	5.0	60.0	35.0	-	-	3.70	.571	มาก
2. ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์	(1)	(12)	(7)			3.55	.759	มาก
	(2)	(8)	(9)	(1)				

ตารางที่ 27(ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3. ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อย่างอนามัย	35.0 (7)	45.0 (9)	20.0 (4)	-	-	4.15	.745	มาก
4. ความสามารถในการบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการมีเพศสัมพันธ์	25.0 (5)	50.0 (10)	25.0 (5)	-	-	4.00	.725	มาก
5. นักเรียนสามารถบอกวิธีการประเมินความเสี่ยงของตนเองต่อการติดเชื้อเอดส์แก่เพื่อนๆ	15.0 (3)	55.0 (11)	30.0 (6)	-	-	3.85	.671	มาก
6. ความสามารถในการแนะนำเพื่อนๆ เรื่องวิธีการปฏิบัติต่อรองในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี	30.0 (6)	30.0 (6)	40.0 (8)	-	-	3.90	.852	มาก
7. ความสามารถในการบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีสุขภาวะทางเพศที่ดี	35.0 (7)	40.0 (8)	25.0 (5)	-	-	4.10	.788	มาก
8. ความรู้สึกลำบากใจ เมื่อต้องพูดเรื่องการป้องกันเอดส์กับเพื่อนๆ	-	5.0 (1)	15.0 (3)	45.0 (9)	35.0 (7)	4.10	.852	มาก
9. ความสามารถในการบอกเพื่อนถึงวิธีการตัดสินใจและแก้ปัญหา ถ้าต้องพบกับสถานการณ์ที่เสี่ยง	20.0 (4)	40.0 (8)	40.0 (8)	-	-	3.80	.768	มาก
10. ความสามารถบอกเพื่อนๆ ให้เห็นคุณค่าในตนเอง	50.0 (10)	25.0 (5)	25.0 (5)	-	-	4.25	.851	มากที่สุด

ตารางที่ 27(ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
11. นักเรียนสามารถในการบอกวิธีการจัดการอารมณ์และความเครียดแก่เพื่อนๆ	35.0 (7)	35.0 (7)	25.0 (5)	5.0 (1)	-	4.00	.918	มาก
12. ความรู้สึกอายที่จะต้องสาธิตวิธีใช้ถุงยางอนามัยแก่เพื่อนๆ	10.0 (2)	5.0 (1)	20.0 (4)	30.0 (6)	35.0 (7)	3.75	1.293	มาก
13. การใช้รูปแบบการถ่ายทอดเรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนหลายๆ แบบแล้วแต่สถานการณ์	20.0 (4)	35.0 (7)	45.0 (9)	-	-	3.75	.786	มาก
14. การให้เพื่อนๆ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมป้องกันเอดส์ทุกครั้ง	30.0 (6)	40.0 (8)	30.0 (6)	-	-	4.00	.795	มาก
15. มีการสรุปบทบทวนทุกครั้งที่ทำให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ	25.0 (5)	40.0 (8)	35.0 (7)	-	-	3.90	.788	มาก
รวม						3.92	.526	มาก

หลังจากนักเรียนแกนนำเข้าร่วมกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์เสร็จสิ้นแล้ว บทบาทที่นักเรียนแกนนำจะต้องดำเนินการต่อ คือ การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับให้แก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียน จากการติดตามหลังปฏิบัติการ (AAR) โดยผู้วิจัยไปพบปะพูดคุยกับนักเรียนแกนนำ ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคล พบว่า นักเรียนแกนนำได้ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยส่วนมากเป็นการอธิบายให้เพื่อนฟัง ทั้งการอธิบายแบบตัวต่อตัวและอธิบายแบบกลุ่ม นอกจากนี้ มีการทำโครงการเรื่องสุขภาพ ทำแผ่นพับแจกให้เพื่อน และเล่นเกม ตอบปัญหา ซึ่งโดยส่วนใหญ่เนื้อหาที่นักเรียนแกนนำถ่ายทอดให้กับเพื่อนคือ ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ เช่น สาเหตุการเกิดของเอดส์ อาการ การรับเชื้อ การป้องกัน การใช้ถุงยางอนามัย CD4 และให้เพื่อนนักเรียนทำแบบประเมินความเสี่ยงของตนเอง เป็นต้น ดังถ้อยคำของนักเรียนแกนนำ ดังนี้

“...นำข้อมูลที่ได้จากการอบรมมาแล้วส่งกันฟังแก่เพื่อนๆ ภายในห้อง ในการอธิบายก็จะเปิดโอกาสให้เพื่อนๆ ได้ถามคำถามที่สงสัย...” (นักเรียนแกนนำผู้หญิง)

“...บอกรุ่นพี่วัยรุ่นเวลาพวกเราจะไปเที่ยวกลางคืนให้ใช้ถุงยาง เนื่องจากวันศุกร์รุ่นพี่ชอบไปเที่ยวกลางคืน...” (นักเรียนแกนนำผู้ชาย)

“...เพื่อนผู้ชายถามเกี่ยวกับวิธีการใส่ถุงยางอนามัยที่ถูกวิธี จึงสาธิตวิธีการใส่แบบจำลองให้ดู...” (นักเรียนแกนนำผู้หญิง)

“...เพื่อนผู้หญิงถามว่ายุ่งกั๊ดเป็นเอดส์หรือไม่ อธิบายตัวต่อตัวเพื่อให้เพื่อนเข้าใจที่สุด และเพื่อนก็เข้าใจได้เร็ว...” (นักเรียนแกนนำผู้หญิง)

“...เวลากลุ่มเพื่อนที่อยู่มูลนิธิจะไปเที่ยวผู้หญิง ก็จะบอกให้พวกเราใช้ถุงยางอนามัยด้วย...” (นักเรียนแกนนำผู้ชาย)

นอกจากนี้ นักเรียนแกนนำมีการถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ด้านการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรองด้วยดังนี้

“...ทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ เพื่อนสงสัยว่าหากกินน้ำแก้วเดียวกับผู้ติดเชื้อเราสามารถติดเชื้อได้หรือไม่ ได้ให้ความรู้ด้านการติดเชื้อเอดส์และบอกให้ทราบว่าจะเอดส์ไม่สามารถติดต่อกันด้วยการดื่มน้ำแก้วเดียวกัน...” (นักเรียนแกนนำผู้หญิง)

“...การใช้ชีวิตร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ ให้นึกถึงเวลาที่เราต้องอยู่ตัวคนเดียวและมีผู้คนรังเกียจ แล้วให้นึกถึงความรู้สึกในตอนนั้น...” (นักเรียนแกนนำผู้ชาย)

“...บอกให้เพื่อนๆ ยอมรับต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อได้ เพราะเชื้อเอดส์ไม่สามารถติดต่อกันเช่นเดียวกับเชื้อหวัดได้ เพราะฉะนั้นเราทุกคนสามารถกินข้าว ทำกิจกรรมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ได้...” (นักเรียนแกนนำผู้หญิง)

“...อธิบายวิธีการปฏิเสธและต่อรอง และให้รู้ถึงการปฏิเสธที่จะได้ผลมากที่สุด...” (นักเรียนแกนนำผู้ชาย)

“...เล่าให้เพื่อนฟังวิธีการการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้ไปมีเพศสัมพันธ์...” (นักเรียนแกนนำผู้หญิง)

1.4.2 ความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ผลการศึกษา พบว่าโดยรวมก่อนเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อความสามารถให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียนในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .349) และหลังเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีความเห็นเพิ่มขึ้นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = .298) ซึ่งเป็นความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.074$) (ตารางที่ 28) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือเมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ คนที่นักเรียนจะเข้าไปปรึกษาคือคนที่น่าเชื่อถือ ใจกว้างใจ และยินดีรับฟังเรื่องต่างๆ ได้ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = .718) ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = .598) และเมื่อนักเรียนรู้สึกกังวล เศร้า สับสน ลังเล ตัดสินใจไม่ได้แม้เรื่องเล็กน้อย นักเรียนจะปรึกษาเพื่อนสนิทหรือพ่อแม่ ($\bar{x} = 3.85$, S.D. = .933) ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = .813) (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ

ความคิดเห็น	ก่อนเข้าร่วม		หลังเข้าร่วม		t	p-value
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
	การให้คำปรึกษาเบื้องต้น	3.51	.349	3.77		

* $p \leq .05$

ตารางที่ 29 ความคิดเห็นต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำก่อน และหลังเข้าร่วมกระบวนการ

(n = 20)

ความคิดเห็น	ก่อนเข้าร่วม			หลังเข้าร่วม		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ คนที่นักเรียนจะเข้าไปปรึกษาคือคนที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจ และยินดีรับฟังเรื่องต่างๆ ได้	3.90	.718	มาก	4.40	.598	มากที่สุด
2. ก่อนให้การให้คำปรึกษานักเรียนต้องทำความเข้าใจกับปัญหานั้นเสียก่อน	3.80	.616	มาก	4.25	.550	มากที่สุด
3. ในการให้คำปรึกษานักเรียนจะบอกวิธีการให้เพื่อนไปทำตาม	2.50	.688	น้อย	2.25	.786	น้อย
4. ในการให้คำปรึกษานักเรียนจะเสนอทางเลือกให้เพื่อนแล้วให้เขาตัดสินใจเองโดยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย	3.65	.813	มาก	4.00	.725	มาก
5. เมื่อนักเรียนรู้สึกกังวล เศร้า สับสน ดังเลตัดสินใจไม่ได้แม้เรื่องเล็กน้อย นักเรียนจะปรึกษาเพื่อนสนิทหรือพ่อแม่	3.85	.933	มาก	4.35	.813	มากที่สุด
6. เมื่อเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะตั้งใจรับฟังปัญหาของเพื่อนจนเขาเล่าจบ	4.20	.696	มาก	4.65	.587	มากที่สุด
7. เมื่อเพื่อนมาปรึกษานักเรียนจะนำเรื่องนั้นไปพูดคุยกับเพื่อนอีกคนหนึ่งเพื่อหาทางแก้ไข	2.95	.945	ปานกลาง	2.75	1.020	ปานกลาง
8. นักเรียนจะตำหนิตัดเยียนเพื่อนก่อนเสมอเมื่อเขามาปรึกษาในสิ่งที่เขาทำไม่ถูกต้อง	2.95	.826	ปานกลาง	3.65	.875	มาก
9. หากต้องนำปัญหาของเพื่อนไปปรึกษาครู นักเรียนจะขออนุญาตจากเพื่อนก่อน	3.60	.681	มาก	3.85	.933	มาก
10. นักเรียนเคารพในการตัดสินใจของเพื่อนเสมอแม้นักเรียนจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	3.65	.988	มาก	3.50	.688	มาก
รวม	3.51	.349	มาก	3.77	.298	มาก

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียนเป็นรายชื่อก่อนเข้าร่วมกระบวนการ พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียนในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$, S.D. = .349) ซึ่งในรายชื่อที่มี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อเพื่อนมาปรึกษาจะตั้งใจรับฟังปัญหาของเพื่อนจนจบ นักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{x}=4.20$, S.D. = .696) และรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เมื่อเพื่อนมาปรึกษาจะบอกวิธีการให้เพื่อนไปทำตาม นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับน้อย ($\bar{x}=2.50$, S.D. = .688) (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 ความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำก่อนเข้าร่วมกระบวนการ
จำแนกตามรายข้อ

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ คนที่นักเรียนจะเข้าไป ปรึกษาคือคนที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจ และยินดีรับฟัง เรื่องต่างๆ ได้	20.0 (4)	50.0 (10)	30.0 (6)	-	-	3.90	.718	มาก
2. ก่อนให้การให้คำปรึกษา นักเรียนต้องทำความเข้าใจ กับปัญหานั้นเสียก่อน	10.0 (2)	60.0 (12)	30.0 (6)	-	-	3.80	.616	มาก
3. ในการให้คำปรึกษา นักเรียนจะบอกวิธีการให้ เพื่อนไปทำตาม	5.0 (1)	45.0 (9)	45.0 (9)	5.0 (1)	-	2.50	.688	น้อย
4. ในการให้คำปรึกษา นักเรียนจะเสนอทางเลือก ให้เพื่อนแล้วให้เขาตัดสินใจ เองโดยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย	15.0 (3)	40.0 (8)	40.0 (8)	5.0 (1)	-	3.65	.813	มาก
5. เมื่อนักเรียนรู้สึกกังวล เศร้า สับสน ลังเล ตัดสินใจ ไม่ได้แม้เรื่องเล็กน้อย นักเรียนจะปรึกษาเพื่อน สนิทหรือพ่อแม่	30.0 (6)	30.0 (6)	35.0 (7)	5.0 (1)	-	3.85	.933	มาก

ตารางที่ 30(ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
6. เมื่อเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะตั้งใจรับฟังปัญหา ของเพื่อนจนเขาเล่าจบ	35.0 (7)	50.0 (10)	15.0 (3)	-	-	4.20	.696	มาก
7. เมื่อเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะนำเรื่องนั้นไป พูดคุยกับเพื่อนอีกคนหนึ่ง เพื่อหาทางแก้ไข	-	35.0 (7)	45.0 (9)	10.0 (2)	10.0 (2)	2.95	.945	ปานกลาง
8. นักเรียนจะตำหนิติเตียน เพื่อนก่อนเสมอเมื่อเขามา ปรึกษาในสิ่งที่เขาทำไม่ ถูกต้อง	-	35.0 (7)	35.0 (7)	30.0 (6)	-	2.95	.826	ปานกลาง
9. หากต้องนำปัญหาของ เพื่อนไปปรึกษาครู นักเรียนจะขออนุญาตจาก เพื่อนก่อน	5.0 (1)	55.0 (11)	35.0 (7)	5.0 (1)	-	3.60	.681	มาก
10. นักเรียนเคารพในการ ตัดสินใจของเพื่อนเสมอแม้ นักเรียนจะไม่เห็นด้วยก็ ตาม	15.0 (3)	50.0 (10)	25.0 (5)	5.0 (1)	5.0 (1)	3.65	.988	มาก
รวม						3.51	.349	มาก

หลังเข้าร่วมกระบวนการ โดยภาพรวมนักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = .298) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อเพื่อนมาปรึกษาจะตั้งใจรับฟังปัญหาของเพื่อนจนจบ นักเรียนแกนนำมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = .587) ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เมื่อเพื่อนมาปรึกษาจะบอกวิธีการให้เพื่อนไปทำตาม นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.25$, S.D. = .786) (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ความคิดเห็นต่อการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำหลังเข้าร่วมกระบวนการ
จำแนกตามรายชื่อ

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ คนที่นักเรียนจะเข้าไปปรึกษาคือคนที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจ และยินดีรับฟังเรื่องต่างๆ ได้	45.0 (9)	50.0 (10)	5.0 (1)	-	-	4.40	.598	มากที่สุด
2. ก่อนให้การให้คำปรึกษา นักเรียนต้องทำความเข้าใจกับปัญหานั้นเสียก่อน	30.0 (6)	65.0 (13)	5.0 (1)	-	-	4.25	.550	มากที่สุด
3. ในการให้คำปรึกษา นักเรียนจะบอกวิธีการให้เพื่อนไปทำตาม	10.0 (2)	65.0 (13)	15.0 (3)	10.0 (2)	-	2.25	.786	น้อย
4. ในการให้คำปรึกษา นักเรียนจะเสนอทางเลือกให้เพื่อนแล้วให้เขาตัดสินใจเองโดยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย	25.0 (5)	50.0 (10)	25.0 (5)	-	-	4.00	.725	มาก
5. เมื่อนักเรียนรู้สึกกังวล เศร้า สับสน ลังเล ตัดสินใจไม่ได้แม้เรื่องเล็กน้อย นักเรียนจะปรึกษาเพื่อนสนิทหรือพ่อแม่	55.0 (11)	25.0 (5)	20.0 (4)	-	-	4.35	.813	มากที่สุด
6. เมื่อเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะตั้งใจรับฟังปัญหาของเพื่อนจนเขาเล่าจบ	70.0 (14)	25.0 (5)	5.0 (1)	-	-	4.65	.587	มากที่สุด
7. เมื่อเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะนำเรื่องนั้นไปพูดคุยกับเพื่อนอีกคนหนึ่งเพื่อหาทางแก้ไข	15.0 (3)	15.0 (3)	55.0 (11)	10.0 (2)	5.0 (1)	2.75	1.020	ปานกลาง

ตารางที่ 31(ต่อ)

(n = 20)

ความคิดเห็น	ความคิดเห็น (ร้อยละ)					\bar{x}	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
8. นักเรียนจะตำหนิติเตียนเพื่อนก่อนเสมอเมื่อเขามาปรึกษาในสิ่งที่เขาทำไม่ถูกต้อง	-	10.0 (2)	30.0 (6)	45.0 (9)	15.0 (3)	3.65	.875	มาก
9. หากต้องนำปัญหาของเพื่อนไปปรึกษาครู นักเรียนจะขออนุญาตจากเพื่อนก่อน	20.0 (4)	55.0 (11)	20.0 (4)	-	5.0 (1)	3.85	.933	มาก
10. นักเรียนเคารพในการตัดสินใจของเพื่อนเสมอแม้ นักเรียนจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	60.0 (12)	30.0 (6)	10.0 (2)	-	-	3.50	.688	มาก
รวม						3.77	.298	มาก

นอกจากข้อมูลในเชิงปริมาณแล้ว ข้อมูลในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของนักเรียนแกนนำมี ดังนี้

“...มีเพื่อนผู้หญิงมาปรึกษาว่า เขาไปดูหนังกับเพื่อนชาย แล้วเพื่อนชายจับมือจับแขน เขาบอกว่าเขาไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ได้แนะนำเขาไปว่า ให้พูดกับเขาดีๆ และจับมือเขาออกไป...” (นักเรียนแกนนำหญิง)

“...การปฏิเสธจากการที่ผู้ชายชวนเพื่อนผู้หญิงไปเที่ยว แล้วเพื่อนผู้หญิงมาปรึกษา เลยพูดเพื่อให้คิดวิเคราะห์ ให้รู้ปัญหาที่ตามมา...” (นักเรียนแกนนำชาย)

ผลการประเมินสรุปได้ว่า กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ โดยการพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์เพื่อให้ไปถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนร่วมชั้นเรียนในครั้งนี้ มีส่วนช่วยพัฒนาให้นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เรื่องสุขภาพทางเพศ ความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อ และการป้องกันเอดส์ มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง

ต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและเหมาะสม และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการป้องกันโรค มีทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่ขึ้น ซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดความตระหนักในการป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงเอดส์เพิ่มขึ้น

2. สรุปบทเรียนจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร

จากการดำเนินกระบวนการวิจัยในชั้นวางแผนและชั้นปฏิบัติการในการพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ไปแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัยในชั้นตอนที่ 3 คือ ชั้นสะท้อนผล โดยการจัดเวทีประชุมให้ผู้ร่วมกระบวนการได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปหาข้อสรุปกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนพะตงประชานคีรีวัฒน์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำกระบวนการที่ได้ปรับปรุงแล้วไปขยายผลที่โรงเรียนขนาดใหญ่ รัฐประชาสรรค์ โดยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมกระบวนการเช่นเดียวกัน เพื่อหาข้อสรุปของกระบวนการที่เหมาะสมในการนำไปใช้ในบริบทอื่นๆ ต่อไปดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอบทเรียนเชิงกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรซึ่งจะได้มีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของกระบวนการ รวมทั้งการอภิปรายผลการดำเนินกระบวนการ ซึ่งข้อมูลประกอบการอภิปรายผล จะได้จากข้อมูลเชิงปริมาณจากการประเมินด้วยแบบประเมินก่อนและหลังการดำเนินกระบวนการ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการจัดเวทีสะท้อนผล การสังเกต การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ดังนี้

2.1 บทเรียนเชิงกระบวนการ จากการศึกษานวัตกรรมการศึกษาและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานป้องกันเอดส์ในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษานั้น ต้องครอบคลุมเนื้อหา 3 ด้านได้แก่ เพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิต และจะต้องดำเนินการเป็นกระบวนการควบคู่กันไปทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมในหลักสูตรนั้นส่วนใหญ่จะปรากฏในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมนอกหลักสูตรจะอยู่ในรูปแบบของชมรม กิจกรรมพัฒนานักเรียนแกนนำ กิจกรรมรณรงค์ต่างๆ ซึ่งกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ(2546: 378) และ Anderson and Gruhn (1962: 280-284) ได้กำหนดหลักการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร คือ จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความต้องการ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนและบูรณาการกับชีวิตจริง รู้ลึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ใช้

กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดสร้างสรรค์ สัมพันธ์กับชีวิตในช่วงวัย นักเรียนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ กำกับงาน จัดดำเนินงาน การบริหาร การวางแผนกิจกรรมร่วมกับครู ผู้บริหารโรงเรียน จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม ประกอบกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ที่ผสมผสานการวิจัยกับกิจกรรมซึ่งเชื่อมโยงทฤษฎีกับปฏิบัติเข้าด้วยกัน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นการการวิจัยที่ต้องการเรียนรู้และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าว การวิจัยเรื่องกระบวนการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในงานป้องกันเอดส์ของชุมชน สรุปผลของกระบวนการซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินกระบวนการจนถึงสิ้นสุดกระบวนการมาสังเคราะห์สรุปได้ 5 ขั้นตอนหลักคือ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ 2) การสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร 3) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ 5) สรุปบทเรียนจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร ดังนี้

2.1.1 บริบทของพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของชุมชน โรงเรียน และนักเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจผู้ร่วมกระบวนการ และสภาพแวดล้อม ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ก. การศึกษาบริบทของพื้นที่ จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียนพบว่า บริบทของชุมชนและโรงเรียนมีทั้งส่วนที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียน ดังนี้

ด้านปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า 1) ชุมชนจะตงเป็นชุมชนชานเมืองขนาดใหญ่ที่มีความเจริญจากหาดใหญ่ขยายตัวมาถึง ประชาชนมีวิถีชีวิตกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทำให้เยาวชน

สามารถเข้าถึงแหล่งบันเทิงไม่ยากนัก และมีค่านิยมแบบเมืองคือชอบความทันสมัย ประกอบผู้ปกครองทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ไม่มีเวลาเอาใจใส่นักเรียนเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยง การทำกิจกรรมในครั้งนี้จึงสอดคล้องกับปัญหาของนักเรียนที่โรงเรียนประสบอยู่ และเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนจึงให้ความสนใจร่วมมือเป็นอย่างดี นักเรียนแกนนำก็ได้มีโอกาสให้คำปรึกษาแก่เพื่อนๆ และคนใกล้ชิด 2) ความเป็นชานเมืองของชุมชน ทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูในโรงเรียน และนักเรียน 3) โรงเรียนมีการดำเนินโครงการเรื่องเพศศึกษาชื่อโครงการ “ก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” ดำเนินการอยู่แล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 และมีครูสุขศึกษาที่ร่วมโครงการนี้อย่างจริงจังจนทำให้โรงเรียนมีผลงานดีเด่นเรื่องกิจกรรมเพศศึกษา มาร่วมเป็นครูพี่เลี้ยงให้ จึงทำให้ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้บริหารโรงเรียน ครูในโรงเรียน ชุมชน และนักเรียน 4) เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้เก่งทางวิชาการมาก นักเรียนจึงมีความสนใจในกิจกรรมที่เน้นการแสดงออก เช่น การแสดงละคร การจัดกิจกรรมรณรงค์ นักเรียนจะมีความคิดสร้างสรรค์ และสนุกสนานกับการทำกิจกรรม จึงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นอย่างดี

ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ของโรงเรียน ที่ตั้งของโรงเรียนเกิดภาวะน้ำท่วมในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ทำให้บางครั้งไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามแผนที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนมีกิจกรรมมากซึ่งบางครั้งมิได้มีการกำหนดเป็นปฏิทินไว้ล่วงหน้าทั้งกิจกรรมของโรงเรียนและของหน่วยงานภายนอก เช่น โครงการเป็ปตินักเรียนเข้าค่ายลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น ทำให้กิจกรรมที่วางแผนไว้กับฝ่ายวิชาการตั้งแต่แรกไม่สามารถดำเนินการได้ 3) เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ต้องรับนักเรียนเข้าเรียนซึ่งมีผลการเรียนอ่อน ดังนั้น นักเรียนจึงมีการเรียนรู้ทางวิชาการได้ช้าประกอบกับไม่ค่อยชอบในส่วนของเนื้อหาสาระทางวิชาการนัก ทำให้นักเรียนแกนนำมีปัญหาในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเมื่อพบคำถามที่ลงรายละเอียดมากๆ ประกอบกับวิชาสุขศึกษาที่มีจำนวนหน่วยกิตเพียง 1 หน่วยกิต นักเรียนจึงไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงทำให้นักเรียนมีความรู้ในเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษาและทักษะชีวิตไม่ชัดเจน ถึงแม้จะปรากฏเนื้อหาที่เป็นสาระการเรียนรู้แทบทุกเรื่องก็ตาม เช่น ในแบบทดสอบเรื่องทักษะชีวิตซึ่งตั้งคำถามที่มีสถานการณ์ให้ตัดสินใจ นักเรียนหญิงในห้องเรียนโปรแกรมวิทยาศาสตร์บอกว่า “...เคยเรียนเรื่องทักษะชีวิตในชั้นเรียน...” แต่ถ้าเป็นนักเรียนชายโปรแกรมสังคมจะบอกว่า “...เลือกตัดสินใจแบบนั้นเพราะฟังมาจากเพื่อน จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากประสบการณ์ของตนเอง...” ดังนั้น ในการจัดอบรมให้ความรู้จึงต้องใช้เวลามากขึ้น ย้ำข้อสรุปเชิงวิชาการที่

ชัดเจนมีการทบทวนเป็นระยะ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น 4) นักเรียนมาเรียนไม่ครบ กล่าวคือ ในการดำเนินงานครั้งนี้มีการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อไปเก็บข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest-Posttest) นักเรียนแต่ละห้องมาเรียนไม่ครบทำให้ต้องกลับมาตามเก็บหลายครั้งกว่าจะครบจำนวน 5) การดำเนินกิจกรรมนอกหลักสูตรทั้งระดับชั้นหาเวลาที่จะให้นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมกันนั้นยากมาก เพราะนักเรียนแต่ละห้องมีชั่วโมงเรียนเต็มและมีกิจกรรมอื่นๆอีก เช่น กีฬา ฟุตบอลนักเรียนก็ต้องรีบกลับบ้านเพราะต้องกลับรถประจำและความไม่ปลอดภัย 6) การต่อต้านของครูบางคนที่มีแนวคิดหัวเก่ารับไม่ได้กับการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียน คือ มองว่าเป็นการชี้โพรงให้กระรอก เช่น ครูจริยธรรม จะตำหนินักเรียนอย่างรุนแรง และมีอคติกับนักเรียนแกนนำ ทำให้นักเรียนแกนนำเกิดความสับสน ทำตัวลำบาก ไม่กล้าทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเท่าที่ควร

ข. การเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ เป็นขั้นตอนของการวางแผนที่ผู้วิจัยมาพบครูผู้สอนเพศศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตเข้ามาดำเนินการวิจัยในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนดำเนินโครงการด้านเพศศึกษารอบด้านอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งจากครูผู้สอนเพศศึกษาซึ่งทำโครงการเพศศึกษาในโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการซึ่งได้มอบหมายให้ครูผู้สอนเพศศึกษาเป็นครูพี่เลี้ยงในโครงการนี้ และได้มีการประชุมวางแผนร่วมกัน เพื่อทำความเข้าใจในแผนการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมตลอดโครงการสรุปการวางแผนการดำเนินกิจกรรมป้องกันเอดส์ สรุปดังนี้ วันที่ 23 มิถุนายน 2554 จัดเวทีครั้งที่ 1 เพื่อพิจารณากำหนดกรอบกิจกรรมการเรียนรู้รุ่นนอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์

จากการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ได้พบเรียนที่เป็นอุปสรรคในการวิจัยคือ การได้มาซึ่งนักเรียนแกนนำ ในครั้งนี้ครูพี่เลี้ยงใช้วิธีการจิตอาสา คือประกาศในชั้นเรียนให้นักเรียนที่สนใจสมัครกันเอง ผลคือนักเรียนบางคนไม่เข้าใจว่านักเรียนแกนนำต้องทำอะไรบ้าง ทราบแต่ว่าจะมีการอบรม 2 วัน นักเรียนบางคนสมัครมาเพราะอยากรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่นักเรียนแกนนำอย่างเต็มที่ และต่อมาพบว่าในแต่ละห้องเรียนมีนักเรียนหลายคนที่มีศักยภาพเหมาะสมในการเป็นนักเรียนแกนนำและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมอย่างดี เมื่อผู้วิจัยถามว่า “...ทำไมไม่สมัครเป็นแกนนำ...” ได้รับคำตอบว่า “สมัครไม่ทัน เพื่อนยกมือก่อนครบ 4 คนแล้ว” และพบว่านักเรียนแกนนำบางคนเป็นนักกีฬาของโรงเรียนต้องไปแข่งกีฬา หลายคนเป็นตัวแทนของโรงเรียนในการแข่งขันทักษะต่างๆ ด้วยทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มที่ ดังเห็นได้จากในวันจัดอบรมพัฒนา

นักเรียนแกนนำก็มี 4 คนที่ติดภารกิจจึงทำให้นักเรียนแกนนำคงเหลือ 20 คน นอกจากนี้ ในการติดตามของผู้วิจัยแต่ละครั้ง นักเรียนแกนนำจำนวนหนึ่งไม่สามารถมาร่วมได้เนื่องจากติดกิจกรรมอื่นๆ จะสังเกตได้ว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมก็จะเป็นนักเรียนซ้ำๆ คนเดิมที่ทำหลายกิจกรรม

ดังนั้น ในการคัดเลือกนักเรียนแกนนำเข้าร่วมโครงการ ผู้วิจัยจึงควรไปพบกับนักเรียนด้วยตนเองเพื่ออธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่านักเรียนแกนนำต้องร่วมทำกิจกรรมอะไรบ้างในเวลา 1 ปี และควรมีเกณฑ์ในการคัดเลือกนักเรียนแกนนำดังนี้ 1) มีความปรารถนาในการเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอชไอวี 2) มีบุคลิกภาพเป็นผู้นำ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี 3) มีความตั้งใจและรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ 4) มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม 5) มีความยินดีและพร้อมปฏิบัติหน้าที่นักเรียนแกนนำป้องกันเอชไอวี

2.2.2 การสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร โดยการจัดเวที

ประชุมพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะใช้เป็นหลักสูตรในการจัดอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอชไอวีซึ่งเป็นลักษณะของกิจกรรมนอกหลักสูตร ในวันที่ 23 มิถุนายน 2554 ในเรื่องเนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย นักเรียนแกนนำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 24 คน โดยครูพี่เลี้ยงใช้หลักการจิตอาสาให้นักเรียนสมัครเองตามความสนใจ ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวนห้องเรียนละ 1 คน ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการจำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียนจำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอชไอวีของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติ ตำบลพะตงจำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลตำบล พะตงจำนวน 1 คน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลพะตง จำนวน 1 คน

ในขั้นตอนนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ Nicol (อ้างในกรมสุขภาพจิต, 2543) ที่เชื่อว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ได้ดีที่สุด ผ่านการสังเคราะห์ โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะสามารถใช้ประสบการณ์ของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนทดลองใช้ความรู้สู่การปฏิบัติที่ดีโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม และสอดคล้องกับแนวคิดหลักการจัดการศึกษา

เพื่อการสร้างพลังในการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเลือกประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อผู้เรียน การวางแผนกิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลตนเอง และโครงการ

ในการจัดเวทีครั้งนี้ได้รับบทเรียนคือ ในการประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในส่วนราชการที่จะเชิญมาร่วมเวทีนี้ ผู้วิจัยควรไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเองเพื่ออธิบายทำความเข้าใจว่าจะให้เขามาทำอะไรเพื่อให้เขาเห็นความสำคัญและมั่นใจในการมาร่วมกิจกรรมก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับในส่วนของการระดมความคิดเห็นก็เป็นไปได้ด้วยดี อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อสังเกต ขณะดำเนินกิจกรรมคือ ถ้าให้นักเรียนแต่ละคนเขียนสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม นักเรียนจะเครียด แต่เมื่อให้นักเรียนคิดด้วยกันได้ นักเรียนจะผ่อนคลาย และสนุกสนานขึ้น สำหรับกลุ่มผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอส. ต้องมีประธานกลุ่มเพื่อชวนคุยและสรุปประเด็น ผู้วิจัยจึงต้องทำหน้าที่วิทยากรกลุ่มย่อย เพื่ออธิบายในบางหัวข้อที่แต่ละกลุ่มสงสัยจะได้ทำความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันดั่งนั้น หากแบ่งหลายกลุ่มต้องเตรียมวิทยากรกลุ่มย่อยด้วย นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในขั้นตอนนี้ คือ การกำหนดกรอบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากการนำผลจากจัดเวทีแล้วจะต้องพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วย เช่น นักเรียนบางกลุ่มกำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับเอดส์ถึงร้อยละ 60 เป็นต้น

2.2.3 การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ ใช้ในการจัดอบรมเรื่องสุขภาวะทางเพศ ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ แล้วนำมาจัดกลุ่มที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ มีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ มีความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น จากนั้นให้นักเรียนแกนนำทั้ง 6 ห้องมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจตามกลุ่มที่จัดไว้ จากนั้นผู้วิจัย ครูพี่เลี้ยง และนักวิชาการที่ทำงานเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์กับเยาวชนร่วมกันพิจารณานำกิจกรรมที่นักเรียนเลือกไว้มาจัดเป็นกำหนดการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างพลังที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

2.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรและประเมินผลการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้มีกิจกรรมดังนี้ การอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ การถ่ายทอดและให้คำปรึกษา

เบื้องต้นแก่เพื่อนๆ โดยนักเรียนแกนนำ การประชุมครูพี่เลี้ยง นักเรียนแกนนำ และผู้วิจัยเพื่อติดตามผล การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียน การประเมินผลก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ รายละเอียดดังนี้

ก. การอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ หลักสูตรอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ครั้งนี้กำหนดระยะเวลา 2 วัน และมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องความรู้เกี่ยวกับเอดส์ในด้านสุขภาพะทางเพศ อาการของเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ ทักษะติดต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ ทักษะติดต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรค และทักษะติดต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและเหมาะสม การถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น มีนักเรียนแกนนำเข้ารับการอบรมจำนวน 20 คน เนื่องจากอีก 4 คนติดภารกิจ

กระบวนการที่ใช้ในการอบรมเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมที่ใช้ในการอบรมเป็นการแสดงบทบาทสมมุติ เกม กรณีศึกษา และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสร่วมกิจกรรม เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมและมีบทบาทในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม กระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน นอกจากนี้ กลุ่มยังเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถปรับตัวและเข้ากับผู้อื่นได้ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2540: 4-7) เห็นได้จากการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม การสังเกต และการติดตามผลตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรมอบรม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการอบรมในระดับมาก การสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความสนุกกับกิจกรรมต่างๆ ที่จัด กล้าแสดงออก และสามารถตอบคำถามของผู้นำกิจกรรมได้

ในการอบรมนักเรียนแกนนำนี้พบปัญหาอุปสรรคบางประการดังนี้ 1) นักเรียนมาเข้าอบรมไม่ครบ กล่าวคือ ในเบื้องต้นมีนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์จำนวน 24 คน แต่วันอบรมมีนักเรียนแกนนำจำนวน 4 คนติดภารกิจไม่สามารถมาเข้าอบรมได้เนื่องจาก คนหนึ่งเป็นนักกีฬาตัวแทนโรงเรียนต้องไปแข่งขัน อีกคนเป็นตัวแทนโรงเรียนไปแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์ อีกคนหนึ่งป่วย อีกคนติดภารกิจทางบ้าน 2) มีครูที่มีทัศนคติไม่ยอมรับเรื่องเพศศึกษาเข้ามาในที่อบรม คือ ในวันที่สองของการอบรมในช่วงบ่ายมีครูจริยธรรมซึ่งอาวุโสเดินผ่านมาที่ห้องอบรมแล้วมาร่วมสังเกตการณ์ เมื่อนักเรียนแสดงบทบาทสมมุติ ก็ให้ครูพี่เลี้ยงแสดงความคิดเห็น ครูจริยธรรมขอแสดงความคิดเห็นด้วย ครูจริยธรรม ได้ตำหนินักเรียนอย่างรุนแรง มองว่าเป็นการชี้โพรงให้กระรอก พอถึงเวลาพัก นักเรียน

แกนนำชายครึ่งหนึ่งไม่กลับเข้าห้องประชุม และครูท่านนี้ก็มีคติกับนักเรียนแกนนำ ทำให้ นักเรียนแกนนำเกิดความสับสน ทำตัวลำบาก ไม่กล้าทำหน้าที่นักเรียนแกนนำเท่าที่ควร ดังนั้นในการอบรมนักเรียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องระมัดระวังเหตุการณ์ ในทำนองนี้เพื่อมิให้กระทบต่อบรรยากาศการอบรมจึงมีข้อเสนอแนะว่า ในการดำเนินกระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ในโรงเรียนได้ก็ตามต้องศึกษาบริบทชุมชน โรงเรียน ครู และนักเรียนให้ดี

นอกจากนี้ มีความเห็นและข้อเสนอแนะต่อกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์จากการ จัดเวทีสะท้อนผลซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย นักเรียนแกนนำ ตัวแทนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนแกน นำ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันเอดส์ของเทศบาลตำบลพะตงและ โรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะได้ดังนี้ 1) ระยะเวลาใน การอบรมนักเรียนแกนนำเป็นเวลา 2 วันนั้นน้อยเกินไป ควรเพิ่มเวลา 2) ด้านเนื้อหาควรเพิ่มเติม คือ สารระความรู้เรื่องเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในด้านการปฏิเสธต่อรองและการ ตัดสินใจ เทคนิคการให้คำปรึกษาและการถ่ายทอด 3) ด้านทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ จากผลการ ประเมิน พบว่า ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ยังต่ำอยู่ กล่าวคือ ยังมีประเด็นที่ต้องปรับเปลี่ยน เพิ่มเติม เช่นในรายชื่อ นักเรียนมีความเห็นว่าการที่แฟนขอมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ ซึ่งในเรื่องนี้ นักเรียนแกนนำมีความเห็นว่าต้องเพิ่มในส่วนของผลกระทบ คือ ตอกย้ำให้นักเรียนคำนึงถึง ผลกระทบที่จะตามมาให้มาก ผู้เข้าร่วมเวทีมีข้อเสนอแนะว่าควรเชิญผู้ติดเชื้อเอชไอวีมาพบกับผู้ เข้าอบรมนำที่จะทำให้มีทัศนคติที่เพิ่มความตระหนักในการมองเรื่องเอดส์เป็นเรื่องใกล้ตัวมากขึ้น สำหรับอีกประการหนึ่งคือ นักเรียนยอมรับไม่ได้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ซึ่งใน ประเด็นนี้ อาจได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย ซึ่งไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์กับ เพศเดียวกันอย่างมาก ซึ่งประเด็นนี้จะต้องเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาเรื่องความหลากหลายทางเพศ

ดังนั้น หลักสูตรอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์จึงควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสม ดังนี้

ตารางที่ 32 กำหนดการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอชไอวี

วันแรก

เวลา	กิจกรรม
08.00 - 08.30 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าอบรม กิจกรรม ความคาดหวัง
08.00 - 08.30 น.	ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม
08.30 - 09.00 น.	ประธานกล่าวเปิดงาน (ผู้บริหารโรงเรียน) นักวิจัยแนะนำโครงการ
09.00 - 09.15 น.	สันทนากา/แบ่งกลุ่ม
09.15 - 10.00 น.	กิจกรรมความรู้เรื่องสุขภาพทางเพศ การเห็นคุณค่าในตนเอง
10.00 - 10.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.15 - 11.00 น.	กิจกรรมความรู้ความเข้าใจเรื่องเอชไอวี/เอดส์
11.00 - 11.30 น.	กิจกรรมความเข้าใจเรื่องการแพร่ระบาดของเอดส์ โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี
11.30 - 12.00 น.	กิจกรรมประเมินความเสี่ยงและปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดเชื้อเอชไอวี กิจกรรมการป้องกันเอดส์
12.00- 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00- 13.15 น.	สันทนากา
13.15- 14.30 น.	กิจกรรมความรู้เรื่อง เทคนิคการถ่ายถอด
14.30- 14.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
14.45- 16.00 น.	กิจกรรมความรู้เรื่อง การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
16.00 - 17.00 น.	ฝึกปฏิบัติการถ่ายถอดและการให้คำปรึกษา

ตารางที่ 32 (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม
วันที่สอง	
08.00 - 08.30 น.	ลงทะเบียน สันตนาการ
08.30 - 09.00 น.	ทบทวนจากเมื่อวาน
09.00 - 10.30 น.	พบผู้ติดเชื้อ
10.30 - 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 - 12.00 น.	กิจกรรมบูรณาการความรู้ ทักษะคิดและทักษะชีวิตในการป้องกัน เอดส์ (ที่มหาวิทยาลัย)
12.00- 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00- 13.30 น.	สรุป ทำความเข้าใจ กิจกรรมตลอดโครงการ (นักวิจัย)
13.30- 15.45 น.	นักเรียนแกนนำแต่ละห้องระดมความคิด แนวทางการถ่ายทอดและทำกิจกรรมรณรงค์ต่อไป นำเสนอ (ที่มหาวิทยาลัย)
15.45- 16.00 น.	รับประทานอาหารว่าง
16.00- 16.30 น.	ทำแบบทดสอบหลังการอบรม
16.30 น.	ปิดการอบรม

โดยมีโครงสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ดังนี้

ตารางที่ 33 โครงสร้างหลักสูตรการจัดกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

ชื่อหน่วย	กิจกรรม	สาระการเรียนรู้	รูปแบบ/สื่อ	เวลา
สุขภาวะทาง เพศ	Nude	1. ความเปลี่ยนแปลงและความ แตกต่างทางสรีระทางเพศ 2. การดูแลสุขภาวะทางเพศ ของตนเองและเพศตรงข้าม	- กิจกรรมกลุ่ม - อภิปราย - บรรยายสรุป - กระดาษ Flip Chart - ใบความรู้เรื่อง	45 นาที

ตารางที่ 13(ต่อ)

ชื่อหน่วย	กิจกรรม	สาระการเรียนรู้	รูปแบบ/สื่อ	เวลา
		3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	“พัฒนาการของวัยรุ่น”	
		4. ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และความรู้สึกในวัยของตนเอง		
เอดส์ศึกษา	ความรู้เกี่ยวกับเอดส์	1. ความแตกต่างระหว่างเอดส์กับเอชไอวี 2. ช่องทางการติดเชื้อ อากาศของผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์ 3. การแพร่กระจายของเอดส์	- กำหนดประเด็นให้ร่วมกันหาคำตอบ - อภิปราย - บรรยายสรุป - กระดาษ Flip Chart - ใบความรู้เรื่อง “ความรู้เรื่องเอดส์”	45 นาที
การแพร่ระบาดของเอดส์	เกมส์แลกน้ำแข็ง	1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของเอดส์ 2. ความตระหนักถึงความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี	- กิจกรรมแลกน้ำแข็ง - สรุปสถานการณ์การแพร่ระบาดของเอดส์	30 นาที
		3. วิธีการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ	- กระดาษขนาดประมาณ 10 x10 เซนติเมตร - กระดาษ Flip Chart	
การประเมินความเสี่ยง	QQR	1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดเชื้อและไม่ติดเชื้อ HIV 2. หลักการประเมินความเสี่ยง (QQR) 3. การใช้ชีวิตร่วมกับผู้ติดเชื้อ	- ตั้งประเด็นปัญหา - อภิปรายร่วมกัน - สร้างสถานการณ์สมมุติ - บรรยายสรุป - บัตรรายชื่ออาชีพ - ใบความรู้หลักการประเมินความเสี่ยง QQR	30 นาที

ตารางที่ 33(ต่อ)

ชื่อหน่วย	กิจกรรม	สาระการเรียนรู้	รูปแบบ/สื่อ	เวลา
การป้องกัน เอดส์	ถุงยาง..แต่ทำไม แตก	1. การเลือกซื้อ และการใช้ ถุงยางอนามัย	- อภิปราย - บรรยายสรุป - ถุงยางอนามัย	30 นาที
		2. ความสำคัญของการใช้ ถุงยางเพื่อลดความเสี่ยงต่อ การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึง ประสงค์	- เจลหล่อลื่นสูตรน้ำ - วาสลีน - เบบี้ออยล์ - ใบความรู้เรื่อง “ถุงยางอนามัย”	
การถ่ายทอด ข้อมูล	ภาชนะแปลงสาร	1. ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ในการ ถ่ายทอดข้อมูล 2. ทักษะการถ่ายทอดข้อมูล	- อภิปราย - กิจกรรมกลุ่ม - แสดงบทบาทสมมติ	75 นาที
เทคนิคการให้ คำปรึกษา	เพื่อนช่วยคิด	1. ความหมายและวิธีการให้ คำปรึกษา 2. ทักษะการให้คำปรึกษา	- จับคู่สนทนา - อภิปราย - ฝึกปฏิบัติการให้ คำปรึกษา - สถานการณ์สมมติ - ใบความรู้เรื่อง “หลักการให้ คำปรึกษา”	75 นาที
ทักษะการ ถ่ายทอดและ การให้ คำปรึกษา	การฝึก ปฏิบัติการ ถ่ายทอดและ การให้ คำปรึกษา	1. การนำหลักการถ่ายทอด และการให้คำปรึกษาไปใช้ใน ชีวิตจริง	- กำหนดสถานการณ์ - แสดงบทบาทสมมติ	60 นาที
ทัศนคติที่ เกี่ยวกับเอดส์	พบผู้ติดเชื้อ	1. ทัศนคติที่ดีต่อผู้ติดเชื้อ 2. การอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อใน ชีวิตประจำวัน	- พุฒคุยสอบถามผู้ติด เชื้อ - อภิปราย	90 นาที

ตารางที่ 33(ต่อ)

ชื่อหน่วย	กิจกรรม	สาระการเรียนรู้	รูปแบบ/สื่อ	เวลา
ทักษะชีวิตการ	ทักษะชีวิต	1. การนำทักษะชีวิตในด้าน	- อภิปราย	75 นาที
ป้องกันเอดส์	ป้องกันเอดส์	สื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง การ ตัดสินใจ การแก้ปัญหา และ การจัดการความเครียดไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	- กำหนดสถานการณ์ - แสดงบทบาทสมมติ - บรรยายสรุป	

ข. การถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนๆ หลังจากการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์แล้ว นักเรียนแกนนำทั้ง 20 คน มีบทบาทที่ต้องดำเนินการต่อคือ การถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์และประสบการณ์ที่ได้รับแก่เพื่อนๆ ในชั้นเรียน จากการสัมภาษณ์ทั้งรายบุคคลและกลุ่ม พบว่า นักเรียนแกนนำมีวิธีการถ่ายทอดที่หลากหลายมักเป็นการถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การอธิบายให้เพื่อนฟังทั้งตัวต่อตัวและเป็นกลุ่มทำแผ่นพับแจก ทำโครงการสุขภาพ ให้เพื่อนทำแบบประเมินความเสี่ยงของตนเอง เป็นต้น และผลการประเมินตนเองของนักเรียนแกนนำด้วยแบบสอบถาม เรื่องความคิดเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น พบว่า นักเรียนแกนนำมีความเห็นต่อความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น หลังการเข้าร่วมกระบวนการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการและผลจากการจัดเวทีสะท้อนผล พบว่า นักเรียนแกนนำมีความต้องการเพิ่มเติมในการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาและการพูดโน้มน้าวให้ผู้ฟัง

จากการดำเนินงานในชั้นตอนนี้ พบปัญหาอุปสรรคคือ นักเรียนมีตารางเรียนเต็มทั้งวัน การจัดการถ่ายทอดในชั้นเรียนกับกลุ่มใหญ่ทำได้ยาก นอกจากคาบเรียนวิชาสุขศึกษาซึ่งครูพี่เลี้ยงเปิดโอกาสให้ทำได้ หรือจัดในคาบที่ไม่มีเรียนคือครูลาหยุด ดังนั้น ความร่วมมือและความเอาใจใส่จากครูพี่เลี้ยงจึงเป็นตัวกระตุ้นที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญมาก นอกจากนี้ นักเรียนมีรายงานของรายวิชาต่างๆ จำนวนมาก

ค. การประชุมครูพี่เลี้ยง นักเรียนแกนนำ และผู้วิจัยเพื่อติดตามผล ในชั้นตอนนี้ใช้เครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review หรือ AAR) ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานเรื่องการเรียนรู้ ดังนี้ การดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม วิธีคิดและระบบ

คุณค่านั้น แม้มีโครงการที่ออกแบบวางแผนไว้อย่างดีในขั้นตอนแรกแล้ว ก็ยังจะต้องมีการจัดการในขั้นตอนของการดำเนินการและในกระบวนการของโครงการให้มีลักษณะ “Effective Process” ไปตลอด โดยที่เงื่อนไขปัจจัยต่างๆ ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปเสมอ องค์ความรู้ วิธีคิดในการทำงานจะต้องมีพลวัตปรับตัวให้ทันการณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประชุมร่วมกับครูพี่เลี้ยงและนักเรียนแกนนำเดือนละครั้ง เพื่อรับฟังการขยายผลของนักเรียนแกนนำ และตอบข้อสงสัยหรือปัญหาที่นักเรียนพบ รวมทั้งการเตรียมการวางแผนการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก

ในขั้นตอนนี้พบปัญหาอุปสรรค คือ ในการไปพบนักเรียนแกนนำแต่ละครั้งนักเรียนแกนนำมาประชุมไม่ครบ ถึงแม้ว่าจะกำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น เป็นชั่วโมงกิจกรรมชมรม นักเรียนก็มีกิจกรรมชมรมที่ต้องไปทำและนักเรียน ม.ปลายก็มักจะเป็นแกนหลักในชมรม หรือคาบว่างที่จัดให้นักเรียนที่เป็นนักศึกษาวิชาทหารไปเรียน แกนนำหลายคนก็เป็นนักศึกษาวิชาทหารจึงไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย และการจัดกระบวนการกับนักเรียนทั้งระดับชั้นจำนวน 6 ห้องเรียน การที่จะรวมนักเรียนทั้งหมดเป็นเรื่องไม่ถนัดนักเพราะแต่ละห้องเรียนก็มีแผนการเรียนที่ไม่เหมือนกัน จึงต้องได้รับความร่วมมืออย่างมากในการขอเวลาทำกิจกรรมนอกหลักสูตรนี้

ง. การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียน นอกจากนักเรียนแกนนำมีบทบาทในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแล้ว นักเรียนแกนนำยังมีบทบาทในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียนในวันเอดส์โลก มีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ นักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ของแต่ละห้องเรียนประชุมปรึกษาร่วมกับเพื่อนในชั้นว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ในลักษณะใด และมอบหมายงานกัน ซึ่งสรุปว่ากิจกรรมหลักมี 2 อย่างคือ การจัดนิทรรศการให้ความรู้เรื่องเอดส์ และการแสดงบทบาทสมมติในเรื่องที่เกี่ยวกับเอดส์

กิจกรรมรณรงค์ในวันเอดส์โลกจัดขึ้นที่หอประชุมโรงเรียนในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ในช่วงบ่ายเป็นเวลา 2 ชั่วโมงซึ่งจะเป็นคาบว่างของนักเรียนทั้งโรงเรียน จึงมีทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียนในหลายๆ ชั้นเข้าร่วมชมนิทรรศการ เล่นเกม ตอบคำถามชิงรางวัล ชมการแสดงบทบาท จากการสังเกต พบว่า รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายปกครองและครูอีก 10 ท่านให้ความสนใจร่วมชมนิทรรศการและชมการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน สำหรับนักเรียนร่วมกระบวนการที่ยื่นประจํานิทรรศการของแต่ละห้องสามารถนำเสนอความรู้เรื่องเอดส์ นำเกม ตอบคำถามได้ นักเรียนชั้นอื่นๆ ที่เข้าชมให้ความสนใจอ่านนิทรรศการ เล่นเกม ตอบคำถาม และขอ

เอกสารแผ่นพับ จากการแสดงบทบาทสมมุติของนักเรียนซึ่งนักเรียนได้เขียนบทเอง ซ้อมแสดงกันเอง และร่วมกันแสดง ผู้วิจัยได้ถอดบทแสดงแล้ววิเคราะห์ พบว่ามีความเกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

สำหรับกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์นี้ จากเวทีสะท้อนผลและคืนผลแก่โรงเรียน นักเรียนมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมตั้งแต่ช่วงบ่ายเป็นต้นไป เพราะกิจกรรมรณรงค์มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมุติ และการร่วมตอบคำถามชิงรางวัล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนให้ความสนใจทั้งสิ้น ดังนั้นเวลาครึ่งวันตั้งแต่ตอนบ่ายเป็นต้นไป จึงจะทำให้นักเรียนทั้งโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีการกระจายเสียงให้ความรู้เรื่องเอดส์อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

จ. การประเมินผลก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการในการดำเนินกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์นี้ ได้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ ในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ สำหรับนักเรียนแกนนำเพิ่มการประเมินผลเรื่องการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น ในการประเมินผลนี้มีทั้งการประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและการประเมินผลเชิงคุณภาพ ผลการประเมินสรุปได้ ดังนี้

1) นักเรียนแกนนำ ผลการประเมินก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการพบว่า นักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคติเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ และความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นเพิ่มขึ้น ซึ่งผลของกระบวนการจะเห็นได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ จากข้อมูลการประเมินผลก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการของนักเรียนแกนนำ พบว่า หลังจากเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์เพิ่มขึ้นทั้งด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของกองโรคเอดส์กระทรวงสาธารณสุข (2541)ซึ่งได้จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มหญิงวัยรุ่นในจังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 2ระยะ ระยะที่ 1 จัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในกลุ่มหญิงวัยรุ่น โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการให้ความรู้ สร้างเจตคติ และค่านิยมทักษะต่างๆ เพื่อ

ป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มวัยรุ่น ระยะที่ 2 ดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายเดิม โดยจัดอบรมแกนนำเยาวชนเพื่อป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มวัยรุ่นเพิ่มอีก 4 เพื่อสร้างแกนนำในกลุ่มวัยรุ่นไปขยายผลต่อในกลุ่มเพื่อนของศูนย์บริการการศึกษาและชุมชน ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มแกนนำมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์เพิ่มขึ้น มีทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีและการมีเพศสัมพันธ์ในเชิงบวกเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตจากการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการเอชไอวีในวันเอดส์โลก สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอชไอวีคือ นักเรียนแกนนำร่วมกับเพื่อนในชั้นจัดนิทรรศการความรู้เรื่องเอดส์และสามารถอธิบายนำเสนอและตอบคำถามให้แก่ผู้เข้าชมนิทรรศการได้ และจากการแสดงบทบาทสมมุติซึ่งมีเนื้อหาเรื่องความรู้เรื่องอาการของเอดส์และการดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เชื่อว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทักษะได้ดีที่สุด เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีอิสระทางความคิด เรียนรู้จากการปฏิบัติและประสบการณ์ และจากกระบวนการทำงานเป็นทีม

ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ จากข้อมูลผลของการประเมินก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการของนักเรียนแกนนำ พบว่า หลังจากเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ดีขึ้น ทั้งทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรค และทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและเหมาะสม สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตคือ มีนักเรียนแกนนำชายมาขอถุงยางอนามัยกับครูอนามัยโรงเรียนเป็นเรื่องปกติ และนักเรียนแกนนำหญิงเป็นผู้สาคิการใช้ถุงยางอนามัยในการจัดนิทรรศการวันเอดส์โลก และจากการที่นักเรียนแกนนำร่วมคิดกับเพื่อนในชั้นเรียนในการแสดงบทบาทสมมุติในการจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันเอดส์โลก พบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อ ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัย และทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและเหมาะสม ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณมีเพียงประเด็นเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันที่ยังมีค่าเฉลี่ยน้อยอยู่ ซึ่งในเรื่องนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนให้เหตุผลว่า “...ที่บ้านรับไม่ได้ และในชุมชนก็จะพูดถึงในเชิงลบ...”

ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ จากข้อมูลผลของการประเมินก่อนและหลัง เข้าร่วมกระบวนการของนักเรียนแกนนำ พบว่า หลังจากเข้าร่วมกระบวนการนักเรียนแกนนำมีทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเพื่อการสร้างพลังคือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนโดยการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ และความคิดระหว่างเรียน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่ออรอง ทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา และทักษะในการจัดการอารมณ์และความเครียดไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแบบประเมินมีลักษณะเป็นการยกสถานการณ์แล้วมีวิธีการปฏิบัติให้นักเรียนเลือก ซึ่งนักเรียนหลายคนไม่เลือกทางเลือกที่กำหนดให้แต่ได้เขียนเพิ่มเองซึ่งมีความหลากหลาย ผู้วิจัยจึงไม่นำมารวมในการวิเคราะห์แต่จะนำมาอธิบายเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพแทน การเขียนทางเลือกเพิ่มเติมของนักเรียนสามารถสะท้อนทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น

ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่ออรอง จากสถานการณ์ที่ 1 เพื่อนชายชวนไปขี่รถมอเตอร์ไซด์เล่นจีบสาว แล้วไม่ยอมไป นักเรียนแกนนำจะให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า

“...ไม่ไปดีกว่า เราไม่ว่างอะ ติดธุระ...” หรือ “...ขอบใจ ไว้คราวหลังแล้วกัน...” (นักเรียนแกนนำชาย)

ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จากสถานการณ์ เข้าค่ายพักแรม แล้วกลางคืนระหว่างทางเดินกลับที่พักพบชายมีอาการมึนเมา นักเรียนแกนนำมีความเห็นเพิ่มเติมคือ

“...หาไม่ป้องกันตัวแล้ววิ่งกลับไปหาเพื่อนๆ...” (นักเรียนแกนนำหญิง)

ทักษะในการจัดการอารมณ์และความเครียด จากสถานการณ์ ถ้า นักเรียนรู้สึกชอบเพื่อนคนหนึ่งมาก แต่เพื่อนคนนั้นไม่มีใจให้ นักเรียนเสียใจจะทำอย่างไร นักเรียนแกนนำมีความเห็นเพิ่มเติมคือ

“...เก็บตัวเงียบสัก 2-3 วัน แล้วมองคนอื่น...” (นักเรียนแกนนำหญิง)

หรือกรณี ถ้านักเรียนโกรธเพื่อนมาก ๆ จะทำอะไร นักเรียนแกนนำมีความเห็นเพิ่มเติมคือ

“...เงียบไปให้ลืมนแล้วมีโอกาสกลับมาดีกันใหม่...” หรือ
 “...ไม่เป็นไร ให้อภัยเพื่อนได้...” (นักเรียนแกนนำชาย)

ซึ่งการประเมินก่อนเข้าร่วมกระบวนการ มีนักเรียนแกนนำชายให้ความเห็นเพิ่มเติมคือ

“...ทำชกกันเลยเรื่องจะได้จบ...”

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการที่นักเรียนแกนนำร่วมคิดกับเพื่อนในชั้นเรียนในการแสดงบทบาทสมมุติในการจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันเอดส์โลก พบว่าเนื้อหาที่นักเรียนแกนนำนำมาแสดงนั้นสะท้อนว่าหากนักเรียนมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในด้านทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด และทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ก็จะสามารถป้องกันเอดส์ได้ ทั้งนี้จากเวทีสะท้อนผล นักเรียนแกนนำมีข้อเสนอแนะว่าเรื่องทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ด้านการปฏิเสธต่อรอง และทักษะการตัดสินใจ ควรจะมีเนื้อหามากกว่านี้

ด้านการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษา จากข้อมูลผลของการประเมินก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการของนักเรียนแกนนำ พบว่า หลังเข้าร่วมกระบวนการ ความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเอดส์แก่เพื่อนๆ มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการ นอกจากนี้ ผลจากการจัดเวที พบว่า นักเรียนมีความต้องการเพิ่มเติมในการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาและการพูดโน้มน้าวให้ผู้อื่นฟัง เช่นเดียวกับความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น คือ หลังเข้าร่วมกระบวนการ ความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนๆ มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการ นอกจากนี้ มีข้อมูลเชิงคุณภาพคือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่นักเรียนแกนนำหญิงได้ให้คำปรึกษาแก่เพื่อนหญิงในชั้นเรียน กรณีการ

ถูกเพื่อนชายถูกเนื้อต้องตัว แล้วไม่รู้จะทำอย่างไร ซึ่งแสดงถึงความไว้วางใจและการยอมรับของเพื่อนต่อนักเรียนแกนนำในการให้คำปรึกษาในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ผลจากการจัดเวที พบว่า นักเรียนแกนนำมีความต้องการให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการรณรงค์ ให้ความสำคัญและตระหนักถึงเรื่องเพศศึกษาและเอดส์ให้มากขึ้น เพราะโรงเรียนเป็นเสมือนศูนย์รวมวัยรุ่น และยังให้ความเห็นอีกว่าโรงเรียนควรเปิดโอกาสผู้ปกครองหรือคนในชุมชนร่วมมือกันทำความเข้าใจกับการจัดกิจกรรม นอกหลักสูตร (ป้องกันเอดส์) ซึ่งจะทำให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังให้ความเห็นว่าครูไม่ควรเขินอาย ควรเปิดใจยอมรับ เพื่อเป็นที่ปรึกษาที่ดีสำหรับนักเรียนได้ ดังนั้น นักเรียนและครูจะต้องทำความเข้าใจร่วมกันและรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถไปถ่ายทอดและให้คำปรึกษาแก่เพื่อนได้อย่างถูกต้อง

2) นักเรียนกลุ่มเป้าหมายผลการประเมินก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ และความสามารถในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นเพิ่มขึ้น ซึ่งผลของกระบวนการจะเห็นได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการถ่ายทอดจากนักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษาหลังการเข้าร่วมกระบวนการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการด้านทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับเช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Çitaka and Deniza. (2009) ซึ่งได้ศึกษาประสิทธิภาพของการให้ข้อมูลเรื่องเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 82 คนมีการทำการทดสอบก่อนและหลังผลการศึกษาพบว่า การให้ข้อมูลเรื่องเอดส์โดยกลุ่มเพื่อนมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของความรู้เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียน สำหรับทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกันซึ่งนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้เขียนทางเลือกเพิ่มเติมในแบบประเมินทักษะชีวิตได้ ดังนี้

ทักษะการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง จากสถานการณ์ที่ 1 เพื่อนชายชวนไปที่ รถมอเตอร์ไซด์เล่นจีบสาว แล้วไม่ยอมไป นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า

“...พอดีเรามีซ้อมกีฬา ไว้วันหลังนะ...” หรือ “...วันอื่นดีกว่านะ วันนี้ต้องรีบกลับบ้าน...” หรือ “...เราต้องไปธุระกับแม่...” หรือ “...พอดีติดธุระนะ ไปด้วยไม่ได้หรอก...” เป็นต้น (นักเรียนชาย)

สถานการณ์ที่ 2 กรณี คนรักขอมีเพศสัมพันธ์ โดยอ้างถึงคนอื่นเขาก็มี อะไรกัน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า

“...คนอื่นจะทำอะไรก็เรื่องของเข แต่นี้เป็นเรา หวังว่าคงจะเข้าใจเรานะ...” (นักเรียนหญิง)

หรือกรณี ถ้านักเรียนเกิดความเครียดจากแฟนบอกเลิกจะทำอย่างไร นักเรียนให้ความเห็นเพิ่มเติม

“...คิดว่าอาจจะมีคนที่ดีกว่านี้ก็ได้ ทำวันนี้ให้ดีกว่า...” (นักเรียนหญิง) หรือ

“...ก็เป็นเพื่อนกัน แล้วไปทำในสิ่งที่ชอบ เช่น ดนตรีอย่างจริงจัง...” (นักเรียนชาย)

การจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลก นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ให้ความร่วมมือกับนักเรียนแกนนำในการร่วมคิดกิจกรรมในการจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลกทั้งการจัด นิทรรศการความรู้เรื่องโรคเอดส์และการป้องกัน และร่วมคิดและแสดงบทบาทสมมุติบนเวที

2.2.5 สรุปบทเรียนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการ เมื่อประเมินผลนักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปผลการดำเนินกระบวนการ ผู้วิจัยได้จัดเวทีเพื่อสะท้อนผลแก่ผู้ร่วมกระบวนการจากการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมาโดยการจัดเวทีครั้งนี้ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย นักเรียนแกนนำ ตัวแทนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ ครูพี่เลี้ยง ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบงานป้องกันเอดส์ของเทศบาล

ตำบลพะตง และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานป้องกันเอดส์โรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สรุปผลการจัดเวทีดังนี้

ในการอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ ผู้เข้าร่วมเวทีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเพิ่มระยะเวลาของการอบรม เพราะจะทำให้นักเรียนแกนนำมีความมั่นใจในการนำความรู้ไปถ่ายทอดและให้คำปรึกษาแก่เพื่อนได้มากขึ้น และขอให้เชิญผู้ติดเชื้อเอชไอวีมาพูดคุยกับผู้เข้าอบรมด้วยหรือพาไปดูของจริง เพราะนักเรียนคิดว่าหากนักเรียนได้สัมผัสและใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อเอดส์หรือผู้ป่วยเอดส์ตัวจริง จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์มากขึ้นและเพิ่มความตระหนักต่อการมีเพศสัมพันธ์มากขึ้นสอดคล้องกับผลการประเมินหลังเข้าร่วมกิจกรรมด้านทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทัศนคติในด้านอื่นๆ ต้องการให้เพิ่มเวลาในส่วนของการทักชีวะชีวิตในการป้องกันเอดส์เพิ่มมากขึ้น โรงเรียนควรจัดเวลาให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์มากกว่านี้ จัดตั้งชมรมเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ควรเพิ่มกิจกรรมเสียงตามสายในชุมชน ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการรณรงค์โดยให้ชุมชนเข้ามาร่วมด้วย ครูในโรงเรียนต้องเปิดใจยอมรับเรื่องเพศได้ จะได้ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ รายละเอียดดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 สรุปผลการจัดเวทีสะท้อนผล

ประเด็น	ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
ความรู้เรื่องสุขภาพทางเพศ และเอดส์ศึกษา	<p>“... ระยะเวลาการอบรมไม่มากพอ ต้องการความรู้ที่เจาะลึกจริงๆ ให้รู้และเข้าใจเรื่องเพศศึกษาให้มากกว่านี้</p> <p>คนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ยังน้อยอยู่ นักเรียนบางคนยังไม่สนใจอะไรที่เป็นวิชาการเท่าที่ควร...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...เวลาสั้นไป/น้อยไป การให้คำปรึกษาได้นั้น ต้องใช้เวลามากกว่านี้ เมื่อให้ความรู้แล้ว ชุมชนควรเป็นตัวกระจายความรู้ที่อยู่ในระดับที่ดี ต้องพัฒนาในส่วนที่ขาด...”(เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)</p>

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับเอดส์	<p>“...อยากสัมผัส/พบปะชีวิตของผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์โดยตรง จะทำให้เข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อนๆ ยังแยกแยะผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยไม่ได้ ถูยงอนามัย ไม่ถือว่าเป็นเรื่องน่าอาย...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ทัศนคติ ต้องใช้เวลาในการปรับ...” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)</p>
ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	<p>“...วิธีการปฏิเสธ ต่อรอง และทักษะในการตัดสินใจ อยากให้มีมากกว่านี้ ต้องการทักษะในการตัดสินใจให้มากขึ้น เพราะถ้าคนที่ชวนเป็นคนที่เราสนิท เราจะตัดสินใจยาก เพื่อนๆ ยังมีวิธีการปฏิเสธต่อรองต่อผู้อื่นได้ไม่ถี่นัก จนบางครั้งอาจไม่กล้าปฏิเสธ...” (นักเรียนแกนนำ)</p>
การถ่ายทอดและให้คำปรึกษา	<p>“...ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักจิตวิทยาและการพูดโน้มน้าวให้คนฟัง/เชื่อในคำปรึกษาของเรา เรื่องที่เราไม่มีประสบการณ์ เราจะไม่สามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ควรเริ่มตั้งแต่ ม.1...” (ผู้ปกครองนักเรียน)</p>
กิจกรรมที่ใช้ในการอบรม	<p>“...ควรแฝงความรู้ให้มากขึ้น เพราะแกนนำยังได้เนื้อหาไม่แน่นพอ ควรมีโอกาสพบผู้ป่วยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เพิ่มเวลาการอบรมให้มากขึ้น...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ควรมีการศึกษา/ดูของจริง เวลาอบรมแค่สองวันยังเห็นอะไรไม่มากนัก การเห็นของจริง จะช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติได้มากขึ้น...” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข)</p>

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ประเด็น	ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ
กิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์	<p>“...เวลาในการแสดงบทบาทสมมุติและการจัดบอร์ดน้อยเกินไป ยิ่งเป็นช่วงเวลาคาบแก้วที่โรงเรียนเลิก ทำให้เด็กมาดูฐานต่างๆ ได้ไม่ทั่วถึง เวลาหมดเสียก่อน ควรให้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หรือครึ่งวันบ่ายควรให้เวลาจัดกิจกรรมมากขึ้น เพราะแกนนำจะได้มีเวลาให้ความรู้แก่น้องๆ มากขึ้น เนื่องจากน้องๆ ยังมีข้อสงสัยอีกมากควรจัดตั้งชมรมโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทั้งโรงเรียนได้เข้ามาศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...การจัดกิจกรรม อาจมีคนบางส่วนไม่ได้ดู ดังนั้น ควรเพิ่มกิจกรรมอื่น เช่น เสี่ยงตามสายในชุมชน...” (อสม.)</p>
การมีส่วนร่วม	<p>“...อยากให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการรณรงค์ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองหรือคนในชุมชนเข้าร่วมและทำความเข้าใจกับกิจกรรมเรียนรู้นอกหลักสูตร (ป้องกันเอดส์) นักเรียนและคุณครูของโรงเรียนก็ควรร่วมทำความเข้าใจร่วมกัน เพื่อเป็นการรับข้อมูลที่แน่นมากขึ้น และจะได้ถ่ายทอด/ให้คำปรึกษาอย่างถูกต้อง ครูไม่ควรเขินอาย ควรเปิดใจยอมรับ จะได้ให้คำปรึกษาได้ ถ้าครูไม่ยอมรับ นักเรียนก็ขอคำปรึกษาไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้</p> <p>อยากให้โรงเรียนให้ความสำคัญ/ตระหนักถึงเรื่องนี้ให้มาก เพราะโรงเรียนเป็นเสมือนศูนย์รวมวัยรุ่น</p> <p>ครู นักเรียน นักวิชาการ และชุมชน ควรมีส่วนร่วมทำกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น...” (นักเรียนแกนนำ)</p> <p>“...ควรมี Stakeholder ให้มากขึ้น เพื่อระดมความคิด ประกาศเป็นนโยบายสาธารณะ ให้คนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มีกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน...” (ผู้ปกครองนักเรียน)</p>

การจัดเวทีสะท้อนผลและรับฟังข้อเสนอแนะที่โรงเรียนพะตงประจักษ์วิวัฒน์

ผู้จ้ยนำเสนอผลการจัดกระบวนการ

ผู้ร่วมกระบวนการเสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

นำเสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ

ภาพที่10ประมวลภาพการจัดเวทีสะท้อนผล

2.2 การนำไปปรับใช้ขยายผล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อพัฒนาแกนนำป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการจัดเวทีคืบผลแก่โรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้นำกระบวนการนี้ไปทดลองขยายผลที่โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า หากนำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์นี้มาจัดที่โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ กระบวนการนี้ควรมีข้อปรับปรุงแก้ไขอย่างไรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนควนดงอย่างไร ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูสอนสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครูแนะแนว รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ ตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันเอดส์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลควนดง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลเมืองควนดง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลควนดง ผลของการจัดเวทีสรุปในประเด็นต่างๆ ได้ ดังนี้

ตารางที่ 35ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมเวทีในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
นอกหลักสูตรเพื่อพัฒนาแกนนำป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ประเด็นพิจารณา	ผู้เข้าร่วมเวที	ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ
1. สัดส่วนเนื้อหาที่ใช้ในการอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์	นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ● ลดความรู้เหลือร้อยละ 30 ● เพิ่มทัศนคติเป็นร้อยละ 20 ● ทักษะชีวิตเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ยังไม่เข้าใจการปฏิเสธ ● เทคนิคการถ่ายทอดร้อยละ 20 ● การให้คำปรึกษาร้อยละ 10

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ประเด็น พิจารณา	ผู้เข้าร่วม เวที	ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ
	ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● สัดส่วนเรื่องความรู้ควรลดลง เพิ่มทักษะชีวิต และเทคนิคการถ่ายทอด ควรปรับสัดส่วนดังนี้ ○ ความรู้ร้อยละ 25 ○ ทักษะคิดร้อยละ 15 ○ ทักษะชีวิตร้อยละ 20 ○ เทคนิคการถ่ายทอดร้อยละ 20 ○ การให้คำปรึกษาร้อยละ 20
2. นักเรียนแกนนำ มีส่วนร่วมในการ เลือกกิจกรรม อบรม	นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วย เพราะนักเรียนด้วยกันรู้ว่าชอบแบบไหน สนใจต้องการอะไร ● เห็นด้วย เพราะเป็นคนถ่ายทอดให้คนรุ่นเดียวกัน ● ควรให้มีผู้ปกครอง/ที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะบางครั้งมุมมองเด็กยังแคบ คนกลุ่มนี้ ได้แก่ ครูที่ปรึกษา วิทยากรที่รู้เรื่องเหล่านี้
3. หลักสูตรและ กิจกรรมที่ใช้ในการ อบรมนักเรียนแกน นำ	นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ● 2 วัน 1 คืน ควรเพิ่มกลางคืน จะได้มีกิจกรรมเช่น เกมเพิ่มขึ้น และควรจัดวันเสาร์-อาทิตย์ ● เชิญผู้ติดตามมาพบนักเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ประเด็น พิจารณา	ผู้เข้าร่วม เวที	ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ
	ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● ก่อนเริ่มกิจกรรมให้ความรู้ อยากรุ้ให้นำนักเรียนไปดูงาน/ ดูของจริงก่อน หรือนำผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยมาพูดคุยให้ฟัง ● กิจกรรมที่จัดควรนำสื่อมาใช้ เช่น วิดีโอ หรือใช้วิทยากร ที่สามารถพูดโน้มน้าว/สร้างอารมณ์ความรู้สึกได้ดี ● เพิ่มเวลาและกิจกรรมด้านทักษะชีวิตให้มากขึ้น ● ให้เวลาฝึกมากขึ้น ฝึกให้คำปรึกษา ฝึกแนะนำเพื่อน
4. กิจกรรมรณรงค์ ป้องกันเอดส์ของ นักเรียนแกนนำ และกลุ่มเป้าหมาย	นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ● ใ้เวลาที่ ท้องก่อนแต่ง แต่งก่อนท้อง ● ละครเวที ● หนังสือป้องกันเอดส์ ● ตอบคำถาม ชิงรางวัล ● เล่นเกม
	ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วยกับกิจกรรมเดิม ● อยากรุ้ให้คนที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ป่วยหรือผู้ติดเชื้อ มาคุยให้ฟัง จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ● จัดใ้เวลาที่
		<ul style="list-style-type: none"> ● ติดสติ๊กเกอร์เหมือนวันวาเลนไทน์ (ต้องออกแบบ ข้อความให้เหมาะสม) ● เติมนรณรงค์ ● การแจกถุงยาง ให้แจกในกลุ่มเสี่ยง
5. กระบวนการ เรียนรู้เพื่อป้องกัน เอดส์โดยรวม	นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วย เพราะครอบคลุมแล้ว
	ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● เห็นด้วย เพราะเขาพูดภาษาเดียวกัน ● ควรขยายเครือข่ายแกนนำให้มากขึ้น จำนวนคนมากขึ้น

ตารางที่ 35 (ต่อ)

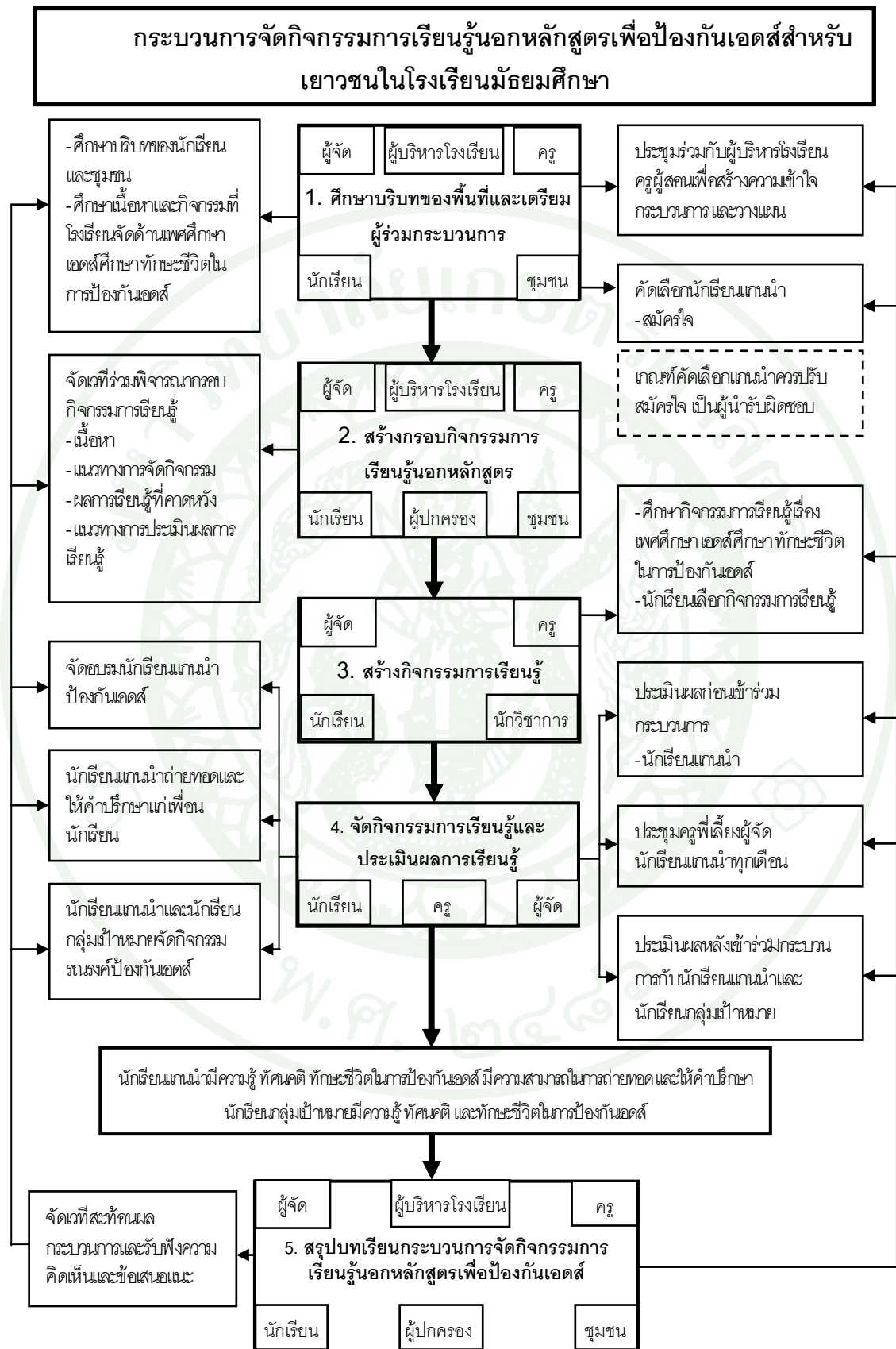
ประเด็น พิจารณา	ผู้เข้าร่วม เวที	ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ
6. การมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้อง	นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ขยายต่อในสถานักเรียน หัวหน้าห้องไปบอกนักเรียนในห้อง ขยายลงใน you tube แผ่นพับ กลุ่มเพื่อน เชิญ อสม. สาธารณสุข เทศบาล มาช่วยจัดกิจกรรมในวันเอดส์โลก ให้มีการจัดกิจกรรมในวันพุธ คาบกิจกรรม หรือคาบว่างของแต่ละห้อง และวันพฤหัสบดี คาบ 2 ทักษะชีวิต
	ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ผู้บริหาร-ให้งบประมาณ ให้เวลาโดย ยึดหยุ่นตารางเรียนและให้กำลังใจ ครู-ควรแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ต้องเป็นครูสมัยใหม่ ยอมรับอะไรได้ ทันเด็ก รพ.สต.- สนับสนุนวัสดุสิ่งของ เช่น ถูยาง เอกสาร เทศบาล- สนับสนุนงบประมาณ บุคลากรที่จะมาเป็นวิทยากร ผู้ปกครอง-งบประมาณ และส่งเสริม/สนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรม อสม.-จะนำไปถ่ายทอดสู่ชุมชน
7. การคัดเลือก นักเรียนแกนนำ	นักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ลักษณะของนักเรียนแกนนำ: มีจิตอาสา มีความรู้พื้นฐานมีความรับผิดชอบ มีภาวะผู้นำ ขั้นตอนการคัดเลือกนักเรียนแกนนำ: รับสมัครผู้มีจิตอาสาจากนั้นสัมภาษณ์
	ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ให้อาสาเอง/สมัครเองก่อนแล้วให้เด็กคัดเลือกกันเอง สุดท้ายมีผู้คัดกรองอีกรอบโดยการสัมภาษณ์

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ประเด็น พิจารณา	ผู้เข้าร่วม เวที	ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ
8. การสนับสนุน กิจกรรมนักเรียน แกนนำของ โรงเรียน	นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● ขอเวลาครึ่งวันจากโรงเรียนในการจัดกิจกรรม ● ให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงเรียน ประชาสัมพันธ์ให้ ● ผู้บริหาร-ให้งบประมาณ เวลา ยืดหยุ่นตารางเรียน ให้ ให้กำลังใจ

กล่าวโดยสรุป กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร เพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ 2) การสร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร 3) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตร 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ 5) สรุปบทเรียนจาก กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร โดยการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนแกนนำ ป้องกันเอดส์และให้นักเรียนแกนนำไปถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียนในชั้น ตลอดจนเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ต่างๆ นี้ จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) จะต้องมีแนวร่วมคือผู้วิจัยจะต้องค้นหาผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมกระบวนการ 2) จะต้องมีแนวคิดคือ มีกรอบแนวคิดในการดำเนินกระบวนการ 3) จะต้องมีแนวทางในการทำงาน คือ มีการออกแบบและวางแผนการดำเนินกระบวนการอย่างมีขั้นตอน 4) จะต้องมีแนวปฏิบัติคือ มีวิธีการดำเนินกระบวนการในขั้นตอนต่างๆ อย่างชัดเจน 5) จะต้องมีแนวทางการพัฒนา คือ มีการสรุปบทเรียน การถอดบทเรียน และการปรับปรุงเพื่อขยายผล

จากที่กล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า การจัดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อ ป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งใน ส่วนของโรงเรียนและชุมชนจะต้องมีความเข้าใจและยอมรับในสิ่งเหล่านี้จึงจะทำให้กระบวนการ ต่างๆ ดำเนินไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งสามารถประมวลเป็นรูปแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชน

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร เพื่อป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และศึกษาผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เริ่มปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2554–กุมภาพันธ์ 2555 การเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย และทดสอบความแตกต่างด้วย t-test ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. พื้นที่วิจัย

การวิจัยครั้งนี้เจาะจงเลือกโรงเรียนพระตงประธาณศิริวัฒน์ ตำบลพระตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่วิจัย ด้วยเหตุผลจากการศึกษาบริบทเบื้องต้น คือ 1) เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อปัญหาพฤติกรรมทางเพศของนักเรียน เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เมืองใหญ่ที่มีการขยายตัวของเมืองแพร่กระจายมาถึง บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนมีโรงงานอุตสาหกรรมและสถานบันเทิงกลางคืนจำนวนมาก 2) เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลางที่มีจำนวนห้องเรียนในแต่ละระดับชั้นไม่มาก คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 6 ห้องเรียน และจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องเรียนไม่มากนักประมาณ 30-40 คน ซึ่งเหมาะสมในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนแกนนำ 3) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้ความสนใจปัญหาเรื่องเพศและการป้องกันเอดส์ ประกอบกับมีครูที่ความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ มีความสนใจและยินดีให้ความร่วมมือที่จะให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์กับนักเรียนในโรงเรียนและเป็นครูพี่เลี้ยงแก่นักเรียนแกนนำ

2. ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย

ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 ห้องเรียน รวม 174 คน จำแนกเป็นนักเรียนแกนนำ จำนวน 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มเป้าหมายของการขยายผลจากนักเรียนแกนนำจำนวน 154 คน ครูพี่เลี้ยง รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลตำบลพะตง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติตำบลพะตง และตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลพะตง

3. กระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ และขั้นสะท้อนผล ดังนี้

3.1 ขั้นวางแผนดำเนินการประชุมร่วมกับผู้บริหารและครูผู้สอนเพื่อสร้างความเข้าใจกระบวนการ และวางแผน ศึกษาบริบทของโรงเรียนและชุมชนรวมทั้งศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการในด้านการป้องกันเอดส์ รายละเอียดดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยประชุมร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน คือ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการวิจัย บทบาท และแผนการดำเนินกระบวนการในภาพรวมตลอดโครงการ

3.1.2. ผู้วิจัยศึกษาบริบทของโรงเรียน นักเรียน และชุมชนพะตง โดยการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์ครูที่อยู่ในพื้นที่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ และครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาเพื่อศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ที่เทศบาลตำบลพะตงดำเนินการ และโรงเรียนดำเนินการอยู่แล้วทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร

3.1.3 การคัดเลือกนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ โดยใช้หลักการของจิตอาสา คือ ให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทุกห้องที่สนใจสมัครเป็นนักเรียนแกนนำการป้องกันเอดส์ ห้องเรียนละ 4 คน

3.2 ขั้นปฏิบัติการ ดำเนินการจัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการเพื่อพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

3.2.1 จัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการวิจัยเพื่อร่วมกันพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรม บทบาทของผู้ร่วมกระบวนการ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้

3.2.2 สร้างกรอบและกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อนำมาใช้ในการจัดอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์โดยผู้วิจัยประชุมร่วมกับครูพี่เลี้ยง และนักวิชาการ โดยนำผลการพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้จากการจัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและการเลือกกิจกรรมของนักเรียนแกนนำ สื่อ แผนการจัดกิจกรรมและแนวทางการประเมินผล มาพิจารณา ร่วมกันในการสร้างหลักสูตรอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์

3.2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์โดยการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ นักเรียนแกนนำไปถ่ายทอด ให้คำปรึกษาเบื้องต้นและร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียนในวันเอดส์โลก

3.2.4 ประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการกับนักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

3.3 ขั้นสะท้อนผล จัดเวทีประชุมสรุปกระบวนการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและถอดบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัย เพื่อรับฟังความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำผลของการจัดเวทีประชุมมาปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ และดำเนินการขยายผลในโรงเรียนมัธยมศึกษาอีกแห่งหนึ่งโดยการจัดเวทีที่มีองค์ประกอบของผู้ร่วมกระบวนการในลักษณะเดียวกันเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหากจะนำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่ได้จากการวิจัยนี้มาดำเนินการที่โรงเรียนนี้ควรจะต้องปรับกระบวนการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์อย่างไร

4. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ส่วน ดังนี้

4.1 เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประกอบด้วย

4.1.1 แบบวัดความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ การติดต่อและการป้องกันเอดส์ เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ

4.1.2 แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ การถ่ายทอด การให้คำปรึกษาเบื้องต้นและแบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ในด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นมาตรวัด 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อ

4.1.3 แบบวัดทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ แล้วให้เลือกตอบ จำนวน 15 ข้อ

4.2 เครื่องมือประเมินศักยภาพการเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ เป็นการบันทึกภาคสนามจากการติดตามผลการนำความรู้ที่นักเรียนแกนนำได้รับการอบรมไปถ่ายทอดต่อให้คำปรึกษาเบื้องต้น และการบันทึกจากการสังเกตนักเรียนแกนนำร่วมกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกันจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียนในวันเอดส์โลก

4.3 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย เป็นการบันทึกภาคสนามในการจัดเวทีต่าง ๆ

5. สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตร เพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีดังนี้

5.1 การพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

5.1.1 การศึกษาบริบทของพื้นที่และเตรียมผู้ร่วมกระบวนการ จากการศึกษาบริบทของชุมชนและนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนระดับปานกลางถึงอ่อน มีนักเรียนบางส่วนไปทำงานหารายได้พิเศษในช่วงปิดภาคเรียนในสถานบันเทิงที่เปิดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน นักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ มีนักเรียนที่ต้องลาออกกลางคันเนื่องจากตั้งครรภ์ระหว่างเรียน 2-3 รายทุกปี แต่โรงเรียนมีกิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์ทั้งในและนอกหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เช่น การสอนรายวิชาเพิ่มเติม “ก้าวอย่างเข้าใจ” และ “เพศศึกษาเพื่อชีวิตวัยรุ่น” ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย และตั้งชมรมวัยรุ่นวัยใส ในขณะที่ชุมชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์ในเยาวชน โดยในแผนพัฒนา 3 ปีของเทศบาลตำบลพะตงได้กำหนดงบประมาณสำหรับโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์ปีละครั้ง

การคัดเลือกนักเรียนแกนนำโดยใช้หลักการจิตอาสาโดยให้นักเรียนสมัคร ซึ่งมีผลต่อเนื่องกับการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่ตามมา จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้วิจัยหรือครูพี่เลี้ยงต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจทุกขั้นตอนของกระบวนการ บทบาทของนักเรียนแกนนำ แล้วจึงรับสมัคร และควรพิจารณาเพิ่มเติมนอกจากความสมัครใจคือ ความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบ

5.1.2 การสร้างกรอบและกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ โดยการจัดเวทีประชุมผู้ร่วมกระบวนการวิจัย พบว่า ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งได้ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ทักษะชีวิตเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การถ่ายทอด การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

5.1.3 ผลจากการพิจารณากรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ร่วมกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัยได้ข้อสรุป ดังนี้

ตารางที่ 36 สรุปกรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์

เรื่อง	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	การประเมินผล	วิธีการ
1. เพศศึกษา และเอดส์ศึกษา	1.1 สุขภาวะทางเพศ 1.2 เอดส์	นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขภาวะทางเพศและความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์	1. นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ 2. การตอบคำถาม	1. การอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ระยะเวลา 2 วัน โดยการบรรยายกรณีศึกษา อภิปราย บทบาทสมมุติ เกม กลุ่ม
2. ทักษะที่เกี่ยวข้องเอดส์	2.1 ทักษะติดต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี 2.2 ทักษะติดต่อการมีเพศสัมพันธ์ 2.3 ทักษะติดต่อการใช้ถุงยางอนามัย	นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทัศนคติเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ มีทัศนคติเชิงบวกต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมปลอดภัย และทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันโรค	1. นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม 2. การแสดงบทบาทสมมุติของนักเรียน 3. การตอบคำถาม 4. การนำเสนอผลงานกลุ่มจากการระดมสมอง	สัมพันธ์ และระดมสมอง 2. การขยายผลจากนักเรียนแกนนำสู่กลุ่มเพื่อนด้วยการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษา 3. การร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนคิดและจัดกิจกรรม
3. ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์	3.1 ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง 3.2 ทักษะการสื่อสารปฏิเสธต่อรอง 3.3 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 3.4 ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด	นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทักษะในการเห็นคุณค่าในตนเอง มีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธ ต่อรอง มีทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และมีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียดมากขึ้น	1. นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบ ทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม 2. การแสดงบทบาทสมมุติของนักเรียน 3. การตอบคำถาม 4. การนำเสนอผลงานกลุ่มจากการระดมสมอง	รณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก

ตารางที่ 36 (ต่อ)

เรื่อง	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	การประเมินผล	วิธีการ
4. ความสามารถของนักเรียนแกนนำ	4.1 การถ่ายทอด 4.2 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น	-นักเรียนแกนนำมีความสามารถในการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียน-เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวัดเอดส์โลก	1. แบบประเมินตนเอง 2. แบบบันทึกภาคสนาม 3. การสังเกต 4. ผลการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์	

5.1.4การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำ และนักเรียนแกนนำร่วมคิดกับเพื่อนในชั้นเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลก การประเมินผลการเรียนรู้เชิงปริมาณโดยการให้นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทำแบบประเมินก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสังเกต

5.1.5 การจัดเวทีสะท้อนผลและถอดบทเรียนกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัย พบประเด็นความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ การจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันเอดส์โลก และการมีส่วนร่วมในการป้องกันเอดส์ ดังนี้

ก. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์ แม้สิ้นสุดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรจะทำให้ นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์เพิ่มขึ้นมาก แต่ นักเรียนแกนนำยังต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับเอดส์ที่เข้มข้นกว่านี้ในช่วงกิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการถ่ายทอดและการให้คำปรึกษา

ข. ทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติในการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นมาก ทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการป้องกันโรคดีขึ้น และทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสมและปลอดภัยเพิ่มขึ้น แต่ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก็ยังน้อยกว่าด้านอื่นๆ ในเรื่องนี้ ผู้เข้าร่วมเวทีจึงมีข้อเสนอแนะให้

เชิญผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือผู้ป่วยเอดส์มาพบปะกับนักเรียนโดยตรงด้วยเพื่อให้ นักเรียนเกิดความตระหนักว่าเรื่องเอดส์เป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยมากขึ้น

ค. ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียดไม่แตกต่างกัน ดังนั้น นักเรียนจึงต้องการทักษะเหล่านี้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะทักษะการปฏิเสธต่อรองและทักษะการตัดสินใจ

ง. การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลกทั้งนักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความตั้งใจมากในการจัดกิจกรรมนี้ทั้งกิจกรรมการจัดนิทรรศการให้ความรู้และการแสดงบทบาทสมมุติ แต่ได้นำเสนอไม่เต็มที่ จึงต้องการให้โรงเรียนจัดเวลาให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันเอดส์ในวันเอดส์โลกเพิ่มขึ้นเป็นครั้งวันป้าย สำหรับในส่วนของชุมชนต้องการให้นักเรียนเพิ่มกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนด้วย เช่น เสี่ยงตามสายในชุมชน

จ. การมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ในครั้งนี้ ผู้ร่วมกระบวนการแต่ละกลุ่มจะมีส่วนร่วมต่างกันตามกิจกรรม นักเรียน ครูพี่เลี้ยง ผู้วิจัย จะมีส่วนร่วมโดยตลอด ส่วนของชุมชนมีส่วนร่วมในภาพกว้างคือ การพิจารณากรอบกิจกรรมการเรียนรู้ การให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการสรุปบทเรียน ซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีต้องการให้โรงเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่านี้ เช่น ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์ และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมด้วย และครูอื่นๆ ในโรงเรียนก็ควรร่วมทำความเข้าใจเพื่อจะได้ถ่ายทอดและให้คำปรึกษาได้

5.2 ผลของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์กับนักเรียนแกนนำและกลุ่มเป้าหมาย ผลการประเมินมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 นักเรียนแกนนำความรู้ ทัศนคติ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ พบว่า นักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษาหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ด้านทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ พบว่า นักเรียนแกนนำมีทัศนคติ

ต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ ทักษะคิดต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทักษะคิดต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ พบว่า นักเรียนแกนนำมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการไม่แตกต่างกัน

ความสามารถในการเป็นนักเรียนแกนนำป้องกันเอดส์ จากการติดตามผลของผู้วิจัยและครูพี่เลี้ยงโดยใช้แนวทางการวิเคราะห์หลังปฏิบัติเป็นระยะและจากการจัดเวทีสะท้อนผลได้ข้อค้นพบดังนี้ ความสามารถในการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้น หลังการเข้าร่วมกระบวนการ ความคิดเห็นของนักเรียนแกนนำต่อความสามารถในการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาเบื้องต้นเพิ่มขึ้น และข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า นักเรียนแกนนำมีวิธีการถ่ายทอดต่อในหลายรูปแบบซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแบบไม่เป็นทางการ ดังนี้ 1) มีการนั่งคุยกับเพื่อนเป็นกลุ่ม เช่น เพื่อนจะถามว่าไปอบรมอะไรมา ก็จะเล่าให้เพื่อนฟังเรื่องเอดส์และการป้องกัน และนำเอกสารให้อ่าน 2) บอกให้เพื่อนใช้ถุงยางอนามัยเมื่อจะไปมีเพศสัมพันธ์ 3) บอกเล่าให้กับบุคคลในครอบครัวฟังและนำเอกสารให้อ่าน 4) นำแบบประเมินความเสี่ยงไปให้เพื่อนตอบเพื่อประเมินความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของตนเอง สำหรับการให้คำปรึกษานั้น ก็จะเป็นการให้คำปรึกษาแบบไม่เป็นทางการ เช่น มีเพื่อนมาถามว่า “ไปดูหนังกับเพื่อนชายแล้วถูกเพื่อนชายจับมือจะทำอย่างไรเพื่อไม่ให้เขาโกรธ” นักเรียนแกนนำก็จะแนะนำหลักการปฏิเสธต่อรองแก่เพื่อนไป ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมให้แก่กลุ่มเป้าหมายการขยายผลจากนักเรียนแกนนำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนจากความรู้ ทักษะคิด และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะเรื่องเอดส์ศึกษา ด้านทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทักษะคิดเกี่ยวกับเอดส์ทุกด้านหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ด้านทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์หลังเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเล็กน้อย

การจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลก นักเรียนแกนนำร่วมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนสามารถจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลก ในหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การจัดนิทรรศการความรู้เรื่องเอดส์และการป้องกัน 2) จัดการแสดงบทบาทสมมติบนเวที และ 3) การตอบคำถามความรู้เรื่องเอดส์ชิงรางวัล โดยกิจกรรมทุกลักษณะจะมีนักเรียนแกนนำทำหน้าที่ตอบข้อซักถามให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้สนใจ

5.2.2 นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ความรู้ ทักษะชีวิต และทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการถ่ายทอดจากนักเรียนแกนนำมีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ ด้านสุขภาวะทางเพศและเอดส์ศึกษาหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการด้านทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ ทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติต่อการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมกระบวนการสำหรับทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการไม่แตกต่างกัน

การจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลก นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ให้ความร่วมมือกับนักเรียนแกนนำในการร่วมคิดกิจกรรมในการจัดกิจกรรมรณรงค์วันเอดส์โลกทั้งการจัดนิทรรศการความรู้เรื่องเอดส์และการป้องกัน และร่วมคิดและแสดงบทบาทสมมุติบนเวที

สรุป กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ที่มีประสิทธิผลสำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในครั้งนี้จุดเด่นคือ การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ดังนั้นองค์ประกอบหลักในการสร้างกระบวนการจึงควรประกอบด้วย แนวร่วมคือ การสร้างความเข้าใจและค้นหาผู้ร่วมกระบวนการ แนวคิดคือ การสรุปกรอบแนวคิดของกระบวนการแนวทางคือ การออกแบบและวางแผนขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ แนวปฏิบัติคือ การดำเนินกระบวนการและการสะท้อนผลหลังกระบวนการ และแนวพัฒนาคือ การสรุปบทเรียนและปรับปรุงขยายผล

นอกจากนี้ การดำเนินกระบวนการยังต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ 4 ประการคือ หลักการตอบสนองคือ การดำเนินกระบวนการจะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา นักเรียน และชุมชนโดยรอบ หลักการเรียนรู้จากประสบการณ์คือ การเรียนรู้ในกระบวนการจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมมือกันคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่นักเรียนพบเห็นชีวิตประจำวัน หลักการให้ความเคารพในความเป็นมนุษย์คือ การดำเนินกระบวนการต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมคิดและเสนอทางเลือกโดยอิสระ และหลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คือ การดำเนินกระบวนการต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยเหตุและผล ตลอดจนอภิปรายเสนอทางเลือกต่างๆ ด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนงานป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากการดำเนินการวิจัยตลอดโครงการพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ทำให้นักเรียนแกนนำและนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความรู้เกี่ยวกับเอดส์ และทัศนคติเกี่ยวกับเอดส์มากขึ้น และมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ด้านทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น หน่วยที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ควรให้ความตระหนักในการส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าว และให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะทัศนคติและทักษะชีวิตต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การนำกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์ไปปรับใช้ขยายผลต่อไปนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้รับฟังทั้งจากเวทีสะท้อนผลของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจากผู้วิจัยดังนี้ เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมการป้องกันเอดส์ในเยาวชน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องศึกษาบริบทของชุมชน ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูให้ดีในการให้ความร่วมมือ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องเห็นความสำคัญของปัญหาเรื่องเพศและการป้องกันเอดส์ มีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องเพศศึกษา เอดส์ศึกษา และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ เข้าใจกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีครูที่เลี้ยงที่สนใจการทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องเพศและเอดส์ และต้องคัดเลือกนักเรียนแกนนำที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถ และเหมาะสม

การคัดเลือกนักเรียนแกนนำ ต้องมีวิธีการที่เหมาะสมคือ ควรมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ 1) สมัครงใจและพร้อมปฏิบัติหน้าที่ที่นักเรียนแกนนำ 2) มีความเป็นผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ดี 3) มีความตั้งใจและรับผิดชอบ 4) มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม การจัดอบรมพัฒนานักเรียนแกนนำการป้องกันเอดส์ ควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพราะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมคือ กิจกรรมเรียนปนเล่น ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนาน มีความกล้าแสดงความสามารถ กล้าแสดงความคิดเห็นและส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ควรมีเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระยะเวลา ซึ่งในผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่เป็นจุดอ่อนของการจัดกิจกรรม คือเนื้อหาในเรื่องทักษะชีวิต ควรเพิ่มสถานการณ์สมมุติในแต่ละทักษะชีวิตที่นักเรียนมีโอกาสได้พบเจอในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และควรมีผู้ดำเนินการอบรมที่เข้ากับนักเรียนได้ มีช่องว่างระหว่างวัยไม่ห่างมากเกินไป มีการสรุปเนื้อหาสาระได้แม่นยำ การประเมินผลให้ครอบคลุมกระบวนการในการจัดกิจกรรม และ

ควรเชิญผู้ติดตามมาพบผู้เข้าอบรมเพื่อสร้างความตระหนักว่าเอดส์เป็นเรื่องใกล้ตัว และควรจัดหาเวลาที่เหมาะสมให้นักเรียนได้จัดกิจกรรมอย่างพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

ควรนำกระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในปีดำเนินการวิจัยขยายผลในโรงเรียนอื่น ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมนี้เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท นักเรียนมีผลการเรียนปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับปัญหาเพศศึกษาและเอดส์ศึกษา และมีครูที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันเอดส์ ที่จะเป็นครูพี่เลี้ยงในโครงการได้ นอกจากนี้กระบวนการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกหลักสูตรสามารถนำไปจัดในโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อีกด้วย เพราะจะได้เป็นการปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาและเอดส์ศึกษา ทำศนคติเกี่ยวกับเอดส์ และทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์ที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น โดยปรับปรุงกระบวนการตามที่ได้นำเสนอไว้ ซึ่งต้องเริ่มจากศึกษาบริบทชุมชน สร้างความเข้าใจและเตรียมนักเรียนแกนนำ สร้างกรอบกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพิ่มเติมเนื้อหา เช่น ทักษะชีวิต ประเมินผลอย่างครอบคลุมรอบด้าน สรุบบทเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และทำการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ นอกหลักสูตรเพื่อป้องกันเอดส์สำหรับเยาวชนในชุมชน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. 2554. **วัยรุ่นรู้ทันป้องกันเอ็ดส์ได้ เอ็ดส์...หยุดได้ ถ้าทุกคนร่วมใจหยุดเสี่ยง.** (Online) www.thaiail.com/AIDS., 15 มกราคม 2553.

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. 2554. **ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มนักเรียน ประเทศไทย พ.ศ. 2554.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. 2544. **ผังมโนทัศน์กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.** กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน.

_____. 2551. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2543. **คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท วงศ์กมลโปรดักชั่น จำกัด.

_____. 2541. **คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอ็ดส์.** นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

กองโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข. 2541. **การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อเอ็ดส์ในกลุ่มหญิงวัยรุ่นในประเทศไทย.** นนทบุรี: กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข.

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์. 2531. **การบริหารกิจการนักเรียน เล่ม 2.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์. 2552. **รายงานความก้าวหน้าระดับประเทศตามปฏิญญาว่าด้วยพันธกรณีเรื่องเอชไอวี/เอดส์**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท เฟื่องฟ้าพริ้นติ้ง จำกัด.

คาโอริ ไชโตะ จุฑาธิป ศีลบุตร และบุญยง เกี่ยวการคำ. 2552. การปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนแกนนำเพื่อนช่วยเพื่อนเกี่ยวกับป้องกันเอชไอวี/เอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย. **ว.สาธารณสุขและการพัฒนา**. ก.ย. – ธ.ค. 2552; 7(3):15.

จินตนา พึ่งโพธิ์. 2547. **ผลการสร้างความตระหนักในเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควรที่มีต่อทัศนคติทางเพศในการรักรับรองสงวนตัวของวัยรุ่นหญิงที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตนและวัฒนธรรมในด้านความสัมพันธ์ทางเพศแตกต่างกัน**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เจตนิพิฐ สมมาตร. 2550. **ประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมกำบังกั้นการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**.

วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์และคณะ. 2540. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชวรัตน์ เชิดชัย. 2531. “การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อสารเพื่อการพัฒนาหน่วยที่ 1-8**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ชะนวนทอง ธนสุกาญจน์. 2539. **การจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาในสถานศึกษา**. เอกสารประกอบการอบรมเวทีกรุงเทพเอดส์ ครั้งที่ 1. วันที่ 20-22 สิงหาคม 2539.

กรุงเทพมหานคร.

ฐาติมา เพชรน้อย. 2537. **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิดเกี่ยวกับโรคเอดส์และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดุษฎี เจริญสุข. 2540. **ผลการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกสุขศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธนรักษ์ ผลิพัฒน์. 2552. **25 ปีของปัญหาเอดส์ในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักโรคติดต่อวิทยา กระทรวงสาธารณสุข.

ธราทิพย์ ธรรมนพฤทธิ และวีระศักดิ์ สืบเสาะ. 2541. **การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จังหวัดขอนแก่น.** ขอนแก่น: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น.

ธีรวุฒิ ประทุมทรัพย์. 2526. **บริหารกิจกรรมนักเรียน.** สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

เนาวรัตน์ พลายน้อย. 2546. **การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในการถอดบทเรียนด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review).** บทความประกอบการฝึกอบรม"การสรุปบทเรียน สะท้อนกลับและปรับตัว". จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).วันที่ 11พฤศจิกายน 2546 ณ อาคารคอนเวนชั่น เซ็นเตอร์ อิมแพคเมืองทองธานี จ.นนทบุรี.

นิตยา เพ็ญศิริณา. 2544. **เทคนิคการสร้างพลังส่งเสริมสุขภาพ. ว.ส่งเสริมสุขภาพและสิ่งแวดล้อม.** เม.ย.-มิ.ย. 2544; 22(2): 26-32.

ประดิษฐ์ อุปรมัย. 2540. **เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 15.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2540. “กระบวนการกลุ่ม” ใน **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม :**

ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2523. **ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย: รายงาน**

ผลการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. 2553. **การออกแบบการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แผนงานประเมินเทคโนโลยีและนโยบายสุขภาพ. 2551. **การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลและ**

ความคุ้มค่าของการดำเนินงานป้องกันโรคเอดส์. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

พรพรรณ เขียวปัญญา. 2535. **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์กับ**

**การปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ของพยาบาลวิชาชีพในการพยาบาล
สูติศาสตร์และนรีเวชวิทยาโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลแม่และเด็ก, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรพรรณภรณ์ อพิษฐพงษ์. 2534. **กิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาอังกฤษในโรงเรียน**

มัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตร
และการสอน, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรณี ชูทัย เชนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร:

บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์จำกัด.

พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, เพ็ญจันทร์ ประดับมุข และศันสนีย์ เรืองสอน. (บรรณานุกรม)2541. **องค์ความรู้ของงานวิจัยเอดส์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งแสง.

มยุรี ภูงามทอง. 2534. **เพศศึกษาและสุขภาพในครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.

มาลี ชันศิริ. 2544. **การประยุกต์ทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ของนักเรียนสหศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2532. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา**. (Online) www.royin.go.th.,15 มกราคม 2553.

วัชรระ พุ่มประดิษฐ์. 2553. “นักเรียน-เด็กมหาวิทยาลัยติดเอดส์เพิ่ม” **มติชน**. ฉบับวันที่ 6 มกราคม 2553.

ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์. 2540. **ความรู้ ทศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ และพฤติกรรมของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยโรคเอดส์ในโรงพยาบาลของรัฐ**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศูนย์อำนวยการบริหารจัดการปัญหาเอดส์แห่งชาติ. 2552. (ร่าง)แผนปฏิบัติการ ปี 2553-2554 **บูรณาการและเร่งรัดการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ลงครึ่งหนึ่งในปี 2554**. นนทบุรี:กระทรวงสาธารณสุข.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. 2552. **การวิจัยเพื่อประเมินผลกระทบโครงการเอดส์ด้านการป้องกันและการดูแลรักษาที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลกรอบที่ 1**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพปัญญาวิจัย.

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545. **คู่มือการสอน
เพศศาสตร์ศึกษาระดับมัธยม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนิท สมัครการ. 2544. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**.
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สมใจ ปราบพล. 2544. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ “การสอนแบบทักษะ
ชีวิตแบบมีส่วนร่วม”**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรื.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. 2544. **กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์. 2538. **นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ. แปลจาก S. Kemmis and R. McTaggart. (eds.) 1988. *The
Action Research Planner*. Australia: Deakin University.
- สุชา จันทรเอม. 2536. **จิตวิทยาพัฒนาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา
พานิช.
- สุทธิสาร วัฒนมะโน. 2540. **การประยุกต์โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของ
นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกสุขศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. 2549. “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม.” ใน **ทฤษฎีการ
เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**.
หน้า 34-35 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .

สุมิตรา เขาวินเมธากิจ. 2544. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทวิมาตรฐานทางเพศของครูกับการเป็นผู้ฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันเอดส์สำหรับนักเรียน**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุริชัย หวันแก้ว. 2537. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม” ใน **สังคมและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. 2550. **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษา ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. 2549. **รายงานการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษา ชั้นปวช. 2**. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. 2550. **แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4พ.ศ. 2550 – 2554**. กรุงเทพมหานคร: สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร.

องค์การแพธ. 2553. **คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. 2545. **สุดยอดพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กชเปอร์ต เน็ทบุคส์.

อริศรา ชูชาติและคณะ. 2538. **เทคนิคการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม**. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

- Anderson, V. E., and W. T. Gruhn. 1962. **Principles and Practices of Secondary Education**. New York: The Ronald Press Company.
- Arnold, R., D. Barn, and B. Burke. 1983. **A New Wave Popular Education in Canada and Central America**. CUSO Development.
- Bandura, A. 1977. "Self-Efficacy : Toward a Unifying Theory of Behavioral Change", **Psychological Review**. 84(2): 191-215.
- _____. 1977. **Social Learning Theory**. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Bishop, A. 1988. **Basic & Tools: A collection of Popular Education Resources and Activities**. Ontario: CUSO Education Department.
- Branden, N. 1981. **The Personality of Self Esteem**. New York: Barton Book Inc.
- Cartagena, R.G., P.J.Veugeler, W.Kipp, K. Magigav and L.M.Laing. 2006. Effectiveness of and HIV/AIDS prevention program for secondary school students in Mongolia. **Journal of Adolescent Health**. 39 (2006) 925.e9–925.e16. (Online). <http://www.elsevier.com>, February 26, 2010.
- Chamrathirong, A, S. Kittisuksathit, C. Podhisita, P. Isarabhakdi and M. Sabaiying. 2007. **National Sexual Behavior Survey of Thailand 2006**. NakhonPathom: Institute for population and Social Research, Mahidol University.
- Cheng, Y., C. Lou, L. M. Mueller, SL. Zhao, JH. Yang, XW. Tu, and ES. Gao. 2008. "Effectiveness of a School-Based AIDS Education Program among Rural Students in HIV High Epidemic Area of China". **Journal of Adolescent Health**. 42 (2008) 184–191. (Online). <http://www.elsevier.com>, February 26, 2010.

- Çitaka, G. G. and K. Z. Deniza. 2009. "The effectiveness of HIV-AIDS Informative education conducted at high schools". **Procedia Social and Behavioral Sciences**.1 (2009) 2086–2091. (Online). <http://www.elsevier.com>, February 26, 2010.
- Fisher, J. D., W. A. Fisher, A. D. Brynt, and S. J. Misovich. 2002. "Information-Motivation-Behavioral Skills Model–Based HIV Risk Behavior Change Intervention for Inner-City High School Youth" **Health Psychology** 2002. Vol. 21, No. 2, 177–186.
- Fongkaew, W., K. Fongkaew and P. Suchaxaya. 2007. "Early Adolescent Peer Leader Development in HIV Prevention Using Youth-Adult Partnership with Schools Approach". **Journal of the Association of Nurses in AIDS Care**. Vol. 18, No. 2, March/April, 2007, 60-71.
- Gallant, M., E. M. Tyndale. 2004. "School-based HIV prevention programmes for African youth". **Social Science & Medicine**. 58 (2004) 1337–1351. (Online). <http://www.elsevier.com>, February 26, 2010.
- Kolb, D. A.. 1984. **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Kyrychenko, P., C. Kohler and N. Sathiakumar. 2006. Evaluation of a school-based HIV/AIDS education intervention in Ukraine. **Journal of Adolescent Health**. 39(2006): 900-907. (Online). <http://www.elsevier.com>, February 26, 2010.
- Maslow, A. H. 1970. **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishes.
- Pensirinapa, N. 1995. **The Effect of Empowerment Education on Smoking Prevention Program for the Secondary School Students, Suphanburi Province**. A Thesis

submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Public Health in Faculty of graduate studies, Mahidol University.

Phoolcharoen, W. and W. Sittitrai. 2007. **A² Thailand Review of the National Strategy and Measures on HIV Prevention for 2007 – 2011**. Funded and technical support by Family Health International, mimeographs.

Sabaiying, M. 2009. "Social Perception and Evolving Sexual Behavior and Partner Preference of Young People" in **The Era of ARV in the Generalised HIV Epidemic in Thailand: Research Approaches**. Nakhon Pathom: Institute for population and Social Research, Mahidol University.

Taft, I.B. 1985. "Self-Esteem in Later Life: A Nursing Perspective", **Advances in Nursing Science** 8 (October, 1985): 77-84.

Tyndale, E. M. 2009. "Sustainability of gains made in a primary school HIV prevention programme in Kenya into the secondary school years". **Journal of Adolescence**. (2009) 1–11 (Online). <http://www.elsevier.com>, February 26, 2010.

Wallerstein, N. and E. Bernstein. 1988. "Empowerment Education: Freire's ideas Adapted to Health Education", **Health Education Quarterly** Vol. 15 no. 4 (Winter 1988): 379-394.

World Health Organization. 1997. **Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools**. Geneva: World Health Organization.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี ลิ้มชัยอรุณเรือง คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรสิทธิ์ สีทธิไทรย์ เลขานุการคณะกรรมการกำกับการ
ขับเคลื่อนการปฏิบัติการป้องกันเอดส์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิรินนท์ กิตติสุขสถิต สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล
4. อาจารย์ดารณี กาญจนสุวรรณ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑา เก่งการพานิช คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ดร.เขมิกา ยามะรัต วิทยาลัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. นางสาวทิพย์อัปสร ศศิตระกูล ผู้จัดการหน่วยองค์กร PSI
จังหวัดสงขลา
8. นางอุไรวรรณ พัฒนสัตยวงศ์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์

หน่วยจัดการเรียนรู้ที่ 1 สุขภาวะทางเพศ

กิจกรรม Nude

เวลา 45 นาที

1. สาระสำคัญ

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและอารมณ์ การเรียนรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถดูแลสุขภาพภาวะทางเพศของตนเองและเพศตรงข้ามได้อย่างเข้าใจ

2. ผลการเรียนรู้

1. อธิบายการเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างทางสรีระ อารมณ์และความรู้สึกของเพศตนเองและเพศตรงข้าม
2. อธิบายการดูแลสุขภาพภาวะทางเพศของตนเองและเพศตรงข้าม
3. บอกโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์
4. ตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเอง

3. สาระการเรียนรู้

1. ความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างทางสรีระทางเพศ
2. การดูแลสุขภาพภาวะทางเพศของตนเองและเพศตรงข้าม
3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์
4. ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และความรู้สึกในวัยของตนเอง

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p>ขั้นประสบการณ์</p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- วิทยากรนำเข้าสู่กิจกรรม โดยสนทนากับผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “นักเรียนคิดว่าอวัยวะของเรามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่”</p>	

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p>- กลุ่มเล็ก</p>	<p>- สร้างประสบการณ์โดยวิทยากรทำการแบ่งกลุ่มย่อย แยกชายและหญิงจากนั้น ให้แต่ละกลุ่มเลือกตัวแทน 1 คน แล้วให้บนลงบนกระดาษ ให้สมาชิกในกลุ่มที่เหลือช่วยกันวาดเส้นตามรูปร่างของตัวแทน วิทยากรให้สมาชิกแต่ละกลุ่มจินตนาการว่ารูปร่างที่วาดเป็นรูปร่างของเด็กอายุ 7 ปี แล้วให้ช่วยกันเติมอวัยวะที่ปรากฏในเด็กอายุ 7 ปีในรูปร่างนั้น</p>	<p>- กระดาษ Flip chart และ ปากกาเคมี</p>
<p><u>ขั้นสะท้อนความคิด</u> <u>และอภิปราย</u></p>		
<p>- กลุ่มเล็ก</p>	<p>- วิทยากรให้สมาชิกแต่ละกลุ่มสังเกตเปรียบเทียบอวัยวะในรูปที่วาดกับร่างกายของตัวเองในปัจจุบัน แล้วสังเกตว่าอวัยวะใดที่เปลี่ยนแปลงไป แล้ววาดอวัยวะต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นอย่างไรบ้าง ทั้งร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึก</p>	
<p><u>ขั้นความคิดรวบยอด</u></p>		
<p>- กลุ่มเล็ก</p>	<p>- ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนออธิบายภาพว่าร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง</p>	<p>- ใบความรู้เรื่อง</p>
<p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- วิทยากรสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความแตกต่างของเพศชาย-หญิง ทั้งด้านสรีระร่างกาย ความต้องการทางเพศ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์</p>	<p>“พัฒนาการของวัยรุ่น”</p>
<p><u>ขั้นประยุกต์แนวคิด</u></p>		
<p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- มอบหมายงานให้นักเรียนสรุปความรู้ที่ได้รับเพื่อให้สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่เพื่อนต่อไปได้</p>	

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ดำเนินกิจกรรม

การแสดงออกว่าการพูดเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมดาของผู้ดำเนินกิจกรรมจะช่วยให้บรรยากาศปกติ ย้ำกติกาเรื่องการไม่นำเรื่องที่เรียนไปล้อเล่นภายหลัง และควรชี้ประโยชน์และวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเริ่มกิจกรรม

5. สื่อ / แหล่งเรียนรู้

1. กระดาษ Flip chart ซึ่งนำมาต่อกัน 4 แผ่น เพื่อให้ได้ขนาดเท่าตัวคน
2. ปากกาเมจิก / ปากกาเคมี
3. ใบความรู้เรื่อง “พัฒนาการของวัยรุ่น”

6. การวัดประเมินผล

- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและการอภิปรายแลกเปลี่ยนโดยใช้แบบประเมินกิจกรรมกลุ่ม

บทความเรื่อง “พัฒนาการของวัยรุ่น”

สุชา จันทน์โสม (2536: 135-157) ได้กล่าวถึง พัฒนาการของวัยรุ่นไว้ ดังนี้ วัยรุ่นคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 13-20 ปี นักจิตวิทยาชาวอเมริกันแบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะเวลาคือ 1) วัยรุ่นตอนต้น เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 15-17 ปี วัยรุ่นตอนกลาง เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 15-18 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 17-19 ปี วัยรุ่นตอนปลาย เด็กหญิงจะมีอายุระหว่าง 18-21 ปี เด็กชายจะมีอายุระหว่าง 19-21 ปี

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมากทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ทางด้านร่างกายและสติปัญญา เปลี่ยนเป็นเหมือนผู้ใหญ่ทุกอย่าง ด้านสติปัญญา คิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ แต่ขาดประสบการณ์ เด็กวัยรุ่นจะวิตกกังวลกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อีกทั้งยังสับสนกับบทบาทของตนเองว่าเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นเด็ก ทั้งยังวิตกกังวลกลัวการไม่ได้ยอมรับจากเพื่อนในวัยเดียวกัน และเรื่องที่สำคัญทางจิตใจคือ การแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน เพื่อรู้จักตนเองในแง่มุมต่างๆ เช่น ความชอบ ความถนัด ความปรารถนาในชีวิต ปรัชญาชีวิต อาชีพที่คาดหวัง เพื่อนต่างเพศที่อยากคบหรืออยากจะทำเป็นคู่ชีวิต ขณะเดียวกันเด็กวัยรุ่นยังต้องผสมผสานคุณลักษณะต่างๆ ของตนให้เข้ากับความจริงในครอบครัว วัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมและของกลุ่มเพื่อนร่วมวัยด้วย ถ้าครูและพ่อแม่เข้าใจความต้องการของวัยรุ่น เปิดโอกาสให้เด็กอย่างเต็มที่ คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อเด็กวัยรุ่นต้องการ จะช่วยให้เด็กวัยรุ่นได้ทดลองหาประสบการณ์และทำความรู้จักตนเอง ค่านิยมของสังคม และกลุ่มเพื่อนร่วมวัยอย่างมั่นใจ ก็จะสามารถผ่านพัฒนาการขั้นนี้อย่างสมดุลจะเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ พร้อมกับการรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่น รู้จักจุดเด่น – จุดด้อยของตน รู้จักปรัชญาชีวิตของตน รู้จักความต้องการของตน ฯลฯ และสามารถทำใจยอมรับตนเองอย่างที่ตนเป็น แต่ถ้าวัยรุ่นไม่รู้จักสมรรถภาพของตนและไม่รู้จักคุณลักษณะของตน ไม่สามารถผสมผสานเอกลักษณ์ของตนให้เข้ากับโครงสร้างของสังคม จะรู้สึกสับสนในเอกลักษณ์ของตน (Identity Diffusion) หรือรู้สึกสับสนในบทบาทของตนเอง (Role Confusion) นั่นคือ ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่รู้ว่าตนจะทำอะไร ต้องการอะไร ชอบวิตกกังวล ไม่กล้าตัดสินใจจึงมักเลียนแบบผู้อื่น จนอาจเข้ากลุ่มที่ไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

วัยรุ่นจะชอบทำตัวเด่นเป็นที่สนใจของเพศตรงข้าม ต้องการยอมรับจากสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนเพราะวัยรุ่นให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากกว่ากลุ่มทางสังคมอื่นๆ มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ชอบเหมือนกัน วัยรุ่นจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อน ด้วยเหตุนี้กลุ่มเพื่อนของวัยรุ่นจึงมีอิทธิพลต่อการขัดเกลาทางสังคมของบุคคล ซึ่งการขัดเกลาโดยกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญเป็นอันดับรองจากสถาบันครอบครัว นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังสามารถแทนที่ครอบครัวในการควบคุมวิถีการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ตลอดจนปรับปรุงบุคลิกภาพของพวกเขา วัยรุ่นสามารถชักจูง

วัยรุ่นด้วยกันโดยผ่านวิธีการ 2 วิธีด้วยกัน คือ

1. การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) วัยรุ่นจะถูกชักจูงจากเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ โดยผ่านกระบวนการการเปรียบเทียบทางสังคมคือ การประเมินตัวเอง ตลอดจนความสามารถ และบุคลิกภาพกับเพื่อนๆ การเปรียบเทียบทางสังคมนี้เป็นกระบวนการตลอดชีวิตที่ทุกคนต้องเผชิญไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ และจะมีความสำคัญมากขณะอยู่ในวัยรุ่น

2. การยอมรับและความนิยม (Acceptance and Popularity) วัยรุ่นจะให้ความสำคัญต่อวิธีการที่เพื่อนๆ มองเขาว่า เขาได้รับการยอมรับหรือการปฏิเสธจากเพื่อนๆ มากเพียงใด วัยรุ่นหลายคนรู้สึกว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะได้รับการชื่นชมและยอมรับจากเพื่อน การยอมรับจากกลุ่มและให้ความสำคัญ โดยส่วนใหญ่แล้วขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของวัยรุ่นเอง วัยรุ่นที่เป็นที่ชื่นชอบจะได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางสังคมของวัยรุ่น ลักษณะเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจัดเป็นกลุ่มซึ่งอาจเป็นกลุ่มฝูงชน (Crowd) หรือกลุ่มพรรคพวก (Clique) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศเดียวกันและชอบคิดแยก “เรา” จาก “เขา” และแสดงให้คนอื่นเห็นว่า “เรา” เป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น โดยการแต่งกายให้คล้ายคลึงกันสมาชิกกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น การเข้ากลุ่มนอกจากเป็นช่องทางให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางสังคมในแง่ต่างๆ ยังเปิดโอกาสให้ชายหญิงได้รู้จักมักคุ้นกัน เข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศ รู้จักประพฤติดนตามบทบาทเพศ รู้จักปฏิบัติตนต่อเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ สัมพันธภาพของชายและหญิงบางคู่อาจพัฒนาความสัมพันธ์อันดีเพื่อนเป็นความสัมพันธ์แบบคู่รัก ความรักใคร่ผูกพันของชายหญิงในช่วงนี้มักเป็นแบบไม่จริงจังมากนัก ตามปกติหญิงมักนิยมเพื่อนชายที่มีอายุมากกว่าตน เพราะหญิงมีพัฒนาการเร็วกว่าชายในวัยเดียวกัน การจัดกิจกรรมหรือชมรมต่างๆ จึงควรส่งเสริมเพื่อสนองความต้องการของวัยรุ่นในด้านการเข้ากลุ่ม

สรุป วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ต้องการการยอมรับจากสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน เพื่อนจึงมีอิทธิพลมากที่สุดในการดำเนินชีวิต ประกอบกับวัยรุ่นเริ่มมีความสนใจและความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามดังนั้น วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องเพศและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดในลักษณะการเข้ากลุ่ม

หน่วยจัดการเรียนรู้ที่ 2 เอดส์

กิจกรรม ความรู้เกี่ยวกับเอดส์

เวลา 45 นาที

1. สาระสำคัญ

นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเอดส์ในด้าน สาเหตุการติดต่อ อาการ การแพร่กระจายของโรค การรักษา

2. ผลการเรียนรู้

อธิบายความรู้เกี่ยวกับเอดส์ การติดเชื้อ การป้องกัน การรักษาอาการเอดส์และการแพร่กระจายของโรค

3. สาระการเรียนรู้

1. ความแตกต่างระหว่างเอดส์ กับเชื้อเอชไอวี
2. ช่องทางการติดเชื้อ อาการของผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วยเอดส์
3. การแพร่กระจายของโรค

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อ
<u>ขั้นประสบการณ์</u> - กลุ่มเล็ก	- วิทยากรนำเข้าสู่กิจกรรม โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มหมุนเวียนไปเขียนคำตอบบนกระดาษแต่ละแผ่น โดยกำหนดเวลาประมาณ 3 นาทีที่กระดาษแต่ละแผ่นเขียนข้อความดังนี้ - แผ่นที่ 1: เอดส์ คืออะไร? - แผ่นที่ 2: HIV คืออะไร? - แผ่นที่ 3 : ผู้ป่วยเอดส์ คืออะไร? - แผ่นที่ 4 : ผู้ติดเชื้อ HIV คืออะไร? - แผ่นที่ 5 : CD4 คืออะไร?	- กระดาษ Flip chart และ ปากกาเคมี

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อ
<u>ขั้นสะท้อนความคิด</u> <u>และอภิปราย</u> - กลุ่มเล็ก - กลุ่มใหญ่	- ให้อาสาสมัครตัวแทนกลุ่มออกมาอ่านคำตอบ ในกระดาษแต่ละแผ่น - วิทยากรสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่าต้องการ ทราบคำตอบใดมากที่สุด จากนั้นจึงอธิบาย คำตอบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบเบื้องต้น	
<u>ขั้นความคิดรวบยอด</u> - กลุ่มใหญ่	- วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อ เชื้อ ซึ่งสามารถติดต่อได้ 3 ทาง ได้แก่ เพศสัมพันธ์ แม่สู่ลูก เข็มฉีดยาเสพติด และการ แพร่กระจายของโรค	- ใบความรู้เรื่อง “ความรู้เรื่องเอดส์”
<u>ขั้นประยุกต์แนวคิด</u> - กลุ่มใหญ่	- มอบหมายงานให้นักเรียนสรุปความรู้ที่ได้รับ เพื่อให้สามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่เพื่อนต่อไปได้	

5. สื่อ / แหล่งเรียนรู้

1. กระดาษ Flip chart ซึ่งนำมาต่อกัน 4 แผ่น เพื่อให้ได้ขนาดเท่าตัวคน
2. ปากกาเมจิก / ปากกาเคมี
3. ใบความรู้เรื่อง “ความรู้เรื่องเอดส์”

6. การวัดประเมินผล

- สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและการอภิปรายแลกเปลี่ยนโดยใช้แบบประเมินกิจกรรมกลุ่ม

ใบความรู้เรื่อง “เอดส์”

HIV หรือ Human Immunodeficiency Virus หมายถึงเชื้อไวรัสเอชไอวี ซึ่งสามารถแบ่งตัวในเซลล์ของคน เช่น เม็ดเลือดขาว เซลล์สมองเมื่อติดเชื้อ ร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานเชื้อไวรัสแต่ไม่สามารถกำจัดให้หมดเชื้อยังคงอยู่ในเม็ดเลือดและแพร่ต่อไปได้และจะทำลายเม็ดเลือดขาวซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมระบบภูมิคุ้มกันต้านทานของร่างกายทำให้ภูมิคุ้มกันต้านทานลดลง

เอดส์ หรือ กลุ่มอาการภูมิคุ้มกันเสื่อม (Acquired Immune Deficiency Syndrome - AIDS) เป็นกลุ่มอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเพราะร่างกายได้รับเชื้อไวรัสเอชไอวี (HIV) ซึ่งจะเข้าไปทำลายเม็ดเลือดขาว ที่เป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคลดน้อยลง จึงทำให้การติดเชื้อโรคฉวยโอกาสแทรกซ้อนเข้าสู่ร่างกายได้ง่ายขึ้น เช่น วัณโรคในปอด หรือต่อมน้ำเหลือง เยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อรา โรคผิวหนังบางชนิด หรือเป็นมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ ซึ่งสาเหตุของการเสียชีวิตมักเกิดขึ้นจากโรคติดเชื้อฉวยโอกาสต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้อาการจะรุนแรง และเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว

1.1 เอดส์รักษาได้หรือไม่ เอดส์รักษาได้ แต่ไม่หายขาด การดูแลรักษาผู้ติดเชื้อเอชไอวี แบ่งตามระยะของโรคดังนี้

1. ระยะที่ยังไม่แสดงอาการ แต่เชื้อเอชไอวี ยังมีการแบ่งตัวอยู่เรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่อมน้ำเหลือง แพทย์จะแนะนำให้ผู้ป่วยมาตรวจดูอาการ และตรวจเม็ดเลือดขาว โดยเฉพาะ ซี ดี โฟ เป็นระยะ ๆ 3-6 เดือนครั้ง เพื่อดูแนวโน้มว่าจะรุนแรงมากขึ้นหรือไม่ และอาจให้ยาป้องกันโรคแทรกซ้อน ระยะนี้ครอบคลุมไปถึงระยะต่อมน้ำเหลืองโตโดยปราศจากอาการอื่นด้วย

2. ระยะเริ่มแสดงอาการ อาการที่พบคือ ฝ้าขาวในปากซึ่งเกิดจากเชื้อรา ริวขาวเล็กๆ ที่ขอบลิ้น เชื่อว่าเกิดจากไวรัสชนิดหนึ่ง ตุ่มคันตามผิวหนังหรืองูสวัด มีไข้เรื้อรัง ท้องเสียเรื้อรัง ซึ่งเป็นระยะที่เอชไอวี กำลังเพิ่มขึ้น ภูมิคุ้มกันต้านทานโรคทั่วไปเริ่มลดลง แพทย์จะรักษาตามอาการแทรกซ้อน

3. ระยะเอดส์เต็มขั้น ระยะนี้เป็นระยะ ที่เชื้อเอชไอวี เพิ่มจำนวนมากขึ้น ภูมิคุ้มกันต้านทานของร่างกายถูกทำลายไปมาก จนบกพร่อง ผู้ป่วยจะมีอาการของเอดส์ คือ อาการโรคติดเชื้อที่ฉวยโอกาส เช่น ไวรัสตับอักเสบ วัณโรค หรือมะเร็งที่อวัยวะต่างๆ

1.2 ช่องทางและการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี เชื้อไวรัสเอชไอวีพบในเลือดและสารคัดหลั่งหลายชนิดของร่างกาย ได้แก่ น้ำอสุจิ เมื่อในช่องคลอดสตรี นานมน้ำลาย และอาจพบได้ในปริมาณน้อยๆ ในน้ำตาและปัสสาวะ เมื่อพิจารณาจาก แหล่งเชื้อแล้วจะพบว่าเชื้อไวรัสเอชไอวีติดต่อได้ หลายวิธีคือ 1) การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่มีเชื้อเอชไอวี โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย เกิดขึ้นได้ทั้งการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน หรือกับเพศตรงข้าม และปัจจัยที่ทำให้มีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีมากขึ้นได้แก่ การมีแผลเปิด 2) การรับเชื้อทางเลือด โอกาสการติดเชื้อขึ้นอยู่กับปริมาณไวรัสที่มีอยู่ในเลือด พบได้จากการใช้เข็มหรือกระบอกฉีดยาเสพติดร่วมกับผู้ที่มีเชื้อเอชไอวี หรือของมีคมที่สัมผัสเลือด และการรับเลือด 3) จากมารดาที่มีเชื้อเอชไอวีถ่ายทอดสู่ทารก โอกาสที่เด็กจะได้รับเชื้อจากมารดาประมาณร้อยละ 30-50

ดังนั้น การอยู่ร่วมกัน การกินอาหารร่วมวงเดียวกัน การใช้ห้องน้ำ โถะ แก้วน้ำ ร่วมกัน ยุงกัด ไม่ทำให้ติดเชื้อเอชไอวี ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้ติดเชื้อเอชไอวียังขึ้นอยู่กับ 1) ปริมาณเชื้อไวรัส ถ้าได้รับเชื้อ มากก็มีโอกาสติดมาก ซึ่งเชื้อไวรัสเอชไอวีมีมากในเลือด น้ำอสุจิ น้ำคัดหลั่งในช่องคลอด 2) ช่องทางการรับเชื้อ การสัมผัสเชื้อเอชไอวีโดยตรง เช่น การใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน หรือมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันมีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีสูงมาก 3) สุขภาพของผู้รับเชื้อ หากมีบาดแผลหรือเป็นกามโรคจะทำให้ติดเชื้อเอชไอวีง่ายขึ้น เพราะเชื้อจะเข้าสู่บาดแผลหรือเยื่ออ่อนที่อักเสบได้ง่าย 4) จำนวนครั้งของการสัมผัส ยิ่งสัมผัสเชื้อบ่อย โอกาสติดเชื้อก็มีมากขึ้น

การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีสามารถทำได้ดังนี้ 1) ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์ 2) การสัมผัสกับสารคัดหลั่งที่มีเชื้อ ควรระมัดระวัง คือ การใช้สิ่งกำบัง เช่น ถุงมือ ซึ่งลดโอกาสที่เชื้อจะสัมผัสผิวหนังหรือเยื่อ การล้างผิวหนังหลายๆ ครั้งและทั่วถึงหลังสัมผัสกับเลือดหรือสารหลั่งอื่นๆ ทำให้ลดโอกาสติดเชื้อได้ 3) การติดต่อจากแม่สู่ลูก มารดาที่มีเชื้อเอชไอวีไม่ควรให้นมบุตร หากไม่สามารถทำได้ควรให้ทารกกินนมแม่อย่างเดียวนในช่วงเดือนแรกๆ และหย่านมให้เร็วที่สุด (กองโรคเอดส์, 2537)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การแพร่ระบาดของเอชไอวี

กิจกรรม แลกน้ำแห่ง

เวลา 30 นาที

1. สาระสำคัญ

เอชไอวีเป็นโรคภัยที่ป้องกันได้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเอชไอวีขณะนี้เกิดจากการขาดความตระหนักในพฤติกรรมเสี่ยง และการมีความเชื่อ ความเข้าใจผิดบางประการ

2. ผลการเรียนรู้

1. เข้าใจถึงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของเอชไอวี
2. มีความตระหนักถึงความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี
3. มีความรู้ในวิธีป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ

3. สาระการเรียนรู้

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอชไอวี
2. ความตระหนักถึงความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอชไอวี
3. วิธีการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ

4. กิจกรรมในการเรียนการสอน

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p><u>ขั้นประสบการณ์</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p> <p>- กลุ่มเล็ก</p>	<p>- นำเข้าสู่กิจกรรม โดยวิทยากรสนทนาการด้วยคำถาม “นักเรียนคิดว่าตนเองมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่” และสุ่มถาม 3-4 คน ไม่ต้องสรุป</p> <p>- วิทยากรแบ่งกลุ่มๆละประมาณ 4-5 คน และให้สีประจำกลุ่ม เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบสีของตนเองแล้ว ให้ยื่นลักษณะครึ่งวงกลม</p> <p>- วิทยากรแจกกระดาษที่เตรียมไว้ให้ทุกคน คนละ 1 แผ่น โดยจะต้องเน้นย้ำว่าห้ามให้เพื่อนดูกระดาษของตนเอง</p>	<p>- กระดาษขนาดประมาณ 10 x10</p>

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p><u>ขั้นการสะท้อน</u></p> <p><u>ความคิดและ</u></p> <p><u>อภิปราย</u></p> <p>- กลุ่มเล็ก</p>	<p>- วิทยากรชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบว่า ให้เขียนคำตอบลงในกระดาษที่ให้ไว้ โดยวิทยากรจะบอกโจทย์ทีละข้อ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - โจทย์ข้อที่หนึ่ง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนชื่อและสีประจำกลุ่มของคนที่ประทับใจ - โจทย์ข้อที่สอง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนชื่อและสีประจำกลุ่มของคนที่ไม่ใจ โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามซ้ำกับคนแรก และห้ามซ้ำสีประจำกลุ่มเดิม - โจทย์ข้อที่สาม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนชื่อและสีประจำกลุ่มของคนเชื่อใจ โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามซ้ำกับ 2 คนแรก ห้ามซ้ำสีประจำกลุ่มเดิม และห้ามเป็นเพศเดียวกัน - โจทย์ข้อที่สี่ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนชื่อและสีประจำกลุ่มของคนที่จะเป็นคู่ฝากชีวิต โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามซ้ำกับ 3 คนแรก ห้ามซ้ำสีประจำกลุ่มเดิมด้วย แต่อนุญาตให้เป็นเพศเดียวกันได้ <p>ซึ่งในการเขียนคำตอบแต่ละข้อ เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนคำตอบเสร็จจะต้องกลับมายืนอยู่ที่เดิมทุกครั้ง</p>	
<p><u>ขั้นความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- วิทยากรเปรียบเทียบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าการเขียนชื่อเพื่อนเสมือนกับการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน</p> <p>- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นว่าถ้ามีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันจะก่อให้เกิดสิ่งใดบ้าง ยกตัวอย่างเช่น การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม เป็นต้น</p>	

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p><u>ขั้นประยุกต์แนวคิด</u></p> <p>- กลุ่มเล็ก</p>	<p>- วิจัยการสรุปลักษณะการแพร่ระบาด และโอกาสเสี่ยงของคนเราในการมีเพศสัมพันธ์ โดยเรียกผู้ที่ได้กระดาศที่มีคำว่า HIV ออกมา จากนั้นให้เรียกชื่อเพื่อนที่มีในกระดาศ และแต่ละคนจะเรียกเพื่อนที่มีชื่ออยู่ในกระดาศของตนออกมาเรื่อยๆ</p> <p>- วิจัยการสรุปลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นว่าทุกคนมีโอกาสเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค และเพศสัมพันธ์ที่ไม่พึงประสงค์</p> <p>- วิจัยการเรียกผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ได้กระดาศที่มีคำว่า condom ออกมา โดยอธิบายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักว่า ทุกคนมีโอกาสเสี่ยงดังนั้นจึงควรที่จะรู้จักการป้องกันตนเองให้รอดพ้นจากความเสี่ยงนั้น</p> <p>- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปลการแพร่กระจายของโรค และการลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ</p> <p>- แบ่งกลุ่มนักเรียน(กลุ่มเดิม) ออกมานำเสนอสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์</p>	<p>- กระดาศ</p> <p>Flip chart</p>

5. สื่อการสอน

1. กระดาศขนาดประมาณ 10 x10 เซนติเมตร จำนวนเท่ากับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้เขียนตัวอักษรเล็กๆ ว่า HIV และคำว่า condom ตรงมุมล่าง อย่างละ 2 แผ่น
2. กระดาศ Flip chart

6. การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในขณะร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมในการอภิปราย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การประเมินความเสี่ยง

กิจกรรม QQR

เวลา 30 นาที

1. สาระสำคัญ

ทุกคน ทุกอาชีพที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีได้ทุกคน ดังนั้นการประเมินความเสี่ยง และทราบปัจจัยที่ทำให้ติดเชื้อ ช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการเรียนรู้

1. สามารถระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดเชื้อ และไม่ติดเชื้อเอชไอวีได้อย่างถูกต้อง
2. มีความเข้าใจและสามารถใช้หลักการ QQR ในการประเมินระดับความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี
3. มีทัศนคติที่ดีในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี

3. สาระการเรียนรู้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการติดเชื้อ และไม่ติดเชื้อเอชไอวี
2. หลักการประเมินความเสี่ยง (QQR)
3. การใช้ชีวิตร่วมกับผู้ติดเชื้อ

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อ
<u>ขั้นประสบการณ์</u> - กลุ่มใหญ่	- นำเข้าสู่กิจกรรม โดยวิทยากรนำเสนอสนทนาด้วยคำถาม “นักเรียนคิดว่าอาชีพใดเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี” - วิทยากรแจกบัตรคำอาชีพต่างๆ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และให้พับกระดาษเก็บไว้ ให้อาสาสมัครประมาณ 3 คน ออกมาแสดงท่าทาง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ทายอาชีพที่ตนได้รับ	- บัตรรายชื่ออาชีพ

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อ
<p><u>ขั้นการสะท้อน</u></p> <p><u>ความคิดและ</u></p> <p><u>อภิปราย</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนทางกระดาษบัตรคำอาชีพของตนเองให้เพื่อนดู - ให้เปิดเผยตนเอง โดยวิทยากรสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “อาชีพใดที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมากที่สุด” โดยให้นั่งเรียงจากอาชีพที่คิดว่าเสี่ยงมากที่สุดไปจนถึงอาชีพที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดตามลำดับแล้วสอบถามว่า “ทำไมจึงคิดว่าอาชีพของตนเองมีความเสี่ยงมากหรือน้อย” ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็น - วิทยากรสุ่มถาม 3 – 4 คน ไม่ต้องสรุป - วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพิจารณาอาชีพที่มีความเสี่ยงอีกครั้ง และให้เปลี่ยนที่นั่งใหม่ จากนั้นสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “ทำไมจึงคิดว่าอาชีพของตนเองมีความเสี่ยงมาก/น้อยกว่าอาชีพของเพื่อนที่นั่งอยู่ด้านข้าง” ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็น และสุ่มถาม 3 – 4 คน ไม่ต้องสรุป - วิทยากรให้สถานการณ์สมมุติ เช่น ถ้าตำรวจมาใช้บริการหญิงขายบริการ แม่บ้านมาทำอาชีพเสริมเป็นโคโยตี้ ครูมีเพศสัมพันธ์กับนักเรียน พระไปซื้อบริการทางเพศ เป็นต้น แล้วสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกครั้งว่า อาชีพไหนที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อมากที่สุด - วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปว่าทุกอาชีพมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองว่าทุกอาชีพมีโอกาสเสี่ยง ดังนั้นทุกคนจึงมีโอกาสติดเชื้อจึงควรรู้จักที่จะป้องกันตนเองให้ปลอดภัยมากที่สุด 	

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อ
<p><u>ขั้นความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- วิทยากรแจกหลักการประเมินความเสี่ยง QQR ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพร้อมทั้งสอบถามความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ QQR จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>- วิทยากรอธิบายรายละเอียดและหลักการของ QQR ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบ ดังนี้</p> <p>“QQR คือ การที่คนๆ หนึ่งจะได้รับเชื้อเอชไอวี เข้าสู่ร่างกายจะต้องประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้</p> <p>Q= Quantity and Source คือ ปริมาณของเชื้อและแหล่งที่อยู่ของเชื้อ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับเชื้อเอชไอวี คือ ต้องมีเชื้อเอชไอวี ในปริมาณที่มากพอ ในสารคัดหลั่งที่เป็นที่อยู่ของเชื้อ เช่น เลือด น้ำอสุจิ น้ำในช่องคลอด น้ำนมแม่ ซึ่งเชื้อเอชไอวี จะอยู่ในคนเท่านั้น</p> <p>Q = Quality คือ คุณภาพของเชื้อ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับเชื้อเอชไอวี คือ เชื้อเอชไอวี ต้องมีคุณภาพเพียงพอ เพราะเชื้อเอชไอวี ไม่สามารถมีชีวิตอยู่นอกร่างกายมนุษย์ได้ นอกจากนี้เชื้อเอชไอวีไม่สามารถอยู่ได้ในสภาพร่างกายและสภาพแวดล้อมบาง เช่น กรดในน้ำลาย กระจกเพราะอาหาร สภาพอากาศ ความร้อน ความแห้ง น้ำยาต่างๆ เป็นต้น</p> <p>R = Route of Transmission คือ ช่องทางการติดต่อ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับเชื้อเอชไอวี คือ จะต้องถูกส่งผ่านจากคนที่ติดเชื้อไปยังอีกคนหนึ่ง โดยเชื้อจะต้องตรงเข้าสู่กระแสเลือด ซึ่ง</p>	<p>- ใบความรู้หลักการประเมินความเสี่ยง (QQR)</p>

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อ
<p><u>ขั้นประยุกต์แนวคิด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>ช่องทางการติดต่ออาจจะเกิดจากทางเลือด โดยตรง เพศสัมพันธ์ และแม่สู่ลูก</p> <p>ถ้ามีปัจจัยครบทั้ง 3 องค์ประกอบจะมีโอกาสเสี่ยง/ความเป็นไปได้ที่จะได้รับเชื้อเอชไอวี”</p> <p>- วิทยากรยกพฤติกรรมที่จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแสดงความคิดเห็นว่ามีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีหรือไม่ โดยวิทยากรนำเสนอตารางพิจารณาความเสี่ยงผ่านจอยโปรเจคเตอร์ และวิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการ QQR</p> <p>- วิทยากรสรุปพฤติกรรมที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อ และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำใบงาน 1</p> <p>- วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินพฤติกรรมตนเองเกี่ยวกับความเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี วิทยากรเฉลยคำตอบพร้อมอธิบาย</p>	<p>-ใบงาน 1</p> <p>-ใบงาน 2</p>

5. สื่อการสอน

1. บัตรรายชื่ออาชีพ
2. ใบความรู้หลักการประเมินความเสี่ยง QQR
3. ใบงาน1และ ใบงาน 2

6. การประเมินผล

1. สังเกตการให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น
2. สังเกตความสนใจขณะอภิปรายกลุ่ม

ใบงานที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยง

พฤติกรรม	ปริมาณและ ช่องทาง (Q)	คุณภาพ (Q)	ช่องทาง (R)	เสี่ยง/ ไม่เสี่ยง
จูบปาก				
การใช้มีดโกน/กรรไกรตัดเล็บร่วมกัน				
ดื่มน้ำแก้วเดียวกัน				
หลังข้างนอก				
ยุงกัด				
เรียน/ทำงานห้องเดียวกันกับผู้ติดเชื้อ				
มีเพศสัมพันธ์กับคนคุ้นเคย				
ใช้นิ้วสอดใส่อวัยวะเพศให้กันและกัน				
ใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน				

ใบงานที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมเสี่ยง (คำตอบ)

พฤติกรรม	ปริมาณและ ช่องทาง (Q)	คุณภาพ (Q)	ช่องทาง (R)	เสี่ยง/ ไม่เสี่ยง
จูบปาก	-	-	✓	✗
การใช้มีดโกน/กรรไกรตัดเล็บร่วมกัน	-	-	-	✗
ดื่มน้ำแก้วเดียวกัน	-	-	-	✗
หลังข้างนอก	✓	✓	✓	✓
ยุงกัด	-	-	-	✗
เรียน/ทำงานห้องเดียวกันกับผู้ติดเชื้อ	-	-	-	✗
มีเพศสัมพันธ์กับคนคุ้นเคย	✓	✓	✓	✓
ใช้นิ้วสอดใส่อวัยวะเพศให้กันและกัน	✓	✓	-	✗
ใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน	✓	✓	✓	✓

ใบงานที่ 2 แบบประเมินความเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี

นักเรียนทุกคนอาจไม่เคยคิดว่าตัวเองมีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี แต่ถ้ายังคงมีพฤติกรรมที่เสี่ยงก็มีโอกาสที่ได้รับเชื้อ ลองมาทำแบบประเมินจากความเชื่อ ความเข้าใจเรื่องเพศ และพฤติกรรมของนักเรียน ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับความจริงแล้วมาคู่อธิบาย

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
<u>หมวดความเชื่อ ความเข้าใจเรื่องเพศ</u>			
1. ฉันดูออกกว่าคนที่ฉันมีเซ็กส์ด้วยเคยมีเซ็กส์กับคนอื่นมาก่อนหรือไม่			
2. ฉันมั่นใจว่าฉันจะมีเซ็กส์กับคนๆ เดียว			
3. ฉันมั่นใจได้ว่าหลังจากเราตกลงเป็นคู่กันแล้ว คู่ของฉันจะไม่มีเซ็กส์กับใครอีก			
4. ฉันมั่นใจว่า ฉันปฏิเสธการมีเซ็กส์แบบไม่ป้องกันได้ทุกครั้ง			
5. ฉันมั่นใจว่าคู่ของฉันใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง เมื่อมีเซ็กส์กับคนอื่น			
<u>หมวดพฤติกรรม</u>			
6. ฉันเคยใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกับผู้อื่น			
7. ฉันเคยมีเซ็กส์แบบสอดใส่กับคนอื่นที่ไม่ใช่แฟนหรือคนรักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย			
8. ฉันเคยมีเซ็กส์แบบสอดใส่กับแฟนหรือคนรักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย			
9. ฉันคุยกับคู่ของฉันอย่างจริงจังเรื่องการป้องกันเอดส์			
10. ฉันมีถุงยางอนามัยเมื่อต้องการใช้ทุกสถานการณ์			

เฉลยแถบสีในแต่ละข้อ(สำหรับครู)

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
<u>หมวดความเชื่อ ความเข้าใจเรื่องเพศ</u>			
1. ฉันดูออกกว่าคนที่ฉันมีเซ็กส์ด้วยเคยมีเซ็กส์กับคนอื่นมาก่อนหรือไม่	เหลือง	เขียว	เหลือง
2. ฉันมั่นใจว่าฉันจะมีเซ็กส์กับคนๆ เดียว	เหลือง	เขียว	เหลือง
3. ฉันมั่นใจได้ว่าหลังจากเราตกลงเป็นคู่กันแล้ว คู่ของฉันจะไม่มีเซ็กส์กับใครอีก	เหลือง	เขียว	เหลือง
4. ฉันมั่นใจว่า ฉันปฏิเสธการมีเซ็กส์แบบไม่ป้องกันได้ทุกครั้งที่	เหลือง	เขียว	เหลือง
5. ฉันมั่นใจว่าคู่ของฉันใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง เมื่อมีเซ็กส์กับคนอื่น	เหลือง	เขียว	เหลือง
<u>หมวดพฤติกรรม</u>			
6. ฉันเคยใช้เข็มฉีดยาเสพติดร่วมกับผู้อื่น	แดง	เขียว	เหลือง
7. ฉันเคยมีเซ็กส์แบบสอดใส่กับคนอื่นที่ไม่ใช่แฟนหรือคนรักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย	แดง	เขียว	เหลือง
8. ฉันเคยมีเซ็กส์แบบสอดใส่กับแฟนหรือคนรักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย	แดง	เขียว	เหลือง
9. ฉันคุยกับคู่ของฉันอย่างจริงจังเรื่องการป้องกันเอดส์	เขียว	แดง	เหลือง
10. ฉันมีถุงยางอนามัยเมื่อต้องการใช้ทุกสถานการณ์	เขียว	แดง	เหลือง

คำอธิบาย(สำหรับครู)

หมวดความเชื่อ ความเข้าใจเรื่องเพศ

- ถ้าคำตอบของนักเรียนเป็นสีเขียว **ทุกข้อ** หมายความว่า สามารถประเมินความเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวีของตัวเองได้ หากนักเรียนเห็นโอกาสเสี่ยงและเตรียมการป้องกันก็จะปลอดภัยต่อการรับเชื้อเอชไอวี

- ถ้าคำตอบของนักเรียนมีสีเหลือง ไม่ว่าจะมากหรือน้อย หมายถึง ความเข้าใจความเข้าใจที่นักเรียนใช้ประเมินความเสี่ยงอาจทำให้นักเรียนมีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี เช่น กรณีที่นักเรียนประเมินว่า มั่นใจว่าจะปฏิเสธการมีเซ็กส์แบบไม่ป้องกันได้ทุกครั้งนั้น ในชีวิตจริงมีโอกาสเป็นไปได้ที่จะปฏิเสธคู่รักไม่ได้ หรือบางกรณีอาจเป็นเรื่องของอารมณ์พาไปก็อาจทำให้มีเซ็กส์แบบไม่ป้องกันซึ่งเสี่ยงต่อการรับเชื้อได้

หมวดพฤติกรรม

- ถ้าคำตอบของนักเรียนทุกข้อเป็นสีเขียว หมายถึง จากอดีตจนถึงวันนี้ นักเรียนยังปลอดภัยจากการรับเชื้อเอชไอวี แต่ไม่ได้รับประกันถึงวันข้างหน้า เพราะคำตอบแต่ละข้อของนักเรียนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

- ถ้าคำตอบของนักเรียนมีสีเหลือง ไม่ว่าจะมากหรือน้อย หมายถึง นักเรียนมีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องได้รับเชื้อแน่ๆ นักเรียนอาจนึกไม่ถึงว่าตัวเองจะมีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี แต่ที่สำคัญคือ ถ้ารู้ว่าตนเองมีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี โอกาสที่จะคิดและเตรียมป้องกันเพื่อให้ตัวเองปลอดภัยก็มีสูง

- ถ้าคำตอบของนักเรียนมีสีแดง หมายถึง โอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวีของนักเรียนมีสูง ต้องเริ่มคิดเรื่องการป้องกันอย่างจริงจัง เช่น การมีเพศสัมพันธ์แบบสอดใส่โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยไม่ว่าจะกับใครก็ตาม ถือว่ามีโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อเอชไอวี เพราะไม่สามารถประเมินจากรูปลักษณ์ภายนอกได้ว่าใครบ้างเป็นผู้มีเชื้อ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การป้องกันเอดส์

กิจกรรม ถุงยาง...แตกไม่แตก

เวลา 30 นาที

1. สาระสำคัญ

การใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ทำให้โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ หรือโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ และการตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์มีน้อยลง

2. ผลการเรียนรู้

1. สามารถนำความรู้เกี่ยวกับถุงยางอนามัยไปถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง
2. เกิดความตระหนักในการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อลดความเสี่ยงที่จะมีโอกาสเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

3. สาระการเรียนรู้

1. การเลือกซื้อ และ การใช้ถุงยางอนามัย
2. ความสำคัญของการใช้ถุงยางเพื่อลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<u>ขั้นประสบการณ์</u> - กลุ่มใหญ่	- นำเข้าสู่บทเรียน โดยวิทยากรสนทนาสอบถามความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย - ให้ตัวแทนอาสาสมัคร 2 คน ออกมาแสดงวิธีการใส่ถุงยางอนามัย แล้วสุ่มถามผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2-3 คน ว่าใส่ถูกวิธีหรือไม่ โดยไม่ต้องสรุป	- ถุงยางอนามัย
<u>ขั้นการสะท้อนความคิด/อภิปราย</u> - กลุ่มใหญ่	- วิทยากรแจกถุงยางอนามัยให้กับผู้เข้าร่วม	- ถุงยางอนามัย

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p><u>ขั้นความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p> <p><u>ขั้นสะท้อนความคิด/อภิปราย</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>กิจกรรมคนละ 1 ชั้น แล้วให้ทุกคนสำรวจ สังเกต ถูยงอนามัยที่ได้รับจากนั้นวิทยากรสอบถามว่า ถ้าจะซื้อถูยงอนามัยสิ่งใดที่ต้องดูบ้าง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็น(ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาจตอบว่า “ดูขนาด” “วันหมดอายุ” “ความเรียบร้อยของซอง”)</p> <p>- วิทยากรสรุปและบรรยายวิธีการเลือกซื้อถูยงอนามัยที่ถูกต้อง และอธิบายวิธีการใส่และถอดถูยงอนามัยให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นถึงความสำคัญในการใช้ถูยงอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์</p> <p>- วิทยากรสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า ควรใส่ถูยงอนามัยกี่ชั้นจึงจะปลอดภัยที่สุด ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็นสุ่มถาม 2-3 คน</p> <p>- ให้อาสาสมัครออกมาทดลองความทนทานของถูยงอนามัย 3 คน โดยให้ใช้มือทาสารหล่อลื่นต่างชนิดกัน 3 ประเภท คือ เจลหล่อลื่นสูตรน้ำ วาสลีน และเบบี้ออยล์ ไปดูที่ถูยงอนามัยที่เป่าให้พองโตแล้ว ใช้เวลาในการดูประมาณ 3-4 นาที ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสังเกตความเปลี่ยนแปลง</p> <p>- หลังการทดลองเสร็จจะพบว่า มือที่ทาวาสลีน และเบบี้ออยล์ เมื่อนำไปดูบนถูยงอนามัยจะทำให้แตกได้ แต่เจลหล่อลื่นสูตรน้ำจะไม่ทำปฏิกิริยา</p>	<p>- ใบความรู้เรื่อง “ถูยงอนามัย”</p> <p>- ถูยงอนามัย</p> <p>- เจลหล่อลื่นสูตรน้ำ</p> <p>- วาสลีน</p> <p>- เบบี้ออยล์</p>

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p><u>ขั้นความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>ใดๆ กับถุงยางอนามัย ดังนั้นถุงยางอนามัยจึงสามารถทนต่อการเสียดสีได้ดี แต่ไม่ควรนำสารหล่อลื่นประเภทน้ำมันมาใช้เพราะจะทำให้ถุงยางอนามัยเกิดการเสียหายได้</p> <p>- วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปการเลือกซื้อ และการใช้ถุงยางอนามัย และร่วมกันแสดงความคิดเห็นการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์เพื่อลดความเสี่ยงที่จะมีโอกาสเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์</p>	
<p><u>ขั้นประยุกต์แนวคิด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- ให้นักเรียนตัวแทนแต่ละห้อง เขียนประโยชน์ของการใช้ “ถุงยางอนามัย” เพื่อไปถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อน</p>	

5. สื่อการสอน

1. ถุงยางอนามัย
2. เจลหล่อลื่นสูตรน้ำ
3. วาสลีน
4. เบบี้ออยล์
5. ใบความรู้เรื่อง “ถุงยางอนามัย”

6. การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในกิจกรรม
2. สังเกตการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

ใบความรู้เรื่อง “ถุงยางอนามัย”

เป็นวิธีการคุมกำเนิดแบบชั่วคราวที่ใช้ได้ทั้งหญิงและชาย แต่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากหาซื้อได้ง่าย ราคาถูก มีหลายสีหลายกลิ่น ใช้ได้สะดวกกว่าถุงยางอนามัยของผู้หญิง สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ และยังช่วยป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมถึงโรคเอดส์ได้อีกด้วย

การเลือกใช้ถุงยางอนามัย ควรคำนึงถึงอะไรบ้าง?

1. ก่อนซื้อต้องสังเกต “วัน เดือน ปีที่หมดอายุ” ของถุงยางอนามัยที่พิมพ์ไว้บนกล่องหรือซองบรรจุ หากเป็น “วัน เดือน ปีที่ผลิต” ให้คิดอายุการใช้งานโดยบวกเพิ่มไปไม่เกิน 3 ปี
2. ตรวจสอบดูซองที่บรรจุหีบห่อต้องไม่ชำรุดหรือฉีกขาด
3. เลือกขนาดที่เหมาะสม ถ้าขนาดเล็กไปจะฉีกขาดง่าย หรือถ้าใหญ่ไปก็จะหลุดง่าย
4. ถุงยางใช้แล้วต้องทิ้งเลย ห้ามใช้ซ้ำ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เทคนิคการให้คำปรึกษา

กิจกรรม เพื่อนช่วยคิด

เวลา 60 นาที

1. สาระสำคัญ

ในวัยรุ่นเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ มักจะปรึกษาเพื่อนมากกว่าคนอื่น วิธีการให้คำปรึกษาที่ดี ต้องเข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุ และความต้องการที่แท้จริง จนสามารถหาวิธีการแก้ไขปัญหา และปรับเปลี่ยนการกระทำได้ด้วยตนเอง

2. ผลการเรียนรู้

1. เข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ในการให้คำปรึกษา
2. มีทักษะ วิธีการในการให้คำปรึกษา และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. สาระการเรียนรู้

1. ความหมายและวิธีการให้คำปรึกษา
2. ทักษะการให้คำปรึกษา

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<u>ขั้นผู้จัดเห็นจริง</u> <u>สะท้อน/อภิปราย</u> - กลุ่มใหญ่ - กลุ่ม 2 คน <u>ประสบการณ์</u>	- วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน โดยสนทนากับนักเรียนในหัวข้อ “หากมีเพื่อนมาปรึกษานักเรียนจะทำอย่างไร” - วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งหันหน้าเข้าหากัน แล้วสังเกตสีหน้า อากาารของเพื่อนที่นั่งตรงข้าม แต่ห้ามพูดคุยกัน ใช้เวลาประมาณ 5 นาที - วิทยากรสุ่มถาม 2 - 3 คู่ ว่ามีความรู้สึกอย่างไร โดยไม่ต้องสรุป	

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p>- กลุ่ม 2 คน</p> <p><u>ความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p> <p><u>ขั้นตอนมีภาระทำ</u></p> <p><u>ประยุกต์แนวคิด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p> <p><u>ความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p> <p><u>ประยุกต์แนวคิด</u></p>	<p>- วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เล่าเรื่องให้คู่ของตนเองฟัง (คู่เดิม) ให้พูดในเรื่องราวเกี่ยวกับความทรงจำที่มีความประทับใจในอดีต โดยมีเงื่อนไขว่าคนที่เป็นผู้ฟังต้องรับฟังอย่างเดียวห้ามพูดหรือถามใดๆ ทั้งสิ้น ให้เวลาประมาณ 5 นาที</p> <p>- ให้อาสาสมัคร 1 คู่ ออกมานำเสนอ ให้คนที่เป็นผู้ฟังเป็นคนเล่าเรื่อง แล้วสอบถามอาสาสมัครผู้เป็นผู้ฟังว่าลักษณะอาการ ทำทางของผู้พูดเป็นอย่างไร</p> <p>- วิทยากรสรุปว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการให้คำปรึกษา คือ ต้องฟังอย่างเข้าใจ และจับประเด็นในเรื่องนั้นให้ได้</p> <p>- วิทยากรให้หนึ่งเป็นวงกลม จากนั้นหาอาสาสมัคร 1 คน เล่าเรื่องของตนเองโดยให้คนที่เป็นผู้พูดเลือกคนที่จะเป็นผู้ฟัง 1 คน และให้คนที่เป็นผู้ฟังเลือกเพื่อนอีก 1 คน เพื่อจะมาช่วยฟังด้วย โดยกำหนดให้ผู้ฟังคนที่ผู้พูดเลือกจะต้องสรุปประเด็นสำคัญ และผู้ช่วยฟังจะต้องตั้งคำถามถามผู้พูด</p> <p>- วิทยากรสรุปว่าในการฟังที่ดีจะต้องจับประเด็นสำคัญให้ได้ และการตั้งคำถามจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น</p>	

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
- กลุ่มใหญ่	- วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเล่าเรื่องที่ประทับใจคนละ 1 เรื่อง และให้ช่วยกันเลือกว่าเรื่องของใครที่ประทับใจมากที่สุด ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าทำไมจึงเลือกเรื่องนี้	
<u>ความคิดรวบยอด</u>		
- กลุ่มใหญ่	- วิทยากรสรุปว่า ความประทับใจ คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตนเอง เราควรพูดถึงสิ่งดีๆ ให้คนอื่นทราบ เพื่อให้เวลาให้คำปรึกษาจะได้มองเห็นความประทับใจในตัวของผู้มาขอคำปรึกษา - วิทยากรสรุปว่าเทคนิคในการให้คำปรึกษา คือ การจับประเด็น การพูด การถาม การตอบ และการมองเห็นความประทับใจในตัวของผู้มาปรึกษา	- ใบความรู้ “หลักการให้คำปรึกษา”

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ใบความรู้เรื่อง “หลักการให้คำปรึกษา”

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. สังเกตความตั้งใจในการฝึกปฏิบัติ

ใบความรู้เรื่อง “หลักการให้คำปรึกษา”

ความหมายของการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษา เป็นการสื่อสาร 2 ทางระหว่างผู้มาขอรับคำปรึกษากับผู้ให้คำปรึกษา โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจนเกิดความร่วมมือ เพื่อทำความเข้าใจปัญหา สามารถค้นหาสาเหตุ ปัญหา และความต้องการที่แท้จริง จนสามารถหาวิธีการแก้ปัญหา ข้อข้องใจ และปรับเปลี่ยนการกระทำให้ดีขึ้นได้ด้วยตนเอง

ลักษณะของเพื่อนคู่คิดที่ดีมีดังนี้

ก. อบอุ่นเมื่ออยู่ใกล้

1. เป็นผู้มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส
2. ทำทางใจดี มีความจริงใจ
3. ตั้งใจรับฟังปัญหาผู้อื่น
4. ใครๆ ก็อยากเข้าใกล้ อยากพูดคุยด้วย

ข. ใจสะอาดเปิดกว้าง

1. เป็นคนมองโลกในแง่ดี
2. มีความเข้าใจเห็นใจผู้มาขอคำปรึกษา โดยไม่กล่าวโทษ
3. ไม่ตำหนิแต่ยอมรับในสิ่งที่เขาเป็นและพยายามที่จะช่วยเหลือ

ค. ปากเล็ก หูใหญ่

1. เมื่อมีผู้มาปรึกษา ต้องเป็นผู้ที่รับฟังปัญหาอย่างตั้งใจ พูดโต้ตอบให้น้อย

ที่สุด

ง. รูดซิบปาก

1. เก็บรักษาความลับ
2. ถ้าต้องการเปิดเผยต้องได้รับการยินยอมจากเขาก่อน

จ. ไม่ตัดสินใจแทน

1. เมื่อต้องตัดสินใจ ให้ผู้ขอคำปรึกษาเลือกทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ผู้ให้คำปรึกษาเป็นเพียงผู้ให้ทางเลือกและชี้ให้เห็นข้อดีและข้อเสียในแต่ละ

ทางเท่านั้น

3. ดังนั้น ต้องเคารพในการตัดสินใจของผู้มาขอรับการปรึกษาโดยไม่ตำหนิ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การถ่ายทอดข้อมูล

กิจกรรม ภาวะเปลี่ยนแปลงสาร

เวลา 75 นาที

1. สาระสำคัญ

การถ่ายทอดข้อมูลให้แก่ผู้อื่นได้รับทราบ หากไม่มีทักษะการถ่ายทอดที่ดี อาจทำให้ผู้รับสารได้รับความรู้อย่างไม่เต็มที่ ดังนั้นทักษะการถ่ายทอดข้อมูลจึงเป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การส่งต่อข้อมูลมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ผลการเรียนรู้

1. เข้าใจในวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ในการถ่ายทอดข้อมูล
2. มีทักษะ วิธีการในการถ่ายทอดข้อมูล และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. สาระการเรียนรู้

1. ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ในการถ่ายทอดข้อมูล
2. ทักษะการถ่ายทอดข้อมูล

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<u>ขั้นผู้จัดเห็นจริง</u> <u>ประสบการณ์</u> - กลุ่มเล็ก	- นำเข้าสู่กิจกรรม โดยการเล่นเกมน “บอกให้ครบ” - ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วให้ส่งตัวแทนกลุ่มออกมา 1 คน โดยให้เลือกคนที่คิดว่ามีความจำดีที่สุดให้อยู่ในห้องส่วนคนที่เหลือออกไปรอข้างนอกก่อน - วิทยากรอ่านข้อความให้ตัวแทนที่อยู่ในห้องฟัง ตัวแทนต้องจดจำให้มากที่สุด จากนั้นจึงเรียกตัวแทนที่อยู่นอกห้องเข้ามาฟังทีละคนและให้คนสุดท้ายพูดข้อความที่ได้รับฟัง	-บัตรข้อความ

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<u>ความคิดรวบยอด</u> - กลุ่มใหญ่ <u>ขั้นลงมือกระทำ</u> <u>ประยุกต์แนวคิด</u> - กลุ่มย่อย	- วิทยากรสรุปให้เห็นว่าการถ่ายทอดความรู้ และ ข้อมูลต่างๆ อาจจะไม่ได้รับการถ่ายทอดที่ถูกต้อง ครบถ้วนได้ ดังนั้นการจะถ่ายทอดข้อมูลที่ดี คือ ควรเก็บประเด็นให้ได้ และฟังอย่างตั้งใจ - วิทยากรแบ่งกลุ่ม 4 กลุ่ม แล้วกำหนดบทบาท สมมุติให้แต่ละกลุ่ม โดยให้ร่วมกันคิดกิจกรรมที่จะ ไปถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำการดูแล ตนเองให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ HIV ในกลุ่ม ดังต่อไปนี้ - กลุ่มโคโยตี้ - กลุ่มเด็กแว๊นท์- เด็กล้อจ๊อย - กลุ่มนักกีฬา - กลุ่มหญิงขายบริการ	
<u>ความคิดรวบยอด</u> - กลุ่มใหญ่	- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอโดยการแสดง บทบาทสมมุติที่ละกลุ่ม - วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุป แนวทางและเนื้อหาเพิ่มเติมในการถ่ายทอดความรู้ ของแต่ละกลุ่ม	

สื่อการเรียนการสอน

1. บัตรข้อความ

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. สังเกตความตั้งใจในการแสดงบทบาทสมมุติ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ทศนคติและทักษะชีวิตการป้องกันเอดส์

กิจกรรม บูรณาการความรู้ ทศนคติและทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

เวลา 3 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์ ทำให้เราสามารถใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้ป่วย รู้จักป้องกันตนเอง และมีเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้การมีทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์จะช่วยหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์และติดเชื้อเอดส์ได้

2. ผลการเรียนรู้

1. มีทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์อย่างถูกต้อง
2. มีทักษะชีวิตในด้านการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการจัดการความเครียดเพิ่มมากขึ้น

3. สาระการเรียนรู้

1. ทศนคติเกี่ยวกับการป้องกันเอดส์
2. ทักษะชีวิตในด้านการสื่อสาร ปฏิเสธต่อรอง การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการจัดการความเครียด

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	เนื้อหา/สื่อ
<u>ขั้นผู้จัดเห็นจริง</u> <u>ความคิดรวบยอด</u> - กลุ่มใหญ่ <u>ประสบการณ์</u> - กลุ่มเล็ก	- วิทยากร นำเข้าสู่กิจกรรม โดยการสนทนาเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่นักเรียนเคยปฏิบัติมา - วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน และให้ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน - วิทยากรกำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมุติให้ตัวแทนแสดงบทบาทดังกล่าว โดยสถานการณ์ที่กำหนดให้ดังนี้	- ใบงาน สถานการณ์

องค์ประกอบ/กลุ่ม	กิจกรรมการเรียนการสอน	เนื้อหา/สื่อ
<p><u>ความคิดรวบยอด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p> <p><u>ชั้นลงมือกระทำ</u></p> <p><u>ประยุกต์แนวคิด</u></p> <p>- กลุ่มใหญ่</p>	<p>- สถานการณ์ที่ 1 เมื่อถูกเพื่อนชวนให้ไปลองเสพยาเสพติด</p> <p>- สถานการณ์ที่ 2 เมื่อถูกคนรักร้องขอให้มีเพศสัมพันธ์ในวันเกิด</p> <p>- สถานการณ์ที่ 3 เมื่อถูกคนรักชวนไปเที่ยวสวนสาธารณะและขอมีเพศสัมพันธ์</p> <p>- สถานการณ์ที่ 4 เมื่อเพื่อนชวนไปแข่งรถจักรยานยนต์</p> <p>- วิชยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นการปฏิเสธ การต่อรองในสถานการณ์สมมุติดังกล่าว</p> <p>- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสอบถามปัญหาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะกระบวนการปฏิเสธต่อรอง</p>	

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงานสถานการณ์

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. สังเกตความตั้งใจในการแสดงบทบาทสมมุติ

แบบทดสอบก่อน-หลังดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 1 แบบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขภาวะทางเพศและโรคเอดส์

คำชี้แจง ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวแล้วทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษที่จัดให้

- ลักษณะใดที่แสดงว่าเด็กหญิงมีวุฒิภาวะทางเพศสมบูรณ์

ก. มีเสียงแหลม	ข. มีหน้าอกใหญ่ขึ้น
ค. มีสะเก็ดผายออก	ง. มีประจำเดือน ✓
- ลักษณะใดที่แสดงว่าเด็กชายมีวุฒิภาวะทางเพศสมบูรณ์

ก. มีสีวุ้น	ข. มีหนวดขึ้น
ค. มีเสียงใหญ่ขึ้น	ง. มีการหลั่งน้ำอสุจิ ✓
- การปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นเกิดปัญหาอะไร

ก. ขาดความหนักแน่นอดทน	ข. มีสัมพันธภาพกับเพศตรงข้าม
ค. สับสน ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของชีวิต	ง. มีความวิตกกังวล ✓
- ข้อใดเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฟันเป็ยมากที่สุด

ก. เป็นสิ่งปกติของอารมณ์ทางเพศ
ข. ช่วยลดปริมาณน้ำอสุจิตามธรรมชาติ
ค. เป็นสิ่งที่แสดงความพร้อมที่จะสืบพันธุ์ ✓
ง. ช่วยลดความเครียดของอารมณ์เพศ
- ข้อใดมีผลทำให้เกิดการปฏิสนธิ

ก. อสุจิของชายเข้าผสมกับไข่ของหญิง ✓
ข. อสุจิของชายเข้าผสมกับมดลูกของหญิง
ค. อสุจิของชายเดินทางถึงมดลูกของหญิง
ง. อสุจิของชายฝังตัวในผนังมดลูกของหญิง
- การคุมกำเนิดวิธีใดที่ใช้ป้องกันการตั้งครรภ์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ก. การหลังภายนอก	ข. การใช้ยาคุมกำเนิด
ค. การสวนล้างช่องคลอด	ง. การใช้ถุงยางอนามัย ✓
- เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศ การกระทำที่เหมาะสมในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์คือข้อใด

ก. เล่นดนตรี ✓	ข. ชวนเพื่อนไปดื่มสุรา
ค. ไปดูภาพยนตร์กับเพื่อนต่างเพศ	ง. ชวนเพื่อนไปเที่ยวกลางคืน

15. ข้อใดต่อไปนี้เป็นไม่ทำให้ติดเชื้อเอดส์ได้
- การถูกยุงกัด ✓
 - การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่ดูมีสุขภาพดี
 - การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่มีเชื้อเอดส์
 - การใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์
16. ข้อใดต่อไปนี้เป็นไม่ทำให้ติดเชื้อเอดส์
- ลูกที่เกิดจากแม่ที่ติดเชื้อเอดส์
 - การมีเพศสัมพันธ์กับคนรักที่คบกันมานาน
 - การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักกับคนที่มีเชื้อเอดส์
 - การรับประทานอาหารร่วมวงกับคนที่มีเชื้อเอดส์ ✓
17. ข้อใดเป็นการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ที่ดีที่สุด
- ตัวเรามีคู่นอนเพียงคนเดียว
 - ใช้ถุงยางอนามัยอย่างถูกต้องทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ✓
 - เลือกมีเพศสัมพันธ์กับคนที่เรามั่นใจ
 - ถูกทุกข้อ
18. ข้อใดต่อไปนี้มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์มากที่สุด
- สมปองมีเพศสัมพันธ์กับสามีซึ่งติดเชื้อเอดส์
 - สมศรีเป็นกามโรคมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนที่มีเชื้อเอดส์ ✓
 - นภาทำงานมีหน้าที่ดูแลผู้ป่วยเอดส์
 - เด็กชายแดงเกิดจากแม่ที่มีเชื้อเอดส์
19. ข้อใดต่อไปนี้มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์น้อยที่สุด
- ลูกที่เกิดจากแม่ที่ติดเชื้อเอดส์
 - การใช้เข็มฉีดยาร่วมกันของผู้ใช้ยาเสพติด
 - การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการขณะเมาสุรา
 - การมีคู่นอนหลายคนโดยใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ✓
20. หลังจากรับเชื้อเอดส์ผู้ติดเชื้อเอดส์จะมีอาการป่วยเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับสิ่งใด
- เพศ
 - อายุ
 - การปฏิบัติตัวหลังการรับเชื้อ ✓
 - แล้วแต่โชคชะตา

21. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของผู้ติดเชื้อเอดส์ระยะแรก
- ก. น้ำหนักลด ✓
 - ข. ไม่มีอาการผิดปกติใดๆ
 - ค. สามารถแพร่เชื้อให้คนอื่นได้ตลอดเวลา
 - ง. เลือดจะให้ผลบวกหลังได้รับเชื่อนาน 6 สัปดาห์
22. ปัจจุบันมีวิธีการใดที่ทำให้ผู้ติดเชื้อเอดส์มีอายุยืนยาวขึ้น
- ก. ใช้สมุนไพร
 - ข. กินยาต้านไวรัส ✓
 - ค. ฉีดวัคซีนป้องกันเอดส์
 - ง. ไม่มียารักษา
23. ข้อใดเป็นอาการของโรคเอดส์ระยะที่ 2
- ก. ไม่มีอาการ
 - ข. มีไข้เรื้อรัง ✓
 - ค. มะเร็งที่อวัยวะต่างๆ
 - ง. ไวรัสตับอักเสบบ
24. ผู้ติดเชื้อที่ยังไม่มีอาการ แพทย์จะแนะนำให้มาตรวจ CD4 หมายความว่าถึงข้อใด
- ก. ตรวจเม็ดเลือดขาว ✓
 - ข. ตรวจเชื้อทางเดินปัสสาวะ
 - ค. ตรวจเม็ดเลือดแดง
 - ง. ตรวจเชื้อทางน้ำลาย
25. ข้อใดกล่าวถึงการรักษาโรคเอดส์ไม่ถูกต้อง
- ก. ปัจจุบันมียาต้านไวรัสเอดส์ สามารถกำจัดเชื้อเอดส์ได้ ✓
 - ข. ยาต้านไวรัสเอดส์สามารถลดการติดเชื้อจากแม่สู่ลูกได้
 - ค. การใช้ยาต้านไวรัสเอดส์ ต้องรับประทานตรงเวลา
 - ง. ปัจจุบันมีตัวยาป้องกันการติดเชื้อฉวยโอกาส

ตอนที่ 2ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
26. นักเรียนเต็มใจดูแลคนในครอบครัวที่ป่วยเพราะเอดส์					
27. นักเรียนเต็มใจซื้ออาหารจากแม่ค้าในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอดส์					
28. นักเรียนเต็มใจทำกิจกรรมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอดส์					
29. นักเรียนเต็มใจทานอาหารร่วมกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอดส์					
30. นักเรียนเต็มใจใช้ห้องน้ำเดียวกันกับคนในโรงเรียนที่ติดเชื้อเอดส์					
31. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับได้					
32. การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันเป็นเรื่องปกติ					
33. การที่ชายหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่มีความผูกพันเป็นเรื่องปกติ					
34. การขอมีเพศสัมพันธ์จากแฟนหนุ่มหรือแฟนสาวเป็นเรื่องปกติ					
35. ถ้านักเรียนพูดเรื่องเพศ จะทำให้คนรอบข้างมองว่านักเรียนเป็นคนไม่ดี					
36. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่อรักไม่จำเป็นต้องใช้ถุงยางอนามัย					
37. การใช้ถุงยางอนามัยทำให้เสียอารมณ์ทางเพศ					
38. การใช้ถุงยางอนามัยแสดงว่าไม่ไว้ใจแฟนหรือคู่นอน					
39. ผู้ชายควรใช้ถุงยางอนามัยเมื่อไปเที่ยวหญิงบริการเท่านั้น					
40. ถ้าต้องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยควรเลือกกินยาคุมกำเนิดดีกว่าใช้ถุงยางอนามัย					

ตอนที่ 3 ทักษะชีวิตในการป้องกันเอดส์

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
41. นักเรียนรู้สึกว่าเป็นคนมีคุณค่าทัดเทียมกับผู้อื่น					
42. นักเรียนรู้สึกว่าเป็นคนมีคุณสมบัติที่ดีหลายอย่าง					
43. บางครั้งนักเรียนรู้สึกว่านักเรียนทำอะไรไม่สำเร็จสักอย่าง					
44. โดยทั่วไปแล้วนักเรียนมีความพอใจในตนเอง					
45. นักเรียนรู้สึกว่านักเรียนมีความสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดีเท่าผู้อื่น					
46. นักเรียนรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนไร้ประโยชน์					

47. เมื่อมีเพื่อนมาชวนไปงานเลี้ยงวันเกิด นักเรียนรู้ว่าต้องมีการดื่มสุรา ซึ่งมีโอกาสเสี่ยงต่อ

การมีเพศสัมพันธ์นักเรียนจะปฏิเสธอย่างไร โดยไม่เสียเพื่อน

ก. ไปไม่ได้ พ่อแม่ไม่ให้ไป

ข. ขอโทษนะ พอดีติดธุระกับแม่

ค. วันนี้เราไม่ค่อยสบาย ขอโทษจริงๆ Happy Birthday

ง. สุขสันต์วันเกิดจ้ะ เรามีของขวัญให้เธอ แต่เราไปร่วมงานไม่ได้นะ

จ. อื่นๆ ระบุ.....

48. แอนได้รับข้อความทางโทรศัพท์มือถือที่เพื่อนชายบอกรักแล้วชวนไปเที่ยวกลางคืน ถ้า

นักเรียนเป็นแอนจะตอบกลับอย่างไรไม่ให้เสียสัมพันธภาพ

ก. ไม่ไปล่ะ พ่อแม่เราไม่ชอบให้เที่ยวกลางคืน

ข. ไม่ไป ขอขอบคุณที่ชวน เราเป็นเพื่อนกันดีกว่านะ

ค. ขอบใจที่บอกรัก แต่เราไปไม่ได้นะ ขอโทษด้วย

ง. ไม่ไป เราง่วงนอน

จ. อื่นๆ ระบุ.....

49. สมชาย : เลิกเรียนวันนี้ไปซื้อรถจักรยานใหม่

สุชาติ: ไปสิ คราวที่แล้ว ยังไม่ได้เลย ชวนดีไปด้วย

ดี.....(ไม่ยอมไป) ถ้านักเรียนเป็นดี จะปฏิเสธอย่างไรไม่ให้เพื่อนโกรธ

ก. การบ้านยังไม่ได้ทำเลย ยังไม่ไปดีกว่า

ข. อีกไม่กี่วันทีมเราต้องแข่งกับสีแดงแล้ว ไปซ้อมกีฬาดีกว่าไหม

ค. ไม่ไปหรอก

ง. ง. อื่นๆ ระบุ.....

50. หญิง : มีเรื่องไม่สบายใจ ทะเลาะกับแม่มา

ชาย: เรื่องที่เราไปส่งเธอที่บ้านเมื่อวานใช่ไหม

หญิง: ใช่ แม่กลัวว่า เราคบกันแล้วจะเสียการเรียน

ชาย: อย่างนี้เราก็ไปรับเธอที่บ้านไม่ได้แล้ว วันนี้ไปหอพักเราดีกว่าเราอยู่คนเดียว

ถ้านักเรียนเป็นหญิง จะตอบปฏิเสธอย่างไรไม่ให้เสียความสัมพันธ์

ก. ไม่ดีนะ เดียวใครเห็นจะนินทาได้

ข. ข. ไม่ดีหรอก เดียวแม่รู้จะโดนว่าอีก

ค. เราว่าไม่ดีหรอก แต่เราควรพิสูจน์ให้แม่เห็น โดยการตั้งใจเรียนให้เกรดดีขึ้นกว่าเดิม จะดีกว่า

ง. อื่น ๆ ระบุ.....

51. ต้น : เราชักฟ้ามากนะ เราอยากมีอะไรกับฟ้าให้มากกว่านี้ได้ไหม

ฟ้า: เรากำลังเรียนหนังสืออยู่นะ อย่าเพิ่งคิดถึงขนาดนั้นเลย

ต้น: ทำไมล่ะไม่เห็นเสียหายตรงไหนเลย เพื่อนคนอื่นที่เขาเป็นแฟนกันเขาก็มีอะไรกันทั้งนั้น

ถ้านักเรียนเป็นฟ้าจะปฏิเสธอย่างไรไม่ให้ต้นโกรธ

ก. ถ้าต้นคิดอย่างนั้นแสดงว่าไม่รักฟ้าจริง เลิกคบกันเลย

ข. ทำไมต้องทำตามเพื่อนด้วยล่ะ เราน่าจะเป็นคู่แรกที่เลิกค่านิยมที่ผิดๆ นั้นนะ

ค. ถ้าต้นรักเราจริง รีบเรียนให้จบนะ ทำงานแล้วมาขอเราแต่งงานสิ

ง. อื่นๆ ระบุ.....

52. แดงมีเพื่อนชายที่ไว้ใจสนิทกันมาก ชวนไปทานข้าวเย็นฉลองสอบเสร็จ เวลาผ่านไป 2 ทุ่ม แดงก็ยังไม่มีการกลับบ้าน แต่จะชวนไปเที่ยวต่อ ถ้านักเรียนเป็นแดงจะทำอย่างไร
- บอกเขาว่า ถ้าไม่ไปส่งเรา ความเป็นเพื่อนจบกัน
 - บอกเขาว่า ถ้าอยากจะคบกันต่อไป ไปส่งเราที่บ้านก่อน
 - บอกเขาว่า ถ้าไม่ไปส่งเดี๋ยวเราโทรให้แม่มารับ
 - บอกเขาว่า ไปส่งเราได้แล้ว ถ้าเธอไม่ไปเราจะกลับบ้านเอง
 - อื่นๆ ระบุ.....
53. ศรีไปงานเลี้ยงวันเกิดเพื่อน จนถึงเวลาตีทุ่ม เพื่อนๆ เริ่มมึนเมาและชวนดื่ม ศรีอยากกลับ มีชายแปลกหน้าในงานอาสาไปส่งที่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นศรีจะทำอย่างไร
- ให้ไปส่ง คิดว่าไม่น่าจะมีอะไรเพราะรู้จักกับเพื่อน
 - ไม่ให้ไปส่ง และโทรศัพท์ให้ผู้ปกครองมารับ
 - ไม่ให้ไปส่ง พร้อมทั้งต่อว่าเพื่อนที่ไม่บอกว่ามีเครื่องดื่มสุรา และโทรศัพท์ให้ผู้ปกครองมารับ
 - อื่นๆ ระบุ.....
54. สุ เข้าค่ายพักแรมที่โรงเรียน คืนนี้มีการแสดงรอบกองไฟ สุรู้สึกปวดศีรษะจึงขอกลับเต็นท์ที่พักก่อน ขณะที่เดิน
- ไปพบผู้ชายยืนขวางด้วยอาการมึนเมา สุรู้ว่าไม่ปลอดภัย ถ้านักเรียนเป็นสุจะทำอย่างไร
- วิ่งกลับไปหาเพื่อนๆ ที่รอบกองไฟ พร้อมทั้งตะโกนขอความช่วยเหลือ
 - วิ่งไปที่เต็นท์ พร้อมร้องตะโกนขอความช่วยเหลือ
 - ร้องตะโกนให้คนช่วย และวิ่งหนี
 - อื่นๆ ระบุ.....
55. จากเหตุการณ์ในข้อ 3 ถ้าเรามองเห็นชายคนนั้นในระยะไกล ๆ และนักเรียนเป็นสุ จะทำอย่างไร
- มองหาไม้ พร้อมทั้งเดินต่อไป เป็นไม้เป็นกัน
 - วิ่งไปตามเพื่อนๆ มาช่วยกันหลายคน
 - หันหลังกลับ แล้ววิ่งไปแจ้งอาจารย์
 - อื่นๆ ระบุ.....

56. ถ้านักเรียนถูกเพื่อนเพศตรงข้ามจับมือถือแขนเริ่มลวนลาม นักเรียนจะอย่างไร
- หันหน้าไปมอง พร้อมทั้งสะบัดมือออก แล้วเดินหนี
 - บอกเขาว่า ทำอะไรนะ อย่าทำแบบนี้ เราไม่ชอบนะ ปล่อยมือเรา
 - หันหน้าไปมองด้วยสายตาไม่พอใจ แล้วเอามืออีกข้างตีเพื่อนชาย
 - อื่นๆ ระบุ.....
57. วิธีการแก้ปัญหาเพศชายมีฝันเปียกบ่อยๆ คืออะไร
- หาหนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องเพศมาอ่าน
 - ออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 - นอนตึกๆ เพื่อหลีกเลี่ยงฝันเปียก
 - อื่นๆ ระบุ.....
58. เมื่อมีความต้องการทางเพศ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์
- สำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง
 - ทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น เล่นดนตรี อ่านหนังสือ
 - ออกกำลังกาย
 - อ่านหนังสือไป
 - อื่นๆ ระบุ.....
59. ถ้านักเรียนรู้สึกชอบเพื่อนคนหนึ่งมาก แต่เพื่อนคนนั้นไม่มีใจให้ นักเรียนเสียใจมาก นักเรียนจะอย่างไร
- ร้องไห้ และหยุดเรียนสัก2วัน
 - หากิจกรรมทำและหลบหน้าเพื่อนคนนั้นจะได้ลืม
 - คิดปลอบใจตัวเองว่า ยังมีสิ่งดีๆ ข้างหน้าอีกมากรอเราอยู่ และเลิกเสียใจ
 - หาอะไรทำเพื่อไม่ให้คิดมาก และทำตามปกติ
 - อื่นๆ ระบุ.....
60. ถ้านักเรียนรู้สึกโกรธเพื่อนมากๆ นักเรียนจะอย่างไร
- พูดกับเพื่อนตรงๆ เพื่อเพื่อนจะได้รู้ว่าเราไม่พอใจ
 - เงียบอย่างเดียว ยิ่งพูดอาจทำให้เรื่องบานปลายกว่านี้
 - เดินออกมา แล้วระบายอารมณ์กับเพื่อนคนอื่น
 - อื่นๆ ระบุ.....

61. ถ้านักเรียนเกิดความเครียดจากแฟนบอกลีก นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. หาใหม่ ให้มันรู้ไปเลยว่าจะไม่มีใครรักเรา
- ข. หากิจกรรมนันทนาการที่ชอบทำ
- ค. ตั้งใจเรียน โดยไม่สนใจใคร ไม่พูดกับคนนั้นอีก
- ง. อื่นๆ ระบุ.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการถ่ายทอดเรื่องการป้องกันเอดส์

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. นักเรียนสามารถให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ การติดต่อและการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ ได้					
2. นักเรียนสามารถบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีความรู้สึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์					
3. นักเรียนสามารถบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ถุงยางอนามัย					
4. นักเรียนสามารถบอกให้เพื่อนๆ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการมีเพศสัมพันธ์					
5. นักเรียนสามารถบอกวิธีการประเมินความเสี่ยงของตนเองต่อการติดเชื้อเอดส์แก่เพื่อนๆ					
6. นักเรียนสามารถแนะนำเพื่อนๆ เรื่องวิธีการปฏิเสธต่อรองในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์					
7. นักเรียนสามารถบอกเพื่อนๆ เรื่องการมีสุขภาวะทางเพศที่ดี					
8. นักเรียนรู้สึกลำบากใจ เมื่อต้องพูดเรื่องการป้องกันเอดส์กับเพื่อนๆ					
9. นักเรียนสามารถบอกเพื่อนถึงวิธีการตัดสินใจและแก้ปัญหา ถ้าต้องพบกับสถานการณ์ที่เสี่ยง					
10. นักเรียนสามารถบอกเพื่อนๆ ให้เห็นคุณค่าในตนเอง					
11. นักเรียนสามารถบอกวิธีการจัดการอารมณ์และความเครียดแก่เพื่อนๆ					
12. นักเรียนรู้สึกอายที่จะต้องสาธิตวิธีใช้ถุงยางอนามัยแก่เพื่อนๆ					
13. นักเรียนจะใช้รูปแบบการถ่ายทอดเรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนหลายๆ แบบแล้วแต่สถานการณ์					
14. นักเรียนจะให้เพื่อนๆ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมป้องกันเอดส์เพื่อนทุกครั้ง					

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15. นักเรียนจะมีการสรุปบทวนทุกครั้งที่ทำให้ความรู้เรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนๆ					

นักเรียนคิดว่านักเรียนต้องการ**การพัฒนา**ตนเองในด้านใดบ้าง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการถ่ายทอดเรื่องการป้องกันเอดส์แก่เพื่อนนักเรียน

ต้องการ เรื่อง.....

.....

ไม่ต้องการ โปรดระบุเหตุผล.....

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ คนที่นักเรียนจะเข้าไปปรึกษาคือคนที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจ และยินดีรับฟังเรื่องต่างๆ ได้					
2. ก่อนให้การให้คำปรึกษานักเรียนต้องทำความเข้าใจกับปัญหานั้นเสียก่อน					
3. ในการให้คำปรึกษานักเรียนจะบอกวิธีการให้เพื่อนไปทำตาม					
4. ในการให้คำปรึกษานักเรียนจะเสนอทางเลือกให้เพื่อนแล้วให้เขาตัดสินใจเองโดยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสีย					
5. เมื่อนักเรียนรู้สึกกังวล เศร้า สับสน ลังเล ตัดสินใจไม่ได้แม้เรื่องเล็กน้อย นักเรียนจะปรึกษาเพื่อนสนิทหรือพ่อแม่					
6. เมื่อเพื่อนมาปรึกษา นักเรียนจะตั้งใจรับฟังปัญหาของเพื่อนจนเขาเล่าจบ					
7. เมื่อเพื่อนมาปรึกษานักเรียนจะนำเรื่องนั้นไปพูดคุยกับเพื่อนอีกคนหนึ่งเพื่อหาทางแก้ไข					
8. นักเรียนจะตำหนิติเตียนเพื่อนก่อนเสมอเมื่อเขามาปรึกษาในสิ่งที่เขาทำไม่ถูกต้อง					
9. หากต้องนำปัญหาของเพื่อนไปปรึกษาครู นักเรียนจะขออนุญาตจากเพื่อนก่อน					
10. นักเรียนเคารพในการตัดสินใจของเพื่อนเสมอแม้นักเรียนจะไม่เห็นด้วยก็ตาม					

นักเรียนคิดว่านักเรียนต้องการ**พัฒนา**ตนเองในด้านใดบ้าง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการให้คำปรึกษา

เบื้องต้นแก่เพื่อนนักเรียน

ต้องการ เรื่อง.....

.....

.....
 ไม่ต้องการ โปรดระบุเหตุผล.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ร่วมกระบวนการ

ตารางภาคผนวกที่ 1 รายชื่อผู้เข้าร่วมกระบวนการ

ลำดับ ที่	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
1.	นางสาวอรสา ตนยะแหละ	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
2.	นางสาวสุชานันท์ บุญรัตน์	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
3.	นางสาวกัญญา แซ่ตั้ง	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
4.	นางสาวรัตนา คำตัน	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
5.	นายหัตถพันธ์ ลิ้มพรพรรณ	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
6.	นายกฤษฎา น้อยจินดา	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
7.	นายณัฐกร กิจวงศ์วัฒนา	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
8.	นายบุญฤทธิ์ สุวรรณมณี	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
9.	นายปิยะพงศ์ อิศโร	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
10.	นายธนพล พุดทอง	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
11.	นายวรภัทร แสงคำสือ	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
12.	นายประกิต ช่วยชูกุล	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
13.	นายจตุพล ฉัตรรัตนเวช	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
14.	นายเบญจพล ดิสโร	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
15.	นางสาวกรชนก พรหมกุล	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
16.	นางสาวทิพย์พร ลอยลิบ	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
17.	นายพรพจน์ มณีรัตนวัฒณ์	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
18.	นายศราวุธ คำศรี	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
19.	นางสาวสิรานันท์ ไกรนรา	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
20.	นางสาวโยธกา ดวงจันทร์	นักเรียนแกนนำโรงเรียนพะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
21.	นางดรฤณี ถาวรนุกิจกุล	รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการโรงเรียน พะตงประจักษ์คีรีวัฒณ์
22.	นางรัชนีกุล ชนะวรรณโณ	ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาโรงเรียนพะตงประจักษ์ คีรีวัฒณ์

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
23.	นางรัญญาภรณ์ ก้อนเผ่า	เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงเรียนพะตงประธาน คีรีวัฒน์
24.	นายร้องชิต ตนยะแหละ	ผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ
25.	นางสุภาพร ธงชัย	ผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ
26.	นางวรรณิ์ แสงคำลือ	ผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ
27.	นางภัทรวดี ชินวโรดมธนา	ผู้ปกครองนักเรียนแกนนำ
28.	นางสาวทิพย์อัปสร ศศิตระกูล	เจ้าหน้าที่ประจำองค์กร PSI
29.	นางสาวรำภาภรณ์ หอมตีบ	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของเทศบาลตำบลพะตง
30.	นายสำราญ สุกุลเด็น	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลเฉลิม พระเกียรติตำบลพะตง
31.	นางสรินทร์ นวลศรี	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบล พะตง
32.	นายณัฐภาพ บุญราศี	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
33.	นางสาวเบญจมาภรณ์ ทองเพิ่ม	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
34.	นางสาวมนัสนันท์ สิริวัฒน์สมสุข	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
35.	นางสาวศศิภาญจน์ ทองกาญจน์	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
36.	นางสาวเมธาวดี สมแก้ว	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
37.	นางสาววิภารัตน์ เพ็ชรบุญ	ตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ - นามสกุล	หน่วยงาน
38.	นายพงศ์ศักดิ์ ภูมิศิริไพบูลย์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการโรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
39.	นางพิมพ์ลภักดิ์ ชีฆะโชติวัฒนา	ครูผู้สอนสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
40.	นางเกษรา หัสมา	ครูแนะแนวโรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
41.	นางอภัสรา กายรัตน์	ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
42.	นางสาวสาคร อรุณธรรม	ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์
43.	นางธนัชพร สุวรรณกาญจน์	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพเฉลิมพระเกียรติตำบลควนลัง
44.	นางสุจิตรา ขวัญซ้าย	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลเมือง ควนลัง
45.	นางวิไล ไช้ทองแก้ว	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบล ควนลัง
46.	นางสาวสุพิศ ธรรมไชเต	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบล ควนลัง

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวมาลีสบายยิ่ง
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ.2501
สถานที่เกิด	จังหวัดกาญจนบุรี
ประวัติการศึกษา	การศึกษาระดับบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน สังคมวิทยามหาบัณฑิต (ประชากรศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ผลงานตีพิมพ์เผยแพร่	มาลีสบายยิ่ง. 2545. “ค่านิยมทางเพศและพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์ของเยาวชนชายอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา” วารสารประชากรศาสตร์.ปีที่18 ฉบับที่1มีนาคม 2545. Malee Sabaiying. 2009. “Social Perception and Evolving Sexual Behavior and Partner Preference of Young People ” in The Era of ARV in the Generalised HIV Epidemic in Thailand: ResearchApproaches. Nakhon Pathom : Institute for population and Social Research, Mahidol University.
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	ทุนพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อศึกษาระดับปริญญาเอกภายในประเทศ